

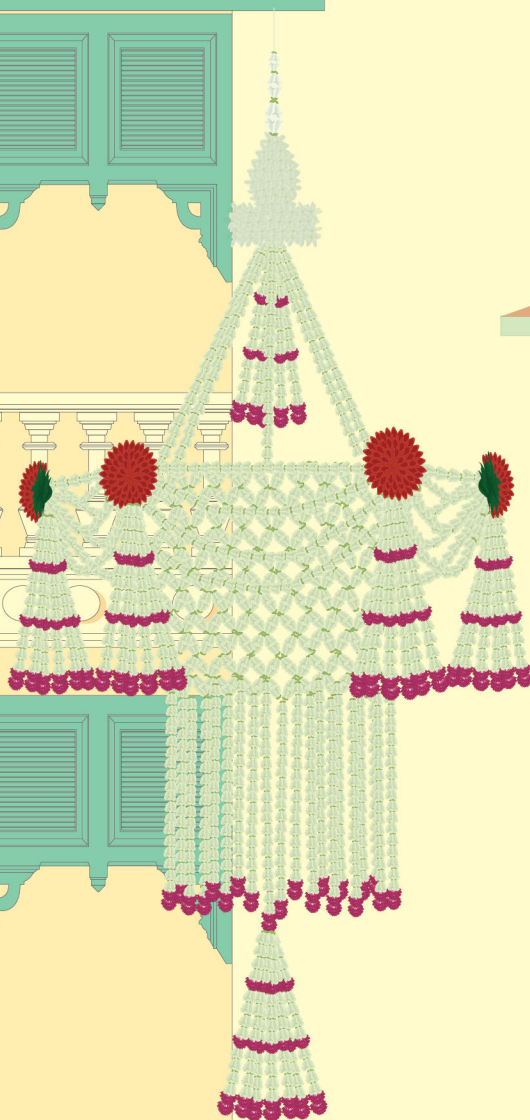
วารสารวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม) ๒๕๖๔

Volume 13 Number 2 (July-December) 2021

ISSN 2229-2802

TCI (กลุ่มที่ 2) สำนักมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Thal - Journal Citation Index Centre

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์

ที่ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินาถ ตรีวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ยอดฉิม

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.รจนา จันทราสา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สักรินทร์ อยู่ผ่อง
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา วิริยเวชกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกมล วิเศษศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสริมศักดิ์ ชุนพล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐธิดา ปิ่นจรูไร
อาจารย์ ดร.พิศิษฐ์ ชำนาญนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ ดร.ทัศนีย์ เงินสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา สุดเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มรกต วรรษัยรุ่งเรือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒน์ พลอยศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองการจัดการ

นางสาวพรทิพย์ เรืองปราชญ์
นางสาววราภรณ์ ศรีบัวแก้ว
นายอนุพันธ์ สุทธิมาร
นายฉัตรไชย ดิษฐ์เจริญ

นายวุฒิกกร มะลิคง
นางสาวเจนจิรา ชินวงษ์
นางสาวชุตินาถ ธีรสวรรณ
นางสาวธัญญา ศานติธรรมกุล

นางสาวอนิธา แสงใส
นางสาวอารยา ยอดฉิม
นางสาวจุไรรัตน์ ตอดแก้ว
นางสาวพัชรกานต์ ศรีบุญเพ็ง
นางสาววรรณมล แสนทวีสุข
นางสาว

นางสาวสรวงสุดา ทรัพย์เจริญ
นางสาวชไมพร ยะปวง
นางสาวสุรัสวดี เรืองเดช
นางสาววรฤทัย หาญโชติพันธุ์
นายพงษ์ธร ผลพัฒนาสกุลชัย

ผู้ประสานงาน

นางสาวอารยา ยอดฉิม โทรศัพท์ 02-160-1341-45

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม ถึง มิถุนายน และ กรกฎาคม ถึง ธันวาคม)

เจ้าของวารสาร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สำนักงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 0-2160-1341 www.ird.ssru.ac.th

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร 02-218-3549-50 โทรสาร 0-2218-3551

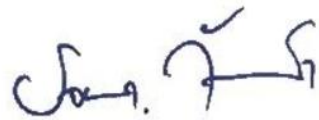
ออกแบบปกโดย

รองศาสตราจารย์ ดร.รจนา จันทราสา

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วารสารฉบับนี้เป็นฉบับประจำปีที 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) พ.ศ. 2564 ซึ่งได้รับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ โดยบทความในวารสารนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งคัดสรรบทความที่มีคุณภาพ โดยผ่านการประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาของบทความอย่างน้อย 2 ท่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้กับนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม” รวมถึงสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ต่อยอดในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับท่านผู้อ่าน นักวิชาการและผู้สนใจส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการมาเผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยท่านสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/irdssru/> หรือติดต่อเข้ามาได้ที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ ดร.รจนา จันทรสา

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนประเทศไทย Guidelines to Developing Tourism Management Surrounding Dams in Thailand ไพบริน เวชชัญญะกุล, ธัญชนก บุญเจือ <i>Pairin Wechtunyagul, Thanchanok Boonchue</i>	1
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียน การสอนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ Achievement Comparison of English Listening Comprehension Skills for Matthayomsuksa four Students of Satrinonthaburi School by Using Cooperative Learning and Traditional Instruction ณัฐกฤตา เลิศชนะธาดา, วิภาดา ประสารทรัพย์ <i>Natkrita Lertthanatada, Wipada Prasansaph</i>	33
ปัจจัยพยากรณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ ชุมชนสะลวง – ชี้เหล็ก อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ Predictive Factors of Traditional Herbal Utilities Among the Elderly in the Salung–Keelek Community, Mae Rim District, Chiang Mai Province สามารถ ใจเตี้ย, ศศิกัญญา ผ่องชมพู, วิทญา ตันอารีย์, เอกลักษณ์ ชมพูศรี <i>Samart Jaitae, Sasikan Pongchompoo, Wittaya Tanaree, Agkalak Chompusri</i>	43

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่มีต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 Effects of Social Studies Learning Management Using Problem-based Learning and Six Thinking Hats on Media Literacy of Grade Eight Students <i>เจษฎา สามี่, เกศินี ครุณาสวัสดิ์</i> <i>Jetsada Samee, Kasinee Karunasawat</i>	55
อัตลักษณ์ของชุมชนสามแพร่งและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะ เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว Sam Prange and Bang Lamphu Identity and the Using for Tourism Value added <i>มนัญชยา เพชรูจี, ผกามาศ จิรจารุภัทร, จีรวัดน์ วันทา</i> <i>Mananshaya Phetruchee, Phakamas Jirajarapat, Cheerawat Wanta</i>	70
แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน แบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 Intrinsic and Extrinsic Motivations Affecting Remote Working Efficiency during the Covid-19 Pandemic <i>นิรมล พวงมาลัย, ปิยะรัตน์ จันทระยกุล</i> <i>Niramon Pongmalai, Piyarat Chantarayukol</i>	96

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
การศึกษาและพัฒนารูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิม เพื่อประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบตกแต่งกรณีศึกษา ชมรมผู้สูงอายุ บ้านกิวแลป่าเป้า อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ A Study of Original Patterns of Bamboo Basketry Development for Decorative Purposes: A Case Study of the Elderly Cooperative Group in Kiu Lae Pa Pao Village, Mae Wang District, Chiang Mai วาสนา สายมา <i>Wasana Saima</i>	119
การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพารา และไม่ผลในชุมชนทุ่งนัย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล Para-rubber Farmers' Household Livelihoods under the Para-rubber and Fruit Production System in the Thung Nui Community, Khuan Kalong District, Satun Province บัญชา สมบูรณ์สุข, ปุรวิชญ์ พิทยาภินันท์ <i>Buncha Somboonsuke, Purawich Phitthayaphinant</i>	134
ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนใน ประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 Behavioral relationships that affect the intention of participating in a marathon in Thailand during the COVID-19 crisis วิเชียร รั้งบุญ, คณิติน จรโคกกรวด, ศศิภา จันทรา, วณิชยา ใจเร็ว, ปริญญา เรืองทิพย์ <i>Wichien Rueboon, Khanitin Jornkokgoud, Sasipa Chantra, Wanichaya Jairew, Parinya Ruengthip</i>	156

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม The Study of Lao Khrang ethnic cultural capital in the dimension of cultural tourism to raise the economy of Ban Thung Si Long community, Don Tum district, Nakhon Pathom ณัฐชา ลีปัญญาพร, ปริญา รุจน์โพธิ์ <i>Nattacha Leepanyaporn, Parinya Roonpho</i>	176
กลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ปลาร้าผง Marketing Strategies Affecting the Purchase Intention for Fermented Fish Powder กมลชนก แก้วจินดา, มัญชรี รอดโพธิ์ทอง, วัฒนชัย ใจหมั่น, สุกัลญา ถมพูล, สัจจิตา พรหมโชติ, ปณิศา มีจินดา <i>Kamonchanok Kaewjinda, Mancharee Rodphothong, Wathanachai Jaiman, Sukanya Tompool, Sunjita Promchote, Panisa Mechinda</i>	196
การศึกษาเปรียบเทียบสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิกับเทพปกรณัม วัฒนธรรมต่าง ๆ A Comparative Study of Supernatural Animals in Tribhumikatha and Various Myths อาทิมา พงศ์ไพบูลย์ <i>Arthima Pongpaiboon</i>	217

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
<p>แนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม</p> <p>Operating guidelines for success in cooperation between Community leader and Local Administrative Organization. Case study: Bangsaka Subdistrict Administrative Organization Bang Khonthi District Samut Songkhram Province</p> <p>พิสิษฐ์ บุญถนอม, ปริญา หรุ่นโพธิ์ <i>Pisit Bunthanorm, Parinya Roonpho</i></p>	249
<p>สถาปัตยกรรมกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน</p> <p>Architecture and encourage the quality of life of personnel in Kasetsart University, Bangkok Campus</p> <p>สรธร สมบูรณ์สุข, อรนันทน์ กลันทปุระ, ศรีรัฐ โกววงศ์ <i>Sorrathron Somboonsuk, Oranan Gluntapura, Srirath Gohwong</i></p>	267
<p>เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา</p> <p>Information technology for Digital Learning Management Supporting Happiness of Secondary Students, Suan Sunandha Rajabhat University</p> <p>สาวิตรี ผิวงาม <i>Sawitree Phewngam</i></p>	284

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านसानำ ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี Eco-friendly Tourism: A case study of Ban Sa Nam Community, Ban Rai Sub-district, Ban Rai District, Uthai Thani Province วิสาข ภูจินดา, ณัฐธิดา พัฒนเจริญ <i>Wisakha Phoochinda, Natthathida Patthanacharoen</i>	301
การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล Communication management for tourism promotion of Satun Municipality อรรถพล ยสุวพันธ์ <i>Attapon Yusuwapun</i>	320

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนประเทศไทย

ไพริน เวชัญญะกุล¹, ธีชญน ก บุญเจือ²

โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต^{1,2}

E-mail: Kimmy_pairin@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยแผนงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยในการศึกษา 1. ค่านิยมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนในประเทศไทย 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขื่อนในประเทศไทย 3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบริเวณในประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มาพัฒนารูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนในประเทศไทยเพื่อหาข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณรอบเขื่อนประเทศไทย ซึ่งจากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 3 เรื่องสามารถนำพัฒนารูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวเขื่อนได้ดังนี้ ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเขื่อนในประเทศไทยจะประกอบไปด้วยกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ (Government) หน่วยงานภาคเอกชน (Business) นักท่องเที่ยว (Tourist) ประชาชนท้องถิ่น (Community) และแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวเขื่อนร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การร่วมมือและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University
Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

Guidelines to Developing Tourism Management Surrounding Dams in Thailand

Pairin Wechtunyagul¹, Thanchanok Boonchue²

School of Tourism and Hospitality, Suan Dusit University^{1,2}

E-mail: Kimmy_pairin@hotmail.com

ABSTRACT

This research aims to analyze and synthesize the results of: 1. the values and tourist behavior in the dams of Thailand; 2. the participation of the community in tourism management for the dams in Thailand; 3. the development of sustainable eco-tourism surrounding the dams in Thailand. The results were used to develop a model of tourism management surrounding the dams in Thailand and to formulate recommendations for developing tourism management. Tourism management surrounding the dams in Thailand should consist of stakeholders—GBTCA—which are: Government organizations (G), Business organizations, (B) Tourists, (T) Local community (C), and Attraction (A). Working together, these have to manage the tourism surrounding the dams in Thailand, starting with planning, co-operating, and managing to be efficient, practice, and evaluation.

Keywords: Tourism management, Eco-tourism, Quality tourist, Community participation

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางฝั่งองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยทั้งในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับประมาณ 1.9 ล้านล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2561 คิดเป็นร้อยละ 2.87 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) ซึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในปี 2562 จำนวน 39.62 ล้านคนโดยเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3.78 ทำให้เกิดผลดีต่อการจ้างงานในกิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยว (สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ทำให้รัฐบาลทุกรัฐบาลให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นฟันเฟืองสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ สร้างงาน และกระจายความเจริญไปสู่ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการคาดการณ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของเศรษฐกิจไทยในปี 2563 นับว่าเป็นรายได้จำนวนมหาศาลที่จะเข้าสู่ประเทศไทย ทำให้เกิด

การกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับอุตสาหกรรมภาคผลิตและการบริการอื่น ๆ จากการคาดการณ์ของ UNWTO ว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยแหล่งท่องเที่ยวใหม่จะได้ประโยชน์จากแนวโน้มและโอกาสที่จะเกิดขึ้น ทำให้ประเทศหลายประเทศทั่วโลกใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องจักรสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยแต่ละประเทศต้องแข่งขันกันมากขึ้นในการดึงดูดนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศต้องแข่งขันกันในเรื่องของความหลากหลายของสินค้าทางการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การวิจัย ฯลฯ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทยนั้น ถือว่าได้เปรียบในการแข่งขันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยว ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ความมีมนุษย์สัมพันธ์ ราคาที่แข่งขันได้ และสถานที่ตั้งของประเทศ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและถือว่าเป็นหนึ่งใน Top destination ของโลก (ดอน นาครทรรพ, 2558) ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกต่อเนื่องมาหลายสิบปี แต่ในปัจจุบัน การคาดการณ์

แนวความเป็นวิจัย บัญชีของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นเป้าหมายการดำเนินงาน กำลังจะก้าวไปสู่ช่วงภาวะถดถอย ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบอุตสาหกรรมขณะนี้เติบโตจนถึงจุดสูงสุดและกำลังเผชิญกับกฎการลดลงของผลผลิต จึงควรต้องมีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว เพื่อช่วยรักษาอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ ทำให้เกิดความต้องการการท่องเที่ยวทางเลือก การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ และ Tailor-made tourism ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปเหล่านี้ไม่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่งแม้แต่น้อย เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันอยู่ในระดับสูงและมีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอีกเป็นจำนวนมาก รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนจำนวนมากที่นักท่องเที่ยวยังไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอถึงความสำคัญของสถานที่นั้น จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวและพักค้างคืนบนแพที่พักในเขื่อน พบว่า มีจำนวนมากกว่าแสนคนต่อปี โดยเฉพาะช่วงเทศกาล ถ้านักท่องเที่ยวเหล่านี้มีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนจะทำให้เกิดการใช้เวลาอยู่ในบริเวณชุมชนนั้นมากขึ้น ส่งผลให้การสร้างรายได้แก่ชุมชน

เพิ่มขึ้น อีกทั้งนักท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณเขื่อนเพิ่มขึ้น จากสถิตินักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนศรีนครินทร์ในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 132,727 คนและเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2562 เป็นจำนวน 146,503 คน และจำนวนนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนรัชชประภาในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 428,531 คนและลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2562 เป็นจำนวน 419,470 คน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2563) เนื่องด้วยรัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจัง ประกอบกับประเทศไทยมีสิ่งดึงดูดความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความสมบูรณ์และสวยงามที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ในบริเวณรอบเขื่อนต่าง ๆ ในประเทศไทย

คณะนักวิจัยเห็นถึงความสำคัญของผลการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานแพที่พักแรมในประเทศไทย (วรรณจันทร์ สิงห์ชวาลา, 2554) ที่ระบุว่า มีความจำเป็นในการต่อยอดทำการวิจัยด้านแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว

เน้นความเป็นวัฏจักรของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บริเวณเขื่อนในประเทศไทย เพื่อให้การ
ท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนและแพที่พักมีคุณภาพมี
ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการ
ท่องเที่ยวในระดับโลกและสามารถสร้างรายได้
และกระจายรายสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งแหล่ง
ท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี
ศักยภาพในกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย
แนวใหม่ของผู้บริโภคที่เดินทางมายังแหล่ง
ท่องเที่ยวประเภทนี้ จะให้ความสำคัญในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ
เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น ทำให้
การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญ
เป็นอย่างยิ่งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว
ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวก็ไม่ต่างจาก
การพัฒนาสินค้าทางการตลาด ที่ต้องศึกษา
ค่านิยมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวก่อนที่จะ
พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และเพื่อให้
การพัฒนาท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ต่อภาครัฐ
เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่น
ทำให้การศึกษาเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดการมี
ส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม
แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน

ท้องถิ่นของตนเอง ตามที่ยุทธศาสตร์การ
ท่องเที่ยวปี 2555-2559 ระบุไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยใน
การศึกษา ค่านิยมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
บริเวณในเขื่อนประเทศไทย การมีส่วนร่วมของ
ชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขื่อน
บริเวณในเขื่อนประเทศไทย การพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบริเวณในเขื่อน
ประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้จากการ
สังเคราะห์มาพัฒนารูปแบบของการจัดการการ
ท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

2. เพื่อหาข้อเสนอแนะการพัฒนาการ
จัดการการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

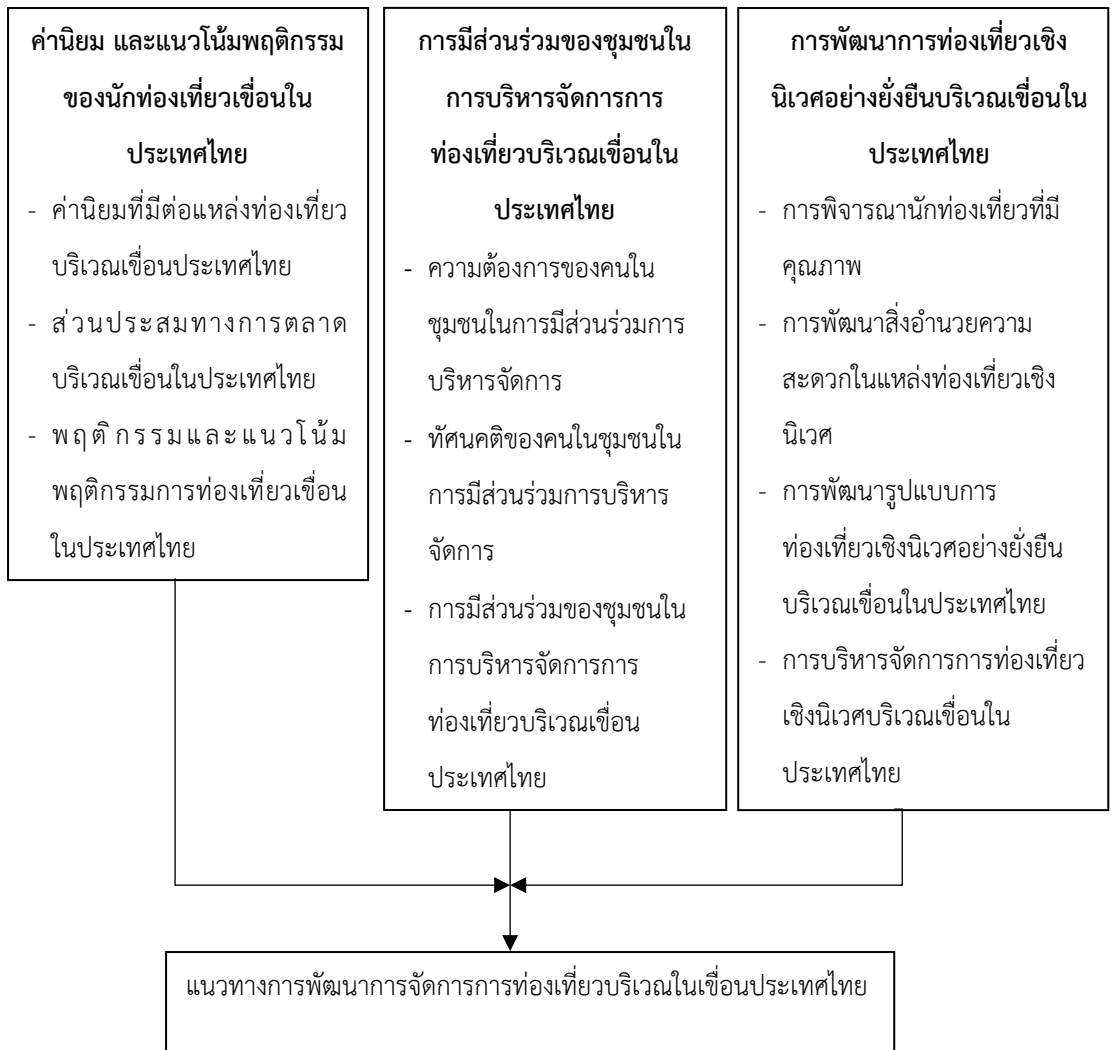
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาแนว
ทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณ
ในเขื่อนประเทศไทย โดยแบ่งขอบเขตการศึกษา
ไว้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย
จากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
research) และเชิงปริมาณ (Quantitative
research) ของโครงการวิจัย 3 โครงการย่อย
ได้แก่ ค่านิยมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวบริเวณ

ในเชิงประเทศไทย การมีส่วนร่วมของ
ชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง
บริเวณในเชิงประเทศไทย และการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนบริเวณในเชิง
ประเทศไทย โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต
ด้านเนื้อหาไว้ดังภาพที่ 1

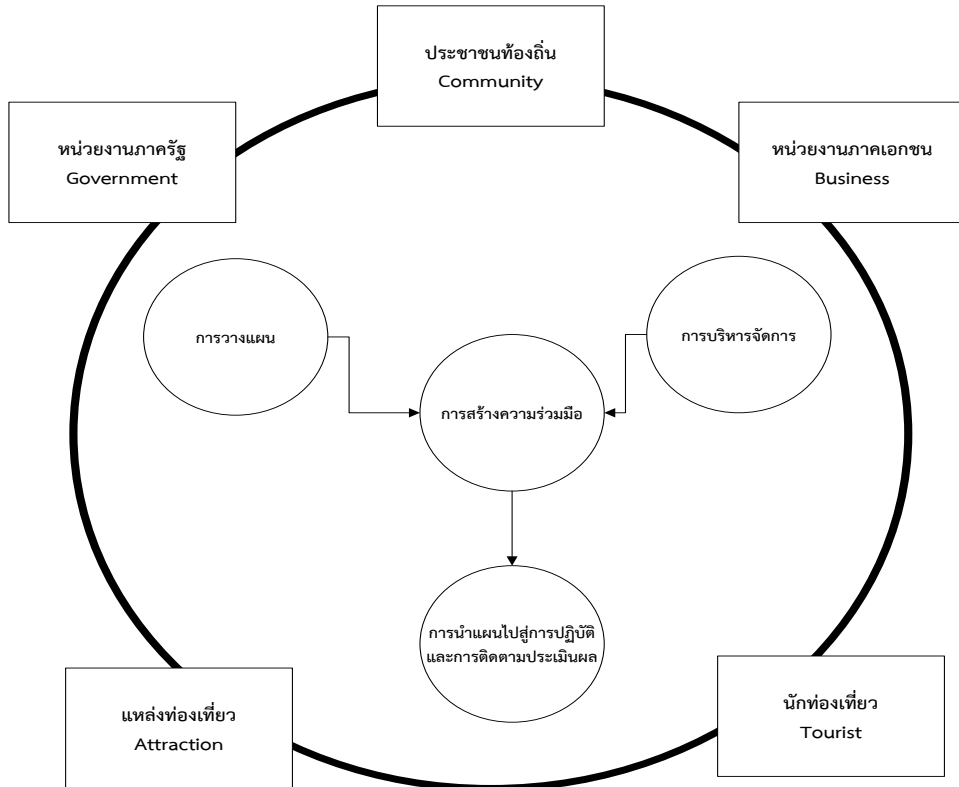
ภาพที่ 1 ขอบเขตด้านเนื้อหางานวิจัย

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยสามารถแสดงได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1.2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทยจะต้องประกอบไปด้วยกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ (Government) หน่วยงานภาคเอกชน (Business) นักท่องเที่ยว (Tourist) ประชาชนท้องถิ่น (Community) และแหล่งท่องเที่ยว

(Attraction) ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การร่วมมือและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการทำงานได้ ซึ่งสามารถอธิบายจากการสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ (Government) หมายถึงหน่วยงานของรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนโดยทำหน้าที่ออกกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายและดูแลหน่วยงานภาคเอกชน นักท่องเที่ยว ประชาชน ท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต สำนักงานเขื่อน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สำนักงานอุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล

2. หน่วยงานภาคเอกชน (Business) หมายถึง ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน เช่น ผู้ประกอบการที่พัก นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการเรือโดยสาร ผู้ประกอบการรถยนต์โดยสาร ผู้ประกอบการร้านค้าและของที่ระลึก

3. นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา การอบรมสัมมนา การพักผ่อน

4. ประชาชนท้องถิ่น (Community) หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิทธิในการใช้พื้นที่ป่าและทรัพยากรของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนแต่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าและทรัพยากรจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเพื่อควบคุมการใช้พื้นที่ป่าและทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติและเขื่อน

5. แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทยประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์ ลักษณะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กิจกรรมการล่องเรือ กิจกรรมการส่องสัตว์ กิจกรรมการดูนก กิจกรรมเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมการศึกษาวิถีชีวิตชนเผ่า กิจกรรมศึกษาแหล่งภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์

โดยกลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) เหล่านี้จะต้องมีบริหารจัดการการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการร่วมมือและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.การวางแผน

1.1 กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ควรมีการวางแผนร่วมกันในการสำรวจความต้องการของประชาชนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชาชนท้องถิ่น ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยพบว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการ ด้านการพัฒนาท่าจอดเรือให้ได้มาตรฐานด้านการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์หมู่บ้าน ด้านการจัดตั้งกลุ่ม

กรรมการหมู่บ้านเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ดินทำกิน ด้านการให้หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาจัดการฝึกอบรมให้กับประชาชนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน และด้านการจำกัดจำนวนของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โดยหน้าที่ในการสำรวจความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน

1.2 การจัดการพื้นที่ โดยการจัดการพื้นที่ของบริเวณเขื่อนในประเทศไทย ทางกลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ควรมีการติดต่อประสานงานมายังในท้องถิ่นของชุมชนเพื่อมาปรึกษาหารือ การระดมความคิดเห็นกับประชาชนในชุมชนให้มีการพัฒนาชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยทั้งทางภาครัฐและชุมชนช่วยกันเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลของชุมชนจากรัฐบาลไปชุมชนและชุมชนไปยังรัฐบาล เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นร่วมกันทั้งมีการระดมความคิดเห็นในการดำเนินการจัดทำแผนผังพื้นที่ชุมชนให้มีประโยชน์ในการใช้พื้นที่ต่อกัน แต่ก็ต้องอาศัยและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการพร้อมทั้งงบประมาณในการจัดสรรมาให้ได้ อย่างลงตัว เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนและยังต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายจึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ แต่ในทางภาคการปฏิบัติค่อนข้างเป็นเรื่องยากพอสมควรอยู่ที่จะให้

ประชาชนทั้งหลายมารวมกลุ่มกันเพื่อมาระดมความคิดจึงต้องส่งตัวแทนของแต่ละตำบลอำเภอในท้องถิ่นที่ทางชุมชน ประชาชนท้องถิ่นจะมีการมีการดำเนินการจัดการรวมกลุ่มกันแต่ละชุมชนในการประชุม โดยประชาชนในชุมชนจะดำเนินการเลือกตัวแทนที่มีความไว้วางใจและน่าเชื่อถือได้ เป็นตัวแทนให้ เป็นคณะกรรมการของหมู่บ้านในการดูแล และเป็นผู้นำของหมู่บ้านได้คัดเลือกไว้แล้วมาเป็นตัวแทนในการประชุมกับภาครัฐเพื่อเสนอหาแนวทางในการให้การพัฒนาชุมชน และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการสร้างความเข้าใจด้านกฎหมาย ระเบียบและแนวทางปฏิบัติให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อความเข้าใจ กลุ่มตัวแทนที่ได้รับเลือกให้เป็นคณะกรรมการในหมู่บ้านจะเป็นศูนย์กลางในการระดมความคิดเห็นให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันเข้าร่วมกิจกรรมและมีการพัฒนาชุมชนให้เกิดขึ้น แต่จะไม่มีการจัดตั้งเวทีชุมชนขึ้นมา เพราะทางฝ่ายหน่วยงานรัฐจะดำเนินการเปรียบเสมือนพี่เลี้ยง คอยให้แนวทางและเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารจากทางภาครัฐบาลไปยังชุมชน และจากชุมชนไปยังภาครัฐบาล โดยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการเป็นไปในแนวทางและทิศทางเดียวกันทางในเรื่องของการเคารพกฎ กติกา ระเบียบต่างที่ทางกรมอุทยานกำหนดและทาง

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

กลุ่มตัวแทนในชุมชนก็สามารถนำข่าวสารที่ได้ไปแจ้งยังชุมชนเพื่อให้รับรู้และปฏิบัติตาม

1.3. กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ควรมีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการ

2. ความร่วมมือ

กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ควรมีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือของประชาชนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

2.1 การให้ความรู้ ด้านการให้ความรู้กับชุมชนทางหน่วยงานของภาครัฐจะมีการเคลื่อนที่ลงพื้นที่ไปยังชุมชนแต่ละชุมชนในจังหวัดโดยจะเชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมการประชุม พร้อมด้วยหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อหาข้อมูลของชุมชนในด้านปัญหาและความต้องการของประชาชนท้องถิ่นมาวิเคราะห์ แล้วดำเนินการหาสาเหตุของปัญหา แล้วนำเสนอเหตุที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหา โดยการนัดประชุมและร่วมปรึกษาหาแนวทางแก้ไข โดยการให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนในรูปแบบของการอบรมการบรรยาย

2.2 การใช้ทรัพยากร หน่วยงานภาครัฐจะมีเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเป็นผู้ดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติจะมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตคุ้มครองเขตให้ศึกษาวิจัย เขตการท่องเที่ยว และเขตบริการ โดยจะนำกฎหมายและข้อบังคับมา

ใช้ในการควบคุมทรัพยากรในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ด้านมาตรการการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและใช้ประโยชน์นั้นทางหน่วยงานภาครัฐต้องสร้างความเข้าใจโดยให้ประชาชนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรในด้านการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ และไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรและสภาพแวดล้อมโดยมีกฎหมายเป็นตัวบังคับ การส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรในพื้นที่ที่กลับมาใช้

2.3 การปกป้องรักษา ในด้านของการปกป้องรักษาพื้นที่ของบริเวณเขื่อนในประเทศไทยเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ของเขื่อน อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการแพที่พัก ผู้ประกอบการชมรมเรือ และประชาชนท้องถิ่น โดยการจะให้ข้อมูลที่จะสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรของพื้นที่บริเวณเขื่อนให้กับประชาชนท้องถิ่นเพื่อการสร้างจิตสำนึกในการรักษาและหวงแหนทรัพยากร วิธีการให้ข้อมูลโดยผ่านการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ การลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชนท้องถิ่น การอบรมให้ความรู้การจัดการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรเพราะผู้นำท้องถิ่นจะช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับ

ประชาชนในชุมชนได้รับรู้และการขอความร่วมมือให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.4 การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การเคารพในความเป็นเจ้าบ้านของประชาชนท้องถิ่นเพื่อการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่น การเคารพในกฎระเบียบ และข้อบังคับของการใช้พื้นที่ป่าและการใช้ทรัพยากรของเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขื่อน โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องออกกฎหมายเป็นตัวบังคับในการควบคุมการใช้พื้นที่ป่าและทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติและเขื่อน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติและการสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ใช้กฎหมายและหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ควรบริหารจัดการดังต่อไปนี้

3.1 การมุ่งเน้นการบริหารจัดการพัฒนาท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ เครือข่ายภาคเอกชนทุกภาค

ส่วนเพื่อการพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 การทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด เจ้าหน้าที่เพื่อการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวขณะเดินทางท่องเที่ยว

3.3 การประสานความร่วมมือกันเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ เช่น การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเตือนภัย ความรู้ความเข้าใจในการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเขื่อน คู่มือแหล่งท่องเที่ยวแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน เพื่อให้ความรู้ในด้านเส้นทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

3.4 การให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ของแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

3.5 การติดต่อประสานงานกับชุมชนท้องถิ่นในเรื่องของการฝึกอบรมเกี่ยวกับการ

พัฒนาความรู้ต่าง ๆ ในงานการท่องเที่ยวให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เช่น การอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว หลักสูตรพัฒนาผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว การให้บริการตามมาตรฐาน หลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยควรจัดการอบรมทุกปีอย่างต่อเนื่อง

3.6 การร่วมกันในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณท่าจอดเรือสำหรับนักท่องเที่ยวโดยมีการแบ่งจุดลงเรือและจุดขึ้นเรืออย่างชัดเจนเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวและการป้องกันการเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

3.7 การบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ดังเช่น (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ, 2554) ได้อธิบายว่า การกำจัดของเสียจะต้องมีระบบการกำจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งตามธรรมชาติ การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลถือหลักการใช้แล้วใช้ซ้ำและเปลี่ยนแปลงการใช้ให้เป็นประโยชน์

3.8 การดูแลและแก้ไขปัญหาค่าที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เช่น การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

3.9 การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐานให้กับชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

3.10 การส่งเสริมการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยการจัดสร้างตลาดชุมชนเพื่อเป็นแหล่งขายสินค้าท้องถิ่นและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

3.11 การให้ความรู้กับประชาชนท้องถิ่นในเรื่องของการปกป้องและอนุรักษ์พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อน การใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อนตามที่กรมอุทยานแห่งชาติได้กำหนดพื้นที่แผนผังการใช้ที่ดิน

3.12 การท่องเที่ยวจะต้องรวมตัวกันในการช่วยปกป้องและรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองอย่างเข้มแข็ง

3.13 การติดตั้งป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

3.14 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนมีการอำนวยความสะดวกด้านการบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

บริเวณเขื่อน โดยมีการอำนวยความสะดวกด้าน ศูนย์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณที่ ทำการอุทยานแห่งชาติ การบริหารจัดการด้าน ความปลอดภัยโดยการกำหนดเขตการ ท่องเที่ยวในบริเวณอุทยานแห่งชาติอย่างชัดเจน การบริการเจ้าหน้าที่นำเดินในเส้นทางศึกษา ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณอุทยาน แห่งชาติที่มีความรอบรู้และความชำนาญใน เส้นทางเดินป่า

3.15 การบริหารจัดการพื้นที่โดยให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ได้รับรายได้จากการขายของบริเวณแหล่ง ท่องเที่ยวในร้านค้าที่ได้จัดไว้โดยมุ่งเน้นการนำ ของที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาขาย เช่น เห็ดโคน ปลา ในเขื่อน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

3.16 การกำหนดขีดความสามารถใน การรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณ เขื่อนโดยการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีอยู่ในบริเวณเขื่อนให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อลด ความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น บริเวณอุทยานแห่งชาติเอราวัณ สันเขื่อนหลังจากผ่านการวางแผน การร่วมมือ และการบริหารจัดการของกลุ่มผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง 5 กลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว

(GBTCA) แล้วขั้นตอนต่อไปคือขั้นตอนที่นำไปสู่ การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลการ ปฏิบัติงานได้เพื่อการนำรูปแบบการจัดการ ท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทยไปเป็น แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบริเวณ เขื่อนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปและอภิปรายผล

1. ลักษณะนักท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน

ความสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งชอบเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อหาความรู้ และประสบการณ์ใหม่นั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิง นิเวศ เป็นกลุ่มของผู้เดินทางที่แสวงหากิจกรรม ให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น เป็น ประสบการณ์จากการเรียนรู้ เรียนรู้จาก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิถีชีวิตของชุมชน และมีจิตสำนึกต่อการ รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ ของนักวิเคราะห์การตลาดสำรวจพบกลุ่ม นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้ (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ, 2554) มีความ อ่อนไหว เปราะบาง เป็นกลุ่มบุคคลที่มีจิตสำนึก ต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีความห่วงใยต่อการเกิด ผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและ

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังของค้ำความรู้อยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

สภาพแวดล้อมซึ่งจะสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ว่าไม่ยอมให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างถนน เพราะกลัวว่าแหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภลัย มีลา และฉกาจ ราชบุรี (2552) ว่านักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและการไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีลักษณะที่มีความชื่นชอบในทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) ที่กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่านักท่องเที่ยวจะมีความประทับใจและสุนทรียภาพ สนุกสนาน ตื่นเต้น ช่างซี้ด แปลกใจ และมีความทรงจำที่ดีและเป็นผู้ใฝ่รู้ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมธรรมชาติวิทยาและระบบนิเวศของท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว และ

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การเคารพในความเป็นเจ้าบ้านของประชาชนท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) ที่ว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างสัมพันธภาพกับเจ้าบ้าน นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สร้างมิตรไมตรีร่วมกัน เช่น แลกเปลี่ยนความรู้ เล่าถึงสภาพแวดล้อมในสถานที่ของแต่ละฝ่าย

2. ด้านค่านิยมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

ลักษณะของนักท่องเที่ยวเขื่อนในประเทศไทย ลักษณะของนักท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนจะแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ และลักษณะของนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเป็น

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและมาเป็นประจำ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยชอบบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติเพราะทรัพยากรในพื้นที่ยังไม่ทรุดโทรมยังสวยงามเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มาเที่ยวแล้วเที่ยวอีกนี้จะค่อนข้างจะหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ ดร.ชนิ เอมพันธุ์ (2547) ได้อธิบายไว้ว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัส เรียนรู้ หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรงและได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก ค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศไทย

ด้านค่านิยมทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้านสังคมต่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศไทยในเรื่องของการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแล้วเกิดความประทับใจในทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป็นมรดกทางธรรมชาติที่สำคัญของคนไทยที่ควรอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงควรได้รับการปลูกฝังและการปกป้องรักษาสู่ลูกหลาน แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงสามารถท่องเที่ยวได้ในทุกเทศ

ทุกวัย และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงได้รับการชื่นชมจากสังคม เช่น เพื่อนและคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วรรณภา ศิลปอาษา (2545) ที่ว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วโลกย่อมนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่

ด้านค่านิยมทางเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้านเศรษฐกิจต่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศไทย โดยการท่องเที่ยวเชื่อมโยงก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้ คือ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงสนับสนุนการท่องเที่ยวไทย การท่องเที่ยวเชื่อมโยงทำให้เกิดเงินหมุนเวียนท้องถิ่นและในประเทศ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงช่วยสนับสนุนให้คนไทยมีงานทำด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชื่อมโยงเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนในเขื่อน และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงมีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเงินที่จ่ายไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วรรณภา ศิลปอาษา (2545) ว่าการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค่านิยม ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การท่องเที่ยว เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึก
จำหน่ายนักท่องเที่ยว การจัดบริการที่พักใน
รูปแบบโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยว

ด้านค่านิยมทางศาสนา พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้าน
ศาสนาต่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศไทย
โดยคนต่างศาสนาสามารถท่องเที่ยวเชื่อมโยงได้
โดยไม่มีข้อขัดแย้งกัน การท่องเที่ยวเชิง
ธรรมชาติมีความเหมาะสมในทุกศาสนา คนใน
ชุมชนปฏิบัติตนยอมรับนักท่องเที่ยวที่ดีในทุก
ศาสนา กิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสมในทุก
ศาสนา ในข้อมีพื้นที่ในการประกอบพิธีเฉพาะ
ทางศาสนา เช่น ห้องละหมาด เป็นต้น

ด้านค่านิยมทางสุนทรียภาพ พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้าน
สุนทรียภาพต่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศไทย
นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบธรรมชาติ
บริเวณในเขื่อนซึ่งมีความพิเศษเฉพาะไม่เหมือน
ชาติใดในโลก นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบสถานที่
พักผ่อนที่มีความผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ
นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมบริเวณในเขื่อน นักท่องเที่ยวมีความ
ชื่นชอบร้านอาหารบริเวณเขื่อนเพราะมีวิวทัศน์
ที่สวยงาม และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงได้แสดงถึง
ศิลปะพื้นบ้านและเอกลักษณ์ท้องถิ่น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วรธนา ศิลป
อาษา (2545) การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิด
ความสุขลดความตึงเครียด ทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวทั้งประเภทความสวยงามตาม
ธรรมชาติ หรือประเภทโบราณสถาน
ศิลปวัฒนธรรมสามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
ให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจให้
หายจากความเครียดจากภาระหน้าที่ประจำได้

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการ ท่องเที่ยวในเขื่อนประเทศไทย

ด้านจุดยืนผลิตภัณฑ์และด้านผลิตภัณฑ์
พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านจุดยืน
ผลิตภัณฑ์และด้านผลิตภัณฑ์ โดยแสดงความ
คิดเห็นว่าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของแหล่ง
ท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประกอบด้วยแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ทรงคุณค่ายาวนาน
ลักษณะโครงสร้างที่สะท้อนถึงความสมบูรณ์
ของธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวมีความ
เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกวัย มีชื่อเสียงรู้จัก
ไประดับชาติและนานาชาติ และป้ายบอก
สถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะของ
ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนใน
ประเทศไทยมีความสอดคล้องกับ ลักษณะการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กรมป่าไม้ (2548) ได้ให้คำ

เน้นความเป็นวัช (ปลูกศรัทธาของศรัทธามารู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นิยามว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย

ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านความคิดเห็น สาธารณะทางการท่องเที่ยว และด้านจิตวิทยา การขาย พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านนิตยสารรายการนำเที่ยว สารคดีต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ การจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การจัดแสดงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในศูนย์ประชุมต่าง ๆ และการจัดแสดงสาธิตความเป็นอารยธรรมในอดีตและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง ประชิต สุกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์

แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริงโดยยึดหลักที่ว่า ต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้านฤดูกาลทางการท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยว และด้านสภาพแวดล้อมผลิตภัณฑ์สถานประกอบการพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนมีความสะอาด สถานประกอบการต่าง ๆ ร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนมีธรรมชาติที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น และมีห้องน้ำสะอาดเพียงพอต่อความต้องการ

ด้านราคา พบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนมีความคุ้มค่าในการเข้าชมเมื่อเทียบกับแหล่งอื่น ๆ มีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในด้านที่พัก มีความคุ้มค่าในด้านอาหาร และมีความสะดวกในวิธีการชำระเงิน ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวและด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า ในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกและรวดเร็วและข้อกำหนดของสถานที่ท่องเที่ยวชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติ มีความเหมาะสมของจำนวน

เน้นความเป็นวัช (ปลูกศรัทธาของค้ำความรู้อยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นักท่องเที่ยวในการเข้าชมในแต่ละครั้ง พนักงานให้บริการข้อมูลได้ถูกต้อง ชัดเจนและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดี

ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมทางธุรกิจ และด้านการขายรวม พบว่าประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าที่ระลึกและของฝาก หน่วยงานภาครัฐอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางอย่างเหมาะสม การจัดรวมสินค้าและบริการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึกและของฝาก

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อยู่ใกล้เขื่อน มีระบบการขนส่งเข้าถึงสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวใช้เวลาเดินทางน้อยแต่สามารถท่องเที่ยวได้ครบทุกสถานที่ จำนวนห้องพักมีจำนวนมากเพียงพอและจำนวนบริษัททัวร์มีจำนวนมากเพียงพอ

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขื่อนบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

ความต้องการของคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการ ประชาชนในท้องถิ่นมี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องความต้องการการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญให้เป็นที่รู้จักทั่วทุกพื้นที่เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวอยู่ ความต้องการให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ

การส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติให้สมบูรณ์ครบวงจร การจัดตั้งศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าด้านต่าง ๆ เช่น ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน ศูนย์สินค้า (OTOP) เป็นต้น การก่อสร้างตลาดชุมชนเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น การให้บริการนักท่องเที่ยว การจัดทำสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น การก่อสร้างถนนเศรษฐกิจเพื่อเป็นเส้นทางขนถ่ายสินค้าทางเกษตร/การท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าสินค้าในพื้นที่ เช่น การเพิ่มมูลค่าอาหาร การเพิ่มมูลค่าสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทย ประชาชนท้องถิ่นจะต้องเคารพใน

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

กฎระเบียบและข้อบังคับของการใช้พื้นที่ป่าและการใช้ทรัพยากรของเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขื่อน หน่วยงานภาครัฐจะต้องออกกฎหมายเป็นตัวบังคับในการควบคุมการใช้พื้นที่ป่าและทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติและเขื่อน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติและการสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ใช้กฎหมายและหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หน่วยงานภาครัฐต้องกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนให้ความรู้กับประชาชนท้องถิ่นในเรื่องของการปกป้องและอนุรักษ์พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อน ประชาชนท้องถิ่นจะต้องได้รับประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อน โดย ประชิต สฤณพัฒน์ และคณะ (2554) อธิบายว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายให้มีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ส่วนรวม และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและโบราณสถาน

หน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต่อการส่งเสริมท่องเที่ยวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการสังเคราะห์ข้อมูลหน่วยงานภาครัฐจะต้องมุ่งเน้นการบริหารจัดการพัฒนาท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ เครือข่ายภาคเอกชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่ต่อเนื่องและมีการเชื่อมโยงต่อการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว (ประชิต สฤณพัฒน์ และคณะ, 2554) นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรช่วยดูแลและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เช่น การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของประชาชนท้องถิ่น

หน่วยงานภาครัฐจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดทำสื่อ

ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ เช่น การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเตือนภัย ความรู้ความเข้าใจในการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชื่อมโยง และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด ดังที่ ชื่นกมล วัฒนาวงศ์ (2553) ได้อธิบายถึงแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วิธีปฏิบัติและการเตรียมตัวที่เหมาะสมในการเดินทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ และการพัฒนาบุคลากรเพื่อการให้บริการทางการท่องเที่ยว

5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยประชาชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ประชิตสฤณะพัฒน์ และคณะ (2554) ได้อธิบายไว้ว่าประชาชนในท้องถิ่นควรมีการบริหารจัดการโดยการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นของตนโดยผ่านการบริหารจัดการสิ่งสำคัญ 4 ประการดังนี้

5.1 การจัดการด้านอาหาร ต้องให้บริการอาหารท้องถิ่นโดยนำวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่เป็น

ส่วนประกอบของอาหาร จากผลการวิจัยพบว่าบริเวณรอบและในเขื่อนรัชชประภาและเขื่อนศรีนครินทร์มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรมาก เช่น ปลา หมอไม้ป่า ผักหวานป่า ผักกูด ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้สามารถนำมาปรุงอาหารเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้และอาหารจะต้องปรุงด้วยความสะอาดและถูกสุขอนามัย นอกจากนี้วัตถุดิบและการปรุงอาหารการให้บริการก็เป็นสิ่งสำคัญโดยผู้ให้บริการจะต้องได้รับการฝึกอบรมการให้บริการทั้งมารยาทและจรรยาบรรณและจะต้องมีใจรักให้การบริการ และร้านอาหารจะต้องตกแต่งให้กลมกลืนกับสภาพท้องถิ่น

5.2 ด้านสินค้าและของที่ระลึก ลักษณะสินค้าและของที่ระลึกควรเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นตนและหาได้ในท้องถิ่น เช่น สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลผลิตจากการเกษตรท้องถิ่น โดยรูปแบบและการบรรจุสินค้าจะต้องคำนึงถึงการพกพาและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้ซื้อหา โดยคุณภาพและราคาสินค้าควรมีมาตรฐาน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าในบริเวณพื้นที่รอบเขื่อนมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าและของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ เช่น มะขามป้อมแช่อิ่ม กล้วย

ตาก ผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากปลา ผ่าทอ
พื้นบ้าน

5.3 ด้านที่พัก จากผลการวิจัยพบว่าที่พัก
นักท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนรัชชประภาและเขื่อน
ศรีนครินทร์จะประกอบไปด้วย บ้านพักของการ
ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แพที่พักนักท่องเที่ยว
บ้านพักอุทยานแห่งชาติ และโฮมสเตย์ ที่พักที่
เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือแพที่พัก
นักท่องเที่ยว มีการปรากฏของโฮมสเตย์บริเวณ
เขื่อนศรีนครินทร์แต่ไม่ได้รับความนิยม
เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเล็กๆและจำนวนบ้านพัก
ไม่สามารถรองรับต่อความต้องการของ
นักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากได้ประกอบกับ
สภาพที่พักมีลักษณะเก่าและทรุดโทรม ในการ
บริหารจัดการของประชาชนท้องถิ่นควรมีการ
รวมกลุ่มกันในการพัฒนาที่พักนักท่องเที่ยวทั้ง
แบบแพที่พักนักท่องเที่ยวและโฮมสเตย์โดยการ
สร้างหรือปรับปรุงแพที่พักหรือบ้านเพื่อการ
บริการแก่นักท่องเที่ยวควรคำนึงถึงหลักความ
สะอาดของที่พักและความปลอดภัย ลักษณะ
รูปแบบของบ้านพักควรเป็นรูปแบบที่มีความ
เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น บ้านพักมีอุปกรณ์
เครื่องใช้พื้นฐาน เช่น ที่ปูนอนหรือเตียงนอน ผ้า
ห่ม หมอน มุ้ง ห้องน้ำ น้ำสะอาดและควรจัดที่

พักพร้อมอาหารท้องถิ่น และผู้ให้บริการต้องม
ความเต็มใจในการให้บริการ

5.4 ด้านการนำเที่ยว จากผลการวิจัย
พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนรัชชประภา
และเขื่อนศรีนครินทร์ไม่ปรากฏการให้บริการ
การนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่เด่นชัด แต่
ทางอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ได้มีการ
จัดฝึกอบรมเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อการนำเที่ยว
บริเวณอุทยานแห่งชาติ และผู้ให้คำแนะนำใน
การเดินทางท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติจะ
เป็นพนักงานขับเรือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
พนักงานรักษาความปลอดภัยของเขื่อน
พนักงานบริการที่พักนักท่องเที่ยวซึ่งจะแนะนำ
สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ยานพาหนะ
แก่นักท่องเที่ยว แต่บุคคลเหล่านี้ยังไม่สามารถ
แนะนำหรือให้ความรู้ที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว
ได้ทั้งหมด เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของ
แหล่งท่องเที่ยว ความรู้ด้านวัฒนธรรมและ
ระบบนิเวศทางธรรมชาติ ความรู้ด้านกฎหมาย
กฎระเบียบในการท่องเที่ยวบริเวณเขตอุทยาน
แห่งชาติ ดังนั้นการบริหารจัดการด้านการนำ
เที่ยวบริเวณเขื่อนควรมีการฝึกอบรมบุคลากร
ให้มีความรู้เทียบเท่ากับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อ
เป็นบุคคลที่สามารถให้บริการด้านความรู้ การ
สร้างความเข้าใจ และการสร้างความประทับใจ

แหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์
ทรัพยากรในท้องถิ่น ช่วยลดการทำลายและยัง
ช่วยคุ้มครองกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้อย่างมี
ประสิทธิภาพที่สุด

6. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่าง ยั่งยืนบริเวณในเขื่อนประเทศไทย

ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพใน
แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน จากการวิเคราะห์
ข้อมูลงานวิจัยพบว่าลักษณะนักท่องเที่ยว
คุณภาพจะมีลักษณะรักและหวงแหนทรัพยากร
ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตาม
กฎระเบียบและข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยว
อย่างเคร่งครัด นักท่องเที่ยวจะตระหนักถึงการ
ไม่ทำลายหรือสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติ
ประวัติศาสตร์ และสามารถนำความรู้ไป
ถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง นักท่องเที่ยวต้องเน้น
การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
เข้าใจในลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวและอยาก
ที่จะนำเสนอเรื่องราวและประสบการณ์ที่
ประทับใจของแหล่งท่องเที่ยวให้กับ
นักท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมี
การเตรียมความพร้อมของตนเองก่อนการ
เดินทางท่องเที่ยว เช่น การศึกษาหาความรู้
เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับ
กฎระเบียบ ข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยว การ

เตรียมอุปกรณ์สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวที่
ไม่เป็นวัสดุทำลายสิ่งแวดล้อม และการเตรียม
สัมภาระส่วนตัว การเลือกใช้กระเป๋าเป้ใบเล็ก
แทนกระเป๋าใบใหญ่เพื่อสะดวกในการเดินทาง
การเตรียมพร้อมทางร่างกายและต้องว่ายน้ำ
เป็น การไม่พกพาอาวุธ การไม่ใช่ไฟแช็ค และไม่
แอบนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปในแหล่ง
ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีการเตรียมความ
พร้อมข้อมูลด้านที่พักและร้านอาหาร และ
นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจะมีการปฏิบัติตัวตาม
คำแนะนำและคำตักเตือนของเจ้าหน้าที่ของ
แหล่งท่องเที่ยว ช่วยดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
และนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความยินดีที่จะจ่ายเงิน
เพื่อช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศแต่ไม่มีการตั้ง
กล่องเพื่อรับบริจาค ภายหลังจากการท่องเที่ยว
แล้วนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจะบอกเล่าความ
ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ด้วย ซึ่ง
ในแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของ ประชิต สุกฤษพัฒน์ และคณะ (2554) ได้
อธิบายว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี
จะต้องมีมาตรการการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่มี
จิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยมีความ
ห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ห้องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมและกีดกัน นักท่องเที่ยวที่จะสร้างผลกระทบให้กับ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยวกรณีนักท่องเที่ยวมีจำนวนมาก กรณีนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากมักจะเกิด ปัญหาด้านจำนวนห้องพักไม่เพียงพอวิธีการ แก้ไขคือทางแหล่งท่องเที่ยวจะจัดพื้นที่สำหรับ กางเต็นท์ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้าน ความหนาแน่นของจำนวนนักท่องเที่ยว และ ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและ บริโภคสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งหากจะบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืน ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยว ในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ ของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องไม่เกินขีด ความสามารถรองรับของพื้นที่ทุกๆ ด้าน ทั้ง ด้านจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งการ ท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนในประเทศไทยควรจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อการช่วยอนุรักษ์ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม และหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยว จะต้องดูแลรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าดั้งเดิม

โดยกำหนดมาตรการควบคุมไม่ให้มีการ ดัดแปลงสภาพแวดล้อม รวมทั้งการก่อสร้างใน บริการพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้ เหมาะสมกลมกลืนและไม่ลดคุณค่าของ ทรัพยากร

การเตรียมตัวและความรู้ที่นักท่องเที่ยว ควรมีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อน เดินทางเข้ามาเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศบริเวณรอบเขื่อน การเตรียมตัวของ นักท่องเที่ยวก่อนเดินทางท่องเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนักท่องเที่ยวควรรู้ข้อมูล ของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณรอบเขื่อนที่ ประกอบด้วย ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว ข้อมูลด้านที่พัก ข้อมูลด้านร้านอาหาร ข้อมูล ด้านเส้นทางคมนาคม ข้อมูลด้านกฎระเบียบ ของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลด้านลักษณะ ภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ การจัดเตรียมอุปกรณ์ ยังชีพในการท่องเที่ยว การเตรียมตัวด้าน สุขภาพ ด้านความรู้นักท่องเที่ยวควรรู้ความรู้อัน เรื่องของกฎระเบียบ ข้อบังคับและแนวทางการ ปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวและควรรู้ศึกษา เส้นทางเดินทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องการ อธิบายของ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) ที่ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นการ ท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

เน้นความเป็นวัช ปลูกศของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบของการจัดการอบรมและหัวข้อในการจัดการอบรมแก่นักท่องเที่ยวก่อนเดินทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะมีการให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และ แนวทางปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว ข้อกำหนดเกี่ยวกับความปลอดภัย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยว การชี้แจงเรื่องของการแบ่งเขตเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและเส้นทางห้ามรถม้า กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติตัวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นข้อกำหนดสำหรับนักท่องเที่ยว กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติตัวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นข้อกำหนดสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศรอบเขื่อนคือ กฎระเบียบและแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้มีจำนวนมากกว่ขีดความสามารถในการรองรับ

ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การสร้างจิตสำนึกในตัวของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว การออกกฎหมายห้ามนำอาหารเข้าไปรับประทานในบริเวณน้ำตกของอุทยานแห่งชาติ กฎระเบียบการอาบน้ำก่อนลงบริเวณน้ำพุร้อน กฎระเบียบการห้ามใช้เสียงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กฎระเบียบด้านการแต่งกาย และ กฎระเบียบเรื่องการสิ่งแวดลอมช่องทางที่นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ อินเทอร์เน็ต (Internet) วิทยุบอร์ด แผ่นพับประชาสัมพันธ์ หนังสือประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ (Website) เฟซบุ๊ก (Facebook) วารสารของเขื่อนและศูนย์คอลเซ็นเตอร์ (Call center)

ประชิด สกฤษพัฒน์ และคณะ (2554) ได้อธิบายว่า ความพร้อมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกันเป็นพื้นฐานกัน 4 ด้าน ดังนี้ องค์ประกอบด้านพื้นที่ ลักษณะเด่นและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขต

พื้นที่ของเขื่อนรัชชประภาและเขื่อนศรีนครินทร์ จากการศึกษางานวิจัยพบว่าสามารถแบ่งเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 2 ประเภทคือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก สัตว์ป่า พันธุ์ไม้ป่า ถ้ำ อ่างเก็บน้ำ พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ โดยลักษณะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ลักษณะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณรอบเขื่อนมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กิจกรรมการล่องเรือ กิจกรรมการส่องสัตว์ กิจกรรมการดูนก กิจกรรมเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมการศึกษาวิถีชีวิตชนเผ่า กิจกรรมศึกษาแหล่งภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บริเวณรอบเขื่อนเป็นลักษณะประเพณีและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและศาสนาของประชาชนท้องถิ่น เช่น ประเพณีกะเหรี่ยง งานประเพณีทางพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และคณะ (2554) ที่ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนของประเทศไทยจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสก และอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ กิจกรรมการท่องเที่ยวนี้เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อก่อนท่องเที่ยว

องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ป้องกันและกำจัดมลพิษ อีกทั้งควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมี

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ขอบเขตและยั่งยืนให้เกิดเป็นการรับผิดชอบ โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่นร่วมคิดวางแผน ปฏิบัติตาม ได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ร่วมบำรุงรักษาทรัพยากร อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เป็นการร่วมมือจากระดับล่างไปจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยพบว่าความต้องการของคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการประชาชนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการว่าโดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องความต้องการการประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญให้เป็นที่รู้จักทั่วทุกพื้นที่เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว ความต้องการในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ การส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกของ

แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติให้สมบูรณ์ครบวงจร การจัดตั้งศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าด้านต่าง ๆ เช่น ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน ศูนย์สินค้า (OTOP) เป็นต้น การก่อสร้างตลาดชุมชนเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น การให้บริการนักท่องเที่ยว การจัดทำสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น การก่อสร้างถนนเศรษฐกิจเพื่อเป็นเส้นทางขนถ่ายสินค้าทางเกษตร/การท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าสินค้าในพื้นที่ เช่น การเพิ่มมูลค่าอาหาร การเพิ่มมูลค่าสินค้าพื้นบ้าน ซึ่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทยร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่นจะต้องเคารพในกฎระเบียบและข้อบังคับของการใช้พื้นที่ป่าและการใช้ทรัพยากรของเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขื่อน หน่วยงานภาครัฐจะต้องออกกฎหมายเป็นตัวบังคับในการควบคุมการใช้พื้นที่ป่าและทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติและเขื่อน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติและการสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ใช้กฎหมายและหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หน่วยงาน

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ภาครัฐต้องกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนให้ความรู้กับประชาชนท้องถิ่นในเรื่องของการปกป้องและอนุรักษ์พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อน ประชาชนท้องถิ่นจะต้องได้รับประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและบริเวณเขื่อน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบริเวณในเขื่อนประเทศไทยไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มพันธมิตรการท่องเที่ยว (GBTCA) ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ (Government) หน่วยงานภาคเอกชน (Business) นักท่องเที่ยว (Tourist) ประชาชนท้องถิ่น (Community) และแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) โดยผ่านกระบวนการที่ทำร่วมกันคือการวางแผน การร่วมมือและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมุ่งเน้นการบริหารจัดการพัฒนาท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน โดยการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและส่งเสริมนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมที่

สมบูรณ์เป็นตัวดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเหล่านี้

2. การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวบริเวณรอบเขื่อนให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบ เช่น การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับฤดูกาลท่องเที่ยว ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ความเข้าใจในการสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเขื่อน คู่มือแหล่งท่องเที่ยว แผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวการท่องเที่ยวบริเวณเขื่อน คู่มือเส้นทางการท่องเที่ยว คู่มือกฎระเบียบ ข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว การสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อการอำนวยความสะดวกในด้านการบริการที่ได้มาตรฐานเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เช่น ทักษะด้านการให้บริการ ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการติดต่อกับนักท่องเที่ยว ทักษะการอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

4. การบริหารจัดการพื้นที่บริเวณท่าจอดเรือสำหรับนักท่องเที่ยวโดยมีการแบ่งจุดลงเรือและจุดขึ้นเรืออย่างชัดเจนเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวและการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

5. การบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว

6. การบริหารจัดการระบบไฟฟ้าและน้ำเพื่อความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ควรมีการแจ้งถึงระเบียบการใช้ไฟฟ้าและน้ำให้กับประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ทราบเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณรอบเขื่อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะต้องใช้อิไฟฟ้าจากระบบการปั่นไฟและระบบพลังงานแสงอาทิตย์ ระบบน้ำก็มาจากการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนั้นทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นต้องใช้ไฟฟ้าและน้ำด้วยความประหยัดและปฏิบัติตามระเบียบของหน่วยงานรัฐอย่างเคร่งครัด

7. การส่งเสริมการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยการจัดสร้างตลาดชุมชนเพื่อเป็นแหล่งขายสินค้าท้องถิ่นและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาขาย เช่น เห็ดโคนหน่อไม้ ผักหวาน ปลาในเขื่อน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

8. การจัดทำคู่มือเพื่อให้ความรู้กับประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในเรื่องของการปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรบริเวณเขื่อนและรอบเขื่อน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในเขตพื้นที่เขื่อนและอุทยานแห่งชาติ

9. การติดตั้งป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนและในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป้ายนำทาง

10. การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนโดยการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีอยู่ในบริเวณเขื่อนให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อลดความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณอุทยานแห่งชาติเอราวัณ บริเวณสันเขื่อน บริเวณหมู่บ้านชาวประมง

References

- Aimpan, D. (2004). The guide of ecotourism classification. Bangkok: Text and Journal. (in Thai)
- Bangkokbiznews. (2014). Council of ministers have approved tourism as the National agenda. Retrieved March 3, 2015, from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/616914>. (in Thai)
- Beech, J., & Chadwick, S. (2009). What is sustainable tourism? Retrieved on May 12, 2009, from <http://www.gdrc.org/uem/ecotour/st-what.html>.
- Bramwell, B. (1993). Tourism strategies and rural development. Paris: OECD.
- Chashakul, N. (2007). Tourism Industry. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Cherykeewong, U. (2015). Ecotourism. Bangkok: Saengdao. (in Thai)
- Chuensangun, A. (2002). Tourism resource management. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Department of National Parks Wild Animals and Plants. (2015). Srinakarin Dam. Retrieved March 3, 2015, from http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1039. (in Thai)
- Department of National Parks wild animals and plants. (2015). The statistic of tourists in national parks in 2012. Retrieved March 3, 2015, from http://www.dnp.go.th/NPRD/develop/data/stat55/fthai_55.pdf. (in Thai)
- Department of National Parks wild animals and plants. (2015). The statistic of tourists in national parks in 2013. Retrieved March 3, 2015, http://www.dnp.go.th/NPRD/develop/data/stat56/fthai_56.pdf. (in Thai)
- Department of National Parks Wild Animals and Plants. (2020). The tourist statistics 2020. Retrieved March 3, 2015, from <http://>

- webreg.dnp.go.th/park/index3.php?Submit=1&task=Report19v2&YYYY=2561&type=all&Page=2. (in Thai) Division of Tourism and Sports Economy (2021). The monthly of number and income of foreign tourists 2012-2020P. Retrieved March 16, 2021, from https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=625. (in Thai) Forest Department. (2005). Ecotourism. Retrieved March 16, 2018, from <https://www.dnp.go.th/park/sara/tour/eco.htm>. (in Thai) Meela, N., & Rachaburi, C. (2010). The quality of ecotourists: Case study of the tourist in ecotourist attraction at Ampawa, Samutsongkorm, Faculty of Industrial Education. Bangkok: King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. (in Thai) Nakornthap, D. (2015). The world top destination. Retrieved October 30, 2016, from <http://www.savings.chula.ac.th/sav/wp-content/uploads/2015/08.pdf>. (in Thai) National Economic and Social Development Board in North-East. (2013). Sustainable ecotourism on green route: Case study of North-east region. Bangkok: The Office of National Economic and Social Development. (in Thai) National Economic and Social Development Board. (2014). National economic and social development plan no. 11 (2012-2016). Retrieved October 30, 2014, from http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf. (in Thai) National Park. (2002). Head of national park seminar documents. Bangkok: The office of National Resources Conservation, Royal Forest Department. (in Thai) Peesirikan, N. (2008). Tourism and Sustainable Development (Master's

- thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. (in Thai)
- Phakpot, N. (2002). Tourism resource management. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Sakunapat, P., Jirochapan, W., & Cherykiwong, U. (2011). Ecotourism. Bangkok: Saengdao. (in Thai)
- Sananmuang, S. (1997). Local community and the participation in tourism development. Tourism Authority of Thailand: TAT Review, 17(1), 19. (in Thai)
- Sarobol, S. (2008). Sustainable tourism of Community. The proposal for adaptation of Thai tourism community. Tourism Authority of Thailand: TAT Review, 3(3), 22. (in Thai)
- Silapa-archa, W. (2002). Tourism resource management. Bangkok. Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Singjawala, W. (2011). Development guidelines for standardizing the raft guesthouse in Thailand. Bangkok. Suan Dusit Rajabhat University. (in Thai)
- The Federation of Thai Industries. (2019). The employment of Tourism and Service. Retrieved March 3, 2015, from <https://fti.or.th/ftiindex/>. (in Thai)
- Techaprompan, S. (2002). Eco-Tourism management of the eastern region national parks (Report). Burapha University. Retrieved March 3, 2015, from http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4450038. (in Thai)
- Thailand Tourism council. (2019). Thailand tourism entrepreneur confidence index. Retrieved March 3, 2015, from <http://www.thailandtourismcouncil.org/wpcontent/uploads/2020/01/Newsletter-Q4.2562.pdf>. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2015). The policy and guideline for

ecotourism development 1995 -
1996. Bangkok: Amarin. (in Thai)
Wattanavong, Ch. (2010). Tourism
development guideline for Kaeng
Krachan National Park. Retrieved
March 3, 2015, from
<http://www.sure.su.ac.th:8080/xmlui/handle/123456789/12146>. (in Thai)

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียนการสอน แบบร่วมมือ และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ

ณัฐกฤตา เลิศชนะธาดา¹, วิภาดา ประสารทรัพย์²

สาขาวิชาการออกแบบการเรียนการสอน, ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2}

Email: meispretty10@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ และ 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างในวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวน 80 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนแบบร่วมมือ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้สถิติทดสอบ t-test independent sample ผลวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแบบร่วมมือ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการฟัง, การฟังเพื่อความเข้าใจ, การเรียนรู้แบบร่วมมือ

Achievement Comparison of English Listening Comprehension Skills for Matthayomsuksa four Students of Satrinonthaburi School by Using Cooperative Learning and Traditional Instruction

Natkrita Lertthanatada¹, Wipada Prasansaph²

Master of Education Program in Instructional Design, The faculty of Education,
Suan Sunandha Rajabhat University^{1,2}

E-mail: meispretty10@hotmail.com

ABSTRACT

The aims of this study were 1. to study the students' English listening comprehension skills achievement taught by cooperative learning and by traditional instruction, and 2. to study students' satisfaction toward cooperative learning. The participants in this study were Matthayomsuksa 4 students in the second semester of the academic year 2020. The sample size was 80 (two classes). The participants in the study were selected by cluster random sampling. The instruments of the study include lesson plans based on cooperative learning and traditional instruction, achievement tests of English listening, and the satisfaction assessment form toward the teaching through cooperative learning. The statistics for analyzing the data were mean, standard deviation, and t-test independent samples. The study revealed that: 1. the achievement of English listening comprehension skills after teaching by cooperative learning was higher than with traditional instruction with the statistical significance at the level of .05, and 2. the satisfaction through cooperative learning was at the highest level

Keywords: listening skills, English Comprehension, Cooperative Learning

บทนำ

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก โดยเฉพาะในยุคนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารหรือเรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งต่อบุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ภาษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสารโดยเฉพาะภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาอังกฤษปัจจุบันคือภาษานานาชาติ และเป็นภาษากลางของมนุษยชาติ เป็นภาษาที่มนุษย์บนโลกใช้ติดต่อกันเป็นหลัก ไม่ว่าจะแต่ละคนจะใช้ภาษาอะไรเป็นภาษาประจำชาติ เมื่อต้องติดต่อกับคนที่ต่างภาษาต่างวัฒนธรรมกัน ทุกคนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้หลายชาติจึงบรรจุ วิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง รองลงมาจากภาษาประจำชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แม้การศึกษาของไทยจะให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษและจัดให้มีหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษสอนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การจัดเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยนั้นว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ยังไม่อยู่ในระดับที่พึงพอใจนัก โดยเฉพาะปัญหาด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้

กำหนดแผนยุทธศาสตร์และนโยบายในการพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถทางทักษะภาษาอังกฤษของประชาชนทุกกลุ่มมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้น ดูเหมือนจะยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและถือว่าประสบผลสำเร็จน้อย ซึ่งสะท้อนจากข้อมูลผลการจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของไทยจากการสำรวจของสำนักงานจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของ EF (Education First) โดยการทดสอบประชากรจำนวน 910,000 คน ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่จำนวน 70 ประเทศ ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 62 สูงกว่าการตา มองโกเลีย คูเวต อิรัก อัลจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย กัมพูชา และลิเบีย ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่มีทักษะภาษาอังกฤษ “ระดับต่ำมาก” (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำทักษะพื้นฐานภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และ เขียน ไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งทักษะการเรียนรู้และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นจุดสำคัญในการเริ่มต้นการเรียนรู้ภาษา การฟังเป็นความสามารถของบุคคลที่จะทำความเข้าใจในสิ่งที่คนอื่นพูด ทักษะการฟังมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะหากผู้ฟังมีทักษะการฟังที่ดีย่อมส่งเสริมให้ทักษะการ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

พูดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าได้รับการฝึกทักษะการฟังไม่เพียงพอก็จะทำให้ไม่สามารถใช้ภาษาในการสนทนาได้ ดังนั้นควรจะใส่ใจในทักษะการฟังเพื่อให้การฟังประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟังภาษาอังกฤษในทางวิชาการทักษะการฟังเป็นความสามารถในการจับประเด็นใจความหลัก (มณีรัตน์ กรรณิกา และ อภิราตี จันทร์แสง, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ ทางด้านทักษะการฟังภาษาอังกฤษสูงขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะได้นำผลการวิจัยมาพัฒนาความสามารถด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ตลอดจนเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับครูและผู้ที่สนใจต่อไป

นักวิชาการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและทักษะการพูด ภาษาอังกฤษจากการศึกษาค้นพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้การฟัง และการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก เพราะนอกจากผู้เรียนจะมี

ปฏิสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันในการ เรียนภาษาอังกฤษแล้วยังมีประสิทธิภาพในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้นเพราะได้เข้าไปเรียนรู้ใน ห้องเรียนและสามารถนำไปใช้ได้ ในชีวิตจริง ในการเรียนแบบร่วมมือ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในทุกแขนงวิชา โดยเฉพาะ ทักษะ การ ฟัง และการพูด ภาษาอังกฤษ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือยังเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี ผู้เรียนทักษะการฟังและการพูดโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีความสามารถสูงกว่าจะช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก ในกลุ่มที่มีความสามารถต่ำกว่า ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เพียงอย่างเดียว แต่เขาจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อน ๆ ภายในกลุ่มของเขาด้วย พร้อมทั้งเป็นกำลังใจ ให้แก่กันและกัน ผู้เรียนจะให้ความเคารพต่อความเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนหรือมีความสามารถในด้านนั้น ๆ มากกว่าตน ตลอดจนช่วยสนับสนุนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การสอนทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจหรือสนใจผู้เรียนให้มีความสนใจและรู้สึกมั่นใจ ในการปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนเกิดความพึงพอใจในการ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือเป็น ประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจ
และความมั่นใจในการเรียนรู้การฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษได้อีกวิธีหนึ่ง (สุมิตา เรือนแป้น,
2546, หน้า 51)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญในการ
พัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึง
สนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการฟัง
ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ส่งผล
ให้ ผลสัมฤทธิ์ ทางด้านทักษะการฟัง
ภาษาอังกฤษสูงขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็น
แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะได้นำ
ผลการวิจัยมาพัฒนาความสามารถด้านการ
เรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ตลอดจนเป็น
ข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับครูและผู้ที่สนใจ
ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการ
ฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี
ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ
และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี
ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้
แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/5 และใช้แผนการ
จัดการเรียนการสอนแบบปกติกับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/10 จำนวน 12 แผน
คาบละ 50 นาที หลังจากนั้นจึงทำการทดสอบ
หลังเรียน ผู้วิจัยนำคะแนนหลังเรียนของทั้งสอง
กลุ่มมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบ
สมมติฐาน หลังจากดำเนินการทดลองสอนตาม
รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นให้ นักเรียน
ทำแบบทดสอบความสามารถทักษะการฟังเพื่อ
ความเข้าใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้
แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/5 และใช้แผนการ
จัดการเรียนการสอนแบบปกติกับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/10 จำนวน 12 แผน
คาบละ 50 นาที

2.1 ประเมินทักษะการพูด
ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

2.2 ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการรู้แบบร่วมมือของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการรู้แบบร่วมมือ

2.3 นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอน

แบบร่วมมือสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.51, S.D. = 0.45)

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกับการสอนแบบปกติ

(n=40)					
ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ (หลังเรียน)	n	\bar{X}	S.D.	t	p-value
กลุ่มเรียนการสอนแบบร่วมมือ	40	27.28	3.50	4.90	.000
กลุ่มเรียนตามแบบปกติ	40	21.13	1.81		

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นรายด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับค่าเฉลี่ย
1. ด้านเนื้อหา	4.51	0.45	ระดับมากที่สุด	3
2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	4.63	0.44	ระดับมากที่สุด	1
3. ด้านพฤติกรรมนักเรียน	4.60	0.64	ระดับมากที่สุด	2
4. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.50	0.73	ระดับมาก	4

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	อันดับค่าเฉลี่ย
รวม	4.56	0.37	ระดับมากที่สุด	

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี หลังจากได้รับ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ สมควรที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล

1.จากการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีกระบวนการพัฒนานักเรียนให้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นให้สร้างความรู้ใหม่ที่เหมาะสมของแต่ละบุคคลตามความรู้เดิมเป็นพื้นฐานผ่านการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง มีการสร้างปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมกันตรวจสอบความเข้าใจและ

ความถูกต้อง สอดคล้อง กับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อช่วยเหลือกันและกันในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้หลายรูปแบบที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการติดต่อสื่อสารกันและกันในกลุ่มเป็นเวลาหลายสัปดาห์หรือนานเป็นเดือน ทุกคนจะเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปด้วยดี ทักษะดังกล่าวได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด หรืออธิบายทักษะ การหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อีกท่านหนึ่งคือแบล็คคอม (Balkcom. 1992) สรุปว่า การเรียนแบบกลุ่มร่วมมือคือ การจัดการสอนที่ประสบความสำเร็จในกลุ่มเล็ก ๆ กันนักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน กิจกรรมการเรียนรู้จะส่งเสริมให้เข้าใจประโยชน์จากเนื้อหา รายวิชาที่กำหนดให้ สมาชิกทุกคนในทีมไม่เพียงแต่รับผิดชอบการเรียนของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องช่วยเหลือสมาชิกในทีมด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2554, หน้า 61) การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่มีการจัดกลุ่มการทำงาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียน การเรียนแบบร่วมมือไม่ใช่วิธีการ

จัดนักเรียนเข้ากลุ่มรวมกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างอย่างชัดเจนจากการที่สมาชิกแต่ละคนในทีมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้ และสมาชิกทุกคนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม ดังนั้นการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มทำงานโดยทั่ว ๆ ไปจึงอาจไม่ใช่การเรียนแบบร่วมมือ เพราะมักพบนักเรียนที่เก่งเท่านั้นจะเป็นผู้จัดการให้เกิดผลงานในทีม สมาชิกอื่น ๆ อาจไม่มีโอกาสในการแสดงออก

2. จากข้อค้นพบที่ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีนันทบุรี ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ มีกระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ โดยมีเนื้อหาตรงตามความสนใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาสามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้จริง นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนุกสนาน และได้ลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ มีอิสระในการเรียนรู้ มีโอกาสแสดงภาวะผู้นำมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจต่อการวัดและประเมินผลตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิสา บุญคง และคณะ (2547, หน้า 10) ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่ดีต่อการปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมที่เป็นไปในทางบวก จะมีผลทำ

ให้เกิดความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ ความพึงพอใจในการทำงานจึงเป็นผลมาจากการสร้างแรงจูงใจ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติ ความนึกคิด ความชอบ ความเห็นด้วยต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำให้อยากทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าเป็นทางบวกก็จะทำให้ทำกิจกรรมนั้นได้ดี ถ้าเป็นทางลบก็จะปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ไม่ดีหรือไม่ปฏิบัติกิจกรรมนั้นเลย แสดงให้เห็นว่าแนวทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองตามพื้นฐานความรู้เดิมของแต่ละบุคคล จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการสนใจ ใฝ่เรียนรู้ มีความพึงพอใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความพึงพอใจที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้สอนมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน และเชื่อมั่นว่านักเรียนสามารถพัฒนาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิด ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้เกิดการใช้ความพยายามในการทำกิจกรรมอันเกิดจากแรงกระตุ้น และได้รับของงานอันเป็นที่น่าพึงพอใจ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ การใช้เหตุผล การทำความเข้าใจ และการตัดสินใจ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย มีข้อค้นพบที่ควรนำเสนอแนะ เพื่อไปใช้ประโยชน์ต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนการสอนตามแบบร่วมมือ ครูผู้สอนควรทำ การวิเคราะห์ ลักษณะของกิจกรรมให้สอดคล้องกันทุก ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน เน้นให้ ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองและครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดประเด็นศึกษา

1.2 การประเมินผลงาน ควรให้นักเรียนในห้องมีส่วนร่วมประเมินผลงานให้ ข้อเสนอแนะทั้งข้อดีข้อควรปรับปรุง และการ ให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเอง เพื่อเป็นการแสดงผลย้อนกลับในการแก้ไขงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยผลของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และแบบปกติเพื่อ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยผลของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และแบบปกติเพื่อ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูด การอ่าน และ การเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.3 ควรมีการวิจัยผลของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือและแบบปกติ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

References

Akenai, T. (2005). English activity camp for improving listening and speaking skill for communication and reinforcing attitude in English subject of Matthayom 4 Students at Nanthaburi Wittaya, Mueng District, Nan Province. (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok. (in Thai)

Basic Education Commission, Office. (1997). National education strategy of Thailand (8 th ed). Bangkok: Thailand Government. (in Thai)

Chompoowiset, P., Ketchatturat, J., & Chokshathid, T. (2016). The assessment model of professional internship competency's student. Journal of Education Khon Kaen University (Graduate Studies Research), 10(1), 69-75. (in Thai)

Chuepanich, C., & Sakonrak, S. (1999).

Compilation of teaching and research articles at the secondary school level. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Khammani, T. (2012). **Science of teaching pedagogy body of knowledge for efficiency learning method.** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Office of the Basic Education Commission. (2008). **Thailand basic education curriculum 2008.** Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (in Thai)

Pornkul, C. (2011). **Critical teaching, theory and application.** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Wanitbancha, K. (2003). **Statistical analysis statistics for the management, administration and research (6th ed).** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

ปัจจัยพยากรณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ ชุมชนสะลงง – ชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

สามารถ ใจเตี้ย¹, ศศิกัญญา ผ่องชมพู², วิทญา ตันอารีย์³, เอกลักษณ์ ชมพูศรี⁴

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อมชุมชน

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่^{1,2,3}

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสะลงงนอก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่⁴

E-mail: smart_jai@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงผสมผสานนี้ศึกษาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ และพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 – 95 ปี ในชุมชนสะลงง – ชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 177 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 8 คน รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านโดยรวมระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98) และเมื่อวิเคราะห์อำนาจการพยากรณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ มีตัวแปรที่สามารถอธิบายความผันแปรการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ 2 ตัวแปรย่อย ได้แก่ อายุ และการรับรู้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้าน โดยร่วมกันพยากรณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 42.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้ควรส่งเสริมความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ปัจจัยพยากรณ์, สมุนไพรพื้นบ้าน, ผู้สูงอายุ, จังหวัดเชียงใหม่

Predictive Factors of Traditional Herbal Utilities Among the Elderly in the Salung–Keelek Community, Mae Rim District, Chiang Mai Province

Smart Jitae¹, Sasikan Pongchompoo², Wittaya Tanaree³, Agkalak Chompusri⁴

Center of Excellence in Public Health Innovation and Community Environment,

Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University^{1,2,3}

Ban Saluang Nok of Tambon Health Promoting Hospital, Mae Rim District, Chiang Mai Province⁴

E-mail: smart_jai@cmru.ac.th

ABSTRACT

The mixed methods research was used to investigate traditional herbal utilization among the elderly and determine the predicting factors toward elderly traditional herbal utilization. The sample in this research consisted of 177 older adults whose ages ranged between 60 and 95 years, in 8 stakeholders in the area of the Saluang-Keelek community, Maerim District, Chiangmai Province. The data was collected by questionnaires and non-structured interviews and was then analyzed by descriptive statistics, regression analysis, and content analysis. The results indicated that the factors that significantly influenced traditional herbal utilization of the elderly were age (Beta = -.144, $p = .044$) and perception toward traditional herbal utilization (Beta = .321, $p = .000$) at the 0.05 level. The total variance explained was 42.2%. In addition, the academic knowledge should be provided in herbal use among the elderly.

Keywords: predictive factors, traditional herbal, utility, elderly, Chiangmai Province

บทนำ

สถานการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้หลายประเทศต้องเตรียมการทั้งด้านสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2020 ประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี ทั่วโลกมีจำนวนถึง 727 ล้านคน และมีการคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 1.5 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2050 (United Nation, 2020) ในส่วนของประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองของอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ และในปี พ.ศ.2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยมีผู้สูงอายุ ร้อยละ 20 (เกษรา โพรธิ์เย็น, 2562, น. 201) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ผู้สูงอายุจำนวนมากดำรงชีวิตภายใต้ปัจจัยกำหนดสุขภาพสังคมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันด้วยดีในแต่ละชุมชน (สามารถ ใจเตี้ย, 2562, น. S185) ในส่วนของผลกระทบต่อด้านสุขภาพมีการคาดการณ์ว่าในระยะเวลา 10 – 15 ปี ผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงจะเผชิญความเจ็บป่วยจากโรคไม่ติดต่อทั้งโรคหัวใจ โรคเมะเร็ง และโรคเบาหวานมากกว่ากลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง และกลุ่ม

ประเทศรายได้ น้อย (World Health Organization, 2020) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรที่มีอายุถึง 65 ปี จะยังคงสามารถดำรงชีพยืนยาวต่อไปได้ แต่ทั้งนี้ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปทางเสื่อมมากขึ้น โดยมีปัจจัย เช่น พันธุกรรมโรคหรือความเจ็บป่วย สิ่งแวดล้อมหรือการดำรงชีวิต (มาสริน ศุกลปักย์ และกรัณท์รัตน์ บุญช่วยธนาสิทธิ์, 2560, น. 59 - 61) แต่อย่างไรก็ตามภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุจำนวนมากจะป่วยด้วยโรคมมากกว่า 1 โรค ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุดังกล่าวมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนนำแนวทางที่หลากหลายสู่การปฏิบัติ ทั้งการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเป็นทางเลือกในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วย การส่งเสริมให้บริโภคผักพื้นบ้านที่มีสรรพคุณทางยา รวมถึงส่งเสริมให้ใช้สมุนไพรทดแทนสารเคมีการเกษตรในการควบคุม ป้องกันศัตรูพืช ซึ่งจำเป็นต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคและสรรพคุณของสมุนไพรแต่ละชนิด (Sacket, Carter, & Stanton, 2014, p. 120) สอดคล้องกับรายงานการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านร่วมกับการใช้ยาแผนปัจจุบัน โดยร้อยละ 51.0 เห็นว่าการใช้สมุนไพรพื้นบ้านลดค่าใช้จ่ายในการรักษาความเจ็บป่วย ร้อยละ 33.6 เห็นว่าการใช้สมุนไพรพื้นบ้านทำให้สุขภาพดี ทั้งนี้มีปัจจัย

ระดับการศึกษา ระดับความเครียด ระดับความสุขมีอิทธิพลต่อการรับรู้ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sumngern et al., 2011, p. 59) เช่นเดียวกับรายงานการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับการประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้านปานกลาง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า สมุนไพรพื้นบ้านหลายชนิดสามารถนำมาปลูกได้ในบริเวณที่พักอาศัยถึงแม้คุณภาพผลผลิตอาจไม่สมบูรณ์มากนัก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเป็นวัตถุดิบในการปรุงตำรับอาหารพื้นบ้านรับประทานในครัวเรือน (สามารถ ใจเตี้ย และคณะ, 2562, น. 617) เช่นเดียวกับชุมชนสะลวง – ชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ที่มีรายงานการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านระดับปานกลาง (ร้อยละ 72.36) มีความต้องการใช้สมุนไพรพื้นบ้านระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 ± 0.65) โดยการสร้างกระบวนการที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาโดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูองค์ความรู้สมุนไพรพื้นบ้านแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียน ทั้งนี้ในพื้นที่ที่มีหมอสมุนไพรพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งอาจจะนำมาพัฒนาศักยภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องสู่การ

ใช้ประโยชน์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพได้ (สามารถ ใจเตี้ย และคณะ, 2563, น. 376) แต่ด้วยนโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมกระบวนการพัฒนาที่รุกเข้าสู่พื้นที่โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ป่าธรรมชาติอันเป็นแหล่งสมุนไพรพื้นบ้าน และการลดความสำคัญของสมุนไพรพื้นบ้านที่เป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ อาจจะเป็นการสร้างความตระหนักของประชาชนในชุมชนให้หันมาใช้สมุนไพรพื้นบ้านและร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดองค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุทั้งด้านการดูแลสุขภาพ การเป็นอาหารและการใช้เพื่อการเกษตร
2. เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยฉบับนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

1.1 การศึกษาเชิงปริมาณ ประชากร เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 – 95 ปี และอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนสะลง – ซี่เหล็ก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2562 – มิถุนายน พ.ศ. 2563 คำนวณขนาดตัวอย่าง ด้วยสูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง (Daniel, 2013, p. 124 - 160) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 177 คน หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างระดับหมู่บ้าน ร้อยละ 30 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่กลับคืน การคัดเลือกครัวเรือนแต่ละหมู่บ้านมาศึกษา ผู้วิจัยใช้ตารางสุ่ม (Random Number Table) ตามสัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน

1.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จากผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 การศึกษาเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป การใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการดูแลสุขภาพ การใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อเป็นอาหาร และการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเกษตร แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของ Likert Scale แบบสอบถามแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 1- 5 คะแนน (Joshi et al.,

2015, p.396 - 403) แพลผลค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.49 น้อยที่สุด 1.50 - 2.49 น้อย 2.50 - 3.49 ปานกลาง 3.50 -4.49 มาก และ 4.50 - 5.00 มากที่สุด แบบสอบถามทั้งชุดมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 (Cronbach, 1951, 297 - 334)

2.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured interview) โดยดำเนินการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ ใช้สถิติอนุมานโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

3.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย การเปรียบเทียบข้อมูลและการตีความข้อมูล

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.3 อายุเฉลี่ย 69.14 ± 8.18 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 78.5

สถานภาพสมรส ร้อยละ 55.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.09 ± 1.53 คน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน 55.76 ± 22.11 ปี เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา 4.09 ± 1.18 ครั้ง เรียนรู้การใช้สมุนไพรพื้นบ้านจากบิดา – มารดา ร้อยละ 90.4 และจากสถานบริการสุขภาพ ร้อยละ 20.3 การได้มาซึ่งสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้ได้มาจากการปลูกเองในพื้นที่พักอาศัย ร้อยละ 88.1 และมีแนวโน้มการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพิ่มขึ้น ร้อยละ 96.0 ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีการรับรู้ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้านเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ± 0.59) และมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ± 0.46)

ส่วนที่ 2 การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านโดยรวมระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 ± 0.37) เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเกษตร ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ± 0.46) ใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเป็นอาหาร ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ± 0.52) และใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการดูแลสุขภาพ ระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.39 ± 0.43) ดังนำเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการใช้พื้นบ้านของผู้สูงอายุ

การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน	จำนวน (n = 177)		ระดับการใช้
	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
การดูแลสุขภาพ	1.39	0.43	น้อยที่สุด
การเป็นอาหาร	2.77	0.52	ปานกลาง
การเกษตร	4.37	0.46	มาก
รวมเฉลี่ย	1.98	0.37	น้อย

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการยังสรุปได้ว่า สมุนไพรพื้นบ้านยังอาจเป็นทางเลือกของผู้สูงอายุในการนำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ถึงแม้ความสำคัญของสมุนไพรพื้นบ้านจะลดลง โดยเฉพาะการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาใช้ในการเป็นสารควบคุม ป้องกันแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับ

ผู้สูงอายุท่านหนึ่ง กล่าวว่า “การเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหารที่นับวันจะมีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีจำนวนมาก การใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่หาได้ง่ายจะช่วยลดการปนเปื้อนเหล่านี้ได้ และยังทำให้อาหารมีความปลอดภัยมากขึ้น” (สัมภาษณ์ผู้สูงอายุเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2563) เช่นเดียวกับอาสาสมัครสาธารณสุขท่านหนึ่ง กล่าวว่า “สมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่มีศักยภาพในการ

นำมาใช้ควบคุม ป้องกันแมลงศัตรูผักได้ แต่ต้อง
ใช้ให้บ่อยครั้งถึงจะได้ผล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่บางส่วนยัง
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมใช้สมุนไพรพื้นบ้าน
เพิ่มขึ้น” (สัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2563)
การใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อเป็นอาหาร ผู้สูงอายุ
จะใช้ผักพื้นบ้าน เช่น สะเดา ขี้เหล็ก เพกา และ
อื่น ๆ มาปรุงตำรับอาหารรับประทานร่วมกันใน
ครัวเรือน บางส่วนจะนำไปขายตามตลาด และ
ร้านขายของป่าริมถนนในชุมชน ผู้สูงอายุ
ผู้สูงอายุท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ผักพื้นบ้านที่เป็น
สมุนไพรมีรสชาติดีเมื่อนำมาปรุงตำรับอาหาร
พื้นบ้าน โดยเฉพาะแกงผัก สูตรพื้นเมือง
ภาคเหนือ บางชนิดนำมาลวกแก้วนํ้าพริกจะชู
รสนํ้าพริกให้อร่อยมากขึ้น ทำให้ทุกมื้ออาหาร
จะต้องมีผักพื้นบ้านประกอบเสมอ ” (สัมภาษณ์
ผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563) ในส่วน
ของการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ
ผู้สูงอายุสะท้อนการขาดการสืบทอดองค์ความรู้
ที่ถูกต้อง และจำนวนหอมสมุนไพรในพื้นที่
เหลือจำนวนน้อยมาก รวมถึงระบบบริการ
สุขภาพสมัยใหม่ที่เข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น ซึ่ง
อาสาสมัครสาธารณสุขท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ใน
พื้นที่ห่างไกลที่ในอดีตไม่สามารถเข้าถึงบริการ
สุขภาพแผนใหม่ได้ จะใช้สมุนไพรพื้นบ้านเป็น
หลักในการรักษาความเจ็บป่วย แต่ในปัจจุบัน
พื้นที่ป่าสมุนไพร หอมสมุนไพร ลดลง การใช้

สมุนไพรพื้นบ้านจึงลดลงตามไปด้วย”
(สัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2563)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร
พื้นบ้านของผู้สูงอายุ

การศึกษานี้ใช้รูปแบบสมการความสัมพันธ์
ดังนี้ $y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_6x_6$
โดยตัวแปร ได้แก่

X_1 อายุเฉลี่ย (ปี)

X_2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)

X_3 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ (ปี)

X_4 จำนวนครั้งการเข้าร่วมกิจกรรมใน
ชุมชนในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา (ครั้งต่อเดือน)

X_5 การรับรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน
(ค่าเฉลี่ย)

X_6 ความเห็นเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร
พื้นบ้าน (ค่าเฉลี่ย)

เมื่อนำตัวแปรทั้ง 6 ตัวเข้าสมการแล้ว
คำนวณด้วยวิธี Stepwise พบว่า ตัวแปรทั้ง 6
ตัวแปร พยากรณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้
สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุได้ ร้อยละ 42.4
($R^2 = 0.424$) เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่ระดับ
นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 พบว่า
มีตัวแปร 2 ตัวแปร คือ X_1 อายุเฉลี่ย (ปี) และ
 X_5 การรับรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน
(ค่าเฉลี่ย) มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพร
พื้นบ้านของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ 0.05 ดึงนำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุ

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	Beta	t	p - value
อายุเฉลี่ย (ปี)	-.007	0.003	-.144	-2.026	0.044
การรับรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน (ค่าเฉลี่ย)	.204	0.045	.321	4.515	0.000

Constant (a) = 1.647 R² = 0.424 Adjust R² = 0.204 F= 12.294
p - value: 0.000

สรุปและอภิปรายผล

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สมุนไพรพื้นบ้านรวมเฉลี่ยในระดับน้อย โดยมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเกษตรระดับมาก การใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเป็นอาหารระดับปานกลาง และใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการดูแลสุขภาพในระดับน้อยที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าการใช้สมุนไพรพื้นบ้านมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพทางกายภาพเพื่อรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งการเดินทาง การแสวงหาอาหาร การพักผ่อน และการเข้าถึงบริการสุขภาพสมัยใหม่ รวมถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในการเข้ามาทำงานเขตเมืองของบุตรหลานที่นำเอาวิถีความเป็นเมืองเข้าสู่ชุมชน ดังที่ฉัตร สุขสีทอง (2560, น. 171) บรรยายว่าการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อ

การสร้างเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุได้สะท้อนความต้องการการเรียนรู้และความห่วงหาอาทรภูมิปัญญาของท้องถิ่นภายใต้ปัจจัยความแตกต่างทั้งครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นปัจจัยกำหนดที่ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องเผชิญปัญหาทางสุขภาพ และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะลอง แต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมและดำรงวิถีชีวิตแบบชนบทที่พยายามพึ่งพาปัจจัยการดำรงชีวิตจากภายในชุมชนเป็นหลัก กลุ่มผู้สูงอายุนี้ได้นำเสนอแนวทางการใช้สมุนไพรพื้นบ้านผ่านการปลูก การบริโภค และการถ่ายทอดองค์ความรู้สมุนไพรพื้นบ้านจากประสบการณ์ของตนเองผ่านกิจกรรมในครัวเรือน และชุมชน ปัจจัยพยากรณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุที่ปัจจัยด้านอายุเพิ่มชิ้นการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

ลดลง อาจเป็นไปได้ว่า ปัจจัยในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านอาหารและการรักษาความเจ็บป่วยมีทางเลือกและปริมาณเพิ่มขึ้นจากการที่สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในเขตเมือง ซึ่งแบบแผนการดำรงชีวิตแบบล้าช้าจะสั่งสอนให้บุตร หลาน เคารพและดูแลบุพการี โดยยังมีอายุมากขึ้นต้องให้ความสำคัญอย่างยวดยิ่ง รวมถึงการดำเนินกิจกรรมในชุมชนและการเข้าถึงสวัสดิการที่ครอบคลุมมากขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในส่วนของปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่เพิ่มขึ้นการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อาจเป็นไปได้ว่าการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารผ่านสื่อชุมชน และการให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์เหล่านี้ อาจจะสร้างการรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับปัจจัยเอื้อด้านการรับรู้ประโยชน์ของการใช้สมุนไพรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการรับรู้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจ และเกิดการโน้มน้าวให้เริ่มหรือกระทำพฤติกรรมนั้น (ชนิดา มัททวงกูร และคณะ, 2562, น. 108) การใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

ของผู้สูงอายุยังมีความสำคัญต่อการเป็นแนวทางในการทดแทนสารเคมีทางการเกษตรที่เป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มสมุนไพรที่ใช้เพื่อการควบคุมและป้องกันแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามนำเสนอการใช้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งโครงการอบรมเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะการใช้สมุนไพรพื้นบ้านจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการด้านการเกษตร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 การใช้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้านของผู้สูงอายุมีปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชนทั้งด้านกายภาพและสังคมเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญ ควรดำเนินการส่งเสริมให้ชุมชนอนุรักษ์ พื้นฟู และสร้างความตระหนักต่อพื้นที่ป่าชุมชนอันเป็นแหล่งสมุนไพรพื้นบ้าน รวมถึงการเชื่อมประสานความร่วมมือ ซึ่งในพื้นที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีองค์ความรู้ บุคลากร และงบประมาณสนับสนุน

1.2 ปัจจัยพยากรณ์ทั้งปัจจัยด้านอายุและปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ได้สะท้อนปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัย

ชุมชน หน่วยงานทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ เครือข่ายภาคประชาชนต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับ สมุนไพรพื้นบ้านโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มี อายุมาก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ พันธุ์พืชที่ป่าชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านที่มี ศักยภาพในการเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และการพัฒนากิจกรรมการสร้างเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชน ประเด็นโจทย์วิจัยเหล่านี้จะนำไปสู่การยอมรับและการใช้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้านใน ประชาชนทุกกลุ่มวัยเพิ่มขึ้น

2.2 การสำรวจความหลากหลายของ สมุนไพรพื้นบ้านด้วยการผสมผสานวิธีการศึกษาสังคมพืชในป่าธรรมชาติร่วมกับการ สืบสวนจากตำราหมสมุนไพรพื้นบ้าน และการ จัดบันทึกของประชาชน อาจเป็นการเชื่อมโยง ข้อมูลสถานภาพของสมุนไพรพื้นบ้านในปัจจุบัน กับการใช้ประโยชน์ และยังเป็นแนวทางใน การค้นพบสมุนไพรพื้นบ้านชนิดใหม่ที่มี ศักยภาพในการใช้ประโยชน์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณผู้สูงอายุในชุมชนสะลวง – ชี้เหล็ก อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ข้อมูลอัน เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย บุคลากรโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านชี้เหล็กหลวง และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสะลวง ที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานการเก็บ ข้อมูล และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่สนับสนุนทุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

References

Bhoyen, K. (2 0 1 9). Aging society: Opportunities for the future sustainable business. **Journal of Management Science Review**, 21(1), 201-209. (in Thai)

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. **Psychometrika**, 16(3), 297–334.

Daniel, W. W. (2013). **Biostatistics: Basic concepts and methodology for the health sciences** (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.

- Jaitae, S. (2019). Elderly society health promoting in Thailand 4.0 age. **Journal of Health Science**, 28 (Supplement 2) , S185 -S194. (in Thai)
- Jaitae, S., Rattanapunya, S., Seangsoda, W., & Jumkead, D. (2019). Traditional herbal utilization for elderly health promotion in Suthep municipality, Muangchiangmai District, Chiangmai Province. **Journal of Science and Technology Mahasarakham University**, 38(6), 613-618. (in Thai)
- Jaitae, S., Sukseeton, N., Junta, J., & Vipawin, C. (2020). Elderly persons' knowledge of and needs for health promotion based on lanna local wisdom under, Saluang Subdistrict administrative organization, Mae Rim District, Chiang Mai Province. **Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine**, 18(2), 372-379. (in Thai)
- Joshi, A., Kale, S., Chandel, S., & Pal, D. K. (2015). Likert scale: Explored and explained. **British Journal of Applied Science & Technology**, 7(4), 396–403.
- Mattavangkul, C., Kawitu, K., Deenoo, S., & Sinwannakool, S. (2019). Factor related to herbal use behavior for self-care among people in Phasi-Chareon District. **Journal of Nursing, Siam University**, 20(3 9) , 99-109. (in Thai)
- Sacket, K., Carter, M., & Stanton, M. (2014). Elders' use of folk medicine and complementary and alternative therapies. **Professional Case Management**, 19(3) , 113 - 123. (in Thai)
- Sukolpuk, M., & Boonchuythanatit, K. (2017). Health dimension of active ageing: A systematic review. **Journal of Health Science Research**, 11, 53-63. (in Thai)
- Suksritong, N. (2017). Lana local wisdom for health promotion of elderly in Saluang subdistrict administrative organization, Mae Rim District, Chiangmai Province. **Christain University of Thailand Journal**, 23(2), 164–173. (in Thai)
- Sumngern, C., Azeredo, C., Subgranon, R., Matos, E., & Kijjoa, A. (2011). The perception of the benefits of herbal

medicine consumption among the Thai elderly. **Journal of Nutrition, Health & Aging**, 15(1), 59 – 63.

United Nation. (2020) . **World population ageing 2020 highlights**. Retrieved March 18, 2021, from <https://www.un.org.development.d>
e

[sa.pd/files/files/documents/2020/Se](https://www.un.org.development.d)
[ep/un_pop_20](https://www.un.org.development.d)

World Health Organization. (2020). **Global health and aging**. Retrieved March 18, 2021, from https://www.who.int/ageing/publications/global_health.pdf

ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่มีต่อการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เจษฎา สามิ¹, เกศินี ครุณาสวัสดิ์²

สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ (วิทยาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ^{1,2}

E-mail: S.jetsadaa@gmail.com¹, Kasineek@g.swu.ac.th²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิควิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ และเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระหว่างหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิควิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ กับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ทั้งหมด 1 ห้อง จำนวน 40 คน ทำการสุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การใช้สถิติทดสอบ t-test for dependent และ t-test for one group ผลวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : สังคมศึกษา, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ, การรู้เท่าทันสื่อ

Effects of Social Studies Learning Management Using Problem-based Learning and Six Thinking Hats on Media Literacy of Grade Eight Students

Jetsada Samee¹, Kasinee Karunasawat²

Educational Science and Learning Management (Science of Social Studies Learning Management),

Faculty of Education, Srinakharinwirot University^{1,2}

E-mail: S.jetsadaa@gmail.com¹, Kasineek@g.swu.ac.th²

ABSTRACT

The aims of this study were: 1) to compare eighth grade students' media literacy before and after using Problem-based Learning and Six Thinking Hats in their social studies, and 2) to compare eighth grade students' media literacy pre-test and post-test scores with the criteria of 60 percent. The sample for this study comprised of 40 students studying in eighth grade during the second semester of the academic year 2020. They were selected using cluster random sampling.

The instruments of this study consisted of unit plans based on Problem-based Learning and Six Thinking Hats, and a media literacy assessment form. The data were analyzed using mean, standard deviation, t-test for dependent samples, and t-test for one group. The results of the study were as follows: 1) the students' post-test score was significantly higher than the pre-test score after studying using Problem-based Learning and Six Thinking Hats at the statistical level of .05, and 2) the students' post-test score was significantly higher than the criteria of 60 percent at the statistical level of .05.

Keywords: Social Studies, Problem-based Learning, Six Thinking Hats, Media Literacy

บทนำ

สภาพสังคมที่เป็นยุคแห่งทุนนิยมและบริโภคนิยม มีเทคโนโลยีและสื่อที่หลากหลายชนิดทำหน้าที่ส่งข่าวสารต่าง ๆ มาให้ถึงตัวบุคคล ทั้งในและนอกที่อยู่อาศัย ทั้งในโลกของจริงหรือโลกเสมือนจริงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อบนท้องถนน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ข่าวนิตยสาร ดารา นักแสดง นักร้อง หรือโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น เนื้อหาข่าวสารส่งผ่านสื่อและมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคมโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอำนาจของสื่อที่มีผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตัวบุคคล ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ทุกสังคมต้องมีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อให้กับบุคคลในสังคมโดยเฉพาะเยาวชน สอดคล้องกับที่ ส ถ า บ ั น วิ จ ัย แ ล ะ พ ั ฒ น า แ ท ้ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2547, น. 1-13) กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อได้เข้ายึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันของบุคคลโดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ซึ่งสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในสถาบันการศึกษา ถ้าสถาบันการศึกษาอย่างโรงเรียนไม่เตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไปในภายภาคหน้า สถาบันการศึกษาก็จะไม่สามารถเข้าใจและรู้เท่าทันอิทธิพลของสื่อซึ่งจะไม่สามารถสร้างประสบการณ์การรู้เท่าทันสื่อแก่นักเรียนได้ จึงเกิดเป็นแนวคิดที่ต้องเรียนรู้

เพื่อให้เข้าใจและมีการรู้เท่าทันสื่อที่เรียกว่า Media Literacy ซึ่งเป็นการเข้าใจลักษณะรูปแบบของสื่อและความสามารถในการอธิบายความหมายของสื่อที่พบในสื่อได้จากฐานความรู้ที่มีคือ ทักษะในการอ่าน วิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อได้อย่างถูกต้อง

ปัญหาการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทยยังมีเยาวชนจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แต่ยังไม่สามารถที่จะแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับการนำเสนอเกินจริงจากการโฆษณาชวนเชื่อที่สื่อประเภทต่าง ๆ พยายามที่จะนำเสนอ ซึ่งสื่อแต่ละประเภทย่อมมีวัตถุประสงค์แอบแฝงอยู่ในสื่อเสมอ อาจจจะอยู่ในรูปแบบของการโฆษณาชวนเชื่อในช่องทางสื่อต่าง ๆ เมื่อเยาวชนยังไม่สามารถแยกแยะหรือระมัดระวังในการรับข้อมูลข่าวสารก็อาจจะหลงเชื่อในเนื้อหาที่สื่อต้องการจะชวนเชื่อหรือนำเสนอ โดยปราศจากการตั้งคำถามหรือข้อสงสัยต่อการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ ไม่มีวิจาร์ณญาณที่มากพอกับการคิดวิเคราะห์ในวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์แอบแฝงของสื่อที่สื่อต้องการนำเสนอ อีกทั้งยังขาดทักษะการประเมินค่า หรือวิพากษ์วิจารณ์สื่ออย่างมีเหตุผล ดังที่ ปทิตตา รอดประพันธ์ และคณะ (2559, น. 158) กล่าวถึงปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนว่า สื่อกลายเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งใหม่ที่สามารถกระตุ้นการรับรู้และดึงดูดความสนใจจากเด็กและเยาวชนได้อย่าง

มาก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อใหม่ ๆ หลากหลายประเภท โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลมากมาย เรื่องราวที่เยาวชนสนใจเปิดกว้างให้เยาวชนสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลได้อย่างอิสระ ในขณะที่สื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย ก็มีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจโดยมีเป้าหมายการนำเสนอในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น เนื้อหาการนำเสนอส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นการนำเสนอความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งละคร เพลง เกมโชว์ ขวามันเทิงของนักร้องนักแสดง แฟชั่น โฆษณาขายสินค้าและบริการ ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโดยขาดการคิด วิเคราะห์ และการรู้เท่าทันสื่อทำให้เด็กและเยาวชน ซึมซับแบบแผนการใช้ชีวิต พฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ กระแสการบริโภคนิยม ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์จริง หรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจริงในสังคม อาทิ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2563, น. 19) ได้รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง 22 นาที จากการสำรวจผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในแต่ละ Generation ยังพบว่า Gen Y (19-38 ปี) ยังคง

ครองแชมป์ การใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดติดต่อกัน 5 ปีซ้อน โดยมีชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ที่ 10 ชั่วโมง 36 นาที รองลงมาได้แก่ Gen Z (ต่ำกว่า 19 ปี) อยู่ที่ 10 ชั่วโมง 35 นาที ซึ่งปัญหาในการเข้าใช้อินเทอร์เน็ตที่น่าสนใจ คือ ปัญหาโฆษณาออนไลน์รบกวนการใช้งาน ปัญหาความไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตจะมีความน่าเชื่อถือ ปัญหาถูกรบกวนด้วยสื่อบกพร่องจนอาจรบกวนการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังทำให้อิทธิพลของสื่อโซเชียลมีเดียใช้เป็นช่องทางล่อหลวง หรือแสวงหาประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือหลอกลวงขายสินค้า โฆษณาเกินจริงด้วย

จากปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของเด็กและเยาวชนข้างต้น จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในฐานะสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนทักษะประสบการณ์ให้เกิดแก่นักเรียนและวิธีที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั่น คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อ จากสื่อหลากหลายประเภทที่มีเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน โดยสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตั้งแต่วัยเด็ก และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2555, น. 65) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า ครูสามารถสอดแทรกความ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

รู้เท่าทันสื่อในทุกวิชา ไม่ว่าจะเป็นสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ สุขศึกษา หรือวิชาอื่น ๆ ซึ่งจะได้ผลดีกว่าแยกเป็นวิชาต่างหาก และครูทุกคนจะเข้าใจว่าไม่ได้สอนวิชารู้เท่าทันสื่อ แต่เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีทักษะรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งหัวใจก็คือ การฝึกให้นักเรียนรู้จักสังเกต คิดแบบวิเคราะห์ และใช้วิจารณ์ญาณ รู้จักตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับในแต่ละวันใช้สื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในหัวข้อใหม่ ๆ ให้นักเรียนเปรียบเทียบการนำเสนอ ของสื่อหลายประเภทที่เสนอเรื่องเดียวกัน นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดด้วยเหตุผลแสดงออกถึงความเข้าใจต่อโลก ถึงผลกระทบของสื่อต่อตนเองต่อผู้คนและชุมชน ซึ่งเป็นการฝึกให้ใช้สื่อทั้งทางบวกและศึกษาผลกระทบด้านลบ ซึ่งต้องทำอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้นักเรียนสามารถคิดด้วยตนเองเป็นการสร้างให้นักเรียนเกิดความภูมิใจและเป็นการส่งเสริมการใช้ชีวิตในระบอบประชาธิปไตยที่พลเมืองมีส่วนร่วมคิดและแสดงออกด้วยเหตุผล ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่หน้าที่ของวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่เป็นทักษะความรู้ที่จำเป็นต้องฝึกฝนให้เด็กได้หัดทำความเข้าใจในการรับมือโดยการพิจารณาความน่าเชื่อถือจากสื่อต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบเห็นว่าเยาวชนจะยอมรับสื่อที่นำเสนอโดยปราศจากการพิจารณาไตร่ตรองและอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์จากสื่อ

ประเภทต่าง ๆ โดยขาดการยับยั้งชั่งใจประกอบกับสื่อมีการพัฒนาการนำเสนอเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและดึงดูดใจมากขึ้นซึ่งสามารถชักชวนผู้บริโภคสื่อให้เกิดความสนใจได้ง่ายขึ้น อาจจะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ซึ่งในวัยนี้ เป็นวัยที่กำลังสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมก็จะสามารถเผชิญกับกระแสที่ถูกดึงดูดจากสื่อประเภทต่าง ๆ ให้เกิดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยจากการชวนเชื่อหรือการโน้มน้าวใจ อาทิ โฆษณาเครื่องสำอางสำหรับวัยรุ่นที่มีการโฆษณาเกินจริงพร้อมทั้งมีการดึงดูดใจเยาวชน อีกทั้งยังเป็นการแข่งขันทางการค้ากับกลุ่มธุรกิจอื่น โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการนำเสนอตัวโฆษณาให้เป็นที่น่าสนใจและน่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภคสื่อ ข้อมูลดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของเด็กไทยจำนวนมากที่รู้ไม่ทันสื่ออาจจะส่งผลทำลายต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาวะทางสังคมอีกด้วย ครูจึงจะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ

ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ สามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย โดยครูอาจจัดปัญหาให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ตัวอย่าง โดยให้นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

คิดวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็ นวิธีการที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนมีทางเลือกในการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่ หลากหลาย และช่วยให้นักเรียนเกิดความรักใน การแสวงหาความรู้ เกิดทักษะกระบวนการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งทักษะการคิดอีกด้วย (ทิตสนา แชมมณี, 2553, น. 137; สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558, น. 87-88) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้ได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และไตร่ตรองจากสื่อใน หลายมุมมอง โดยผู้วิจัยเห็นว่าการนำการจัดการ เรียนรู้โดยใช้วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) มาบูรณาการร่วมกันกับ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการคิดอย่างรอบด้าน การคิดที่หลากหลายแง่มุม จะสามารถเป็นส่วนหนึ่ง ในการนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อได้ ซึ่งการจัดการ เรียนรู้โดยใช้วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นแนวคิดของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) เป็นการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รู้จักคิดอย่างรอบด้าน การคิดที่หลากหลายมุมมอง ไม่ยึดติดกับ ความคิดเพียงด้านเดียว กล่าวได้ว่าเมื่อนักเรียน ได้พบกับสถานการณ์หนึ่งนั้น ก็จะมี ความสามารถคิดได้หลายมุมมองจะส่งผลต่อการ ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการ

เรียนรู้ในลักษณะนี้ฝึกให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองเกิดเป็น ประสบการณ์ จะสร้างทักษะการคิดให้นักเรียน คิดอย่างรอบด้าน คิดเป็นระบบ และเกิด ความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2550, น. 1; สุคนธ์ สินธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรณี สินธพา นนท์, 2555, น. 173; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558, น. 376) การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อให้แก่นักเรียนได้ เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อเป็นการ วิเคราะห์วิจารณ์สื่อซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพ ทางความคิด เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจาก ผลกระทบในด้านลบจากสื่อได้เป็นอย่างดี (Potter, 2001, p. 6) โดยการฝึกฝนทักษะการ วิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผลในประเด็นต่าง ๆ ด้วยการตั้งคำถามที่หลากหลายแง่มุมเป็นการมี ส่วนร่วมของนักเรียนในการเปิดโอกาสให้ซักถาม อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียน มีความรับผิดชอบต่อนตนเองมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดอย่างรอบด้าน มีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการนำเสนอของสื่ออื่น ๆ ผ่าน การคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และประเมินค่าสื่อ อย่างมีวิจารณญาณ จากการเผชิญสถานการณ์ ในรูปแบบที่ สื่อนำเสนอ จะต้องรู้จัก คิดในเชิงวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารใน เชิงสร้างสรรค์ได้ โดยจะมีองค์ประกอบของ

เน้นความเป็นวั ง ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การรู้เท่าทันสื่อ คือ การเข้าถึง (access) การวิเคราะห์ (analyze) การประเมินค่า (evaluate) การสร้างสรรค์ (create) (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, น. 13-16; อุษา บิ๊กกินส์, 2555, น. 150-151)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ

2. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระหว่างหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ กับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60)

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ The One Group Pretest – Posttest Design

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแก่งคอย จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 15 ห้องเรียน รวม 600 คน และกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มา 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีการลดความสามารถในการเรียนของนักเรียนในทุกห้องเรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ตัวชี้วัด ส.3.1 ม.2/4 ซึ่งเป็นเนื้อหาของสาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้

เนื้อหาจากสาระแกนการเรียนรู้แกนกลาง (สิทธิผู้บริโภค)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อ

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการปฐมนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ โดยชี้แจงและสาธิตให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบถึงขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ

วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกใช้งานและปฏิบัติตนในการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ เป็นเวลา 1 คาบ และบันทึกคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ซึ่งจะใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที รวมเวลาทดลองทั้งหมด 12 คาบเรียน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 2 หน่วย ปรากฏดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยการเรียนรู้

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนคาบ
1	ทันโลก ทันข่าวสาร ด้านทาน COVID-19	สิทธิผู้บริโภค โดยมีเนื้อหาย่อย ดังนี้ - การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค - กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6
2	ล้วงลับโฆษณา	- การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค - แนวทางการปกป้องสิทธิผู้บริโภค	6

4. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ เป็นเวลา 1 คาบ และบันทึกคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง

5. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน จากนั้นทำการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผลเพื่อหา

ค่าสถิติ ดังนี้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) t-test for dependent และ t-test for one group

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ผลปรากฏดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อทั้งก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ (n=40)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	(S.D.)	t	Sig
ก่อนเรียน	40	27.48	3.32	5.708*	0.000
หลังเรียน	40	30.55	2.57		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.57 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.32 จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่

ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลจากการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเปรียบเทียบหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ผลปรากฏดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ กับเกณฑ์ (ร้อยละ 60)

(n=40)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ (ร้อยละ 60)	\bar{X}	(S.D.)	t	Sig
หลังเรียน	40	24	30.55	2.57	72.431*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.57 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60 จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดย

ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด (ร้อยละ 60) ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีด้วยกันทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกำหนดปัญหา 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าคำตอบ 6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนที่

เอื้อต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน เนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่ทำให้ นักเรียนได้รู้จักสังเกต และกำหนดประเด็น ปัญหาต่าง ๆ ที่มาจากประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นการเลือกรับสื่อ ประเภทต่าง ๆ เช่น ข่าว โฆษณา เป็นต้น จากนั้นนักเรียนจะสามารถยกตัวอย่างปัญหาที่น่าสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ หรือค้นคว้าหาข้อสรุปและคำตอบ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาจากประเด็นปัญหานักเรียนต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ ประเมินค่าความถูกต้อง และน่าเชื่อถือของ ข้อมูลที่หาได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาตอบ คำถามนำไปสู่การสร้างสรุปลงความรู้ออก การศึกษาในประเด็นปัญหาที่กำหนดขึ้น ดังที่ Barrow and Tamblyn (1980, p. 18) และ ทิศนา ขมณี (2553, น. 137) อธิบายว่าการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการ ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดความรักในการแสวงหา ความรู้ จากการเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นให้นักเรียน ฝึกการคิดวิเคราะห์จากการตั้งข้อสงสัยเพื่อหา คำตอบและสร้างความเข้าใจในตัวปัญหาที่พบ นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่ได้จาก การศึกษาประเด็นปัญหานั้น ๆ นอกจากนี้ กนก จันทรา และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2557, น. 50) ได้ชี้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคม ศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถ ในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อสังคม

ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กล่าวว่า การ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเปิด โอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ตรงในชีวิตของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียน อยากเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ เช่น รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง มาให้นักเรียน ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของ ปัญหานั้นไปสู่การเสนอทางออกในการ แก้ปัญหา

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานยังได้นำวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ มาบูรณาการในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานก็ยังสามารถเพิ่มพูนและฝึกฝน ทักษะการคิดของนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความคิด รอบด้าน คิดแบบไตร่ตรอง คิดหลากหลาย มุมมอง ไม่ยึดติดกับความคิดเพียงมุมมองเดียว อย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยการใช้วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ที่มีหมวกทั้ง 6 สี หมวกแต่ละสีจะมี ลักษณะกรอบคิดในการตั้งคำถามและแสดง ความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปซึ่งสามารถ ฝึกฝนให้นักเรียนมองเห็นปัญหา วิเคราะห์ข้อได้ ลุ่มลึกหลากหลายมุม และสามารถประเมินค่า สือได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (2550, น. 1) สุนทร สนิธพา นนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรรณ สนิธ พานนท์ (2555, น. 173) และ ชัยวัฒน์ สุทธิ รัตน์ (2558, น. 376) อธิบายว่า วิธีคิดแบบ

หมวก 6 ใบ เป็นวิถีคิดที่มุ่งพัฒนาการคิดของนักเรียนให้เป็นระบบ กระตุ้นให้นักเรียนสามารถคิด และตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบได้ หลากหลายมุมมองแล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองเกิดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ วิถีคิดแบบหมวก 6 ใบ สามารถพัฒนาทักษะการคิด อารมณ์ และความรู้สึกของนักเรียนได้โดยครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกในการตั้งคำถามและฝึกฝนการคิดอย่างสร้างสรรค์ ดังที่ นักสุวรรณจงสอน (2556, น. 86) เสนอว่าการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หน่วยเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดแบบหมวก 6 ใบ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ง่ายต่อการเรียนรู้ โดยนักเรียนสามารถคิดได้ทีละด้านตามกรอบคิดของหมวกแต่ละสีช่วยไม่ให้อึดอัด สามารถเปลี่ยนแบบคิดได้ง่ายโดยใช้สีของหมวกแทนการคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบและหลากหลาย

ฉะนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิถีคิดแบบหมวก 6 ใบ จึงสามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิถีคิดแบบ

หมวก 6 ใบ เป็นการฝึกฝนความคิดของนักเรียนจากการกำหนดประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสื่อประเภทต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยวิถีคิดแบบหมวก 6 ใบ ก็มีมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างหลากหลายแง่มุม คิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อวิเคราะห์จุดประสงค์ที่แท้จริงในการนำเสนอและความน่าเชื่อถือของสื่อต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อจำเป็นต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์สื่อ ทำความเข้าใจสื่อ ประเมินค่าสื่อ และสร้างสรรค์สื่อ โดยการแสดงออกทางความคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อ ดังที่ พรทิพย์ เย็นจะบก (2546, น. 118) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2555, น. 58) และ อุษาบักกิ้นส์ (2555, น. 151) พบว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่เราต้องใช้ความคิด วิจารณญาณในการไตร่ตรองเลือกรับสื่อที่เป็นประโยชน์และมีหลากหลายประเภทในสังคม ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์สื่อ รวมทั้งตั้งคำถามต่อจุดประสงค์ของสื่อในการนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง อีกทั้งสามารถสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในฐานะผู้บริโภคสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรประมุนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักเรียนในขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ โดยทำการแนะนำให้นักเรียนฝึกฝนการใช้ขั้นตอนและวิธีคิดดังกล่าวจนเกิดความเคยชินเพื่อไม่ให้เกิดข้อสงสัยในการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ครูผู้สอนควรกำหนดลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกันทุกขั้นตอน โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดและแสดงความคิดเห็นผ่านมุมมองต่าง ๆ จากการใช้วิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ในการคิดจากประเด็นปัญหาที่นักเรียนกำหนดขึ้น และครูต้องคอยเป็นผู้สร้างบรรยากาศและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ไปพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ผ่านการนำไปใช้ในสาระอื่นของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เนื่องจากเนื้อหาสาระในวิชาสังคมศึกษานั้น มีลักษณะเนื้อหาเป็นสหวิทยาการ ซึ่งครูสามารถบูรณาการเข้ามาให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของนักเรียนได้

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิธีคิดแบบหมวก 6 ใบ ไปพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในนักเรียนระดับชั้นที่สูงขึ้น

References

Barrows H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). Problem-based learning: An approach to medical education. New York: Springer.

Chaiwat, S. (2015). 80 Innovation: Student - centered learning management. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Electronic Transactions Development Agency Ministry of Digital Economy and Society. (2020). Report of the survey of internet user behavior in Thailand, 2019. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society. (in Thai)

Kanok, J. & Walai, I. (2014). Effects of organizing problem-based learning activities in social studies subject on problem solving abilities and social responsibilities of Eleventh Grade Students. An Online Journal of Education. 9(1), 42-55. (in Thai)

- Kasetsart University Research and Development Institute. (2004). Media literacy knowledge development = Media literacy: Concepts, principles, and case studies. Media Literacy for Health. Bangkok: Kasetsart University Research and Development Institute. (in Thai)
- Napatsawan, J. (2013). The development of achievement and analytical thinking abilities on the economics in daily life unit of Prathomsuksa 6 Students by using the Six Thinking Hats (Master's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2007). Learners-based learning management course Six Thinking Hat (Volume 1). Bangkok: Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (in Thai)
- Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission. (2012). 100 Things to know about radio and television media consumers. Bangkok: Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission. (in Thai)
- Ousa, B. (2012). Media and information literacy. Suthiparithat Journal, 26(80), 147-161. (in Thai)
- Pathita, R., Wichianl, T., & Saifon, V. (2016). Development of a youth media literacy curriculum based on participation learning for junior secondary school students. Journal of Education Naresuan University, 18(4), 156-170. (in Thai)
- Porntip, Y. (2003). Media literacy. Manutsayasat Wichakan Journal, 11, 111-121. (in Thai)
- Porntip, Y. (2009). Deciphering ideas for media literacy. Bangkok: Offset Creation. (in Thai)
- Potter, W. J. (2001). Media literacy (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sukon, S. (2015). Modern teacher learning management - to develop 21st century learner skills. Bangkok: Chulalongkorn University Book Center. (in Thai)
- Sukon, S., Worarat, W., & Pannee, S. (2012). Developing thinking skills - according to educational reform

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (January–June) 2021

guidelines. Bangkok: Chulalongkorn
University Book Center. (in Thai)

Chulalongkorn University Book
Center. (in Thai)

Tissana, K. (2010). Science of teaching
pedagogy. (1 3 th ed). Bangkok:

อัตลักษณ์ของชุมชนสามแพรงและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็น เครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว

มนัญชยา เพชรูจี¹, ผกามาศ จิรจรรุภัทร², จีรวัดน์ วันทา³

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}

E-mail: mananshaya.ph@ssru.ac.th, phakamas.ji@ssru.ac.th, cheerawat.wa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ของชุมชนสามแพรงและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรื้อฟื้นและพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว “พระนครโมเดล” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนสามแพรงและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างประชากรผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การศึกษาจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ การทดลองสร้างสรรค์การแสดงและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนสามแพรงและชุมชนบางลำพูสอดคล้องกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ บ-ว-ร (บ้าน วัด วัง) เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต ทนทางวัฒนธรรม รากเหง้า และอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน ประกอบกับเป็นชุมชนที่มีความสำคัญ มีวิวัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในมิติทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ชุมชนสามแพรงนำเอากิจการทางศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการรื้อฟื้นและพัฒนาชุมชน และได้รับความนิยมนต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานับ 10 ปี กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้วิถีชุมชนดั้งเดิม ปลูกลมหายใจของย่านการค้าเก่ายุคกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นมาให้กลับมามีชีวิตชีวา ส่งเสริมให้ชุมชนสามแพรงเป็นที่รู้จักและเป็นแลนด์มาร์คหนึ่งในรายการท่องเที่ยวเมืองหลวงย่านชุมชนเก่าแก่ของเมืองไทย สอดคล้องกับการสร้างสรรค์การแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอตรัก” ที่ถูกนำมาสร้างสรรค์ใหม่เพื่อสื่อสารถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบางลำพูไปสู่ผู้เยี่ยมชม การแสดงชุดนี้แฝงไปด้วยจารีตของการแสดงลิเกที่ผสมผสานลักษณะการขับร้องแบบจารีตและการแร็ปแบบตะวันตก ซึ่งทำให้เกิดการตระหนักรู้คุณค่า

เน้นความเป็นวัง (ลูกศิษย์ของคัมภีร์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

ทางศิลปะการแสดงที่หาค่าไม่ได้ผ่านศิลปะการแสดง เปรียบเสมือนแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่การเป็น
ที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

คำสำคัญ : ชุมชนสามแพร่ง, ชุมชนบางลำพู, เทศกาลศิลปะ, การสร้างสรรค์การแสดงนาฏดนตรี, อัต
ลักษณ์ชุมชน, กรุงเทพมหานคร

Sam Prange and Bang Lamphu Identity and the Using for Tourism Value added

Mananshaya Phetruchee¹, Phakamas Jirajarupat², Cheerawat Wanta³

Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University^{1,2,3}

E-mail mananshaya.ph@ssru.ac.th¹, phakamas.ji@ssru.ac.th², cheerawat.wa@ssru.ac.th³

ABSTRACT

The purposes of this qualitative research were (1) to study the identity communities of Sam Prange and Bang Lamphu communities, (2) to utilize the identity for added value to tourism. The author synthesized knowledge from texts, academic documents, practicing, observations, expert interviews, and reviewing previous research.

The results showed that the identity of the Sam Prange and Bang Lamphu communities is in sequence with the royal initiatives of Baworn (Ban Wat Wang). The Sam Prange Community and the Bang Lamphu Community value the way of life, cultural capital, the ancestral and traditional identity of the community. Sam Prange and Bang Lamphu have evolved from the past to the present in physical, economic, social, and cultural dimensions. Sam Prange uses art activities as a tool for rejuvenation and the development of the community. It has been popular for ten years. The success helped Sam Prange become a creative area and promote tourism under traditional community ways. It is a landmark in ancient capital city community tour. Similar to the musical folk drama “Bang Lamphu Yod Rak.” The performance shows that Likay can adapt to communicate according to the purpose. “Bang Lamphu Yod Rak” consists of a traditional Likay performance. The combination of traditional singing and western rapping is exciting. This performance guides the realization of priceless artistic values through the performing

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

arts. The identity communities of Sam Prange and Bang Lamphu communities like a magnet that attracts tourists, it being well known both to Thais and foreigners.

Keywords: Sam Prange Community, Bang Lamphu Community, arts festival, the creation of musical folk drama, community identity, Bangkok

บทนำ

ชุมชนสามแพร่งและบางลำพู ตั้งอยู่บนพื้นที่อันโดดเด่นภายในเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของชาวไทยและชาวต่างชาติ สามแพร่งเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มพื้นที่บริเวณแพร่งนรา แพร่งภูธร และแพร่งสรรพศาสตร์ โดยตั้งชื่อตามพระบรมวงศานุวงศ์ที่เป็นเจ้าของพื้นที่เดิมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นย่านที่มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นหนึ่งในชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หนึ่งชุมชนสามแพร่งตั้งอยู่ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกที่ถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อนุรักษ์ตามโครงการแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ มีถนนตัดผ่านหลายสาย ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพค้าขายภายใต้ตึกแถวแบบซิโน-โปรตุเกส (Sino-Portuguese)

แต่ในระยะหลังผู้คนในชุมชนต้องประสบกับปัญหาการพัฒนาเกิดปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย อันเป็นผลมาจากการเข้ามาพัฒนาชุมชนของรัฐหลายครั้งด้วยกัน ทำให้คนในชุมชนเกิดความกังวลต่อพื้นที่ที่อยู่อาศัยและอาชีพของตน ความกังวลดังกล่าวนำมาสู่การหา

วิธีการรับมือและจัดการปัญหาด้านพื้นที่ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ โดยคนในชุมชนได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มประชาคมคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง และคณะกรรมการชุมชนแพร่งภูธรตามลำดับ กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการที่จะฟื้นฟูย่านวัฒนธรรม เมืองเก่าและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานของพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตของผู้คนดั้งเดิมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนไม่ให้สูญหายไปพร้อมกับภาวะสังคมที่เติบโตและความเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การเข้ามาจัดการปัญหาด้านพื้นที่ของคนทั้งสองกลุ่ม ยังเป็นการผลักดันส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชนด้วย โดยการทำให้พื้นที่ในชุมชนกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่เกิดขึ้นโดยพลังของคนในชุมชนเอง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ได้เริ่มนำเอากิจกรรมทางศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการรื้อฟื้นและพัฒนาชุมชนในชุมชนแพร่งภูธร ต่อมามีการขยายพื้นที่การจัดกิจกรรมจนครอบคลุมพื้นที่ในชุมชนทั้งสามแพร่งและมีการดำเนินการตั้งชื่อโครงการใหม่เป็นเทศกาลศิลปะชุมชนสามแพร่งในปี พ.ศ. 2556

เน้นความเป็นวัช (ลูกศิษย์ของคณาจารย์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ชุมชนบางลำพูเป็นอีกชุมชนหนึ่งในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ที่มีลักษณะอันโดดเด่น มีความหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ทั้งคนไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิมรวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ชุมชนบางลำพูเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ในแง่ของการใช้ชีวิต กลายเป็นชุมชนที่มีสังคมในแบบฉบับของบางลำพู มีความเฉพาะตัวในการใช้ชีวิตซึ่งเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) กระบวนการนี้เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การรับเอาวัฒนธรรมทั้งตามกระแสและนอกกระแสสังคมในยุคสมัยหนึ่ง ๆ ผสมผสานกันจนยากเกินกว่าจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันได้ (วิธีการปะทะแบบวัฒนธรรมลูกผสม Cultural Hybridization) (อับดุลชะกูร์ บิน ซาฟิอีย์ ดินอะ, 2551) ผลลัพธ์ที่ตามมาคือความเจริญในอดีตจนถึงปัจจุบันเพราะวัฒนธรรมพันทางในชุมชนบางลำพูนี้ เกิดจากการใช้ชีวิตที่แลกเปลี่ยนสื่อสารกันด้วยวิธีที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย และการแบ่งปัน ความมีน้ำใจต่อกันทั้งระหว่างคนพื้นที่และคนต่างถิ่น (Auntielucyblog, 2016)

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูงลิบลิวของชาวสามแพร่งและชาวบางลำพู ที่นับวันจะขาดการอนุรักษ์และพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ตั้งของชุมชนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ความอ่อนแอของมูลค่าทางวัฒนธรรมกับความยากจนของชาวสามแพร่งและบางลำพู ทำให้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนสามแพร่งและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว พัฒนาและฟื้นฟูย่านวัฒนธรรม เพื่อชี้้นำให้เกิดการตระหนักรู้คุณค่าทางศิลปะการแสดงที่หาค่าไม่ได้ให้กลายเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังเป็นการสนับสนุนให้แม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนสามแพร่งและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยอัตลักษณ์ของชุมชนสาม
แพรงและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็น
เครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการ
ท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยการมี
ส่วนร่วมของชุมชนในการรื้อฟื้นและพัฒนาอัต
ลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว “พระ
นครโมเดล” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้
ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือ
ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย
การศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย
ต่าง ๆ สุนัขบัตรการแสดง แบบสัมภาษณ์ แบบ
สังเกตการณ์ การทดลองสร้างสรรค์การแสดง
และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการ
พรรณนาเชิงวิเคราะห์ ซึ่งสามารถอธิบายวิธีการ
ดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจง โดยคัดเลือกจาก
ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้าน
การแสดงลิเกที่มีประสบการณ์ด้านการ
สร้างสรรค์นาฏศิลป์ไม่น้อยกว่า 10 ปี ผู้นำใน
การจัดกิจกรรมเทศกาลศิลปะและชุมชนสาม

แพรง ศิลปินที่เคยร่วมทำกิจกรรมในเทศกาล
ศิลปะและชุมชนสามแพรง นักวิชาการด้าน
ศิลปกรรมศาสตร์ และนักท่องเที่ยว แล้วเลือก
ผู้ประพันธ์และนักแสดงที่มีความรู้ความสามารถ
มีความพร้อมที่จะสื่อสารการแสดงตาม
แนวความคิดของผู้วิจัยสู่ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย
แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน การสนทนากลุ่ม
และการระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิง
คุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content
Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิง
วิเคราะห์ (Description Analysis) และรูปแบบ
การแสดงต่อสาธารณชน (Performance)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
มีรายละเอียดคือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัย
ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้
เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบ
ประเมิน การสนทนากลุ่ม การทดลอง
ปฏิบัติการแสดง การศึกษาหนังสือ เอกสารทาง

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วิชาการ ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พรรณนา
และบรรยายความ

ผลการวิจัย

มีนักวิชาการด้านการสื่อสาร ได้อธิบายถึง
ความหมายของอัตลักษณ์ชุมชน ไว้ดังนี้
กาญจนา แก้วเทพ (2549) ให้ความหมาย
ของอัตลักษณ์ชุมชน คือ อำนาจที่เราจะนิยาม
ตัวตนได้ว่า เราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากคน
อื่นอย่างไร และตัวตนของเราจะดำรงพื้นที่อยู่
ในสังคมใหญ่ได้อย่างไร ในขณะที่ ไพโรจน์ วิไล
นุช (2557) ได้ให้ความหมายอัตลักษณ์ของ
องค์กร ว่าหมายถึง ลักษณะเฉพาะที่ทำให้มี
ความแตกต่างจากสิ่งอื่น เอกลักษณ์ซึ่งทำให้
ผู้อื่นจดจำได้เป็นลักษณะเฉพาะ ตัวตน หรือ
คุณลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนองค์กรอื่น วร
วรรณ องค์กรธุรกิจ (2561) ใช้คำว่าเอกลักษณ์
แทนคำว่า อัตลักษณ์ โดยกล่าวว่า วิธีที่บริษัท
มุ่งแสดงตัวของบริษัทต่อสาธารณชนคือ

เอกลักษณ์ โดยภาพลักษณ์เป็นวิธีที่สาธารณชน
รับรู้ต่อตัวบริษัท และบริษัทออกแบบ
เอกลักษณ์ขององค์กรเพื่อสร้างรูปร่างให้
ภาพลักษณ์แก่องค์กร และ เมธาวิ จำเนียร
(2562) ให้ความหมายคำว่า อัตลักษณ์ หมายถึง
การบ่งบอกตัวตน ความพิเศษ ความเป็นหนึ่ง
เดียวที่มีความแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น ใน
ที่นี้คือชุมชน อัตลักษณ์ของชุมชนก็คือ ความ
เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน ทั้งทางรูปธรรม
และนามธรรม ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์
ชุมชน หมายถึง เอกลักษณ์หรือคุณลักษณะ
ความเป็นตัวตนที่ทำให้สามารถจำแนกแยกแยะ
และจดจำชุมชนได้ อาจด้วยเพราะความเป็น
ตัวตน ความพิเศษหรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง
จากชุมชนอื่น สะท้อนให้เห็นผ่านภาพจำหรือ
ภาพลักษณ์ที่บุคคลมีต่อชุมชนนั้น ๆ

ประวัติศาสตร์ ของชุมชนสามแพ่ง
อันได้แก่ แพ่งสรรพศาสตร์ แพ่งนรา และ
แพ่งภูธร เริ่มขึ้นตั้งแต่การขุดคลองคูเมืองเดิม
ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช คลองคูเมือง
ใหม่' และ คลองหลายสายในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช ทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นเส้นทาง
คมนาคมที่สำคัญในสมัยนั้น โดยเฉพาะบริเวณ

สองปากคลองคูเมือง ซึ่งเต็มไปด้วยวังเจ้านาย บ้านเรือนเสนาบดี ข้าราชการและประชาชนทั่วไป

ชาติพันธุ์กลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาอาศัยบริเวณสามแพร่งเป็นพวกแขก (เฮลีน่า พงศ์นภา โคเฮน, 2559, น.50) ต่อมาจึงมีเจ้านายมาสร้างวังเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย โดยเริ่มจากวังริมสะพานช้างโรงสี ซึ่งวังนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ วังริมสะพานช้างโรงสี วังเหนือ และวังริมสะพานช้างโรงสี วังใต้ วังริมสะพานช้างโรงสี วังเหนือ หรือบริเวณพื้นที่แพร่งภูธร เดิมเป็นวังของกรมหมื่นสนิทนเรนทร หลังจากนั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงตกทอดมายังกรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชา และเมื่อกรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชาสิ้นพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงซื้อวังพระราชทานให้เป็นวังของพระราชโอรส คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นภูเรศธำรงค์ดี ส่วนวังริมสะพานช้างโรงสีวังใต้ หรือบริเวณพื้นที่แพร่งนรา เดิมเป็นวังของพระองค์เจ้านิยม มาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว วังนี้ได้กลายเป็นวังที่ประทับของพระองค์เจ้าสว่าง พระองค์เจ้าอุทัย พระองค์เจ้าฉ่อง พระโอรสในกรมพระราชวังบวรมหาดคีติ

พลเสพ เมื่อพระองค์เจ้าสว่างสิ้นพระชนม์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นวังของเจ้านายพระองค์ใด จนกระทั่งมาปรากฏว่าบริเวณแพร่งนราในปัจจุบัน เคยเป็นวังที่ประทับของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ หรือพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าวรวรณากร ต้นราชสกุลวรวรณ (นิชกานต์ เตมียศิลปิน, 2559, น. 25)

ในขณะเดียวกันแพร่งสรรพศาสตร์ก็กลายเป็นที่อยู่อาศัยของช่างทำทองในสังกัดของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจเพราะเจ้านายของตนสร้างวังที่ประทับอยู่ ณ บริเวณนี้มีตรอกขนาดเล็กที่ใช้เชื่อมทั้งแพร่งนราและแพร่งสรรพศาสตร์เข้าด้วยกัน เรียกว่า ตรอกช่างทอง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจ หรือพระนามเดิมคือ พระองค์เจ้าแกมถวัลยวงศ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาสังวาล พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถเป็นเลิศในด้านการช่าง โดยรับราชการเป็นเจ้ากรมช่างมหาดเล็กหรือช่างทองหลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เน้นความเป็นวัง ปู่คือของค้ำความรู้อยู่ที่นั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นอกจากข้าราชการที่พากันตามเสด็จ
 เจ้านายมาพักอาศัยอยู่บริเวณนี้ สามแพร่งยังเป็น
 แหล่งกำเนิดนาฏกรรมรูปแบบใหม่ที่พระเจ้า
 บรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
 นำรูปแบบการแสดงโอเปร่ามาดัดแปลง เรียก
 กันว่าละครร้อง โดยแสดงที่โรงละครปริดาลัย
 ในบริเวณวังวรารณ นับว่าเป็นโรงละครที่มี
 ความทันสมัยมากในยุคนั้น ละครร้องที่มี
 ชื่อเสียงมาจนถึงทุกวันนี้ได้แก่เรื่อง สาวเครือฟ้า
 ตึกตายอดรัก เป็นต้น

กาลเวลาผ่านไป เมื่อเจ้านายสิ้นพระชนม์
 ลง ทายาทได้ขายพื้นที่วังให้แก่พระบาทสมเด็จพระ
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณแพร่งภูธร
 และแพร่งนราจึงตกเป็นทรัพย์สินของกรมพระ
 คลังข้างที่ หรือสำนักทรัพย์สิน ส่วน
 พระมหากษัตริย์ในปัจจุบัน ส่วนพื้นที่บริเวณ
 แพร่งสรรพศาสตร์ ครั้นเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจสิ้นพระชนม์
 ทายาทขายวังต่อไปยังเอกชน ต่อมาวังถูกรื้อ
 หลงเหลือไว้แต่เพียงซุ้มประตูทางเข้าวัง ดังภาพ
 ที่ 1. มีการตัดถนนแพร่งสรรพศาสตร์ มีการ
 สร้างตึกและห้องแถวตลอดสองข้างทาง
 (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2556, น.73)

ภาพที่ 1 ซุ้มประตูวังเก่าที่แพร่งสรรพศาสตร์
 ที่มา: MGR Online (2016)

การเปลี่ยนแปลงจากสถานที่ประทับของ
 เจ้านาย กลายเป็นถนนที่ตัดผ่านชุมชน และการ
 โปรดเกล้าให้สร้างอาคารตึกแถวที่ได้แบบอย่าง
 มาจากตึกแถวในประเทศสิงคโปร์ รูปแบบ
 สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส ทำให้แพร่ง
 ภูธร และแพร่งนรา กลายเป็นย่านการค้า
 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บริเวณสามแพร่งได้
 กลายเป็นหลุมหลบภัย หลังสงครามชาวแขก
 ย้ายไปอยู่ที่อื่น สามแพร่งจึงถูกแทนที่ด้วย
 ประชาชนชาวจีนและชาวไทยที่เข้ามาอยู่อาศัย
 และประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบกับการ
 คมนาคมที่มีความสะดวกสบาย มีการโดยสาร
 ด้วยยานพาหนะชนิดต่าง ๆ เช่น รถม้า รถราง
 รถเจ๊ก รถจักรยาน รถยนต์ เป็นต้น ชุมชนแห่ง
 นี้จึงกลายเป็นย่านค้าขายสินค้านำเข้าจาก
 ต่างประเทศแห่งแรกของพระนคร เป็นย่านที่

หรรษาและสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ มีร้านรวงทั้งของคนไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายกระทรวงต่าง ๆ ออกมาจาก พระบรมมหาราชวัง ทำให้สามแพร่งเป็นแหล่ง จับจ่ายใช้สอยของข้าราชการกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กรมที่ดิน กรมแผนที่ทหาร กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ หลากหลาย อาชีพเกิดขึ้นใหม่ในสามแพร่งล้วนแล้วแต่ตอบสนองของกลุ่มข้าราชการเป็นหลักและกลายเป็นย่านที่ขึ้นชื่อเรื่องอาหารรสเลิศเป็นที่ตั้งของโรงพิมพ์และสำนักพิมพ์หลายสำนัก โรงละครปริตาลัยก็ได้กลายมาเป็นโรงเรียนตะละภักศึกษาและกลายเป็นสำนักนายควม ดังภาพที่ 2 มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คือ ศาลเจ้าพ่อเสือและวัดมหรณพารามเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในชุมชน (นิชกานต์ เตมียศิลปิน, 2559, น.27)

ภาพที่ 2 “โรงเรียนตะละภักศึกษา”

ในซอยแพร่งนรา

ที่มา: MGR Online (2016)

เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้ง เมื่อสภากาชาดไทยขอคืนพื้นที่ด้านหลังสุขุมลา อนามัย ทำให้ร้านอาหารทั้งหมดทางด้านหลัง จะต้องปิดกิจการลงและการย้ายหน่วยงานราชการต่าง ๆ ออกไปศูนย์ราชการบริเวณ ชั้นนอกของกรุงเทพฯ และปริมณฑล สามแพร่ง จึงเงียบเหงาเพราะวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปครั้ง ยิ่งใหญ่ บทบาทจากการขายอาหารให้แก่ ข้าราชการกลายเป็นการขายให้กับนักท่องเที่ยว แทน ซึ่งมีจำนวนน้อยทำให้ชุมชนขาดรายได้ เงียบเหงาและซบเซา สามแพร่งกลายเป็นแหล่ง เสื่อมโทรม มีกลุ่มผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ซึ่ง สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มลูกจ้าง คนงานร้านค้า กลุ่มคนที่เข้ามาขายบริการทาง เพศ และกลุ่มคนเร่ร่อนที่เข้ามาอาศัยพื้นที่ สาธารณะ ซึ่งพบอยู่มากบริเวณลานคนเมือง ริม คลองหลอด สนามหลวง และตลอดถนนราช ดำเนินกลาง ประกอบกับเหตุการณ์เพลิงไหม้ ใหญ่ ในปี พ.ศ. 2501 และ พ.ศ. 2510 ที่ทำให้ ย่านสามแพร่งเสื่อมโทรมลง บ้านเรือนในแพร่ง นราและแพร่งสรรพศาสตร์ได้รับความเสียหาย เป็นอย่างมาก บ้านบริเวณแพร่งสรรพศาสตร์ไม่ หลงเหลือเค้าโครงเดิม และได้กลายเป็นอาคาร พาณิชยกรรมที่แบ่งห้องให้เช่า บางส่วนกลายเป็น

เน้นความเป็นวัง ปู่กับพี่ของค้ำความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

แหล่งสื่อโทรมแออัด ทำให้ชุมชนต้องเผชิญ
ปัญหาเสพพิต และอาชญากรรม (นิชกานต์
เดมิยศิลป์, 2559, น.28)

ภาพที่ 3 สุขุมาลอนามัย ในซอยแพร่งภูธร
ที่มา: MGR Online (2016)

ชุมชนสามแพร่งต้องพบปัญหาความไม่
มั่นคงของที่อยู่อาศัย การเข้ามาพัฒนาพื้นที่
ชุมชนของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
ด้วยวิธีการต่าง ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520
โครงการแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรุงรัตนโกสินทร์ และโครงการแผนแม่บทและ
พัฒนาพื้นที่ถนนราชดำเนินและพื้นที่บริเวณ
ต่อเนื่อง กระแสการขอคืนพื้นที่ การสร้างผิว
ถนนจราจร การรื้อถอนตึกแถว การเช่าตึกแถว
ในชุมชนเพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่
 ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้คนในชุมชนสามแพร่ง
ไม่วางใจต่อสถานการณ์ขอคืนพื้นที่จากสำนัก
ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ดังที่มีตัวอย่าง

การขอคืนพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม คือ ชุมชนป้อม
มหากาฬ (เอวลิษา พงศ์นภา โคเฮน, 2559,
น.87)

ชาวสามแพร่งมิได้นิ่งนอนใจกับปัญหา
เหล่านี้ ในทางกลับกัน ชุมชนสามแพร่งมีความ
พยายามในการปรับตัว มีการจัดตั้งชุมชน จัด
กิจกรรมประจำปี เพื่อเยาวชนและ
ประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรม
มีการประชาสัมพันธ์ทางรายการโทรทัศน์และ
สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) รวมไปถึงการ
จัดเทศกาลศิลปะชุมชนสามแพร่ง โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและ
พัฒนาศักยภาพของเยาวชน รวมถึงส่งเสริมให้
คนรุ่นใหม่ในชุมชนนั้นเห็นคุณค่าในตนเองและ
เห็นคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมและรากเหง้า
หรืออัตลักษณ์ของชุมชนเมืองเก่าแห่งนี้
นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่
ชุมชนแห่งนี้ให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่
ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้วิถีชุมชนดั้งเดิม
โดยกิจกรรมในงานจะเป็นกิจกรรมที่นำศิลปะ
แขนงต่าง ๆ เช่น ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์และ
ศิลปะการแสดง มาเป็นสื่อกลางในการสาน
สัมพันธ์และส่งต่อความคิด วิถีชุมชนสู่คน
ภายในชุมชนและนักท่องเที่ยวหรือ

เน้นความเป็นวัช ปลูกศ็องคค้ำมารู ยัดมันคุณธรรมให้เช็ดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บุคคลภายนอกชุมชน ทั้งนี้ พรรณลดา โพธิ์ทอง
แสงอรุณ (2557, น.33) กล่าวถึงการวิเคราะห์
การให้ความหมายต่อพื้นที่ของชุมชนสามแพร่ง
โดยการนำของประชาคมคลองคูเมืองเดิมสาม
แพร่ง และคณะกรรมการชุมชนแพร่งภูธรความ
ว่า

1. ชุมชนสามแพร่งตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีคุณค่า
มีความสำคัญ และมี ความหมายทาง
ประวัติศาสตร์ เพราะเป็นพื้นที่ของชนชั้น
เจ้านายและข้าราชการในราชสำนัก เป็น
พื้นที่ย่านการค้าที่ทันสมัย ตอบสนองกลุ่ม
ข้าราชการ เลือ่งชื่อด้านอาหาร เป็นแหล่ง
ก่อกำเนิดวิทยาการสมัยใหม่และเป็นแหล่งที่อยู่
ของปัญญาชน

2. ชุมชนสามแพร่งเป็นชุมชนที่น่าอยู่
มีพื้นที่ที่มีความสวยงามทางกายภาพและความ
สมบูรณ์ของอาคารเก่า มีพื้นที่สาธารณะให้ผู้คน
ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน รู้จักการพึ่งพาตนเอง เป็น
พื้นที่ที่มีความเชื่อและความศรัทธา อิงอยู่กับ
วาทกรรมกรรมการพัฒนาทางเลือก
(alternative development) ที่ให้ความสำคัญ
กับวิถีชีวิต ทุนทางวัฒนธรรม รากเหง้า
อัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน

ดังนั้นการจัดเทศกาลศิลปะชุมชนสาม
แพร่ง จึงสะท้อนการให้ความหมายต่อพื้นที่ของ
ชุมชนสามแพร่งโดยชุมชนเอง กิจกรรมทาง
ศิลปะทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักสามแพร่งมาก
ยิ่งขึ้น นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นชุมชนเก่าแก่
ดั้งเดิม มีประวัติศาสตร์และมีวิถีชีวิตใกล้เคียง
กับอดีตที่ตั้งอยู่ท่ามกลางความเป็นเมืองบน
เกาะรัตนโกสินทร์ ดังคำกล่าวของ เอลิซา พงศ์
นภา โคเฮน (2559) ที่ว่า “สามแพร่งยังคงมี
ร่องรอยของชุมชนที่เจริญรุ่งเรืองในอดีตที่
สามารถมองทะลุผ่านเข้าไปได้ ดำรงอยู่ได้ด้วย
ความเรียบง่ายโดยไม่จำเป็นต้องตามกระแส
ความเป็นเมืองจนสูญเสียเอกลักษณ์ของชุมชน”
บรรยากาศเทศกาลศิลปะสร้างสรรค์ย่านเมือง
เก่า “สามแพร่ง facestreet” เป็นไปด้วยความ
สนุกสนานคึกครื้น ได้รับความนิยมจากคนใน
ชุมชนและนักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 4.-6. ทั้งยัง
แสดงให้เห็นภาพสื่อประชาสัมพันธ์เทศกาล
ศิลปะสร้างสรรค์ย่านเมืองเก่า “สามแพร่ง
facestreet” ที่สะท้อนการวางผังของการจัด
งานในภาพที่ 7. แสดงให้เห็นว่าคณะทำงานมี
การวางแผนในการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 ภาพบรรยากาศเทศกาลศิลปะ
สร้างสรรค์ย่านเมืองเก่า “สามแพร่ง
facestreet” ชุมประตู่วังเก่าที่แพร่งสรรพศาสตร์
ที่มา: เอกราช ลักษณะสัมฤทธิ์ (2558)

ภาพที่ 6 ภาพบรรยากาศเทศกาลศิลปะ
สร้างสรรค์ย่านเมืองเก่า “สามแพร่ง
facestreet”
ที่มา: เอกราช ลักษณะสัมฤทธิ์ (2558)

ภาพที่ 5 ภาพบรรยากาศเทศกาลศิลปะ
สร้างสรรค์ย่านเมืองเก่า “สามแพร่ง
facestreet”
ที่มา: เอกราช ลักษณะสัมฤทธิ์ (2558)

ภาพที่ 7 ภาพสื่อประชาสัมพันธ์เทศกาลศิลปะ
สร้างสรรค์ย่านเมืองเก่า “สามแพร่ง
facestreet”
ที่มา: เอกราช ลักษณะสัมฤทธิ์ (2558)

“ประชาคมบางลำพู” และ “ชมรมเกสร
ลำพู” เป็นการรวมกลุ่มกันทำงานของผู้ใหญ่
ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ในงานพัฒนาชุมชน

เน้นความเป็นวัง ปูกลีของคึกคักมรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

มาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี เริ่มด้วยกิจกรรมการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จนเกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม งานบุญ งานศาสนา งานศิลปะ ดนตรี ฯลฯ การพัฒนาเด็กเยาวชนให้มีส่วนร่วม สืบทอดเปลี่ยนแปลง พัฒนา และปกป้องผืนแผ่นดินของชุมชนที่ทรงคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ รากเหง้าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และมนต์เสน่ห์ที่แอบแฝงอยู่ตามตรอกซอกซอย หรือร้านรวงริมถนนใน 7 ชุมชน (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2564) บางลำพูเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีบุคคลที่ทำงานเพื่อชุมชนและสังคมในพื้นที่ ชุมชนย่านบางลำพูมากมาย ปานிட อรศรี ศิลป์ (2563) ประธานประชาคมบางลำพู กล่าวผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) เสน่ห์บางลำพูว่า “งานต่าง ๆ ที่เข้ามาเราก็ทำเท่าที่ทำได้ ไม่ได้ล่าปากอะไรเลย แต่คิดว่าการที่มายู่ตรงนี้ที่บางลำพู เราได้ทำอะไร ให้เป็นประโยชน์อะไรได้บ้าง ก็จะทำ ถึงแม้บางลำพูจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามแต่บางลำพูของเราก็ยังมีประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ไม่มีที่ใดเหมือน” หรือน้องดำ ปานทิพย์ ลิกชะไชย (2563) รองประธานชมรมเกสรลำพู และผู้ดูแลกิจกรรมไกด์เด็กบางลำพู กล่าวว่า “รู้สึกดีใจที่

เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ของพื้นที่ชุมชนในย่านบางลำพู และเกิดกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ได้ทำสิ่งดีดีให้กับบ้าน ให้กับชุมชนของตนเอง รวมถึงน้อง ๆ ยังได้มีประสบการณ์ในการทำงาน และเห็นการเจริญเติบโต พัฒนาการของแต่ละคน” รุ่งโรจน์ (หนึ่ง) (2563) ผู้สืบทอดการแสดง คณะสิงโต - มังกรทอง ลูกเจ้าพ่อพระกาฬ กล่าวว่า “ภูมิใจครับที่ตายายได้ทิ้งสมบัติไว้ให้ลูกหลานสืบทอดการแสดงสิงโตไว้ให้สืบสานต่อจนถึงปัจจุบันภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกหลานบ้านสิงโตครับ” และ ชัยยุทธ ฉันทกุล (2563) กรรมการประชาคมฟื้นฟูวัฒนธรรมย่านบางลำพู กล่าวว่า “คำว่าบางลำพูเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะมันรวมถึงเด็ก ผู้ใหญ่ รวมทุกอย่าง รู้สึกภูมิใจมากเราที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานชุมชน เป็นเกียรติประวัติของเรา ครอบครัวของเรา อยากให้มีคนรุ่นหลัง ๆ มาสืบทอดทั้งเรื่องราวประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของบางลำพู เพื่อให้คงอยู่สืบต่อไป”

ดังจะเห็นได้ว่าทัศนคติของชาวบางลำพูนั้นมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รักและหวงแหนอัตลักษณ์ของชุมชน มีความเข้าใจถึงความสำคัญในการถ่ายทอดองค์

ความรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ในปัจจุบันอัตลักษณ์ชุมชนบางลำพูถูกถ่ายทอดโดยไกด์เด็กบางลำพู เด็กๆจะพาท่านเดินเข้าสู่บางลำพูโดยเริ่มจากชุมชนเขียนนิวาสน-ตรอกไก่อแจ้ เรียนรู้ศิลปะงานฝีมือ การปักชุดโขน ชุดละคร ของดีแห่งชุมชนนี้ พบกับ ผู้รู้ชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน สำนวนวิถีชีวิต วัฒนธรรมย่านบางลำพู เรียนรู้ 3 ชุมชน และ 1 สถานที่สำคัญ คือ สวนสันติชัยปราการ ชุมชนวัดสังเวช ชุมชนเขียนนิวาสน-ตรอกไก่อแจ้ และชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ แต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิต

ลักษณะการนำชมชุมชนบางลำพูนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนากลุ่มชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนของชุมพล พิษพันธ์ไพศาล (2560, น.52) ความว่า รูปแบบการพัฒนากลุ่มชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน มีความเหมาะสมในการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสภูมิปัญญา

ท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน มีรายละเอียดแต่ละด้านคือ

1. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือชุมชนเตรียมการจัดประสบการณ์รองรับนักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมเพื่อเป็นสื่อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการแนะนำการชิม การเลือกซื้ออาหาร ของที่ระลึก และการนำชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2. ด้านคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม พิจารณาจากหลักการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อาทิ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ การเที่ยวชุมชน 3 ศาสนา การจัดบ้านพักแบบโฮมสเตย์ การชมศิลปะการแสดงของเยาวชนเพื่อนักท่องเที่ยวจะได้มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

3. ด้านประสบการณ์ตรงกับเจ้าของวัฒนธรรม ชุมชนมุ่งสร้างความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงให้แก่นักท่องเที่ยวโดยการจัดตั้งกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีสมาชิกรับผิดชอบการให้บริการท่องเที่ยวตามความพร้อมและความถนัดของแต่ละคน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำ ประทับใจและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวิถีชีวิตของชุมชน

เน้นความเป็นวัช (ถูกฝึกของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ในด้านคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่าการชมการแสดงของชุมชนจะสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความใกล้ชิดกับชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์การแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” โดยนำรูปแบบและลักษณะการแสดงนาฏดนตรี ประกอบกับการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและศิลปินผู้เชี่ยวชาญการแสดงมาระดมความคิดเห็น สร้างสรรค์การแสดงที่ถ่ายทอดลักษณะทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ รากเหง้าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และมนต์เสน่ห์ของบางลำพู ร้อยเรียงผ่านบทประพันธ์ที่มีความงามด้านวรรณศิลป์ มีความร่วมสมัยและสนุกสนานตามแบบการแสดงนาฏดนตรี โดยสามารถอภิปรายถึงแนวคิดที่ต้องการนำเสนอ ดังนี้

การแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” ผู้สร้างสรรค์ได้รับแนวคิดการแสดงจากอาจารย์ สมปอง ดวงไสว อดีตครูโรงเรียนวัดสังเวช อาจารย์ สมปอง เป้ น นักเขียนสารคดี นักประวัติศาสตร์ และ “นักอนุรักษ์” ผู้เป็นหลักในการอนุรักษ์ต้นลำพูต้นสุดท้ายในชุมชนบางลำพู และรณรงค์การสะกดคำว่าลำพู ด้วยพยัญชนะ พ ท่านพูดถึงแนวคิดการสร้างสรรคนาฏกรรมเพื่อชุมชนบางลำพูในงานเทศกาล

เสน่ห์บางลำพู : บุค...คน...สร้างสรรค์บางลำพู ณ พิพิธบางลำพู ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2563 ซึ่งภายในงานมีการร่วมตัวของชาวบางลำพูทั้งผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ทุกท่านมีส่วนในการพัฒนาชุมชนบางลำพูมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี รวมไปถึงเด็ก และเยาวชนที่พร้อมจะสืบสานเจตนารมณ์ของชุมชนต่อไป

แท้จริงแล้ว บางลำพูเป็นแหล่งรวมมรดกฯ ชั้นนำในกรุงเทพมหานครไม่ว่าจะเป็นการแสดงละครร้องแม่บุญนาถ ลิเกหอมหวลวิกิตลาด นานาบางลำพู ต. เก๊กชวน “เจ้าแห่งหนังสือเรื่องภาพยนตร์” และ “พ่อค้าผู้อุทิศตัวเพื่อการดนตรีนาฏศิลป์ไทยและเพลงพื้นบ้านไทยทุกภาค” ครอบครัวยุโรปขนาดใหญ่ฝีมือระดับศิลปินแห่งชาติ แหล่งปักเครื่องโขนละครที่มีชื่อเสียง แต่ผู้วิจัยเลือกการถ่ายทอดบางลำพูในรูปแบบของการแสดงนาฏดนตรีด้วยเหตุผลที่ว่า การแสดงนาฏดนตรีนั้น ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ง่าย ลีเก้อยู่คู่กับคนไทยมาทุกยุคสมัยและมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา มนัสวี กาญจนโพธิ์และอนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2563, น.209) กล่าวว่า เพราะลิเกเป็นมรดกฯที่ถ่ายทอดการแสดงผ่านการขับร้อง การเจรจาและท่าทางในการแสดง สุนทรียรสของการแสดงลิเกคือการ

เน้นความเป็นวัง ปู่กับพี่ของค้ำความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดสู่ผู้รับชมให้มีความเข้าใจด้วยถ้อยคำภาษา นอกจากนี้ท่วงทีลีลาของลีเก้ก็ไม่มี ความซับซ้อนชาวบ้านทั่วไปเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย ด้วยลักษณะการแสดงดังกล่าวทำให้ลีเก้ซึ่งเป็นการแสดงพื้นเมืองภาคกลางได้รับความนิยมทั้งในสังคมชาวบ้านชนบทและในเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยวางรูปแบบการแสดงในลักษณะการเกี่ยวพาราสีหยอกล้อกันของหนุ่มสาวนักแสดงฝ่ายชายเป็นฝ่ายนำชมบางลำพู โดยมีนักแสดงฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายซักถามและเป็นฝ่ายสนับสนุน ประพันธ์บทร้องและออกแบบท่าร้องโดยอาจารย์ประดิษฐ์ ประสาททอง ซึ่งสามารถบอกเล่าบางลำพูในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านบทร้องอย่างครบถ้วนและตรงประเด็น อาทิ บทลีเก้พาเที่ยวบางลำพูที่ว่า “เป็นย่านเก่า มานานหลาย เคยได้ยิน แห่หลวงรวม ศิลปิน ที่เพื่องฟู” ผู้วิจัยยกตัวอย่าง “อาจารย์สุดจิตต์ อนันตกุล (ดุริยประณีต) ดังภาพที่ 8. ท่านเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ปี พ.ศ. 2536 ได้รับการเชิดชูเกียรติจากกระทรวงวัฒนธรรม อดีตหัวหน้างานบันเทิงดนตรีไทย ฝ่ายกระจายเสียงในประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรม

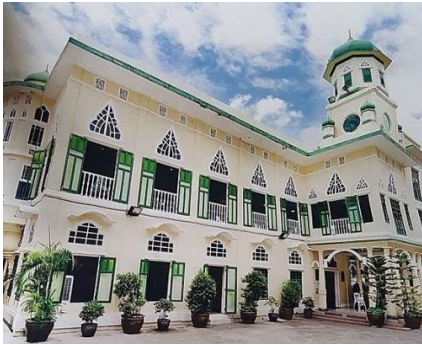
ประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันท่านเสียชีวิตไปแล้วและศิลปินอีกหลายท่านในชุมชนบางลำพูไม่ว่าจะเป็นคณะละครร้องแม่ขุนนาค ลีเก้หอมหวลแม่เปี้ยกปักชุดโขนละครบางลำพูพร้อมทั้งศิลปินท่านอื่น ๆ

ภาพที่ 8 ภาพบ้านศิลปินแห่งชาติ “อาจารย์สุดจิตต์ อนันตกุล (ดุริยประณีต) ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ปี พ.ศ. 2536

ที่มา: Gratisod (2016)

นอกจากนี้ยังบรรยายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของทุกชาติ ศาสนา ในชุมชนบางลำพู สอดคล้องกับบทลีเก้พาเที่ยวบางลำพูที่ว่า “มีทั้งวัด ทั้งวัง ทั้งมัสยิด อยู่กันมา แต่อดีตไม่กีดกัน ศาสนา หลากหลาย ใจผูกพันธ์ ร่วมชุมชน สมานฉันท์ นำชมชู” ดังภาพที่ 9-10.

ภาพที่ 9 ภาพมัสยิดจักรพงษ์ (จักรพงษ์) ใน
ชุมชนบางลำพู

ที่มา: Office of the Central Islamic
Committee of Thailand (2016)

ภาพที่ 10 ภาพวัดบวรนิเวศวิหาร ด้านหลังจะมี
ทางเดินไปที่ทำนน้ำริมคลองบางลำพู

ที่มา: Gratisod (2016)

“ป้อม พระสุเมรุ เป็นราศรี แลนด์มาร์ค
ริมแม่น้ำ งามบุรี มีมา คู่ย่าน นานพอดู สวน
สันติไชยปราการ อันรื่นรม ชวนกันนั่ง รับลม
เถิดที่จำสายลมเย็น น้ำกระเซ็น ชื่นอุรา ที่ริมฝั่ง
เจ้าพระยา แหล่งปลาปู” การเล่าถึงป้อมพระ

สุเมรุและสวนสันติชัยปราการ แลนด์มาร์คสำคัญ
ของชุมชนบางลำพู ผ่านบทลิเกพาเที่ยว
บางลำพู

ภาพที่ 11 ภาพป้อมพระสุเมรุและบรรยากาศ
ภายในสวนสันติชัยปราการ แลนด์มาร์คสำคัญ
ของชุมชนบางลำพู

ที่มา: Siam Commercial Bank Public
Company Limited (2021)

สถานที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ ทำให้ชาว
บางลำพูและประเทศไทยเป็นที่รู้จักในสายตา
ชาวต่างชาติคือถนนข้าวสาร บทลิเกพาเที่ยว
บางลำพูพรรณณาความไว้ว่า “ยามกลางคืน
ครึกครื้น ชวนตื่นตา ทั้งฉับบาร์ ดนตรี มี
หลากหลายเพลงดีดีดี เสียงกระหึ่ม ให้ผ่อน
คลาย เพลงซิลซิล ฟังสบาย ชิคชิคคุลคุล ถนน
ข้าวสาร ย่านอินเตอร์ เจอต่างชาติสปีคกัน มัน
ปาก ไม่ยากหรือ ส่งภาษา จ้อเจี้ยว จนเมื่อยมือ
อะฮะอ้อฮือ ออไรท์ ไอลิฟยู มีเกสเฮ้า โฮมสเตย์
เก้ไก้ ให้เลือกพัก มากมาย ราคาประหยัด แบ็ค

เน้นความเป็นวัง ปูกลีของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

แพ็กเกอร์ ตัวจิ๊ด ดิสท์ซ่มัด เป็นทัวริสท์ ตัวแม่
ที่แท้ทรู”

ภาพที่ 12 ภาพบรรยากาศบนถนนข้าวสาร

ที่มา: Yieow Deuav Kao (2015)

ทั้งหมดนี้ถูกถ่ายทอดผ่านภาษาที่ดึงดูด
ผู้คนทุกช่วงวัย สอดแทรกมุกตลกและ
ภาษาอังกฤษ จึงนับว่าพลีเกเชิญเที่ยวบางลำพู
นี้เป็นลิเกร่วมสมัย เอาใจแม่ยกทุกเพศทุกวัย
ทุกชาติ ทุกภาษา จากบทประพันธ์ดังกล่าว
ผู้วิจัยยึดแนวความคิดการแสดงหลักคือเชิญชวนเที่ยว
บางลำพูประกอบกับแนวความคิดการแสดงนาฏ
ดนตรีแบบที่เรียกว่ารำเกี้ยว ดังภาพที่ 13 ทั้งนี้
ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันกับการออกแบบ
ท่าทาง และการใช้พื้นที่เวทีการแสดง เพลงที่
ประพันธ์ขึ้นใหม่นั้นประกอบไปด้วยเพลงแท้
และเพลงแร็ป บรรจุท่วงร้องแบบนาฏดนตรี
บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้า เครื่องคู่
หรือวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องใหญ่

ภาพที่ 13 ลักษณะการแสดงนาฏดนตรีที่
เรียกว่ารำเกี้ยว

ที่มา: ผู้วิจัย (2564)

การคัดเลือกนักแสดงสำหรับการแสดงนาฏ
ดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” ใช้เกณฑ์การ
คัดเลือกผู้แสดงลิเกที่มุ่งเน้นความสำคัญไปที่
น้ำเสียงเพราะการร้องเป็นหัวใจหลักของการ
แสดงลิเก นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงพรสวรรค์
และความสนใจในการแสดงลิเกเป็นพิเศษ มี
ท่วงท่าในการรำที่สง่างาม มีไหวพริบดีและมี
บุคลิกตรงตามคุณสมบัติที่ครูลิเกได้ให้แนวทาง
ปฏิบัติมาแต่โบราณ ลักษณะการออกแบบ
กระบวนท่ารำผู้วิจัยเน้นย้ำถึงการให้นักแสดง
สามารถท่ารำจากความหมายของบทร้องได้
อย่างอิสระเสรี เน้นความสนุกสนานและความ
สดใหม่ของการแสดง ซึ่งเป็นเสน่ห์ของการ
แสดงลิเกประการหนึ่ง ในด้านเครื่องแต่งกาย
เครื่องแต่งกายในการแสดงลิเกแบ่งได้เป็น 3
ประเภท คือ ชุดลิเกทรงเครื่อง ชุดลิเกลูกบท

และชุดลิกเพเซอร์ ผู้วิจัยเลือกใช้ชุดลิกแบบที่เรียกว่า ชุดลิกเพเซอร์ ซึ่งเป็นชุดลิกแบบที่เกิดขึ้นในชั้นหลัง นับตั้งแต่หลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยนักแสดงลิเกนิยมนำเพชรซีกและเพชรแถบรวมไปถึงคริสตัลมาประดับตกแต่งเครื่องแต่งกาย เมื่อสะท้อนกับแสงไฟสปอร์ตไลท์จะทำให้ผู้ชมรู้สึกตื่นตาตื่นใจกับเครื่องแต่งกายที่ดูหรูหราแวววาวระยิบระยับดังภาพที่ 14-15

ภาพที่ 14-15 ผู้วิจัยเลือกใช้ชุดลิกแบบที่เรียกว่า ชุดลิกเพเซอร์เป็นเครื่องแต่งกาย

ประกอบการแสดง

ที่มา: ผู้วิจัย (2564)

การแสดงนาฏดนตรีคู่ “บางลำพูยอดรัก” กลับไปสู่ชุมชนบางลำพูและสะท้อนข้อคิดเห็นที่ว่า “ดี สนุก ทนสมัย ชอบนะ มีหลากหลายที่น่าสนใจ” จากข้อคิดเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยถือว่า

เป็นความสำเร็จในขั้นต้นของการนำเอาศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว ทั้งนี้หวังใจเป็นอย่างยิ่งว่า การแสดงนาฏดนตรีคู่ “บางลำพูยอดรัก” จะได้รับใช้ชาวบางลำพูอย่างคุ้มค่าคุ้มราคาในทุกด้านทุกมิติต่อไปในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นอัตลักษณ์ของชุมชนสามแพร่งและชุมชนบางลำพูกับการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดการท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำเอาทฤษฎีประเพณี ศิลปะชุมชน วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ด้านวรรณศิลป์ ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ องค์ความรู้ด้านการแสดง นาฏดนตรี หลักจารีตการแสดงนาฏกรรมไทย เป็นปัจจัยสำคัญในการวิเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ชุมชนสามแพร่งประกอบด้วย แพร่งนรา แพร่งภูธรและแพร่งสรรพศาสตร์ เป็นชุมชนเมืองเก่าแก่ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์รอบนอก เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานความคิด บ้าน วัด วัง ผู้คนที่อาศัยในพื้นที่หรือในชุมชนสามแพร่งต่างเกื้อกูลและเชื่อมโยง

วัฒนธรรมความคิด ความเชื่อ และอัตลักษณ์
ของชุมชนผ่านแนวความคิดบ้านวัดวังดังกล่าว
เศรษฐกิจในชุมชนเติบโตภายใต้ความเป็นย่าน
การค้าและแหล่งบันเทิงของคนเมืองหลวงทำให้
สามแพร่งกลายเป็นย่านการค้าที่มีความ
เจริญรุ่งเรือง เติบโตมาตามยุคสมัย แต่เมื่อเกิด
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การย้ายพื้นที่ การ
ตัดถนนและการเวนคืนพื้นที่ ทำให้วิถีชีวิตของ
คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เศรษฐกิจเริ่มเงียบ
เหงา ชบเซาลง คนในชุมชนจึงต้องเกิดการ
พัฒนาตนเองอีกครั้งเพื่อรื้อฟื้นและรักษาไว้
ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง ความร่วมมือร่วม
ใจและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสามแพร่ง
ต่อการพัฒนาชุมชนของตนผ่านกิจกรรมทาง
ศิลปะที่เรียกว่า “เทศกาลศิลปะชุมชน”
เปรียบเทียบต้นแบบของการรักษาไว้ซึ่งวิถี
ชุมชนดั้งเดิมให้เติบโตคู่ขนานไปกับโลกที่
เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กฎกระทรวง
สุวรรณกาญจน์ (2559) กล่าวว่า “การดำรงอยู่
ของชุมชนที่มีรากเหง้าจะต้องมาจากสำนึก
ภายในของผู้คนในชุมชน

สามแพร่ง เคยเป็นย่านการค้าที่รุ่งเรือง
ต้องทำให้คนเกิดความภาคภูมิใจ หากทุนทาง
วัฒนธรรมของท้องถิ่นเข้มแข็ง การจะมีคนต่าง

ถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยจะไม่ทำให้เกิดปัญหา
กลายเป็นความกลมกลืน ยอมรับและเป็นส่วน
หนึ่งในโครงสร้างของชุมชน ดังนั้น การฟื้น
คืนชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องเกิดขึ้นจากสำนึกภายในของคน
นั่นเอง” นอกจากนี้ เอลีนา พงศ์ภา โคะเฮน
(2559) ยังกล่าวว่า “ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่
เกิดขึ้นในชุมชนสามแพร่งส่วนใหญ่เกิดจาก
ปัจจัยภายนอก วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน
เปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่านิยมและ
วิถีชีวิตของคนในชุมชนถูกตอบสนองด้วย
รูปแบบและวัฒนธรรม รูปแบบและวัฒนธรรม
ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเมื่อค่านิยมและวิถี
ชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เมื่อ
เกิดการเปลี่ยนแปลง คนในชุมชนจึงมีกลไกใน
การปรับตัวคือการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมและใช้
ทุนทางวัฒนธรรมประกอบกับทรัพยากรที่มีอยู่
ให้เกิดประโยชน์โดยการผลิตซ้ำภาพของชุมชน
ดั้งเดิมเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ร่วมกับการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและความเป็น
เมืองที่รุกคืบเข้ามา”

การแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูอดรัก”
แสดงให้เห็นถึงกระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์
ชุมชนผ่านการแสดงนาฏกรรม สะท้อนแนวคิด

ที่ว่าการแสดงศิลปะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อการสื่อสารไปยังคนดูได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สร้างสรรค์กำหนดขึ้น (สุกัญญา สมไพบูลย์, 2558, น.148) เพราะลักษณะการถ่ายทอดอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการแสดงนาฏกรรมชุดนี้สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนหรือการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนและชี้้นำให้เกิดการตระหนักรู้คุณค่าทางศิลปะการแสดงที่หาค่าไม่ได้ให้กลายเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้วยสถานการณ์โรคโควิด 19 ซึ่งกำลังระบาดในช่วงของการดำเนินการวิจัยประกอบกับการห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือการทำกิจกรรมที่มีการรวมคนที่มีความแออัดในลักษณะที่เสี่ยงต่อการแพร่โรคระบาด จึงทำให้ระยะเวลาในการวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงสถิติมีจำกัด ในอนาคตหากมีการวิจัยในลักษณะนี้อีก จึงอาจจะต้องมีการเก็บข้อมูลในเชิงสถิติ ประเมินความพึงพอใจและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ

2. ผู้วิจัยหวังใจเป็นอย่างยิ่งว่าการแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” จะได้รับการต่อยอดเพื่อชาวบางลำพูในประเด็นที่ต่างออกไป อาทิ ประเด็นการแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” เพื่อการพัฒนาชุมชน หรือการแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” เพื่อการพัฒนาเยาวชนบางลำพู หรือการแสดงนาฏดนตรีสู่ “บางลำพูยอดรัก” กับการแก้ไขปัญหาทางสังคม เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์กับประเทศชาติมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัย รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

References

Auntielucyblog. (2016). **Features of Bang Lamphu.** "The area of cultural integration." Retrieved April 19, 2021, from <https://auntielucyblog.wordpress.com/2016/04/30/>. (in Thai)

Chamnian, M. (2019). Community identity communication for tourism

- promotion. **Journal of Management and Development Ubon Ratchathani Rajabhat University**, 6(1), 235-256. (in Thai)
- Din-A, A. (2008). **Cultural management: Cultural diversity in Southeast Asia**. Retrieved October 25, 2020, from <http://prachatai.com/node/18269/ta> lk. (in Thai)
- Gratisod. (2016). **Bangkok 360 degree tour "Bang Lamphu, the old breath of the past and the last Lamphu legend."** Retrieved April 22, 2021, from <https://pantip.com/topic/35308162/page>. (in Thai)
- Kaewthep, K. (2006). **Research reports on under the sky of study Individual media and communication networks from research work**. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Kanjanapho, M., & Rotjanasuksomboon, A. (2020). **Likay dance of Denchai Aneklaap. Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning Sukhothai Thammathirat Open University**, 10(2), 208-214. (in Thai)
- Kohen, A. (2016). **Sam Prange past to present: Changes and adaptation amid city** (Bachelor's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Laksanasamrith, E. (2015). **Old city creative arts festival "Sam Prange facestreet."** Retrieved April 21, 2021, from <https://designsomething.com/2015/11/23/%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B8%81>. (in Thai)
- MGR Online. (2016). **Walk around the old district "Sam Phraeng", experience the classic architecture in the middle of the city**. Retrieved February 18, 2021, from <https://mgronline.com/travel/detail/9590000048328>. (in Thai)
- Office of the Central Islamic Committee of Thailand. (2016). **Chakrapong Mosque (Chakrabongse)**. Retrieved April 22, 2021, from <https://www.cicot.or.th/th/mosque/>

- detail/334/2/%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%AA%E0. (in Thai)
- Ongkrudraksa, W. (2018). **Managing the desirable image and identity of products and organizations.** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Phuedphanphaisan, C. (2017). Removal of knowledge local knowledge and ways to develop community groups to be ready for management creative tourism case study: Muslim community culture Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. **ARU Research Journal Humanities and Social Sciences**, 4(3), 47-54. (in Thai)
- Pothongsaengarun, P. (2014). Sam Prange and community revitalization: The discursive practices for coexistence through cultural capitals. **Journal of Language and Culture**, 33(2), 21-44. (in Thai)
- Siam Commercial Bank. (2021). **Travel along the alley ... Exit from Bang Lamphu.** Retrieved April 22, 2021, from <https://www.scb.co.th/th/personalbanking/stories/travelbanglumpo.html>. (in Thai)
- Silpae, O, Likkhachai, P, Rungrod, N., & Chantakun, C. (2020). **Sanae Bang Lamphu: Participate in people who create Bang Lamphu.** Retrieved April 19, 2021, from <https://www.facebook.com/sanaebanglumphu>. (in Thai)
- Sompai boon, S. (2015). Creation of contemporary Thai Likay from foreign plays. **Music and Performing Arts Journal**, 1(1), 142–164. (in Thai)
- Suwankan, K. (2016). **Sam Prange the colors of the part: Cantilevered living with cultural capital.** Retrieved April 21, 2021, from <https://lekprapai.org/home/view.php?id=181>. (in Thai)
- Temiyasilpin, N. (2016). **Sam Prange community art** (Bachelor's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Virasilchai, S. (2013). **Chue Ban Nam Muang Nai Krungtep.** Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Virojtrairatt, U. (2021). **Bang Lamphu today with Thai and international community ways.** Retrieved April

19, 2021, from <https://www.facebook.com/uajit.virojtrairatt>. (in Thai)

Wilainuch, P. (2014). **Corporate communication management: Communicating with stakeholders.** Bangkok: Active Print. (in Thai)

Yieow Deuav Kao. (2015). **Hey! Khao San Road.** Retrieved April 22, 2021, from http://hawkof9.blogspot.com/2015/03/blog-post_9.html. (in Thai)

แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน แบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19

นิรมล พวงมาลัย¹, ปิยะรัตน์ จันทระยุค²

นักศึกษาลูกศรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต¹

อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต²

E-mail: Niramon.p58@rsu.ac.th¹, piyarat@rsu.ac.th²

บทคัดย่อ

การศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของโควิด 19 พิจารณาถึงแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและวิเคราะห์ถึงแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 ใช้แบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่ปัจจุบันมีงานประจำในองค์กรและเคยได้รับคำสั่งจากองค์กรให้ทำงานแบบ Remote Working จำนวน 385 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น พบว่าแรงจูงใจภายในกับการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และแรงจูงใจภายนอก เรียง 3 ลำดับแรกคือ หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อม/เทคโนโลยี สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ วิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณในระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า 1. แรงจูงใจภายในอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ได้ร้อยละ 31.40 และแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working 2. แรงจูงใจภายนอกอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ได้ร้อยละ 40.70 และแรงจูงใจภายนอกมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working 3. แรงจูงใจภายในและภายนอกอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ได้ร้อยละ 40.70 แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working อีกทั้งพบว่าแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working มากกว่าแรงจูงใจภายนอกเมื่อพนักงานต้องทำงานในสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากภายในองค์กรในช่วงการระบาดของ COVID-19

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

คำสำคัญ : แรงจูงใจภายใน, แรงจูงใจภายนอก, ประสิทธิภาพการทำงาน, การทำงานระยะไกล,
COVID-19

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Intrinsic and Extrinsic Motivations Affecting Remote Working Efficiency during the Covid-19 Pandemic

Niramon Pongmalai¹, Piyarat Chantarayukol²

Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Rangsit University¹

Lecturer at Department of Faculty of Business Administration, Rangsit University²

E-mail: Niramon.p58@rsu.ac.th¹, piyarat@rsu.ac.th²

ABSTRACT

A study of motivation affecting the remote working efficiency during the COVID-19 pandemic was considered intrinsic and extrinsic motivation related working efficiency, additionally analyzed intrinsic and extrinsic motivation influencing the efficiency of remote working. Data was collected through an online questionnaire survey. The sample used for the data analysis consisted of 385 participants who were employed but worked from outside of their corporate offices. Descriptive statistics was used to explain the level of opinion. The results showed that the level of intrinsic motivation was at a high level, similar to the extrinsic motivation level, The top three-ranking motivators were supervisor, colleague, and work environment/technology. Multiple regression analysis was used in hypothesis testing, at a 95% confidence level. The results showed that: 1. intrinsic motivation affects the remote working efficiency by 31.40 percent, 2. the extrinsic motivation affects the remote working efficiency by 40.70 percent, and 3. the intrinsic and extrinsic motivation both mutually affect the remote working efficiency by 40.70 percent. The findings indicated that intrinsic motivation has a greater influence on remote working efficiency than extrinsic motivation when the employees have to work at other locations than within the organization during the COVID-19 pandemic.

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

Keywords: Intrinsic Motivation, Extrinsic Motivation, Efficiency, Remote Working, COVID-

19

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บทนำ

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้การทำงานระยะไกล (Remote Working) หรือการทำงานนอกสถานที่ทำงาน เช่น บ้าน ร้านกาแฟ สถานที่นั่งทำงานร่วมกับผู้อื่น (Coworking Space) มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในประเทศไทย โดยการทำงานลักษณะนี้ผู้บริหารยังคงต้องรักษามาตรฐานคุณภาพของงานและปริมาณงานของพนักงานเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ State of Remote Working (2019) รายงานความคิดเห็นของพนักงานที่ทำงานแบบ Remote Working จำนวน 2,500 คนทั่วโลก พบว่าพนักงานร้อยละ 99 ต้องการที่จะทำงานแบบ Remote Working และองค์กรหลายแห่งทั่วโลกหันมาให้ความสนใจการทำงานแบบ Remote Working มากขึ้น การทำงานแบบ Remote Working จึงกลายเป็นการทำงานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในยุคนี้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อคนทำงานต้องเผชิญกับสถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเงิน ด้านสังคม และด้านการเมือง องค์กรจำนวนมากได้รับผลกระทบแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้น วิธีการ

ทำงานจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีลักษณะเป็น Remote Working เพิ่มมากขึ้น ซึ่งลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลถึงพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานได้ และหากพิจารณาถึงตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ นั่นคือแรงจูงใจที่เป็นกลไกไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำแสดงออกมา ซึ่งแรงจูงใจของพนักงานแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะสำคัญ คือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก กล่าวคือพนักงานในทุกระดับจะมีพลังงานที่สำคัญจากภายในที่ผลักดันตัวบุคคลก่อให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความสนใจ ความต้องการในการทำงาน ความสามารถ หรือการมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้การเกิดพฤติกรรมการปฏิบัติงานมีผลมาจากการผลักดันจากภายนอกตัวบุคคลซึ่งมากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมให้มองเห็นจุดหมายปลายทางและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เช่น โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับการยกย่อง รวมทั้งการกระตุ้นจาก หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ลักษณะงาน และค่าตอบแทน จึงกล่าวได้ว่า แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเกิดพฤติกรรมของการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสามารถ

ส่งผลทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดในการทำงาน อาทิ ความรวดเร็วในการทำงานได้ตามกำหนดเวลา ปริมาณงานที่ปฏิบัติได้ ค่าใช้จ่าย ผลงานที่มีความถูกต้องและความแม่นยำในการทำงาน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าการทำงานแบบ Remote Working เป็นวิธีการทำงานของคนทำงาน และพนักงานในสังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ด้วยรูปแบบการทำงานที่ต่างจากการปฏิบัติงานแบบเดิม อีกทั้งวิธีการทำงานลักษณะนี้กำลังเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ผลของการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญในการทำความเข้าใจแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงานและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางให้กับผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ ในการวางแผนการทำงานแบบ Remote Working

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19

3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีร่วมอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่มีงานประจำในองค์กรและเคยได้รับคำสั่งจากองค์กรให้ทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 จำนวนได้จากสุ่มไม่ทราบขนาดประชากรของ W.G. Cochram โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างทั้งหมด 385 ตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามออนไลน์ เรื่อง “แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working” มีทั้งหมด 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองเบื้องต้น คือ ปัจจุบันท่านทำงานในรูปแบบลักษณะใด ได้แก่ ทำงานอิสระ (ยุติการทำงานแบบสอบถาม) และทำงานประจำมีต้นสังกัด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและภายนอกกับการทำงานแบบ Remote Working ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ รวมทั้งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ (Try-out) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มประชากรที่มีความสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่าง ได้ผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามงานวิจัยนี้ เท่ากับ 0.949 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ปัจจุบันมีงานประจำในองค์กรและมีประสบการณ์จากการทำงานแบบ Remote Working จำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ออนไลน์ผ่านช่องทางกลุ่มและเพจต่าง ๆ และมีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ในหน้าแรกของแบบสอบถามออนไลน์ และมีคำถามที่คัดกรอง จำนวน 2 ข้อ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดที่แท้จริง

3. นำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ ด้วยการคำนวณทางคอมพิวเตอร์ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยด้านประชากรและสังคม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.9 มีอายุอยู่ในช่วง 25-35 ปี ร้อยละ 47.8 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.1 มีสถานภาพเป็นโสด ร้อยละ 83.9 มีการทำงานในองค์กรภาคเอกชน ร้อยละ 80 และมีการทำงานในองค์กรเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี ร้อยละ 39.2

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในของพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในกับการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.1503 ดังตารางแสดงที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในที่กับการทำงานแบบ Remote Working

แรงจูงใจภายใน	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. งานที่ท่านทำอยู่เป็นงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ	4.03	.821	มาก
2. งานที่ท่านทำอยู่ตรงกับความถนัดและความเชี่ยวชาญ	3.92	.865	มาก
3. ท่านมีความภูมิใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งของท่าน	4.04	.889	มาก
4. ท่านมีความใส่ใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย	4.41	.694	มากที่สุด
5. ท่านมีการปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.31	.713	มากที่สุด
6. ท่านมีความชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย	3.99	.878	มาก
7. ท่านต้องการก้าวหน้าในหน้าที่การงานในสายอาชีพปัจจุบัน	4.25	.873	มากที่สุด
8. ท่านต้องการเห็นความสำเร็จของตนเองในสายอาชีพปัจจุบัน	4.25	.881	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.1503	.62533	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แรงจูงใจภายในของพนักงาน 3 ลำดับแรกที่แปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การมีความใส่ใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา การปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ลำดับต่อมา

คือ ความต้องการก้าวหน้าในหน้าที่การงานในสายอาชีพปัจจุบัน และความต้องการเห็นความสำเร็จของตนเองในสายอาชีพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.25 ส่วนความคิดเห็นเรื่องแรงจูงใจภายในที่อยู่ลำดับสุดท้าย คือ งานที่ทำอยู่ตรงกับความถนัดและความเชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอกของพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 ผลพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ภายนอก 6 ด้าน ของพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 มีค่าเฉลี่ยรวมกัน เท่ากับ 3.9661 อยู่ระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอกเฉลี่ยรวมกับการทำงานแบบ Remote Working

แรงจูงใจภายนอก	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
ด้านหัวหน้างาน			
1. หัวหน้ามีภาวะการเป็นผู้นำที่ดี	4.07	.896	มาก
2. หัวหน้ามีความเอาใจใส่ช่วยเหลือลูกน้อง	4.06	.929	มาก
3. หัวหน้าให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	4.02	.963	มาก
4. หัวหน้ามีช่องทางการติดต่อให้เข้าถึงได้ง่าย	4.13	.873	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้า	4.0688	.79681	มาก
ด้านเพื่อนร่วมงาน			
1. ท่านมีเพื่อนร่วมงานที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องงานได้	4.19	.726	มาก
2. ท่านได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน	4.26	.736	มากที่สุด
3. ท่านมีเพื่อนร่วมงานเป็นเพื่อนสนิทที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องส่วนตัวได้	3.89	1.035	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านเพื่อนร่วมงาน	4.1152	.69577	มาก
ด้านโครงสร้างของงาน			
1. โครงสร้างการบริหารงานมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน	3.95	.917	มาก
2. ลักษณะการทำงานมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ	3.86	.829	มาก
3. องค์กรมีขั้นตอนในการทำงาน	4.04	.876	มาก

แรงจูงใจภายนอก	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านโครงสร้างของงาน	3.9515	.78908	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม หรือเทคโนโลยี			
1. องค์กรมีระบบสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย	4.07	.820	มาก
2. องค์กรมีอุปกรณ์สำหรับการทำงานออนไลน์คอยสนับสนุน	3.99	.945	มาก
3. องค์กรมีงบประมาณคอยสนับสนุนในการทำงานออนไลน์	3.88	1.011	มาก
4. องค์กรมีรูปแบบการทำงานที่หลากหลายให้พนักงานเลือกใช้	3.89	1.017	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี	3.9578	.84066	มาก
ด้านลักษณะงาน			
1. ลักษณะงานมีคู่มือปฏิบัติงานทำให้มีแนวทางทำงานที่สะดวก	3.87	.914	มาก
2. ลักษณะงานมีความท้าทายและมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา	4.09	.836	มาก
3. ลักษณะงานที่ท่านได้รับมอบหมายทำให้มีโอกาสเติบโตก้าวหน้า	3.90	.991	มาก
4. ลักษณะงานที่ท่านทำส่วนใหญ่สามารถรับผิดชอบโดยเบ็ดเสร็จตั้งแต่ต้นจนสำเร็จด้วยตนเอง	4.10	.831	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านงาน	3.9896	.73856	มาก
ด้านค่าตอบแทน			
1. ท่านได้รับค่าจ้างในอัตราที่เหมาะสมกับตำแหน่งและความรับผิดชอบ	3.78	.935	มาก
2. ท่านได้รับโบนัสหรือเงินพิเศษในอัตราที่เหมาะสม	3.79	1.051	มาก
3. ท่านได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม	3.47	1.177	มาก
ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอกด้านค่าตอบแทน	3.6797	.95386	มาก

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

แรงจูงใจภายนอก	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
แรงจูงใจภายนอกเฉลี่ยรวม	3.9661	.61480	มาก

เมื่อพิจารณาระดับแรงจูงใจภายนอกของพนักงานแยกเป็นแต่ละด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ แรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้างาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านโครงสร้างด้านสภาพแวดล้อม/เทคโนโลยี ด้านลักษณะงาน และด้านค่าตอบแทน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.0688, 4.1152, 3.9515, 3.9578, 3.9896 และ 3.6797 ตามลำดับ

จากตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่น ความถูกต้องและความแม่นยำ ปริมาณงาน ความเร็ว และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแบบ

Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 พบว่า ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตั้งแต่มีการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาความถูกต้องและแม่นยำในการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ต่อมาความเร็วในการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ในขณะที่ทำงานได้ปริมาณมากขึ้นในเวลาเท่าเดิมในการทำงานแบบ Remote Working มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 อยู่ในลำดับสุดท้าย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

ประสิทธิภาพในการทำงาน Remote Working	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ความเร็วในการทำงานแบบ Remote Working	3.94	.773	มาก
2. ความถูกต้องและแม่นยำในการทำงานแบบ Remote Working	3.95	.746	มาก
3. ทำงานได้ปริมาณมากขึ้นในเวลาเท่าเดิมในการทำงานแบบ Remote Working	3.91	.827	มาก
4. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตั้งแต่มีการทำงานแบบ Remote Working	4.40	.837	มากที่สุด

ประสิทธิภาพในการทำงาน Remote Working	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
ค่าเฉลี่ย	3.9721	.65949	มาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 โดยใช้การวิเคราะห์การ

ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis; MRA)

การทดสอบสมมติฐานที่ 1

H1: แรงจูงใจภายในของพนักงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายในและประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

R	R Square	Adjusted R Square	Std Error of the Estimate	Change Statistics			Durbin-Watson	
				F Change	df1	df2		Sig F Change
.561	.314	.313	.54675	175.680	1	383	.000*	1.625

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบ พบว่าค่า R Square ที่แสดงถึงแรงจูงใจภายในที่สามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ได้เท่ากับร้อยละ 31.40 ($R^2 = 31.40$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ตัวแปรตามเท่ากับ 0.54675 นอกจากนี้พบว่า มีค่า F-statistics เท่ากับ 175.680 และค่า Sig.

เท่ากับ $0.000 < 0.05$ กล่าวได้ว่า แรงจูงใจภายในส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ค่าของ Durbin-Watson เท่ากับ $1.625 > 1.5$ แสดงว่ามีความคลาดเคลื่อนที่เป็นอิสระต่อกันในระดับสูง ไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Autocorrelation) ระหว่างปัจจัยจึงสามารถสร้างสมการพยากรณ์เชิงเส้นตรงได้ โดยใช้การ

วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 5 ค่าความถดถอยเชิงพหุคูณของแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

Model	B	SE	Beta	t	Sig	CT	VIF
Constant	1.518	.187		8.104	.000*		
แรงจูงใจภายใน (X ₁)	.591	.045	.561	13.254	.000*	1.000	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีค่า Tolerance ระหว่าง $1 > 0.1$ และค่า VIF ระหว่าง $1 < 10$ แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นอิสระกัน โดยค่าคงที่ เท่ากับ 1.518 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระเท่ากับ 0.187

ผลการทดสอบ พบว่า มีค่า $t = 8.104$ และ $Sig. = 0.000$ โดยผลการวิเคราะห์ถดถอยได้นำเสนอตัวแปรอิสระหรือแรงจูงใจภายในที่มีค่า $Sig. < 0.05$ ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (X₁) ดังนั้นยอมรับ H1 แรงจูงใจภายในของพนักงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสร้างสมการถดถอยได้ดังสมการในการพยากรณ์นี้ คือ

$$\hat{Y} = 1.518 + 0.591X_{\text{แรงจูงใจภายใน}}$$

สรุปโดยรวมว่า ร้อยละ 31.40 สามารถแสดงความสัมพันธ์ของแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working คือ แรงจูงใจภายในของพนักงาน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working เพิ่มขึ้น 0.591 หน่วย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แต่ละองค์ประกอบของแรงจูงใจภายในในรูปแบบคะแนนดิบสามารถอธิบายได้ว่า แรงจูงใจภายในของพนักงานที่เป็นความพอใจในงานที่ทำมีเหมาะสมกับความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working เพิ่มขึ้น 0.294 หน่วย และแรงจูงใจภายในของพนักงานที่มีการปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote

Working เพิ่มขึ้น 0.172 หน่วย ดังแสดงใน
ตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าความถดถอยเชิงพหุคูณของแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working โดยแยกเป็นรายชื่อ

Model	B	SE	Beta	t	Sig	CT	VIF
Constant	1.313	.201		6.526	.000*		
1. งานที่ท่านทำอยู่เป็นงานที่ เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ (X_1)	.294	.052	.365	5.662	.000*	.412	2.429
2. งานที่ท่านทำอยู่ตรงกับ ความถนัดและความ เชี่ยวชาญ (X_2)	-.047	.052	- .062	-.902	.368	.368	2.714
3. ท่านมีความภูมิใจในการ ปฏิบัติงานในตำแหน่งของ ท่าน (X_3)	.027	.046	.036	.582	.561	.437	2.288
4. ท่านมีความใส่ใจในการ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย (X_4)	.069	.056	.073	1.236	.217	.492	2.034
5. ท่านมีการปรับปรุงและ พัฒนางานของตนเองอย่าง สม่ำเสมอ (X_5)	.172	.052	.186	3.304	.001*	.540	1.850
6. ท่านมีความชอบในงานที่ ได้รับมอบหมาย (X_6)	.061	.042	.081	1.460	.145	.552	1.810
7. ท่านต้องการก้าวหน้าใน หน้าที่การงานในสายอาชีพ ปัจจุบัน (X_7)	.021	.048	.027	.432	.666	.424	2.359
	.040	0.51	.053	.776	.438	.370	2.704

Model	B	SE	Beta	t	Sig	CT	VIF
8. ท่านต้องการเห็น ความสำเร็จของตนเองใน สายอาชีพปัจจุบัน (X ₈)							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบสมมติฐานที่ 2	ลักษณะงาน ด้านค่าตอบแทน) มีอิทธิพลต่อ
H2: แรงจูงใจภายนอก (ด้านหัวหน้างาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านโครงสร้างของงาน ด้าน สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี ด้าน	ประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Workingในช่วงการระบาดของ COVID-19

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายนอกและประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

R	R Square	Adjusted R Square	Std Error of the Estimate	Change Statistics				Durbin-Watson
				F Change	df1	df2	Sig F Change	
.638	.407	.398	.51186	43.242	6	378	.000*	1.855

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า แรงจูงใจภายนอกสามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working เท่ากับ ร้อยละ 40.70 ($R^2 = 0.407$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ตัวแปรตามเท่ากับ 0.51186 ผลการทดสอบ พบว่า มีค่า F-statistics เท่ากับ 43.242 และค่า Sig. เท่ากับ $0.000 < 0.05$ กล่าวได้ว่า แรงจูงใจภายนอกส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ส่วนค่าของ Durbin-Watson เท่ากับ $1.855 > 1.5$ แสดงว่ามีความคลาดเคลื่อนที่เป็นอิสระต่อกันในระดับสูง ไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Autocorrelation) ระหว่างปัจจัยจึงสามารถสร้างสมการพยากรณ์เชิงเส้นตรงได้ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 8 ค่าความถดถอยเชิงพหุคูณของแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working โดยแยกเป็นรายด้าน

Model	B	SE	Beta	t	Sig	CT	VIF
Constant	1.486	.190		7.838	.000*		
1. แรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้างาน (X_1)	-.035	.039	-.042	-.882	.378	.700	1.428
2. แรงจูงใจภายนอกด้านเพื่อนร่วมงาน (X_2)	.101	.043	.107	2.339	.020*	.749	1.335
3. แรงจูงใจภายนอกด้านโครงสร้างของงาน (X_3)	.107	.058	.128	1.836	.067	.322	3.107
4. แรงจูงใจภายนอกด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี (X_4)	.176	.047	.224	3.741	.000*	.438	2.284
5. แรงจูงใจภายนอกด้านลักษณะงาน (X_5)	.206	.061	.231	3.410	.001*	.342	2.927
6. แรงจูงใจภายนอกด้านค่าตอบแทน (X_6)	.073	.038	.105	1.923	.055	.522	1.915

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีค่า Tolerance ระหว่าง ระหว่าง 0.322-0.749 > 0.1 และค่า VIF ระหว่าง 1.335-3.107 < 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นอิสระกัน โดยค่าคงที่ เท่ากับ 1.486ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระเท่ากับ 0.190 ผลการทดสอบ พบว่า มีค่า $t = 7.838$ และ $Sig. = 0.000$ โดยผลการ

วิเคราะห์ถดถอยได้นำเสนอตัวแปรอิสระหรือแรงจูงใจภายนอกที่มีค่า $Sig. < 0.05$ ได้แก่ แรงจูงใจภายนอกด้านเพื่อนร่วมงาน (X_2) แรงจูงใจภายนอกด้านสภาพแวดล้อม หรือเทคโนโลยี (X_4) และแรงจูงใจภายนอกด้านลักษณะงาน (X_5)

ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H2 แรงจูงใจภายนอกมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการ

ระบาคของ COVID-19 และสร้างสมการ
ถดถอยได้ตั้งสมการในการพยากรณ์นี้ คือ

$$\hat{Y} = 1.486 + 0.101X_{\text{ด้านเพื่อนร่วมงาน}} + 0.176X_{\text{ด้านสภาพแวดล้อมและ}} + 0.206X_{\text{ด้านลักษณะงาน}}$$

เทคโนโลยี

สรุปโดยรวมว่า ร้อยละ 40.70 สามารถ
แสดงความสัมพันธ์ของแรงจูงใจภายนอกที่มี
อิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ
Remote Working คือ แรงจูงใจภายนอกของ
พนักงานด้านเพื่อนร่วมงาน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย
จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ
Remote Working เพิ่มขึ้น 0.101 หน่วย

แรงจูงใจภายนอกของพนักงานด้าน
สภาพแวดล้อมหรือเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น 1 หน่วย

จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ
Remote Working เพิ่มขึ้น 0.176 หน่วย
แรงจูงใจภายนอกของพนักงานด้าน
ลักษณะงาน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มี
ประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote
Working เพิ่มขึ้น 0.206 หน่วย

การทดสอบสมมติฐานที่ 3

H3: แรงจูงใจภายในและภายนอกร่วมมือ
อิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน
แบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ
COVID-19

ตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายในและภายนอกและประสิทธิภาพในการ
ทำงานแบบ Remote Working

R	R Square	Adjusted R Square	Std Error of the Estimate	Change Statistics			Sig F Change	Durbin-Watson
				F Change	df1	df2		
.638	.407	.404	.50911	131.176	2	382	.000*	1.705

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 แสดงแรงจูงใจภายในและ
ภายนอกสามารถอธิบายความแปรผันที่เกิด
ขึ้นกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote

Working เท่ากับ ร้อยละ 40.70 ($R^2 = 0.407$)
และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการ
พยากรณ์ตัวแปรตามเท่ากับ 0.48535

นอกจากนี้ ผลการทดสอบพบว่า มีค่า F-statistics เท่ากับ 131.176 และค่า Sig. เท่ากับ $0.000 < 0.05$ นั่นคือ แรงจูงใจภายในและ

ภายนอกมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

ตารางที่ 10 ค่าความถดถอยเชิงพหุคูณของแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

Model	B	SE	Beta	t	Sig	CT	VIF
Constant	.941	.190		4.961	.000*		
แรงจูงใจภายใน (X ₁)	.292	.057	.276	5.128	.000*	.534	1.872
แรงจูงใจภายนอก (X ₂)	.088	.011	.417	7.729	.000*	.534	1.872

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่ามีค่า Tolerance ที่ $0.534 > 0.1$ และค่า VIF ที่ $1.872 < 10$ แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นอิสระกัน โดยค่าคงที่ เท่ากับ 0.952 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระเท่ากับ 0.190 ผลการทดสอบพบว่า ค่า $t = 4.961$ และ Sig. = 0.000 โดยผลการวิเคราะห์ถดถอยได้นำเสนอตัวแปรอิสระหรือแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกที่มีค่า Sig. < 0.05 ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (X₁) และแรงจูงใจภายนอก (X₂) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 H3: แรงจูงใจภายในและภายนอกมีส่วนร่วมอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working

ในช่วงการระบาดของ COVID-19 และสร้างสมการถดถอยได้ตั้งสมการในการพยากรณ์นี้ คือ

$$\hat{Y} = 0.941 + 0.292X_{\text{แรงจูงใจภายใน}} + 0.088X_{\text{แรงจูงใจภายนอก}}$$

สรุปโดยรวม ร้อยละ 40.70 สามารถแสดงความสัมพันธ์ของ แรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working คือ แรงจูงใจภายในของพนักงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working เพิ่มขึ้น 0.292 หน่วย และ แรงจูงใจภายนอกของพนักงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working เพิ่มขึ้น 0.088 หน่วย

สรุปและอภิปรายผล

แรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 ผลวิจัยยังแสดงให้เห็นสององค์ประกอบที่สำคัญของแรงจูงใจภายใน คือ แรงจูงใจภายในที่มาจากความรู้ความสามารถของตนเอง และแรงจูงใจในการปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ จะมีความสัมพันธ์และมีอำนาจในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานแบบ Remote Working ได้ กล่าวได้ว่า เมื่อพนักงานมีแรงผลักดันจากภายในตัวพนักงาน ด้านความสามารถในการทำงาน และต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จะเป็นแรงจูงใจภายในที่สำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในแง่ความรวดเร็ว ความถูกต้อง แม่นยำ ปริมาณงาน หรือด้านค่าใช้จ่ายในการทำงานแบบ Remote Working เพราะแรงจูงใจของความสำเร็จในงาน การพัฒนางานให้มีความก้าวหน้าอย่างเสมอ เป็นแรงผลักดันต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่นเดียวกับ วงศ์พัทธ์ นามบุตดี และคณะ (2560) ที่แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจภายในที่มาจากความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานเทศบาลนครขอนแก่น ชูติภาศ แก้วเพชร และสิญาธรรนาคนิน (2562) ยังชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจที่ต้องการก้าวหน้าของพนักงานเป็นแรงจูงใจ

การทำงานเป็นที่สำคัญเป็นอย่างมากเพื่อที่จะนำไปสู่การทำงานและการบริการที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาในต่างประเทศของ Sultana et al (2021) ที่ยืนยันว่าแรงจูงใจภายในของพนักงานชาวมาเลเซียมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานเมื่อต้องทำงานระยะไกลหรือทำงานจากบ้านในเมืองกัวลาลัมเปอร์ ดังนั้นกล่าวโดยสรุป แรงจูงใจภายในของพนักงานที่เกิดจากแรงขับที่มาจากความสามารถของตนเอง หรือความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อความสำเร็จ จะเป็นแรงขับที่มีอิทธิพลลำดับต้นที่จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานทั้งในรูปแบบปกติ หรือแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19

สำหรับแรงจูงใจภายนอกนั้น ผลวิจัยแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจภายนอกที่สำคัญเมื่อพนักงานต้องทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ แรงจูงใจภายนอกจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน โครงสร้างด้านสภาพแวดล้อม/เทคโนโลยี ลักษณะงาน และค่าตอบแทน สามารถกล่าวได้ว่า แรงจูงใจภายนอกมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์และการมีอำนาจในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานแบบ Remote Working พบว่า เมื่อพนักงานมีแรงกระตุ้นจาก

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ภายนอกตัวพนักงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อม/เทคโนโลยี และด้านลักษณะงาน จะเป็นแรงจูงใจภายนอกที่สำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ญัฐวรณคองประเสริฐ และเสนีย์ พงษ์ยาณี (2560) แสดงให้เห็นว่าเมื่อองค์กรมอบหมายงานที่มีลักษณะตรงกับความรู้ความสามารถของพนักงานจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขของพนักงานเอกชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลวิจัยชี้ให้เห็นปัจจัยที่สำคัญและน่าสนใจคือ แม้ว่าค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้าจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ 1 ใน 3 อันดับแรกแต่ผลพบว่า แรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้างานแสดงผลตรงกันข้ามกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working นั่นคือ เมื่อแรงจูงใจภายนอกของพนักงานด้านหัวหน้างานเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ลดลงได้ Orsini and Rodrigues (2020) แสดงความคิดเห็นจากการศึกษาการทำงานของนักวิชาการที่ต้องปฏิบัติงานระยะไกลในช่วงการแพร่ระบาด COVID-19 ในประเด็นของหัวหน้าที่จะต้องแสดงบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนที่ดี ให้ความไว้วางใจในการทำงานของพนักงาน เปิดโอกาสการพูดคุยตลอดเวลา อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่นให้กับพนักงานมาก ดังนั้นผู้บริหาร

องค์กรอาจต้องให้ความสำคัญกับแรงจูงใจภายนอกลักษณะนี้ เพราะอาจเกิดกับพนักงานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหัวหน้างานในวิธีการปฏิบัติงานในแบบปกติในองค์กร แต่เมื่อต้องทำงานแบบ Remote Working อาจจะมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลงได้ อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายนอกด้านหัวหน้าไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การมีภาวะผู้นำที่ดี การเอาใจใส่ช่วยเหลือลูกน้อง การให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอระหว่างการทำงาน รวมทั้งหัวหน้ามีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายเป็นปัจจัยที่หัวหน้าหรือผู้บริหารองค์กรควรต้องให้ความสนใจและระมัดระวังเมื่อพนักงานต้องทำงานแบบต่างสถานที่และห่างไกลกัน

สุดท้ายพบว่าแรงจูงใจภายในและภายนอกรวมของพนักงานที่ทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote working โดยผลแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working มากกว่าแรงจูงใจภายนอก เมื่อพนักงานต้องทำงานในสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากภายในองค์กรในช่วงการระบาดของ COVID-19 จึงทำให้พนักงานต้องมีแรงขับจากภายในตัวพนักงานที่มีความทรงพลังมากกว่าแรงกระตุ้นจากภายนอก แต่อย่างไรก็ตามมีการศึกษาในต่างประเทศที่แตกต่าง

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Junjunan (2020) ศึกษาแรงจูงใจของพนักงานชาวอินโดนีเซีย จำนวน 55 คน ผลการวิจัยกลับมีความแตกต่าง คือ ไม่มีความสัมพันธ์ของพนักงานที่มีเต็มไปด้วยความสนใจกับผลการปฏิบัติงานจากการทำงานระยะไกลช่วงเวลา COVID-19 แต่ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า สิ่งสนับสนุนจากภายนอกมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาความสัมพันธ์นี้จากพนักงานคนไทยที่การทำงานปกติในสถานที่ทำงานของ ณรงค์ ศรีเกียรติทอง และประสพชัย พสุนนท์ (2558) ที่พบว่าว่าแรงจูงใจภายนอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านนโยบายของบริษัท เป็นสิ่งแรงจูงใจที่สำคัญลำดับแรก ๆ ส่วนแรงจูงใจภายในที่มีความรู้สึกต้องการประสบผลสำเร็จมีอิทธิพลเป็นอันดับที่สาม อย่างไรก็ตามแรงจูงใจในการทำงานอาจต้องคำนึงถึงช่วงเงินเนอร์ซัน เพราะคนเงินเนอร์ซัน Y และ Z ในกรุงเทพมหานครจะมีแรงจูงใจในการทำงานที่เกิดจากตนเองได้รับการยอมรับ และเมื่อตนเองได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (พัชสิรี ชมภูคำ และณัฐธิดา จักรภีศรีสุข, 2563) ประเด็นนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ถึงแม้ว่าแรงจูงใจภายนอกของพนักงานที่ทำงานแบบ Remote Working ในช่วงการระบาดของ COVID-19 มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาแรงจูงใจภายในและภายนอกพร้อมกันต่อประสิทธิภาพในการ

ทำงานแบบ Remote Working ผลพบว่าแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลมากกว่าแรงจูงใจภายนอก ดังนั้นทางองค์กรหรือผู้บริหารควรหากลยุทธ์ร่วมกับพนักงานในการสร้างแรงบันดาลใจ ความสนใจ ความตั้งใจ ความพอใจให้เกิดขึ้นเมื่อพนักงานจะต้องทำงานแบบ Remote Working ที่กลายเป็นรูปแบบการทำงานที่จำเป็นในช่วงการระบาดของ COVID-19 ทำให้หลายสถานที่ทำงานต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ยิ่งไปกว่านั้นมีการคาดการณ์ว่าหลังจากสถานการณ์นี้ผ่านไป แนวโน้มการจ้างงานและการทำงานระยะไกลจะมีบทบาทมากขึ้น (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2563) ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงานจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการทำงานแบบ Remote Working

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working และสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนและแนวทางการวางแผนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเมื่อต้องปฏิบัติงานลักษณะงาน Remote Working โดยเฉพาะ 1. แรงจูงใจภายในของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับความถนัดและความเชี่ยวชาญที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย

องค์กรจึงควรมีการวัดผลความถนัดของพนักงาน หรือพนักงานควรเลือกงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง และการศึกษาการเพิ่มแรงจูงใจภายในของพนักงานเมื่อต้องทำงานแบบ Remote Working 2. แรงจูงใจภายนอกของพนักงานด้านหัวหน้างานมีแสดงผลตรงกันข้ามกับประสิทธิภาพในการทำงานแบบ Remote Working ดังนั้นจึงควรศึกษาเพิ่มเติมถึงแรงจูงใจภายนอกด้านหัวหน้างานเมื่อรูปแบบการทำงานเป็นแบบ Remote Working เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบครอบคลุมยิ่งขึ้น

References

- Chompukum, P., & Chakrapeesirisuk, N. (2020). Factors affecting job satisfaction and motivation: A case comparison of generation Y and generation Z in Bangkok. *Chulalongkorn Business Review*, 42(3), 1-18. (in Thai)
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Gagne, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 331 – 362.
- Gillmer, V. B. (1967). *Industrial and organization psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Junjunan, I. M. (2021). Working during the pandemic: the effect of work passion on happiness at work while working at home during the Covid-19 pandemic. In Sukono, M. Mamat, B. Foster, H. D. M. Ma'soem, and A. Aziz Abdullah (Eds.), *Proceeding of First International Conference on Science, Technology, Engineering and Industrial Revolution (ICSTEIR 2020)* (pp. 65-69). Indonesia: Atlantis Press.
- Kaewpetch, C., & Nakphin, S. (2019). Comparison of hotel employee's work motivation between Thailand and other countries. *Executive Journal*, 39(1), 36-51. (in Thai)
- Kinicki, A., & Fugate, M. (2018). *Organizational behavior: A practical, problem-solving approach* (2nd ed.). Singapore: McGraw-Hill Education.

- Kongprasert, N., & Puangyane, S. (2017). Factors affect to work happiness of employees Rojana industrial in Ayutthaya. **Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University**, 9(2), 184-195. (in Thai)
- Nambuddee, W., Zumitzavan, V., & Narrot, P. (2017). Happy work motivation of Khon Kaen municipality employees, Khon Kaen Province. **Journal of MCU Peace Studies**, 5(3), 226-236. (in Thai)
- Orsini, C., & Rodrigues, V. (2020). Medical teacher. supporting motivation in teams working remotely: The role of basic psychological needs. **Medical Teacher**, 42(7), 828-829.
- Sikriengthong, N., & Phasunon, P. (2015). The Study of Motivation Factors Influencing to Sales Effectiveness of PC/BA under the Company Modern Case International Cosmetic Co., Ltd. **Veridian E-Journal**, 8(2), 1654-1671. (in Thai)
- State of remote working. (2019). Retrieved February 1, 2021 from <https://buffer.com/state-of-remote-work-2019>
- Sultana, U. S., Abdullah, N., Mok, E. T., Hossain, J., Sherief, S. R., Iskandar, M. L., & Andalib, T. W. (2021). Exploring motivation and commitment on job satisfaction and employee performance in work from home (WFH) perspective. **Psychology and Education**, 58(3), 2411-2424.
- Theerakosonphong, K. (2020). The role of international labour standard in human resource management and teleworking during the Coronavirus pandemic. **Social Sciences Journal**, 32(2), 114-158. (in Thai)
- Wang, B., Liu, Y., Qian, J., & Parker, S. K. (2021). Achieving effective remote working during the COVID-19 pandemic: A work design perspective. **Apply Psychology**, 70(1), 16-59.

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

การศึกษาและพัฒนารูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิม เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งกรณีศึกษา ชมรมผู้สูงอายุ บ้านกิวแลป่าเป้า อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่

วาสนา สายมา

คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

E-mail: vassana.007@gmail.com

บทคัดย่อ

งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นสามารถพบได้ทุกจังหวัดในประเทศไทย รวมถึงภาคเหนือบ้านกิวแลป่าเป้า ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เป็นชุมชนที่ผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันเผยแพร่ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมการจักสานให้กับลูกหลานในชุมชน โดยตั้งกลุ่มอู่ยสอนหลานสอนการจักสานเครื่องใช้ต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ก็ยังพบปัญหาคือ ลวดลายดั้งเดิม ความเป็นเอกลักษณ์ของงานจักสานที่บ่งบอกถึงชุมชน ยังไม่มีความแตกต่างจากที่อื่น ตลอดจนไม่ตอบโจทย์ความต้องการทางการตลาด ในปัจจุบันจึงเกิดเป็นวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิม เพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมในการออกแบบตกแต่ง และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุในทางสร้างสรรค์ให้เข้ากับสังคมสูงวัยและสังคม ในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการวิจัยโดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่สัมภาษณ์ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอู่ยสอนหลานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และลวดลายดั้งเดิม จากนั้นผู้วิจัยทำการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์ตกแต่งเป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่ และผลิตต้นแบบเครื่องแขวน และนำไปเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอู่ยสอนหลาน จากนั้นสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย พบว่า จากการลงพื้นที่กลุ่มชมรมผู้สูงอายุมีการจักสานลวดลายดั้งเดิมทั้งหมด 10 รูปแบบ ผู้วิจัยเลือกลวดลายดอกฝั้นและดอกบานชื่น ซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิมมาออกแบบและพัฒนาเป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่ เนื่องจากลวดลายดอกฝั้นมีกลีบดอก 4 กลีบ ปลายมนแผ่ออกหรือยกเป็นฝอยผสมผสานลายดอกบัวตูม ดอกพิกุล ดอกคำหลวง ดอกจิก ดอกปิ่นนพเก้า และกรงนก และลวดลายดอกบานชื่นช่อกระจุกทั้งดอกชั้นเดียวและดอกซ้อน ดอกมีรูปทรงเรียงกลีบดอกหลายแบบ

เน้นความเป็นวัง ปู่กลองของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

ผสมผสานลวดลายเกลียว ไอร์เรศ รวงข้าว ดอกसान เพื่อให้เกิดความสวยงาม แปลกตา และสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่และขยายการตลาดได้

คำสำคัญ : งานจักสานไม้ไผ่, ลวดลายดั้งเดิม, ชมรมผู้สูงอายุ, แม่วาง, เชียงใหม่

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

A Study of Original Patterns of Bamboo Basketry Development for Decorative Purposes: A Case Study of the Elderly Cooperative Group in Kiu Lae Pa Pao Village, Mae Wang District, Chiang Mai

Wasana Saima

Faculty of Fine Arts and Architecture of Rajamangala University of Technology Lanna

E-mail: vassana.007@gmail.com

ABSTRACT

An art of local basketry weaving can be found in every province of Thailand including some provinces in the north of Thailand. In Kiu Lae Pa Pao village, Ban Kat subdistrict, Mae Wang district, Chiang Mai, the elderly cooperative basketry group called “Oui Son Laan” (in northern Thai dialect means grandparents teach the grandchildren a basket weaving process) was initiated with an aim to spread the local wisdom of basket weaving to young people in the village. However, it was noticed that the original patterns of the basketry made no difference to the basketry patterns from other communities. Moreover, the basketry products from the village did not suit the existing market needs. Consequently, the purpose of this research is to study and develop the original pattern basketry weaving of the elderly cooperative basketry group to meet the decorative purposes. What more, it is another way to strengthen the potential of the elderly people in creative ways as per the concept of aging society in 21st century. The research methodology involved collecting the data from relevant documents, related research papers, and interviewing the elderly people from the cooperative group. After the data was compiled, the original basketry products were developed into modern-style mobiles. Some of them have been used as the master models. The development of

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

basketry weaving which is regarded as emerging knowledge was distributed and transferred to the elderly cooperative group afterwards. The findings showed that there were a total of 10 original patterns. In particular, poppy and zinnia flower patterns were chosen to be developed into the modern-style mobiles because of their elaborate pattern details. The poppy patterns mainly have four petals. Each petal is round or lobed. Poppy patterns are also combined with other patterns such as the lotus flower, bullet wood, golden gardenia, cornbeef wood, nine-gem pattern, and bird cage pattern. For the zinnia pattern, it includes both single-layer and double-layer flowers. It is a combination of zinnia petal patterns and others patterns such as twist, foxtail orchid, and sunflower to attract modern consumers and expanded markets.

Keywords: Bamboo Basketry Weaving, Original Patterns, The Elderly Cooperative Group, Mae Wang, Chiang Mai

บทนำ

งานจักสานถือเป็นงานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นมาเป็นสิ่งของเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสวยงาม แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มีคุณค่า ควบคู่กับการอนุรักษ์ไว้ ทั้งนี้งานจักสานสามารถพบเห็นได้ในทุกจังหวัดของประเทศ รวมถึงภาคเหนือเป็นอีกจังหวัดที่มีการสร้างผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ บ้านกิวแลป่าเป่า ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องจักสานไม้ไผ่ให้แก่ลูกหลานในชุมชน โดยตั้งกลุ่มที่ชื่อว่า กลุ่มอัยสอนหลาน สอนให้ลูกหลานจักสานเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ตะกร้า ที่ใส่ของข้าวสวย ช้อน ไซ สุ่ม เป็นต้น ด้วยลวดลายแบบดั้งเดิมเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ลูกหลานใช้เวลาว่างในการสร้างงานรายได้เสริม และผู้สูงอายุยังสามารถหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ แหล่งที่จัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่กลุ่มอัยสอนหลานส่วนใหญ่จะขายในตลาดชุมชน หรือผ่านพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น หรือหน้าร้าน แต่ปัญหาที่ทางกลุ่มพบเจอคือ ความเป็นเอกลักษณ์ของงานจักสานที่บ่งบอกถึงที่มาจากชุมชนยังไม่มีแตกต่างจากที่อื่นในกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ตลอดจนไม่ตอบโจทยความต้องการทางการตลาดในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวสำหรับ

การพัฒนารูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมที่เป็นพื้นฐานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงความเป็นเอกลักษณ์และประยุกต์การออกแบบรูปแบบ เทคนิคเฉพาะประโยชน์หน้าที่การใส่สอยเข้ามาสำหรับเป็นงานตกแต่งเครื่องเรือนที่ผลิตจากชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอัยสอนหลาน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่และขยายการตลาดสู่สากลได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิม กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ บ้านกิวแลป่าเป่า
2. เพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบงานจักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมในการออกแบบตกแต่ง
3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุในทางสร้างสรรค์ให้เข้ากับสังคมสูงวัยและสังคมในศตวรรษที่ 21

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินวิจัยแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

- 1.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การลงพื้นที่ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอัยสอนหลาน เบื้องต้นเพื่อรวบรวมข้อมูล

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบการผลิต เป็นต้น เพื่อนำมาสรุปและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

1.3 สรุปและระดมความคิดเห็น ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและผู้วิจัยเพื่อหาแนวทางในการออกแบบประยุกต์ลวดลายดั้งเดิม สำหรับผลิตผลิตภัณฑ์ตกแต่งเครื่องเรือน

2. การออกแบบและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งเครื่องเรือน

2.1 จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์ของชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอ้อยสอนหลาน พบว่า ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมีจำนวน 10 ผลิตภัณฑ์

2.2 ทางผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผลิตภัณฑ์ทั้งหมดมา 2 ผลิตภัณฑ์สำหรับออกแบบและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์เป็นตกแต่งเครื่องเรือนคือ ผลิตภัณฑ์ลวดลายดอกผืน และผลิตภัณฑ์ลวดลายดอกบานชื่น

2.3 ออกแบบและพัฒนา ลวดลายดั้งเดิมที่เลือกพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งเครื่องเรือนในรูปแบบเครื่องแขวน

3. การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งเครื่องเรือน

3.1 การนำลวดลายดั้งเดิมมาออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับตกแต่งเครื่องเรือนในรูปแบบเครื่องแขวน

3.2 นำไม้ไผ่ข้าวหลาม ไม้ไผ่ริ้ว และไม้ไผ่หอบ ที่มีอายุประมาณ 15-24 เดือนมาทำการจักสานให้เป็นเส้นบาง ๆ เรียกว่า เส้นตอก สำหรับใช้ในการจักสานทำเป็นเครื่องแขวน

3.3 นำเส้นตอกมาจักสานให้เป็นลวดลายที่เลือกไว้คือ ลวดลายดอกผืน และลวดลายดอกบานชื่น ให้มีขนาดที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ดอกขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่

3.4 ขึ้นโครงสร้างเครื่องแขวนและทำการประกอบลวดลายที่เลือกไว้ผสมผสานกับลวดลายอื่น ๆ ตามที่ออกแบบ

4. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

4.1 การเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอ้อยสอนหลาน

4.2 การสรุปผล และ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลพบว่า ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชมรมผู้สูงอายุที่มีการจักสานรูปแบบและลวดลายแบบเดิม ๆ จำนวน 10 รูปแบบดังนี้

1. โมบายดอกฝิ่น ลักษณะของโอบายดอกฝิ่นคือ การนำเอาเส้นตอกที่มีขนาดแตกต่างกัน ถักขดเป็นวงคล้ายลักษณะของดอกฝิ่น โดยมีความกว้างประมาณ 2-3 เซนติเมตร และสานพันยึดโครงไขว้พาดกันเพื่อยึดเส้นตอกให้ติดกัน ดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1

ที่มา : วาสนา สายมา

2. โอบายนก ลักษณะของโอบายนกคือ การนำเส้นตอกมาขัดกันให้เกิดแรงยึดระหว่างตอกแนวตั้งและแนวนอนสลับกันไปเกิดเป็นรูปลอก และนำมาร้อยรวมกันกับดอกสานให้เป็นเส้นสายคล้ายกับนกกำลังเกาะกิ่งปลายต้นไม้ ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2

ที่มา : วาสนา สายมา

3. โอบายปลาตะเพียน ลักษณะของโอบายปลาตะเพียนคือ การทำเส้นตอกให้มีลักษณะบาง ความหนาเท่ากันตลอดทั้งเส้น และสอดขัดกันตามแนวทแยงเชื่อมต่อกันไปเรื่อย ๆ ภายในจะมีลักษณะโปร่งให้เป็นรูปปลาตะเพียน ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3

ที่มา : วาสนา สายมา

4. โมบายม้้า ลักษณะของโอบายม้้าคือ การนำเส้นตอกมาถักร้อยรวมกันให้เกิดเป็นรูปม้้า และสานเส้นตอกไม้ไผ่ให้เป็นรูปวงกลมคล้าย กระดุมนำมาใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4

ที่มา : วาสนา สายมา

5. เส้นไปตอก ลักษณะของเส้นไปตอกคือ การสานแบบพื้นฐานโดยการขัดให้เกิดเป็นลายจากแรงยึดระหว่างตอกสลับกันไปมาในลักษณะการสอด ดังภาพที่ 5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 5

ที่มา : วาสนา สายมา

6. ม่้านตอกบานซ้ัน ลักษณะม่้านตอกบานซ้ันคือ การสานตอกที่ไม่มีแบบแผนตายตัว ประดิษฐ์ซ้ันมาเอง โดยใช้การถักให้เป็นพวงตอก คำหลวงเรียงร้อยต่อกันลักษณะของอุบะ ดังภาพที่ 6 ต่อไปนี้

ภาพที่ 6

ที่มา : วาสนา สายมา

7. พัดจามร ลักษณะของพัดจามรคือ การประยุกต์มาจากกลดลายการถักของดอกบานซ้ันผสมผสานกับการทำโครงไม้ไผ่ในลักษณะรูปพัด และใช้ไม้ไผ่ทำจุดเชื่อมต่อของโครงไม้ให้ติดกันสำหรับติดลวดลายดอกบานซ้ันบนผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 7 ต่อไปนี้

ภาพที่ 7

ที่มา : วาสนา สายมา

8. พัดสาน ลักษณะของพัดสานคือ การสานที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติสานด้วยการขด หรือถักเชื่อมกันให้เป็นชั้น ๆ ให้ได้รูปทรงตามที่ต้องการ เพื่อยึดให้เป็นโครงรูปพัดและใช้การสอดขัดทำให้เป็นลวดลายที่ต้องการ ดังภาพที่ 8 ต่อไปนี้

ภาพที่ 8

ที่มา : วาสนา สายมา

9. ดอกรวงข้าว ลักษณะของดอกรวงข้าว คือ การสานให้เป็นลักษณะดอกไม้ด้วยการขด และถักเชื่อมกันเป็นชั้นๆ ให้ได้รูปทรงตามที่ต้องการ จากนั้นนำมารวมกันให้เป็นช่อเหมือนต้นข้าวชูรวงรับสายลมที่เพียวไหว ดังภาพที่ 9 ต่อไปนี้

ภาพที่ 9

ที่มา : วาสนา สายมา

10. โบายนกวาสนา ลักษณะโบายนกวาสนาคือ ประยุกต์มาจากต้นแบบโบายนกที่ยังไม่สมบูรณ์ มีการเพิ่มเติมส่วนที่เป็นหัวและขานกมาดัดแปลงให้สมบูรณ์จึงเรียกกันว่า นกวาสนา ใช้การสานจากใบตาลหรือวัสดุจากใบลานก็ได้ เพราะขนาดกว้างเส้นใยจะเหนียวเกาะเกี่ยวเป็นผืนติดกัน ซึ่งจะไม่เหมือนกับไม้ไผ่จะฉีกตอกออกมาเป็นเส้นตรงตามแนวที่เราต้องการตามความยาว แต่วัสดุจากใบตาลหรือใบลานฐานของใบตัดแยกออกมามีขนาดเท่ากันทำให้เมื่อนำมาสานเป็นรูปนกเกิดความสวยงามลวดลายมีความประณีตมากขึ้น ดังภาพที่ 10 ต่อไปนี้

ภาพที่ 10

ที่มา : วาสนา สายมา

2. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งเครื่องเรือน

จากลวดลายผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มที่ผลิตได้มีจำนวน 10 รูปแบบ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นผลิตภัณฑ์ 2 ลวดลายที่สามารถนำมาพัฒนาประยุกต์ตกแต่งเครื่องเรือนให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบคือ ลวดลายดอกพิน และลวดลายดอกบายขึ้น เนื่องจากลักษณะมีความโดดเด่น และกระบวนการผลิตไม่ยุ่งยากสามารถต่อยอดสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สวยงามได้ ดังนี้

1. ลวดลายดอกพิน ได้แนวคิดแรงบันดาลใจจากรูปทรงดอกพินออกดอกที่ยอด กลีบดอกมี 4 กลีบ ปลายมนแผ่ออกหรือยกเป็นฝอยที่โดดเด่น จึงสามารถนำมาออกแบบและพัฒนาผสมผสานร่วมกับลวดลายอื่น ๆ ในการทำเป็นเครื่องแขวน เช่น ลวดลายดอกบัวตูม ดอกพิกุล ดอกคำหลวง ดอกจิก ดอกปิ่น นพเก้า และกรงนก ที่มีวิธีการจักสานคล้ายๆ กันคือ นำไม้ไผ่มาจักสานเป็นเส้นบาง ๆ และขึ้นรูปสานให้เกิดรูปลักษณะของดอกต่าง ๆ ดังภาพที่ 11 ต่อไปนี้ และภาพที่ 12 ต่อไปนี้

ภาพที่ 11 ลวดลายดอกพิน ดั้งเดิม

ที่มา : วาสนา สายมา

ภาพที่ 12 การออกแบบและพัฒนาลวดลาย

ดอกพินผสมผสานกับลวดลายอื่น ๆ เช่น ลายดอกพิกุล ปลาตะเพียน น้า เป็นต้นเพื่อประยุกต์เป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่

ที่มา : วาสนา สายมา

2. ลวดลายดอกบานชื่น ได้แนวคิดแรงบันดาลใจจากลักษณะใบรูปใบหอกหรือไข่แกมขอบหนามปลายแหลม ดอกออกเป็นช่อกระจุก ทั้งดอกชั้นเดียวและดอกซ้อน กลีบดอก วงนอก รูปขอบหนาม และดอกมีรูปทรงเรียงกลีบดอกหลายแบบ จึงสามารถนำมาออกแบบและพัฒนาผสมผสานร่วมกับลวดลายอื่น ๆ ในการทำเป็นเครื่องแขวน เช่น ลวดลายเกลียว ไอร์เรต รวงข้าว ดอกसान ที่มีวิธีการจักสานตามความกว้างยาวของเส้นไม้ไผ่ (เส้นตอก) ที่ใช้การหมุนเส้นตอกให้เป็นเกลียวและการย้อนกลับของเส้นตอกให้ออกมาเป็นลักษณะดอกต่าง ๆ

ภาพที่ 14 การออกแบบและพัฒนาลวดลายดอกฝิ่นผสมผสานกับลวดลายอื่น ๆ เช่น ลายเกลียว ไอร์เรต รวงข้าว ดอกसान เป็นต้น เพื่อประยุกต์เป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่
ที่มา : วาสนา สายมา

ภาพที่ 13 ลวดลายดอกบานชื่น ดั้งเดิม
ที่มา : วาสนา สายมา

3. ต้นแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ลวดลายดั้งเดิมเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งเครื่องเรือน

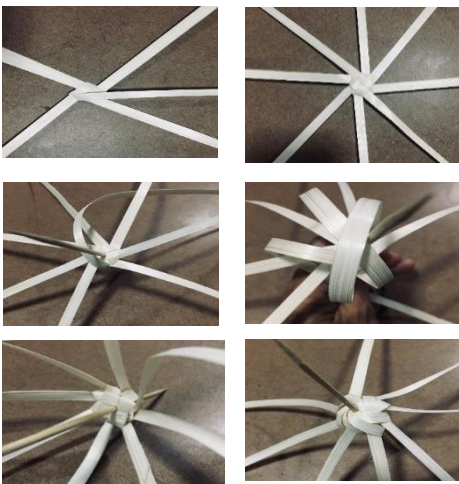
3.1 การนำไม้ไผ่ข้าวหลามที่มีที่มีอายุกลาง ๆ ผ่าออกเป็นซีกตามแนวยาวลำต้น โดยจะได้ประมาณ 5-6 ซีกตามขนาดของลำต้นไม้ไผ่

3.2 นำไม้ไผ่มาจักเป็นเส้นตอกที่มีขนาดแตกต่างกันตามลักษณะของการทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

3.3 ขั้นตอนการทำดอกฝิ่น โดยนำเส้นตอกตามขนาดที่ต้องการจำนวน 4 เส้น พับครึ่งเส้นตอกแต่ละเส้น และใช้เส้นที่ 2 ควบเส้นแรก เส้นที่ 3 ควบเส้นที่ 2 เป็นรูปสี่เหลี่ยม และเส้นสุดท้ายสอดเข้ารูของเส้นแรกเพื่อยึดไม่ให้หลุดออกจากกัน

3.4 พับเส้นตอกที่ละเส้นโดยพับทบแฉงมุมจาก 4 เส้นเป็น 8 เส้น เส้นสุดท้ายสอดเข้ารูเส้นแรกเพื่อยึดไม่ให้หลุดออกจากกัน จากนั้นนำไม้เสียบกลางของดอกจับเส้นตอกมา 1 เส้น นับจากซ้ายมือไป 4 ช่อง นำเส้นตอกที่จับนั้นวางลงช่องที่ 4 จับเส้นที่ 2 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 5 จับเส้นที่ 3 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 6 และจัดเส้นที่ 4 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 7 และนำเส้นตอกที่เหลืออีก 3 เส้นโดยเส้นที่ 1 สอดเข้าในช่องที่ 1 เส้นที่ 2 สอดเข้าในช่องที่ 1 ออกช่องที่ 2 เส้นที่ 3 สอดเข้าในช่องที่ 1 ออกช่องที่ 3 และเส้นที่ 4 สอดเข้าในช่องที่ 1 ออกช่องที่ 4 สุดท้ายดึงแต่ละเส้นให้แน่นกระชับและกลับด้าน

3.5 จับเส้นตอกมา 1 เส้น นับจากซ้ายมือ นำเส้นตอกที่จับนั้นวางลงช่องที่ 3 จับเส้นที่ 2 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 4 จับเส้นที่ 3 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 5 จับเส้นที่ 4 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 6 และจับเส้นที่ 5 ด้านซ้ายมือวางลงช่องที่ 7 และเส้นที่เหลืออีก 3 เส้นสอดช่องที่ 1 2 3 ตามลำดับ ถัดมาเส้นตอกที่วางลงช่องที่ 3 เอาเข้าช่องที่ 1 ออกช่องที่ 4 เส้นตอกที่วางลงช่องที่ 4 เอาเข้าช่องที่ 1 ออกช่องที่ 5 เส้นตอกที่วางลงช่องที่ 5 เอาเข้าช่องที่ 1 ออกช่องที่ 6 เส้นตอกที่วางช่องที่ 6 เอาเข้าช่องที่ 1 ออกช่องที่ 7 และเส้นตอกที่วางลงช่องที่ 7 เอาเข้าช่องที่ 1 ออกช่องที่ 8 จากนั้นจัดและดึงตอกให้แน่นตัดแต่งกลีบดอกฝั้นให้สวยงาม

รูปที่ 15 ขั้นตอนการทำลวดลายดอกฝั้น
ที่มา : วาสนา สายมา

3.6 เมื่อได้ดอกฝั้นขนาดเล็กหรือใหญ่ตามต้องการเพื่อทำเป็นดอกหลักในการนำเอาดอกหรือชิ้นส่วนของลวดลายต่าง ๆ มาประกอบในรูปแบบเครื่องแขวน และโครงสร้างของดอกที่มี

กลีบดอกยื่นออกรองรับใช้เป็นที่ยึดกับชิ้นงานของลวดลายต่าง ๆ เพื่อแขวนตามกลีบดอกที่มีอยู่ในตัวลาย ซึ่งลวดลายนี้ไม่จำเป็นต้องทำโครงสร้างเหมือนเครื่องแขวนชนิดอื่น ๆ

ภาพที่ 16 ขั้นตอนการขึ้นโครงและประกอบเป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่ด้วยการประยุกต์ลวดลายดอกผืน

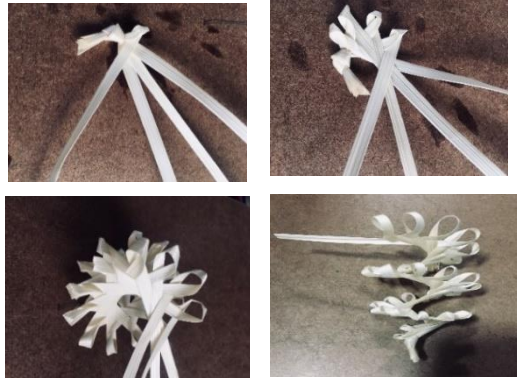
ที่มา : วาสนา สายมา

3.7 ขั้นตอนการทำดอกบานขึ้น โดยฉีกเส้นดอกให้มีขนาดความกว้าง 1-1.5 ซม. ให้เท่ากัน 4 เส้น ความยาวเส้นดอกโดยทั่วไปจะยาว 80-120 ซม. และรวบปลายทั้ง 4 เส้น มัดให้เป็นปมแล้วคลี่เส้นดอกให้เรียงลำดับ

3.8 นำเส้นดอกลงสุดหมุนเข้าหาปมให้เส้นดอกที่หมุนมีขนาดเล็ก ให้ครบ 12 ครั้ง จากนั้นหมุนเส้นดอกเหมือนเดิมแต่ทำให้มีขนาดใหญ่

กว่าเดิมและหมุนอีก 12 ครั้ง ให้เส้นดอกละเอียดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับจนครบ

3.9 เมื่อทำงานครบแล้วให้จับหมุนส่วนล่างของดอกให้อยู่ข้างบน หมุนจนครบเส้นดอกโดยกลับของดอกจะซ้อนกัน

3.10 เมื่อทำงานเสร็จแล้วก็จะได้ดอกบานขึ้น

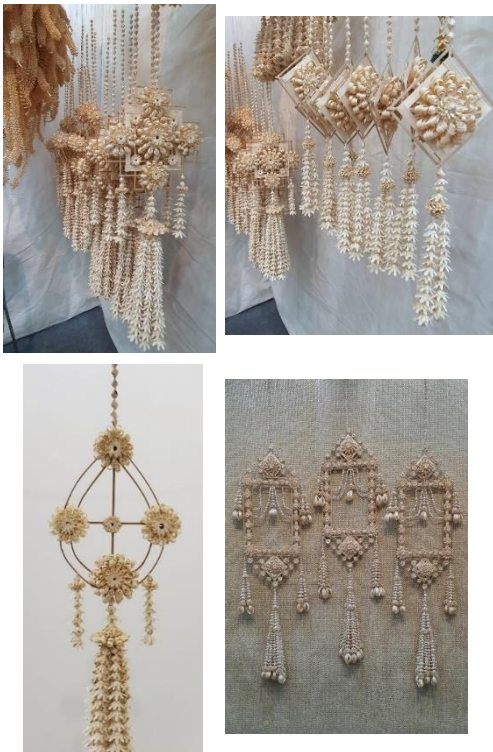

ภาพที่ 17 ขั้นตอนการทำลวดลายดอกบานขึ้น

ที่มา : วาสนา สายมา

3.11 เมื่อได้ดอกบานชื่น แต่ละขนาด
แตกต่างกันตามที่ต้องการดอกเล็กหรือใหญ่
สามารถกำหนดได้ จากนั้นออกแบบโครงที่ทำ
จากไม้ไผ่ในรูปทรงต่าง ๆ ตามความเหมาะสมนำ
ดอกบานชื่นที่สานขนาดต่าง ๆ มามัดยึดติดกับ
โครงในรูปทรงที่ออกแบบที่เป็นเครื่องแขวนใน
รูปทรงต่าง ๆ

ภาพที่ 18 ขั้นตอนการขึ้นโครงและประกอบ
เป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่ด้วยการประยุกต์
ลวดลายดอกบานชื่น
ที่มา : วาสนา สายมา

สรุปและอภิปรายผล

ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชมรมผู้สูงอายุมี
รูปแบบและลวดลายแบบเดิม ๆ จำนวน 10
รูปแบบคือ 1. โมบายดอกไม้ 2. โมบายนก
3. โมบายปลาตะเพียน 4. โมบายม้า 5. เส้นไป
ตอก 6. ม่านดอกบานชื่น 7. พัดจามร 8. พัดสาน
9. ดอกรวงข้าว และ 10. โมบายนกวาสนา
ซึ่งแต่ละแบบ มีรูปทรงและลักษณะที่โดดเด่น
สวยงามแตกต่างกันไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึง
ลวดลายดอกไม้ เพราะ กลีบ ดอกมี
4 กลีบ ปลายมนแผ่ออกหรือยกเป็นฝอยที่โด
เด่นผสมผสานร่วมกับลวดลายอื่น ๆ เช่น
ลวดลายดอกบัวตูม ดอกพิกุล ดอกคำหลวง
ดอกจิก ดอกปิ่นนพเก้า และกรงนก และดอก
บานชื่น เพราะดอกออกเป็นช่อกระจุกทั้งดอก
ชั้นเดียวและดอกซ้อน กลีบดอกวงนอกรูปขอบ
หนามและดอกมีรูปทรงเรียงกลีบดอกหลายแบบ
ผสมผสานร่วมกับลวดลายอื่น ๆ เช่น ลวดลาย
เกลียว ไอรเรศ รวงข้าว ดอกสาน ซึ่งเป็น
ลวดลายที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นเครื่อง
แขวนสมัยใหม่สำหรับตกแต่งภายในอาคารหรือ
บ้านเรือน รูปแบบการจักสานมีลักษณะที่
ใกล้เคียงกันจึงนำมา 2 ลวดลายนี้มาออกแบบ
และพัฒนาเป็นเครื่องแขวนสมัยใหม่ เพื่อให้เกิด
ความสวยงาม แปลกตา และสามารถตอบสนอง
ความต้องการของตลาดกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่
และขยายการตลาดได้

ข้อเสนอแนะ

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องการรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลายของวัสดุที่นำมาใช้ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ร่วมกับการใช้ไม้ไฟ เพื่อให้เกิดความสวยงาม ประณีต

2. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไฟในด้านนวัตกรรมและมีคุณภาพมากขึ้นเพื่อตอบสนองตรงตามความต้องการของผู้ซื้อให้มากขึ้น

References

Atsawangkun, C. (2005). **Okbaep Hai Don Chai: Khumue Kan Okbaep Banchu Phan Samrap Phuprakopkan Lae Nak Okbaep**. Chiang Mai: Within Books. (in Thai)

Department of Curriculum and Instruction Development. (2001). **Creativity**. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)

Lisuwan, W. (1984a). **Basketry in Thailand**. Bangkok: Odeon Store. (in Thai)

Lisuwan, W. (1984b). **Thai arts and crafts**. Bangkok: Panaya Press. (in Thai)

Phengchan, S. (2003). **Wickers of the north**. Bangkok: Silkworm Books. (in Thai)

Pimpa, N. (2006). **Real design marketing**. Bangkok: Print-At-Me. (in Thai)

Ritthichot, S. (1992). **Bamboo wicker**. Bangkok: Panaya Press. (in Thai)

Soonthornseri, K. (2001). **Magic bamboo**. Bangkok: Thai Watana Panich Press. (in Thai)

Wiriyanon, W. (1984). **Wickers**. Bangkok: Praepittaya. (in Thai)

การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิต ยางพาราและไม้ผลในชุมชนทุ่งนัย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

ปัญญา สมบูรณ์สุข¹, ปุริวิชญ์ พิทยาภินันท์²

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹

คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ²

E-mail: p_paratsanant@yahoo.co.th²

บทคัดย่อ

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางยังคงเผชิญความท้าทายและปัญหาต่าง ๆ มากมายในการดำรงชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคายางพาราที่ไม่แน่นอน ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางต้องปรับตัวและมีกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่เหมาะสม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลในชุมชนทุ่งนัย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนาลึกตามธรรมชาติกับเกษตรกรชาวสวนยางจำนวน 256 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน และทุนสังคมมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในระดับมาก กลยุทธ์ในการดำรงชีพที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางคือ การจัดการทางการเงิน และการปรับตัวด้านสังคม ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงที่สุด ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับกำหนดนโยบายที่เหมาะสม เช่น เพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้ผล ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ผลที่เหมาะสม

คำสำคัญ : การดำรงชีพ, ครัวเรือนเกษตรกร, จังหวัดสตูล, พืชร่วมยาง, ไม้ผล, ยางพารา

เน้นความเป็นวิจัย ปุริวิชญ์ของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Para-rubber Farmers' Household Livelihoods under the Para-rubber and Fruit Production System in the Thung Nui Community, Khuan Kalong District, Satun Province

Buncha Somboonsuke¹, Purawich Phitthayaphinant²

Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University¹

Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University²

E-mail: p_paratsanant@yahoo.co.th²

ABSTRACT

Para-rubber farmer households still face a number of livelihood challenges and problems, especially the fluctuating prices of para-rubber. Consequently, para-rubber farmer households need to adapt themselves and choose appropriate livelihood strategies. This research aimed to study para-rubber farmers' household livelihoods under the para-rubber and fruit production system in the Thung Nui Community, Khuan Kalong District, and Satun Province. Primary data were collected using structured interviews, non-participant observations, and natural conversations, with a total sample of 256 para-rubber farmers having the para-rubber and fruit production system, and using the stratified sampling technique. Descriptive statistics and manifest content analysis were employed to analyze the data. The findings revealed that shocks, such as insect pest infestation and natural disaster, had a moderate impact on the para-rubber farmer households. The price trends of yields and inputs had the greatest impact on the para-rubber farmer households. Human capital, physical capital, natural capital, financial capital, and social capital were essential to the para-rubber farmers' household livelihoods. The para-rubber farmer households highly gained benefits from their participation in projects of the related government agencies. The key livelihood strategies of the para-rubber farmer households were financial management and social adaptation. The para-rubber farmer

households had the highest livelihood outcome in terms of social relations. The findings of this research will provide valuable information to policymakers as they formulate appropriate policies, e.g., encourage diversification of fruits, and provide knowledge of appropriate fruit cultivations.

Keywords: livelihood, farmer household, Satun, rubber-based intercrop, fruit, para-rubber

บทนำ

ภาพการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางซึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดมาตรการช่วยเหลือผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ปัญหาราคายางพาราที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องได้สร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมากต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยที่มีสวนยางพาราขนาดเล็ก (ไม่เกิน 50 ไร่) และมีระบบการผลิตเชิงเดี่ยว ซึ่งจัดเป็นกลุ่มเปราะบางที่สุดในอุตสาหกรรมยางพารา (Charemjiratragul, Satsue, & Romyen, 2015, p. 48) และเป็นระบบการผลิตที่มีความเสี่ยงสูง (Ratikhunuphakorn, 2019, p. 262)

ทุ่งนุ้ยเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ซึ่งผลการสำรวจเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนุ้ย เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล และเจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดสตูล เกี่ยวกับบริบทพื้นที่สรุปได้ว่า ทุ่งนุ้ยเป็นแหล่งผลิตยางพารา โดยในปี พ.ศ. 2563 มีพื้นที่เปิดกรีดยางพารา 22,510 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา (2,230 ครัวเรือน) อีกทั้งครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ยังมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราที่สะสมมาอย่างยาวนาน ตลอดจนมีแหล่งรับซื้อผลผลิตยางพาราที่

แน่นอน นอกจากนี้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมากกว่าครึ่งทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกไม้ผล เพื่อชดเชยรายได้ที่สูญเสียไปจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำ และทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางดำรงชีพอยู่ได้ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาการดำรงชีพ อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวิถีชีวิตประชากรในชุมชนชนบท (Masae, 2015, p. 89) และการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของประชากร (Masae, 2015, p. 91) ซึ่งไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากมีรายได้ต่ำ และไม่มีหลักประกันในการดำรงชีวิต โดยกำหนดคำถามการวิจัยว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มีการดำรงชีพเป็นอย่างไร ทั้งนี้ในการศึกษาการดำรงชีพได้ประยุกต์แนวคิดว่าด้วยการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของ Department for International Development หรือ DFID (1999, pp. 13–36) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) บริบทความเปราะบาง ประกอบด้วย 1.1) ภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และอย่างรุนแรง 1.2) แนวโน้ม 2) ทุนในการดำรงชีพ ประกอบด้วย 2.1) ทุนมนุษย์ 2.2) ทุนกายภาพ 2.3) ทุนธรรมชาติ 2.4) ทุนการเงิน 2.5) ทุนสังคม 3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและ

กระบวนการ 4) กลยุทธ์ในการดำรงชีพ 5) ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) สำนักงานเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับนำไปใช้ประกอบการวางแผนหรือกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชนทุ่งนุ้ย รวมถึงพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางตามบริบทที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจข้อแรก พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความมั่นคงในแผนพัฒนาการเกษตรช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016, p. 39) นอกจากนี้ นักวิจัยและผู้ ที่สนใจสามารถนำไปใช้ประกอบการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เพื่อศึกษาการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบ

การผลิตยางพาราและไม้ผลในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 256 ราย (1 ครัวเรือนต่อตัวแทนเกษตรกรชาวสวนยาง 1 ราย) ใน 12 หมู่บ้าน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967, p. 886) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบแบ่งชั้นตามจำนวนหมู่บ้าน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในหมู่บ้านนั้น ซึ่งแต่ละหมู่บ้านใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และการทดลองใช้กับเกษตรกรชาวสวนยางที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย มีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อคำถามมากกว่า 0.60 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในระดับดี และมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในตามวิธีการของครอนบาคในระดับที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70

ขึ้นไป (Saengloetuthai, 2017, p. 6) สำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาอธิบายเสริมข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งมีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนาตามธรรมชาติ รวมถึงการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยและด้านข้อมูล (ต่างบุคคล ต่างสถานที่ และต่างเวลา) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏรวมด้วย และนำเสนอด้วยการพรรณนา ข้อคำถามผลกระทบและผลประโยชน์ที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ 5 แทนส่งผลกระทบต่อ/ได้รับประโยชน์มากที่สุด 4, 3, 2 และ 1 แทนส่งผลกระทบต่อ/ได้รับประโยชน์มากรองลงมาถึงน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลค่าเฉลี่ยคือมากที่สุด (4.21–5.00) มาก (3.41–4.20) ปานกลาง (2.61–3.40) น้อย (1.81–2.60) และน้อยที่สุด (1.00–1.80) สำหรับข้อคำถามกลยุทธ์ในการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ 5 แทนมีการปฏิบัติมากที่สุด 4, 3, 2 และ 1 แทนมีการปฏิบัติมากรองลงมาถึง

น้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลค่าเฉลี่ยคือ มากที่สุด (4.21–5.00) มาก (3.41–4.20) ปานกลาง (2.61–3.40) น้อย (1.81–2.60) และน้อยที่สุด (1.00–1.80)

ข้อคำถามเกี่ยวกับผลลัพธ์ในการดำรงชีพมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ 5 แทนเพียงพอมากที่สุด หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก หรือดีมาก 4, 3, 2 และ 1 แทนเพียงพอ หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย หรือดีรองลงมาถึงเพียงพอที่น้อยที่สุด หรือลดลงกว่าเดิมมาก หรือแย่มาก โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลค่าเฉลี่ยคือ เพียงพอมากที่สุด หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก หรือดีมาก (4.21–5.00) เพียงพอมาก หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย หรือดี (3.41–4.20) เพียงพอปานกลาง หรือเหมือนเดิม หรือปานกลาง (2.61–3.40) เพียงพอน้อย หรือลดลงกว่าเดิมเล็กน้อย หรือแย่ (1.81–2.60) และเพียงพอน้อยที่สุด หรือลดลงกว่าเดิมมาก หรือแย่มาก (1.00–1.80)

ผลการวิจัย

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการปลูกไม้ผล ได้แก่ เงาะ ลองกอง มังคุด ทุเรียน จำปาตะ มีทั้งปลูกเป็นพืชร่วมยางในแปลงเดียวกันกับยางพารา และปลูกต่างแปลงกับยางพารา สำหรับการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีรายละเอียดดังนี้

บริบทความเปราะบาง

1. ภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และอย่างรุนแรง

การระบาดของแมลงศัตรูพืชส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.05 โดยเฉพาะการระบาดของหนอนในต้นลองกอง ซึ่งทำให้ลำต้นและกิ่งได้รับความเสียหาย สำหรับภัยธรรมชาติ ได้แก่ ภัยแล้ง อุทกภัย พายุและลมแรง ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลางเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 2.95, 2.85 และ 2.40 ตามลำดับ ปัญหาภัยแล้งมีสาเหตุมาจากฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง ทำให้แหล่งน้ำมีปริมาณน้ำลดน้อยลงจนเริ่มไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และการทำการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ขณะที่ในฤดูฝนช่วงฝนตกหนักมีผลทำให้น้ำระบายไม่ทันจนเกิดน้ำท่วมขัง โดยเฉพาะในพื้นที่ปลูกยางพาราซึ่งอยู่ระดับต่ำสำหรับพายุและลมแรงมีผลทำให้ต้นยางพาราและไม้ผลล้ม รวมถึงไม้ผลที่กำลังออกดอกร่วงหล่น เช่น ทุเรียน มังคุด ส่งผลให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ลดลง นอกจากนี้บางครั้งเรือนมีกิ่งไม้ใหญ่หล่นใส่หลังคาที่พักอาศัยจนได้รับความเสียหาย

2. แนวโน้ม

2.1 แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิตส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.42 เมื่อ

จำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า การลดลงของราคาผลผลิตยางพาราและไม้ผลส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 และ 3.45 ขณะที่การเพิ่มขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการเกษตร ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.30 แนวโน้มเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ทั้งรายได้ที่ลดลงและต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น

ราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิตเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการบริหารจัดการของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง โดยตลาดยางพาราเป็นผู้ซื้อ และราคายางพาราถูกกำหนดจากตลาดต่างประเทศเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดซื้อขายล่วงหน้าโตเกียว รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาน้ำมันดิบ อัตราแลกเปลี่ยนราคาขายพาราในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (Siripongtugsin, 2019, p. 136) ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางไม่สามารถปรับหรือกำหนดราคาขายพาราให้อยู่ในระดับที่ต้องการหรือพึงพอใจได้ นอกจากนี้แม้ภาครัฐได้เข้ามาแทรกแซงผ่านนโยบาย/โครงการต่าง ๆ เช่น นโยบายควบคุมและลดพื้นที่ปลูกยางพารา นโยบายส่งเสริมการใช้ยางภายในประเทศ โครงการชดเชยรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง แต่ไม่

สามารถแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำได้อย่างสัมฤทธิ์ผล (Siripongtugsin, 2019, pp. 136–137) สำหรับปัจจัยการผลิตเป็นปัจจัยภายนอกที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางไม่สามารถควบคุมราคาได้เช่นกัน รวมทั้งมีอำนาจในการต่อรองราคากับผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตต่ำ

2.2 แนวโน้มการตลาดส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.83 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า การลดลงของราคาซื้อขายยางพาราส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 เนื่องจากต้นทุนการผลิตยางพารายังคงสูง โดย Intraskul, Somboonsuke, Thongtraai, & Phitthayaphinant (2018, p. 818) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีต้นทุนการผลิตยางพาราเฉลี่ย 59.33 บาทต่อกิโลกรัม จำแนกเป็นต้นทุนการผลิตน้ำยางสด ยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วยเฉลี่ย 59.80, 63.02 และ 55.17 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ในส่วนผลผลิตยางพาราล้นตลาดส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 เนื่องจากหลายครัวเรือนมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาข้าวเพื่อปลูกยางพารา เช่น บ้านควนเรือ บ้านทุ่งนุ้ย บ้านโคกโดน รวมถึงปรับเปลี่ยนสวนไม้ผลที่ให้ผลผลิตน้อยเพื่อปลูกยางพารา เช่น บ้านโดนปาหนัน บ้านหัวกาหมิง ส่งผลให้ผลผลิตยางพารามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจนเกิน

ความต้องการของตลาด สำหรับผลผลิตไม้ผลล้นตลาดส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.33 เนื่องจากในช่วงฤดูกลาง ผลผลิตจะออกมาพร้อมกันในปริมาณมาก ทำให้ราคาซื้อขายผลผลิตตกลง ขณะที่ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางจำเป็นต้องจำหน่ายผลผลิต เพราะผลผลิตเน่าเสียง่าย และไม่สามารถเก็บไว้ได้นานหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว

การรับซื้อผลผลิตของพ่อค้าส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.33 เนื่องจากในพื้นที่มีถนนเพิ่มขึ้นหลายสาย ทั้งถนนลาดยางและถนนดินแดง ทำให้พ่อค้าสามารถเข้ามารับซื้อผลผลิตได้อย่างสะดวก ในส่วนของการรับซื้อผลผลิตยางพารา มีการตั้งจุดรับซื้อน้ำยางสดเป็นระยะบนเส้นทางหลักเข้าสวนยางพารา ทั้งนี้แต่ละหมู่บ้านมีจุดรับซื้อน้ำยางสดไม่น้อยกว่า 3 แห่งสำหรับผลผลิตไม้ผล มีทั้งพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน และครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางนำผลผลิตไปจำหน่ายเองที่ตลาดในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางไม่ได้เป็นเพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กด้วย ดังที่ Somboonsuke, Dhammasaccakam, Cherdchom, Longpichai, & Phitthayaphinant (2015, p. 83) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ในแหล่งปลูกยางพาราดั้งเดิม

จำหน่ายผลผลิตในรูปแบบน้ำยางสด เพราะแหล่ง
รับซื้อน้ำยางสดในพื้นที่มีจำนวนมาก ในส่วน
ความต้องการผลผลิตแบบอินทรีย์ของตลาด
ส่งผลต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใน
ระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.28 เนื่องจากครัวเรือน
เกษตรกรชาวสวนยางไม่มีความมั่นใจในเรื่อง
ปริมาณผลผลิตและราคาที่จะได้รับ หาก
ปรับเปลี่ยนการผลิตไปเป็นแบบอินทรีย์
จึงยังคงทำการเกษตรแบบเดิมที่ใช้สารเคมี
สำหรับการนำผลผลิตไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์
ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวน
ยางในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.75
เนื่องจากผลผลิตเกือบทั้งหมดไม่ได้นำไปแปรรูป
ยกเว้นทุเรียนที่ไม่ได้คุณภาพ ครัวเรือน
เกษตรกรชาวสวนยางได้นำมาแปรรูปเป็น
ทุเรียนกวน เพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่ง
จำหน่ายบ้างเล็กน้อย

2.3 แนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติส่ง
ผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง
ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.77 เมื่อจำแนก
เป็นรายประเด็นพบว่า ความไม่แน่นอนของฝน
ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวน
ยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55
สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพ
ภูมิอากาศ ทำให้ฝนตกไม่แน่นอน เช่น ฝนตก
ในเดือนเมษายน ฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานาน
ในช่วงฤดูฝน ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกร
ชาวสวนยางไม่สามารถกรีดยางพาราได้ และมี

รายได้ลดลง ขณะที่การลดลงของพื้นที่ป่าส่งผล
กระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใน
ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.08 เนื่องจากบาง
ครัวเรือนมีการรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้ทำการเกษตร
โดยเฉพาะการปลูกยางพารา ทำให้พื้นที่ป่าและ
ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง รวมทั้งมี
ความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยมากขึ้น เช่น บ้าน
ค่ายรวมมิตร บ้านโดนพาทัน บ้านหัวกาหมิง
บ้านน้ำหრა ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นที่ต้นน้ำ
ทั้งสิ้น พฤติกรรมดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่
ก่อให้เกิดความเสี่ยงโทรมของทรัพยากรป่าไม้
ในชุมชนตามแนวคิดที่ว่าด้วยโศกนาฏกรรมของ
ทรัพยากรธรรม (Samukkethum,
Samukkethum, & Chaiphonphong, 2018,
pp. 13–14) และคล้ายคลึงกับที่
Charernjiratragul et al. (2015, p. 37) ได้
กล่าวถึงการรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกยางพาราใน
อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และพื้นที่ลุ่มน้ำ
ชั้น 1 และ 2 ของลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ซึ่ง
กำหนดให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ป่าเพื่อการ
อนุรักษ์

ความเสี่ยงโทรมของดิน และการชะล้าง
พังทลายของดินส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
เกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย
2.56 และ 2.33 ตามลำดับ เนื่องจากดินมีความ
อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับหลายครัวเรือนใช้ปุ๋ย
ชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี ตลอดจนครัวเรือน
เกษตรกรชาวสวนยางที่มีแปลงอยู่ในพื้นที่ลาด

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ชั้นหรือควน มีการปลูกยางพาราเป็นขั้นบันไดที่ค่อนข้างกว้างประมาณ 1.50 เมตร และปล่อยให้พืชขนาดเล็กหรือหญ้าขึ้นระหว่างต้นยางพารา เพื่อช่วยชะลอการไหลของน้ำและลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินสำหรับความเพียงพอของน้ำในแหล่งน้ำส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.32 แม้ครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางเผชิญปัญหาภัยแล้งดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น แต่ในพื้นที่ที่มีคลองไหลผ่าน เช่น คลองช้าง คลองเกาะเกด คลองน้ำหราน นอกจากนี้บ้านน้ำทรายยังมีอ่างเก็บขนาดใหญ่เพื่อใช้ทำการเกษตร โดยมีเพียง 4 หมู่บ้านที่ไม่มีคลองไหลผ่านคือ บ้านควนเรือ บ้านทุ่งตำเสา บ้านโคกโดน และบ้านสวน

2.4 แนวโน้มสังคมส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.58 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.47 สำหรับครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางที่ยากจน และสามารถลงทุนในการศึกษาบุตรได้เพียงแค่ขั้นพื้นฐานเท่านั้น หลังจบการศึกษา บุตรได้เข้ามาเป็นแรงงานหลักในการทำการเกษตรของครัวเรือน ส่วนบุตรที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หลังจบการศึกษา บุตรส่วนใหญ่ได้เข้าสู่

ตลาดแรงงานที่มีฝีมือ หรือทำงานนอกภาคการเกษตร เช่น หน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชน โรงงาน ค้าขาย ในชุมชน หรือต่างถิ่น อย่างไรก็ตาม ติบุตรในกลุ่มนี้ได้ให้หรือส่งเงินเพื่อจุนเจือและเสริมสร้างความมั่นคงของครัวเรือน เช่น นำไปใช้จ่ายในการทำการเกษตร และการดูแลสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน นำไปลงทุนในการศึกษาให้แก่สมาชิกในครัวเรือนที่กำลังศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของครัวเรือน รวมถึงบุตรมีการใช้ความรู้และทักษะเฉพาะตัวในการสนับสนุนรายได้ให้กับครัวเรือน

การศึกษาต่อของบุตรส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.29 เมื่อบุตรมีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษา บุตรส่วนใหญ่ไม่เลือกศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ไม่สนับสนุน เพราะเห็นว่า อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง ความเหน็ดเหนื่อย ต้องอดทนรอเป็นเวลานานกว่าจะได้ผลผลิต และได้รับผลตอบแทนน้อย จึงต้องการให้บุตรได้ทำงานในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีความมั่นคงและสวัสดิการที่ดี อีกสาเหตุหนึ่งมาจากบุตรที่ต้องการทำงานในหน่วยงานภาครัฐหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนบุตรที่ศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรส่วนมาก

เน้นความเป็นวิจัย ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ทำงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน น้อยมากที่เข้ามาสืบทอดอาชีพเกษตรกรจากรุ่นพ่อแม่ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานครัวเรือนในอนาคต

ความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.40 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับบริการจากหน่วยงานภาครัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งด้านการเกษตร การอุปโภคบริโภค การศึกษา ตลอดจนสาธารณสุข สำหรับความขัดแย้งในกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.20 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีที่ดินเป็นของตนเอง และมีเอกสารสิทธิ์ ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความมั่นคงและความต่อเนื่องของคุณภาพชีวิตในปัจจุบันและโอกาสในอนาคต ส่วนการประกอบอาชีพเสริมของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.55 ในบางครัวเรือนนอกจากปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรของตนเองแล้วยังรับจ้างในภาคการเกษตร เช่น ตัดหญ้า ฉีดพ่นสารเคมี เก็บเกี่ยวผลผลิตไม้ผล เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการทำงานนอก

ภาคการเกษตร เช่น ค่าขาย ร้านตัดผม ร้านซ่อมรถ ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า

2.5 แนวโน้มแรงงานส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.36 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงาน เช่น ค่าตัดหญ้า ค่าฉีดพ่นสารเคมี ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.67 ส่วนการเพิ่มขึ้นของแรงงานข้ามชาติ การขาดแคลนแรงงาน และความหายากของแรงงานที่มีฝีมือส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.57, 2.20 และ 2.00 ตามลำดับ เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเน้นการใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลักและอย่างเข้มข้น ซึ่งมีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตยางพาราและไม้ผล เพราะพื้นที่ทำการเกษตรมีขนาดเล็ก นอกจากนี้แรงงานครัวเรือนยังมีประสบการณ์ทักษะ และความชำนาญในการทำสวนยางพาราและไม้ผล อย่างไรก็ตามสำหรับบางครัวเรือน มีการจ้างแรงงานชั่วคราวจากภายนอก เพื่อปฏิบัติงานในบางกิจกรรมการผลิต เช่น การกำจัดวัชพืช

2.6 แนวโน้มเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.11 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า การปรับเปลี่ยนจากการปลูกยางพาราไป

เป็นปาล์มน้ำมันส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.42 เพราะพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมัน แต่หากปรับเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมัน ต้องปรับระยะปลูก เช่น พื้นที่ราบปลูกระยะ 9×9×9 เมตร พื้นที่เนินปลูกระยะ 11×11×11 หรือ 12×12×12 เมตร เพื่อให้ต้นปาล์มน้ำมันได้รับแสงแดดอย่างทั่วถึง อีกทั้งปาล์มน้ำมันยังสามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน เช่นเดียวกับยางพารา ต่างกันที่การปฏิบัติงานของแรงงาน เช่น การกรีดยางพาราควกรีดในช่วงกลางคืนหรือหัวรุ่ง และในวันที่ฝนตกไม่สามารถกรีดยางได้ แต่ปาล์มน้ำมันสามารถปฏิบัติงานในกิจกรรมการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้สำหรับพื้นที่ที่เริ่มมีการปรับเปลี่ยนจากการปลูกยางพาราไปเป็นปาล์มน้ำมัน เช่น บ้านทุ่งพัก บ้านควนเรือ เนื่องจากมีจุดรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมันในพื้นที่ใกล้เคียงคือ ตำบลควนกาหลง ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีความสะดวกในการนำผลผลิตปาล์มน้ำมันไปจำหน่าย

การปรับเปลี่ยนพันธุ์ยางพาราส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.12 เนื่องจาก RRIM 600 เป็นพันธุ์ยางพาราที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใช้ปลูกกันมากตามคำแนะนำของหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่เริ่มปลูกยางพารา และ

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีความเชื่อมั่นว่า RRIM 600 เป็นพันธุ์ยางพาราที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตน เพราะเป็นพันธุ์ที่สามารถปลูกได้ทุกสภาพพื้นที่ และมีความทนทานต่อการกรีดถี่ แม้พันธุ์ยางพารา RRIT 251 จะได้รับการกล่าวอ้างว่าให้ผลผลิตต่อปีสูงกว่า และสามารถเปิดกรีดได้เร็วกว่าก็ตาม โดยยางพาราพันธุ์ RRIT 251 ให้ผลผลิตเฉลี่ยมากกว่า 300 กิโลกรัมต่อไร่ (แปลงทดลองให้ผลเฉลี่ย 457.00 กิโลกรัมต่อไร่) สูงกว่ายางพาราพันธุ์ RRIM 600 ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ย 235.10 กิโลกรัมต่อไร่ (Longpichai & Kongmanee, 2019, p. 140) สอดคล้องกับ Somboonsuke, Kongmanee, Thongtrai, & Phitthayaphinant (2018, p. 650) ที่รายงานว่ายางพาราพันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251

การปรับเปลี่ยนระบบกรีดยางพาราส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.00 โดยปกติครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใช้ระบบกรีดยาง 1 ใน 3 ของลำต้น โดยกรีดยาง 3 วัน เว้น 1 วัน (1/3S 3d/4) หรือ 1 ใน 3 ของลำต้น โดยกรีดยาง 4 วัน เว้น 1 วัน (1/3S 4d/5) ขึ้นอยู่กับอายุสวนยางพารา ปริมาณน้ำยาง และความสิ้นเปลืองของเปลือก แต่ในช่วงราคายางพาราตกต่ำ และฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานาน หลายครัวเรือนมีการปรับเปลี่ยนระบบกรีดยางพาราให้มีความถี่มาก

ขึ้น เช่น กรีด 4 วัน เว้น 1 วัน หรือกรีด 5 วัน เว้น 1 วัน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ในครัวเรือน แม้การปฏิบัติดังกล่าวจะส่งผลเสีย ต่อหน้าயางก็ตาม สำหรับการใช้น้ำยางส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.89 เพราะ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเห็นว่า การปฏิบัติดังกล่าวส่งผลเสียต่อต้นยางพารา เช่น ปัญหาเปลือกแข็ง ต้นยางพาราหยุดให้น้ำยางเร็วขึ้น

ทุนในการดำรงชีพ

1. ทุนมนุษย์ เกษตรกรชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (197 ราย) เท่านั้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ เกษตรกรชาวสวนยางขาดโอกาสทางการศึกษา คือ เศรษฐฐานะของครัวเรือนไม่ดี ประกอบกับ พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เนื่องจากตนเองไม่ได้รับการศึกษา หรือจบการศึกษาภาคบังคับเช่นเดียวกัน อีกทั้ง โรงเรียนยังอยู่ห่างไกลจากที่พักอาศัย ทำให้ไม่สะดวกหรือมีความยากลำบากในการเดินทาง เพราะต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทาง และก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสามารถนำเงินในส่วนนี้ไปใช้จ่าย ในส่วนอื่นที่จำเป็นมากกว่าได้ เช่น ค่าอาหาร ค่าปัจจัยการผลิตในการทำเกษตร ทั้งนี้แม้ระดับการศึกษาอาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างทางเลือกในการผลิต แต่เกษตรกร

ชาวสวนยางมีต้นทุนในรูปแบบของ ประสิทธิภาพสูง โดยมีประสิทธิภาพการทำสวนยางพาราและไม้ผลเฉลี่ย 25.54 และ 25.07 ปี ตามลำดับ ตลอดจมนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 4 คน ซึ่งเป็นแรงงานครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3 คน

2. ทุนธรรมชาติ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 23.95 ไร่ จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 22.86 ไร่ 2) พื้นที่ที่ไม่ได้ทำการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับเป็นที่พักอาศัยเฉลี่ย 0.92 ไร่ และ 3) พื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ใช้ประโยชน์ใด ๆ เฉลี่ย 0.17 ไร่ สำหรับการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง จำแนกเป็น 4 ลักษณะคือ 1) ที่ดินซึ่งได้รับการโอนกรรมสิทธิ์จากรุ่นพ่อแม่ ทั้งที่เป็นมรดกและการได้มาโดยเสนาหา 2) ที่ดินซึ่งซื้อด้วยตนเอง จากเงินออมและ/หรือเงินกู้ 3) ที่ดินเช่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินขนาดเล็กซึ่งอยู่ใกล้ที่พักอาศัย ใช้สำหรับปลูกผักเพื่อจำหน่าย และ 4) ที่ดินแบ่งหวะ สอดคล้องกับ Somboonsuke et al. (2018, p. 650) ที่รายงานว่า ในภาคใต้มีการเช่าที่ดินขนาดเล็กเพื่อทำการเกษตร

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการเก็บผลผลิตจากป่าสงวน เช่น บ้านโตนปาหนัน บ้านค่ายรวมมิตร จากป่าชุมชน เช่น บ้านน้ำหრა และจากป่าในเขตอนุรักษ์ เช่น บ้านน้ำ

ร้อน บ้านหัวกาหมิง ทั้งนี้ป่าสวนและป่าในเขตอนุรักษ์ยังคงเป็นป่าที่มีดิน แห้งน้ำ และพืชพันธุ์ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีความหลากหลายทางชีวภาพ เช่นเดียวกับป่าชุมชนที่ได้รับการดูแลจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติในการทำการเกษตร และบางครัวเรือนมีการขุดสระน้ำ/บ่อน้ำในสวนไม้ผลเพื่อใช้ในฤดูแล้งสะท้อนให้เห็นว่า ทุนธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการใช้ประโยชน์ทางตรงจากทุนธรรมชาติทั้งเป็นทรัพยากรการผลิตและแหล่งอาหาร ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่เข้าถึงทุนในการดำรงชีพประเภทอื่นได้น้อย จะพึ่งพาทุนธรรมชาติมาก ดังนั้นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง จึงเปรียบเสมือนสต็อกของทุนที่ทำให้วิถียังชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีความมั่นคง อาจกล่าวได้ว่า ทุนธรรมชาติเป็นสวัสดิการชุมชนในรูปแบบหนึ่ง (Promphakping, Promphakping, Phongsiri, Somaboot, & Weeranakin, 2019, p. 128)

3. ทุนกายภาพ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีที่พักอาศัยเป็นของตนเอง รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร ได้แก่

มีดกรีดยางพารา แกลลอน/ถังน้ำยาง เครื่องตัดหญ้า รถจักรยานยนต์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ พัดลม ตู้เย็น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เครื่องซักผ้า ซึ่งทุนกายภาพมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและผลตอบแทนจากการผลิต รวมถึงยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางให้ดีขึ้น

4. ทุนการเงิน ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้เฉลี่ย 289,776.90 บาทต่อปี หรือ 24,148.08 บาทต่อเดือน จำแนกเป็นรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 196,219.44 บาทต่อปี และรายได้จากนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 93,557.46 บาทต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 189,058.92 บาทต่อปี หรือ 15,754.91 บาทต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร เช่น ค่าใช้จ่ายในการยังชีพ ค่าการศึกษาบุตร เฉลี่ย 97,714.57 บาทต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตร เฉลี่ย 91,344.35 บาทต่อปี รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้ว จะนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการทำเกษตร ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีเงินออมค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับ Promphakping et al. (2019, pp. 123–124, 139) ที่รายงานว่า วิถียังชีพของครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยมีการพึ่งพาทุนการเงินสำหรับลงทุนในภาคการเกษตร และเป็น

ค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร ตลอดจนทุนการเงินเป็นเงื่อนไขในการใช้ทุนประเภทอื่น

5. ทุนสังคม คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนอย่างมากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร (161 ราย) ทั้งนี้บางรายเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอมมทรัพย์ กลุ่มรับซื้อน้ำยางสด กลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางพารา กลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มแปรรูปกล้วยฉาบ กลุ่มแปรรูปกาแฟบ้านโตนปาหนัน ซึ่งการรวมกลุ่มทั้งหมดนี้ ล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น บ้านน้ำหრა และบ้านโตนปาหนัน มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์และน้ำยาไล่แมลงจากพืชสมุนไพร เพื่อลดต้นทุนการผลิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งตนเองในการผลิตจากการใช้ทรัพยากรในชุมชน และกลไกทางสังคมที่สนับสนุนการดำรงชีพของคริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง สำหรับเกษตรกรชาวสวนยางที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มใด ๆ เนื่องจากมีเงินทุนของตนเองอย่างเพียงพอ และไม่ต้องการเกี่ยวพันหรือเกิดการผูกมัดกับกลุ่ม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการ

คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับการส่งเสริมด้านองค์ความรู้ และการฝึกประสบการณ์ เช่น การบรรยายจากวิทยากรผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ การฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม การศึกษาดูงานจากแปลงเกษตรกรตัวอย่าง ตลอดจนการ

สนับสนุนเงินทุนเพื่อการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานหลักที่จัดโครงการคือสำนักงานเกษตรอำเภอควนกาหลง สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล สำหรับโครงการที่เกษตรกรชาวสวนยางเข้าร่วม เช่น โครงการพัฒนาอาชีพชาวสวนยางพาราเพื่อความมั่นคง โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า (ไม้ผล) โครงการเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ซึ่งคริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 เนื่องจากคริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสวนยางพาราและไม้ผลได้

กลยุทธ์ในการดำรงชีพ

1. การจัดการทางการเงินเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของคริวเรือน และการวางแผนการใช้เงินสำหรับทำการเกษตรในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 และ 3.60 ตามลำดับ เนื่องจากการปฏิบัติดังกล่าว ทำให้ทราบถึงสถานะทางการเงินของคริวเรือน รวมทั้งสามารถประมาณการค่าใช้จ่ายและกำหนดงบประมาณในการทำสวนยางพาราและไม้ผลได้

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

2. การปรับตัวด้านสังคมเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับมาก และมิต่ำเฉลี่ยเท่ากับกลยุทธ์แรกคือ 3.65 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งความรู้ที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงมีองค์ความรู้ที่หลากหลายและทันสมัย นอกจากนี้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางจำเป็นต้องเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อความอยู่รอดท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนเกษตรกรได้ สำหรับการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์มีการปฏิบัติในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 และ 3.55 ตามลำดับ เพราะการเป็นสมาชิกกลุ่มจะทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการประกอบอาชีพที่เผชิญอยู่ได้ เช่น ปัญหาศัตรูศัตรูพืชเข้ามามีผลผลิต ปัญหาเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ทัน

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกร

ชาวสวนยางปฏิบัติในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.07 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการเพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และลดการใช้ปุ๋ยเคมีในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 และ 3.50 ตามลำดับ เพราะปุ๋ยเคมีมีราคาสูง และเมื่อใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน จะทำให้ดินแข็ง สำหรับการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืชมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.85, 2.70 และ 2.65 ตามลำดับ ทั้งนี้แม้สารเคมีดังกล่าวมีราคาสูง รวมทั้งยังส่งผลเสียต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แต่การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช เป็นวิธีการที่มีความสะดวกต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง

4. การปรับเปลี่ยนการใช้แรงงานเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.58 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการเลือกแรงงานที่มีฝีมือในการกรีดยางพาราในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.70 เพราะแรงงานที่มีฝีมือในการกรีดยางพารา นอกจากสามารถกรีดยางได้ปริมาณมากแล้ว ยังมีเทคนิคการกรีดยางพาราที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยยืดอายุของหน้ายางได้ สำหรับการจ้างแรงงานมีการปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.45 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่มี

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

จำนวนแรงงานครัวเรือนเพียงพอดังที่กล่าวไปข้างต้น และเกษตรกรชาวสวนยางมีอายุเฉลี่ย 50.99 ปี ซึ่งอยู่ในวัยแรงงานที่มีแรงกายสามารถปฏิบัติงานกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรได้

5. การปรับเปลี่ยนการบริโภคในครัวเรือนเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.48 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการปลูกผักสวนครัวในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.65 เนื่องจากการปฏิบัติดังกล่าว นอกจากจะช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในมิติเศรษฐกิจ โดยสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนได้อีกด้วย ผักที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปลูก เช่น พริก ตะไคร้ มะนาว มะเขือ โดยปลูกบริเวณรอบ ๆ ที่พักอาศัย หรือในที่ดินเช่าตงที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น สำหรับการใช้จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมีการปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.30 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการปฏิบัติกลยุทธ์การจัดการทางการเงินในระดับมากดังที่กล่าวไปข้างต้น แต่เนื่องด้วยอิทธิพลของค่านิยมแบบวัตถุนิยมและกับดักทางการตลาดทำให้หลายครัวเรือนไม่ได้ซื้อสินค้าตามความจำเป็น หรือตามประโยชน์ที่แท้จริงของสินค้า แต่มีมายาคติและสัญญาซ่อนอยู่ ส่งผลให้

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในกลุ่มนี้แสวงหาความสุขในรูปความมั่งคั่งทางวัตถุ จนนำไปสู่การใช้จ่ายที่มากเกินไปจนความจำเป็นหรือเกินความสามารถที่จะจ่ายได้ และกลายเป็นหนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นเจ้าของในสินค้านั้น เช่น การซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ทั้งที่เครื่องเดิมยังใช้ได้อยู่ เพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจ การซื้อรถหลายคันจนเกินความจำเป็น เพื่อแสดงให้เห็นถึงเศรษฐฐานะของครัวเรือนและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยึดติดหรือการขาดอิสรภาพจากสายตาของบุคคลแวดล้อม

6. การปรับเปลี่ยนเทคนิคการผลิตเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 3.65 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการปรับเปลี่ยนระบบกรีดยางพาราให้มีความถี่ลดลงในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.40 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางต้องการเพิ่มรายได้ดังเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้น สำหรับการตัดแต่งกิ่งมีการปฏิบัติในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.30 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการตัดแต่งกิ่งเป็นประจำอยู่แล้วหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตไม้ผล

ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ

1. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านสุขภาพอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.88 เมื่อจำแนกเป็นราย

ประเด็นพบว่า คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมี
ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.05 ทั้งนี้
แม้คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางจะมีปัญหา
สุขภาพ เช่น ปวดหลัง ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ
เป็นลม หน้ามืด ปวดศีรษะ โดยเฉพาะ
เกษตรกรชาวสวนยางที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จะมี
ปัญหาในเรื่องปวดเอว เพราะหน้ายางที่กรีดยัง
ในระดับต่ำ จึงต้องรับประทุกันยกปวดก่อน
ออกไปกรีดยางพารา (Charernjiratragul
et al., p. 48) อย่างไรก็ตามคริวเรือนเกษตรกร
ชาวสวนยางได้รับบริการด้านสาธารณสุขใน
ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.70 โดยสถานพยาบาลใน
พื้นที่ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่ง
นุ้ย โรงพยาบาลควนกาหลง ได้มีการให้ความรู้
เกี่ยวกับการดูแลและป้องกันตัวเองและสมาชิก
ในคริวเรือนจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการ
ประกอบอาชีพ และมีเจ้าหน้าที่ที่เตรียมพร้อม
รองรับผู้ป่วยฉุกเฉินอย่างเพียงพอ

2. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านทรัพย์สินอยู่
ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.83 เมื่อจำแนกเป็นราย
ประเด็นพบว่า คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมี
ที่ดินในระดับเพียงพอปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35
เนื่องจากที่ดินที่ถือครองอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็น
มรดก หรือแบ่งส่วนกันระหว่างญาติพี่น้อง ทำให้
ที่ดินในแต่ละแปลงมีขนาดค่อนข้างเล็ก แต่เป็น
พื้นที่ที่มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกต่อการผลิตและการขนส่ง ตลอดจน
อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในที่พักอาศัยอยู่ใน

ระดับเพียงพอมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 เพราะ
ทรัพย์สินส่วนใหญ่มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ซึ่ง
คริวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการซื้อ/จัดหา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ราคายางพาราสูง
และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

3. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านความเป็นอยู่
อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.70 เมื่อจำแนกเป็น
รายประเด็นพบว่า คริวเรือนเกษตรกรชาวสวน
ยางมีอาหาร รวมทั้งเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มใน
ระดับเพียงพอมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 และ 3.60
ตามลำดับ เนื่องจากคริวเรือนเกษตรกรชาวสวน
ยางสามารถเข้าถึงและซื้ออาหาร รวมทั้งเสื้อผ้า
และเครื่องนุ่งห่มจากร้านค้าและตลาดในพื้นที่ได้
อย่างสะดวก

4. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้าน
ความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย
3.68 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า
ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรชาวสวนยางกับ
สมาชิกในคริวเรือนอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.85
ซึ่งลักษณะครอบครัวของเกษตรกรชาวสวนยาง
มากกว่าครึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว (182 ราย)
ประกอบด้วยรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูก ทำให้มีความ
ใกล้ชิดสนิทสนมกัน รวมทั้งมีการพูดคุยและ
ปรึกษาปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนสามารถดูแลซึ่ง
กันและกันได้อย่างทั่วถึง ส่วนการมีเครือข่ายทาง
สังคมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทาง
สำหรับการพูดคุยสนทนา การช่วยเหลือและ

แลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา ตลอดจนการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรชาวสวนยางกับเพื่อนบ้านและคนในชุมชนอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.55 เนื่องจากเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบที่พักอาศัยของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง ทำให้ทุกคนในชุมชนสนิทสนมกัน และไปมาหาสู่กันได้ตลอด ตลอดจนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้เกษตรกรชาวสวนยางมากกว่าครึ่งนับถือศาสนาอิสลาม (173 ราย) ชุมชนทุ่งนุ้ยจึงเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีทั้งครัวเรือนอิสลามและพุทธอยู่ร่วมกัน

5. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านสถานะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.10 เมื่อจำแนกเป็นรายประเด็นพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีหนี้สินอยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย มีค่าเฉลี่ย 3.45 ขณะที่เงินออมอยู่ในระดับเหมือนเดิม มีค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนรายได้อยู่ในระดับเพียงพอปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.10 และความสามารถในการชำระหนี้สินอยู่ในระดับที่ลดลงกว่าเดิมเล็กน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.50 เพราะรายได้หลักของครัวเรือนมาจากการทำสวนยางพาราและไม้ผล แต่ด้วยปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและราคาปัจจัยการผลิตสูง ตลอดจนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง

มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็กดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้บางครัวเรือนมีเงินทุนไม่เพียงพอในการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องยืมปัจจัยการผลิตจากร้านค้า หรือกู้เงินจากแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน

สรุปผลและอภิปรายผล

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางยังคงเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีพที่ทำให้เกิดความลำบากใจ (dilemma) การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การระบาดของแมลงศัตรูพืชภัยแล้ง อุทกภัย พายุและลมแรงส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิตเป็นเพียงแนวโน้มเดียวที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก ขณะที่แนวโน้มการตลาด และแนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับปานกลาง ส่วนแนวโน้มสังคม แนวโน้มแรงงาน และแนวโน้มเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับน้อย ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยมีทุนในการดำรงชีพอย่างจำกัด เช่น ที่ดิน แรงงาน เงินทุน ทว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในรูปของโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี กลยุทธ์ในการดำรงชีพที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปรากฏออกมา

ในลักษณะของการจัดการทางการเงิน และการปรับตัวด้านสังคม ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่มีผลลัพท์ในการดำรงชีพค่อนข้างดี

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มราคายางพาราและไม้ผลส่งผลกระทบต่อครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระดับมาก ขณะที่การใช้จ่ายเฉพาะที่จำเป็นเป็นกλυทธิ์ในการดำรงชีพที่ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติน้อยกว่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้ผลลัพท์ในการดำรงชีพด้านสถานะทางการเงินยังไม่จัดอยู่ในระดับดี ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้ผลที่ปลูก เพื่อลดความเสี่ยงด้านรายได้ โดยเลือกชนิดของไม้ผลให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาด ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมตามความจำเป็น เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ผลชนิดใหม่ที่เหมาะสม โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ และเป็นที่ปรึกษาให้กับครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่มีความสนใจการสนับสนุนกล้าไม้ผล เพื่อนำไปสู่การเพิ่มความหลากหลายในระบบการผลิต นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การปรับเปลี่ยนระบบกรีดยางพาราให้มีความถี่ลดลงเป็นกλυทธิ์ในการ

ดำรงชีพที่ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติในระดับน้อย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลเสียจากการใช้ระบบกรีดยางพาราที่มีความถี่สูงต่อครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาพฤติกรรมกรใช้จ่ายและการออมของครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพฤติกรรมกรใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและการออม นอกจากนี้ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการปลูกไม้ผลชนิดใหม่เป็นพีชร่วมยาง และปลูกเป็นอิสระหรือต่างแปลงกับยางพารา เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกปลูกไม้ผลที่เหมาะสม

References

Charernjiratragul, S., Satsue, P., & Romyen, A. (2015) . Practical knowledge and lessons learned from driving the policy on expanding the area for the rubber-based intercropping systems. *Journal of Social Development*, 17(2), 35–50. (in Thai)
Department for International Development. (1999). *Sustainable*

- livelihoods guidance sheets.**
London: Author. (in Thai)
- Intraskul, S., Somboonsuke, B., Thongtrai, N., & Phitthayaphinant, P. (2018). Cost of para-rubber production and selling problems of para-rubber farmers in Thailand. **Kasetsart Journal of Social Sciences**, 39(3), 817–828. (in Thai)
- Longpichai, O., & Kongmanee, C. (2019). Rubber farmers' risk perception in Southern Thailand. **Parichart Journal**, 32(2), 134–146. (in Thai)
- Masae, A. (2015). Enhancing sustainable rural livelihood through community-based development. **Journal of Social Development**, 17(1), 89–110. (in Thai)
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2016). **The agricultural development plan under the twelfth national economic and social development plan (2017–2021)**. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. (in Thai)
- Promphakping, N., Promphakping, B., Phongsiri, M., Somaboot, P., & Weeranakin., P. (2019). Natural resources and the livelihoods of small agricultural households in rural Isan. **STOU Journal**, 32(2), 123–144. (in Thai)
- Ratikhunuphakorn, R. (2019). The role of the rubber authority of Thailand for system development. **Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University**, 10(2), 259–269. (in Thai)
- Saengloetuthai, J. (2017). Quality of research instrument. **Journal of Research and Curriculum Development**, 7(1), 1–15. (in Thai)
- Samukkethum, S., Samukkethum, S., & Chaiphonphong, S. (2018). Common-pool resource management: Theoretical approach and application. **Romphruek Journal, Krirk University**, 36(2), 10–31. (in Thai)
- Siripongtugsin, N. (2019). Impacts of the government para-rubber policies on para-rubber plantations in Thailand. **Research and Development**

- Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 11(2), 129–140.** (in Thai)
- Somboonsuke, B., Dhammasaccakarn, W., Cherdchom, P., Longpichai, O., & Phitthayaphinant, P. (2015) . Potential, capacity and development of hired labor in smallholding rubber production system: Lesson learned from traditional rubber area, Songkhla Province. **Kasetsart Journal of Social Sciences, 36(1), 74–87.** (in Thai)
- Somboonsuke, B., Kongmanee, C., Thongtra, N., & Phitthayaphinant, P. (2018) . Potential of para-rubber production in Thailand: Production technology management, problems and suggestions for yield improvement. **Kasetsart Journal of Social Sciences, 39(1), 645–659.** (in Thai)
- Yamane, T. (1967) . **Statistics: An introductory analysis** (2nd ed.). Tokyo: John Weatherhill.

ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขัน วิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19

วิเชียร รั้งบุญ¹, คณิติน จรโคกกรวด², ศศิภา จันทรา³, วณิชยา ใจเร็ว⁴, ปริญญา เรืองทิพย์⁵
หน่วยวิจัยวิทยาการปัญญาและนวัตกรรม วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา^{1,2,3,4,5}

E-mail: parinyar@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับในการรวบรวมข้อมูล เวลาในการวิจัยประมาณ 1 เดือน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เป็นการวิจัยทางออนไลน์ ในกลุ่มตัวอย่าง คือ นักวิ่งมาราธอนชาวไทยที่เคยวิ่งในระยะ 42.195 กิโลเมตร อายุระหว่าง 15-65 ปี จำนวน 202 คน วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบความตรงโมเดลการวัด การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณจากโมเดลเชิงสาเหตุพบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .446 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .059 และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .582 และปัจจัยเชิงพฤติกรรมทั้ง 3 ปัจจัย ร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน ได้ ร้อยละ 31 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: มาราธอน, เจตคติต่อการวิ่งมาราธอน, การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม, การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง, ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน, โควิด-19

Behavioral relationships that affect the intention of participating in a marathon in Thailand during the COVID-19 crisis

Wichien Rueboon¹, Khanitin Jornkkgoud², Sasipa Chantra³,

Wanichaya Jairew⁴, Parinya Ruengthip⁵

Cognitive Science and Innovation Research Unit (CSIRU), College of Research Methodology and
Cognitive Science, Burapha University^{1,2,3,4,5}

E-mail: parinyar@go.buu.ac.th

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the behavioral relationships that influenced the intention to participate in a marathon race in Thailand during the COVID-19 crisis. As a research tool, a survey-based 7 Likert scale questionnaire was used. The research period was approximately one month, in February 2021, and was conducted through online research. The samples consisted of 202 Thai marathon runners ranging in age from 15 to 65 years old and covering a distance of 42.195 kilometers. For the statistical analysis, the Pearson Product Moment Correlation Coefficient, Confirmation Factor Analysis, and Multiple Regression Analysis were used.

The results revealed that the attitudes toward behavior had a significant effect on the intention to participate in marathon races in Thailand during the COVID-19 pandemic at $\beta = 0.446$. Despite this, no significant effects on the dependent variable were found by the subject norm. The perceived behavioral control had an effect on the intention at $\beta = 0.582$. All behavioral factors in the model could forecast the intention of participating in a marathon race at 31% of the variance with the statistical significance level $p < .05$.

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

Keywords: Marathon, Attitudes toward behavior, Perceived behavioral control, Subjective norm, Intention of participating in a marathon, COVID-19

เน้นความเป็นจริง ปฏิกิริยาของคความรู ยึดมั่นในคณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บทนำ

การแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มนักวิ่งมาราธอน ภายหลังได้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มนักวิ่งมาราธอนขึ้น และความสำคัญของผลที่เกิดจากเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มนักวิ่งมาราธอนที่ใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดอำนาจหรือพลังในการต่อรองรวมไปถึงก่อให้เกิดกระบวนการผลักดันในเชิงนโยบายช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเห็นได้จากการจัดกิจกรรมวิ่งตามสถานที่ต่าง ๆ จะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น งานวิ่งรายการจอมบึงมาราธอน จังหวัดราชบุรี ที่มีผู้เข้าร่วมงานเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี จากข้อมูลปี พ.ศ. 2558 มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 5,000 คน และปี พ.ศ. 2559 มีผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นประมาณ 7,000 คน อีกทั้งการวิ่งมีประโยชน์ทางด้านสุขภาพ เช่น ป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ ป้องกันโรคเบาหวาน เป็นต้น โดยตลอดระยะเวลา 30 ปี (พ.ศ.2530-2560) ที่ผ่านมาการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทยได้รับการพัฒนามาตลอดซึ่งปัจจุบันมีการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย รวม 9 ภูมิภาค 77 จังหวัด มีมากกว่า 300 สนามต่อปี

(ทรงศักดิ์ รักฟ่วง, 2562) จากการสืบค้นข้อมูลยังมีการจัดงานวิ่งมาราธอนในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นปีที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) ทั่วโลก แต่ยังคงมีหลายประเทศที่จัดการแข่งขันการวิ่งมาราธอน เช่น บุรีรัมย์ มาราธอน 2021 ประเทศไทย KORAT POWDURANCE MARATHON 2020 ประเทศไทย บุรีรัมย์ มาราธอน 2020 ประเทศไทย 2020 Valencia Marathom ประเทศสเปน และ 2020 Standard Chartered Dubai Marathon ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

ประโยชน์ทางด้านสังคม การวิ่งมาราธอนสามารถสร้างสรรคให้เกดสิ่งดี ๆ ในสังคมได้ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบันมีการจัดงานวิ่งเพื่อระดมทุนในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การจัดโครงการก้าวคนละก้าว ครั้งที่ 2 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุนทรัพย์ในการจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ที่ยังขาดแคลนให้กับโรงพยาบาลและเพื่อเป็นกำลังใจแก่บุคลากรทางการแพทย์ (อาทิวราห์ คงมาลัย, สัมภาษณ์) โดยสรุปยอดบริจาคเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นประมาณ 1,380 ล้านบาท ซึ่งโครงการก้าวคนละก้าว นั้น นำวิ่งโดยนักวิ่งชื่อดังของเมืองไทย “นายอาทิวราห์ คงมาลัย” หรือ “ตูน บอดี้สแลม” จากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการวิ่งมาราธอนสามารถเสริมสร้างให้เกิดความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ (ทรงศักดิ์ รักฟ่วง, 2562) การวิ่งมาราธอน (Marathon) ใน

เน้นความเป็นวิ่ง ปฎักตของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นกีฬาที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นทั้งในต่างประเทศรวมถึงประเทศไทย แต่ในปีที่ผ่านมาจนถึง ณ ปัจจุบันเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดความชะงักในการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอน โดยก่อนหน้านี้จะมีการระบาดของโควิด-19 อย่างรุนแรง มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันการวิ่งมาราธอนหรือการวิ่งระยะไกล ซึ่งมีหลายประเภทการแข่งขัน โดยเริ่มตั้งแต่การวิ่งแบบฟันรัน (Fun Run) มินิมาราธอน (Mini Marathon) ฮาล์ฟมาราธอน (Half Marathon) ฟูลมาราธอน (Full Marathon) ไตรกีฬา (Triathlon) การแข่งขันวิ่งระยะเกินมาราธอน (Ultra Running) และการแข่งขันวิ่งเทรล (Trail Running) ซึ่งบางประเภทนั้นมีระยะทางในการวิ่งที่ไม่ไกลมากทำให้นักวิ่งที่เป็นผู้เริ่มต้นได้ทดลองวิ่ง เป็นการเปิดโอกาสให้นักวิ่งหน้าใหม่หรือผู้ที่กำลังสนใจได้เข้าร่วมกิจกรรม และในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่งมาราธอนอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุผลที่ว่ากีฬานี้กำลังเป็นเป็นที่นิยมจากบุคคลทั่วไป (Joyner, 1991) นอกจากนั้นการจัดงานวิ่งควรจัดให้ได้มาตรฐานตามบริบทกฎหมายของประเทศไทย (ฤกษ์ญา เอี่ยมละมัย, 2562)

จากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) กล่าวว่า ความตั้งใจเป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาโดยขึ้นอยู่กับเจตคติต่อพฤติกรรม

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Ajzen, 1991) การศึกษาที่ผ่านมาทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศได้นำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเพื่อศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิ่งมาราธอน เช่น องค์ประกอบทางการจัดการแข่งขันประเภทกีฬาที่ส่งผลต่อการรับรู้ ของผู้เข้าร่วมงานวิ่งมาราธอนในรั้วมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา Silpakorn Cha-am Mini Half Marathon 2020 (ระชานนท์ ทวีผล, 2564) และบทความจากไทยรัฐออนไลน์ “วิ่งเพื่อสุขภาพ” วางกำหนดใหม่ในการจัดงาน หลัง โควิด-19 ผ่อนคลาย (ก้องศักดิ์ ยอดมณี, 2563) พบว่าการศึกษาความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในสถานการณ์ปกติ แต่ยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนของนักวิ่งมาราธอนชาวไทยในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกับความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 การศึกษาในครั้งนี้เพื่อให้ทราบว่ามีตัวแปรเชิงพฤติกรรมที่ทำการศึกษามีบทบาทต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนของนักวิ่ง

เน้นความเป็นวิจัย ปูกลองใจองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

มาราธอนมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัย และนำไปสู่การพัฒนาด้านกายภาพของนักวิ่ง มาราธอนและพัฒนากิจกรรมการแข่งขันการวิ่ง มาราธอนตามมาตรฐานสากลและเพิ่มจำนวนนัก วิ่งมาราธอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุความสัมพันธ์เชิง พฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการ แข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะ วิกฤต โควิด-19

สมมติฐานการวิจัย

1. เจตคติต่อพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจ เข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย
2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลต่อความ ตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย
3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขัน วิ่งมาราธอนในประเทศไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมี ส่วนร่วมในการวิ่งมาราธอนในอนาคตเพื่อยืนยัน การรับรู้ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นใน การวิ่งฮาร์ฟมาราธอน พบว่าเพศไม่มีผลต่อความ ตั้งใจในการเข้าร่วมวิ่งมาราธอนอีกครั้งในอนาคต

(Koronios, Psiloutsikou, Kriemadis, Zervoulakos, and Leivaditi, 2015) ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและอายุต่อแรงจูงใจ ของนักวิ่งมาราธอนแตกต่างกันแต่ไม่ความ แตกต่างกันในตัวแปรสถานภาพการสมรส จะ แตกต่างกันตามตัวแปรทางสังคม และได้ เสนอแนะให้พิจารณาตัวแปรเหล่านี้ให้เหมาะสม เพื่อการมีส่วนร่วมของนักวิ่งมาราธอน (León- Guereño, Tapia-Serrano, Castañeda- Babarro, and Malchrowicz-MoŚko, 2020) และการศึกษายังพบว่าการออกกำลังกายเป็น ประจำสามารถช่วยป้องกันโรคไม่ติดต่อ เช่นโรค อ้วน เบาหวานชนิดที่ 2 มะเร็งเต้านม โรคหัวใจ โรคหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง มะเร็ง ลำไส้ และโรคกระดูกพรุน เป็นต้น (Blair & Brodney, 1999) อีกทั้งการออกกำลังกายช่วย ในการดูแลสุขภาพจิตใจ ช่วยให้อารมณ์ดีและ ควบคุมอารมณ์ได้ดี (Biddle, Fox, & Boutcher, 2003)

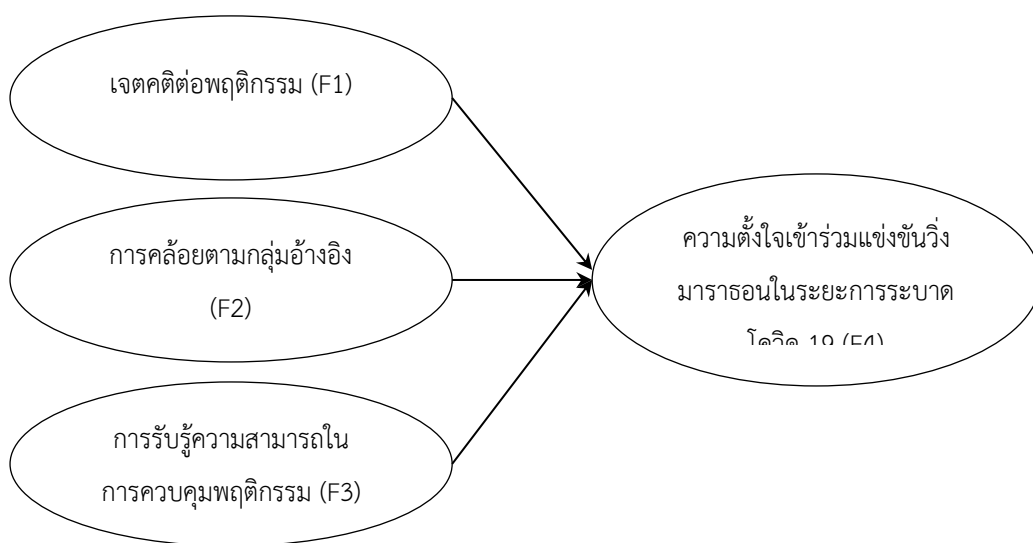
เจตคติต่อการออกกำลังกาย การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการ ควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการเดิน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ (อินทิรา ไชยณรงค์, วันเพ็ญ ภิญโญ ภาสกุล, ศศิมา กุสุมา ณ อยุธยา, และ ศรีณยา โฆสิตะมงคล, 2560) อีกทั้งพบว่าตัว แปรเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่ม อ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุม

เน้นความเป็นวิจัย ปู่กตของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

พฤติกรรม มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจออกกำลังกายในระดับที่แตกต่างกัน โดยที่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ความตั้งใจออกกำลังกายในระดับมาก เจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ความตั้งใจออกกำลังกายในระดับปานกลาง และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงความสัมพันธ์ความตั้งใจออกกำลังกายในระดับน้อย (González, López, Marcos, and Rodríguez-Marín, 2012) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเจตคติต่อ

พฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจออกกำลังกายแต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุและเพศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทยภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 โดยไม่พิจารณาความแตกต่างระหว่างอายุและเพศ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวแปรแฝงภายนอกหรือตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่

1.1 เจตคติต่อการวิ่งมาราธอน (Attitude toward Behavior) คือ การประเมินเชิงความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนที่มีต่อประโยชน์ของการเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน โดยแบ่งเป็นด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพใจ และด้านสังคม (Ajzen, 1991)

1.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (subjective norms) คือ ความเชื่อของมนุษย์ว่าบุคคลที่เขาให้ความสำคัญนั้นมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนของเขา ต้องการให้เข้าร่วมหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อน หรือเพื่อนที่เข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน (Ajzen, 1991)

1.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) คือ ความตั้งใจจะกระทำสิ่งใดและบุคคลได้ประเมินแล้วว่า พฤติกรรมการเข้าร่วมวิ่งมาราธอนมีผลในทางบวกและเชื่อได้ว่ากลุ่มอ้างอิงควรให้กระทำพฤติกรรม แต่ถ้าประเมินแล้วพฤติกรรมนั้นมีผลไปในทางลบและกลุ่มอ้างอิงก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้กระทำพฤติกรรม

บุคคลก็จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen, 1991)

2. ตัวแปรแฝงภายในหรือตัวแปรพยากรณ์ คือ ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน (Intention to participate marathon) คือ ระดับความตั้งใจหรือเจตนาที่จะสมัครเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะเวลาระบาดของโควิด-19 ภายในปี พ.ศ 2564 หรือระยะยาวในอนาคต

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการครั้งนี้ คือ นักวิ่งมาราธอนชาวไทยที่ต้องการวิ่งในระยะมาราธอน หรือระยะ 42.195 กิโลเมตร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักวิ่งมาราธอนชาวไทยอายุระหว่าง 15 ถึง 65 ปี ทั้งเพศชายและหญิง สามารถใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้และสมัครใจที่จะตอบคำถามงานวิจัย โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างตามจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรตามสูตรของ Hair, Ringle, and Sarstedt (2011) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการใช้สถิติการวิเคราะห์พหุตัวแปร ควรมีจำนวนอย่างน้อย 5 ถึง 10 เท่าของดัชนีชี้วัด ซึ่งการ

ศึกษาวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 34 ตัวแปร เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ 5 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ต้องได้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 170 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) จากกลุ่มนักวิ่งมาราธอนชาวไทย อาทิ เช่น กลุ่มวิ่งไหนดี : พุดผาชาวิ่ง กลุ่มวิ่งไหนกันปั่นไหนดี กลุ่มนักวิ่งนายช่าง มข. กลุ่มเชียร์ราย Runner กลุ่ม KRU RUNNING CLUB ชมรมวิ่ง 8 เกียร์ กลุ่มมาราธอน_42.195K Club เราจะไปมาราธอนด้วยกัน กลุ่มเอาหัวใจมาใส่ตีน(พุดผาชาวิ่ง) กลุ่มวิ่งให้ทัน กลุ่ม Ironman Thailand กลุ่ม Go Tri Thailand กลุ่มวิ่งไหนกัน : เรามาคุยเรื่องวิ่งกันนะ กลุ่มนักวิ่งขาลาก และกลุ่ม 100K Club วิ่งร้อยโลสักครั้งในชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 7 ระดับ มีข้อความทั้งหมด จำนวน 43 ข้อ แบ่งเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลประชากรศาสตร์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติต่อการวิ่งมาราธอน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอน

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะเวลาการระบาด โควิด-19

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในอดีต

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติม

โดยข้อความส่วนที่ 2 ถึง ส่วนที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ (7 Likert scale) คือ 7 = มากที่สุด, 6 = มาก, 5 = ค่อนข้างมาก 4 = ปานกลาง, 3 = ค่อนข้างน้อย, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด มีข้อความทั้งหมด 34 ข้อ ค่า CVI ที่แสดงถึงความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามเชิงปฏิบัติการ เท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง 0.087 ถึง 0.607 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.905 โดยที่ เจตคติต่อพฤติกรรม มีข้อความ 9 ข้อ ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.874 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีข้อความ 7 ข้อ ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.849 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีข้อ

คำถาม 12 ข้อ ค่า Cronbach’s alpha เท่ากับ 0.847 และความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่ง alpha เท่ากับ 0.840 มากกว่า 0.800 แบบสอบถามใช้เก็บข้อมูลได้ (Feldt, 1969)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประมาณ 1 เดือน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 โดยใช้แบบสอบถามเจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะ การระบาด โควิด-19 สำหรับการวิจัยทางออนไลน์กับนักวิ่งมาราธอนชาวไทย โดยได้รับความยินยอมและเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ผู้เข้าร่วมการวิจัย และได้แบบสอบถามมา วิเคราะห์ จำนวน 202 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงโมเดล การวัดทั้ง 4 ตัวแปร ประกอบด้วย การวิเคราะห์ สถิติเบื้องต้นของตัวแปร การวิเคราะห์เพื่อ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากข้อมูลใน การวิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

มาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีข้อคำถาม 6 ข้อ ค่า Cronbach’s โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) และ การวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดล

2. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณจากโมเดลเชิงสาเหตุ โดยพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) และ ประมาณ ค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Maximum Likelihood (Schumacker & Lomax, 2016) โดยกำหนด เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้าง 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดข้อมูล เฉพาะของโมเดล (Model specification) 2) การระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model identification) 3) การประมาณ ค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Model estimation) 4) การตรวจสอบความสอดคล้อง ของโมเดล (Model testing) และ 5) การปรับ โมเดล (Model modification)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถิติเบื้องต้นของตัวแปร หรือการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 202 คน แสดงผลตามตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างหรือข้อมูลประชากรศาสตร์

ข้อมูลประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
เพศชาย	135	66.83
เพศหญิง	67	33.17
2. ช่วงอายุ		
36-45 ปี มากที่สุด	83	41.09
55 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด	13	6.44
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี มากที่สุด	107	52.97
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส./อนุปริญญา น้อยที่สุด	12	5.94
4. อาชีพ		
อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มากที่สุด	103	50.99
พ่อบ้าน/แม่บ้าน น้อยที่สุด	1	0.50
เกษตรกร น้อยที่สุด	1	0.50
5. รายได้ต่อเดือน		
40,001 บาทขึ้นไป มากที่สุด	106	52.48
5,000-15,000 บาท น้อยที่สุด	13	6.44

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)
เจตคติต่อพฤติกรรม(1)	1			
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง(2)	.386**	1		
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (3)	.297**	.345**	1	

เน้นความเป็นวิจัย ปุ่กฝงองคความรุ ยึดมั่นคนธรรมใหเซ่ดขุ เป็นองคกรนแห่งการเรยนรูสูสาคด

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)
ความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะการระบาด โควิด-19 (4)	.478**	.408**	.520**	1

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตารางที่ 2 พบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .297$ และ $p < .01$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .345$ และ $p < .01$) เจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .386$ และ $p < .01$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ($r = .408$ และ $p < .01$) เจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะการระบาด โควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .478$ และ $p < .01$) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะการระบาด โควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .520$ และ $p < .01$) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางสามารถใช้วิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันได้

ตารางที่ 3 ค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติจากการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์
χ^2/df (CMIN/DF)	< 3.00	0.978	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.917	ผ่านเกณฑ์
NFI	≥ 0.90	0.919	ผ่านเกณฑ์
IFI	≥ 0.90	1.000	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	1.000	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

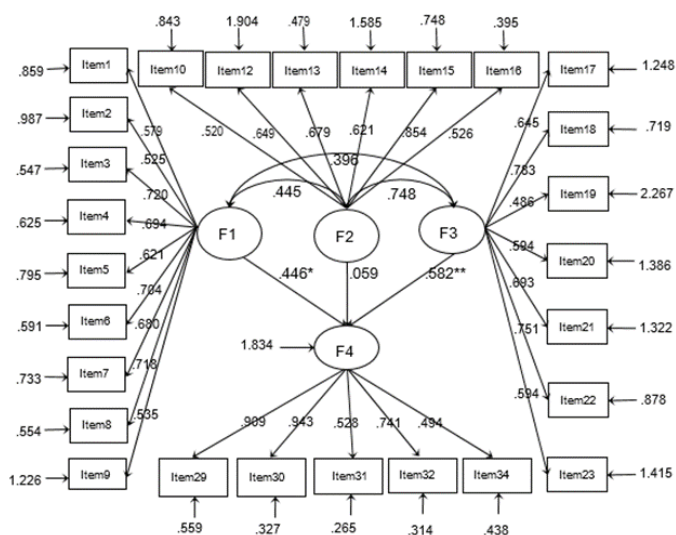
เน้นความเป็นวิจัย ปฎิบัติของคณาจารย์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติจากการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์
p	>0.05	0.590	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาได้จากค่า $\chi^2 = 256.165$, $df = 262$, $GFI = 0.917$, $NFI = .919$, $IFI = 1.000$, $CFI = 1.000$, $RMSEA = 0.000$, $p = 0.590$ อธิบายได้ว่า ผลการทดสอบ ค่า $p > .05$ นั่นคือ χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.906 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI)

เท่ากับ 0.994 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีถึงเกณฑ์ (NFI) เท่ากับ 0.910 ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบกับรูปแบบฐาน (IFI) เท่ากับ 0.994 ค่าคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.022 โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ทุกค่า แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย สามารถวัดได้จากองค์ประกอบทั้งสองคือ ด้านเจตคติต่อพฤติกรรม (F1) ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (F2) ด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (F3) และด้านความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอนในระยะการระบาดโควิด-19 (F4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดย่อย 27 ตัวชี้วัด อยู่ระหว่าง 0.584-0.862

$\chi^2 = 286.093$, $df = 268$, $GFI = 0.906$, $NFI = 0.910$, $IFI = 0.994$, $TLI = 0.990$, $CFI = 0.994$, $RMSEA = 0.018$, $R^2 = 0.310$

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณจากโมเดลเชิงสาเหตุ

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจากโมเดลเชิงสาเหตุความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยมีตัวแปรแฝงภายนอกคือ เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่ม อ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยที่ตัวแปรแฝงภายนอกส่งผลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายใน คือ ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด-19 ซึ่งพิจารณาความสัมพันธ์คล้อยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้จากค่า

$\chi^2 = 286.093$, $df = 268$, $GFI = 0.906$, $NFI = 0.910$, $IFI = 0.994$, $TLI = 0.990$, $CFI = 0.994$, $RMSEA = 0.018$, $R^2 = 0.310$ และ $p = 0.214$ อธิบายได้ว่า ผลการทดสอบ ค่า $p > .05$ นั่นคือ χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.906 ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบกับรูปแบบฐาน (IFI) เท่ากับ 0.994 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (TLI) เท่ากับ 0.990 ดัชนีวัดระดับความ

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

กลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.994 และค่าคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.018 โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ทุกค่า แสดงว่าโมเดลเชิงสาเหตุความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบทั้งสามด้านปรากฏว่า เจตคติต่อพฤติกรรม มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดย่อย 9 ตัวชี้วัด อยู่ระหว่าง .525 ถึง .720 และอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 ได้ร้อยละ 9.30 ถึงร้อยละ 13.10 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดย่อย 6 ตัวชี้วัด อยู่ระหว่าง .520 ถึง .884 และอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 ได้ร้อยละ 14.10 ถึงร้อยละ 25.30 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดย่อย 7 ตัวชี้วัด อยู่ระหว่าง .486 ถึง .783 และอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย

ไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 ได้ร้อยละ 11.10 ถึงร้อยละ 24.00

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจากโมเดลเชิงสาเหตุความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 สามารถนำไปใช้ตอบสมมติฐานการวิจัย และสร้างสมการพยากรณ์ ดังนี้ (ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน) = 1.834 + .446 (เจตคติต่อพฤติกรรม) + .582 (การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม)

จากสมการถดถอยพหุคูณโมเดลเชิงสาเหตุ อธิบายได้ว่า เจตคติต่อพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .446 ($p = 0.004$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .059 ($p = 0.516$) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .582 ($p = 0.000$) และปัจจัยเชิงพฤติกรรมทั้ง 3 ปัจจัย ร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน ได้ ร้อยละ 31.00 ($R^2 = 0.310$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 โดยมีตัวแปรแฝงภายนอก คือ เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยที่ตัวแปรแฝงภายนอกส่งผลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายใน คือ ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน พบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีแค่ 2 ตัวแปร คือ เจตคติต่อพฤติกรรม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมแข่งขันวิ่งมาราธอน ในระยะการระบาด โควิด-19 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เจตคติต่อพฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 แสดงว่า เจตคติต่อพฤติกรรมเป็นสาเหตุโดยตรงที่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ González et al (2012) ที่ศึกษาการพัฒนาและการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามเชิงพฤติกรรมตามทฤษฎี

พฤติกรรมตามแผนในการออกกำลังกาย พบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจออกกำลังกายในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทรา ไชยณรงค์ และคณะ (2560) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการออกกำลังกายการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการเดินในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พบว่าเจตคติต่อการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการเดิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .409$ และ $p < .01$)

2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกเพียงเล็กน้อยต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 แสดงว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่เป็นสาเหตุโดยตรงที่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ González et al (2012) ที่ศึกษาการพัฒนาและการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามเชิงพฤติกรรมตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในการออกกำลังกาย พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจออกกำลังกายในระดับน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทรา ไชยณรงค์

และคณะ (2560) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติต่อการออกกำลังกายการคล้อยตามกลุ่ม อ่างอิงและการรับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรม กับความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการ เดินในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พบว่าการ คล้อยตามกลุ่มอ่างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการเดิน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .309$ และ $p < .01$)

3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความ ตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤต โควิด-19 แสดงว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเป็น สาเหตุโดยตรงที่มีผลต่อความตั้งใจเข้าร่วมการ แข่งขันวิ่งมาราธอนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัย ของ González et al (2012) ที่ศึกษาการพัฒนาและการตรวจสอบความถูกต้องของ แบบสอบถามเชิงพฤติกรรมตามทฤษฎี พฤติกรรมตามแผนในการออกกำลังกาย พบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจออกกำลังกายใน ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทิ รา ไชยณรงค์ และคณะ (2560) ที่ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการออกกำลัง กายการคล้อยตามกลุ่มอ่างอิงและการรับรู้

ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจออกกำลังกายด้วยการเดินใน ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พบว่าการรับรู้ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจออกกำลัง กายด้วยการเดิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .293$ และ $p < .01$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปร เชิงพฤติกรรม มีตัวแปร เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ่างอิง และการรับรู้ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีผล ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนใน ประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด-19 เป็น งานวิจัยที่รวบรวมข้อมูลในระยะการระบาด โควิด 19 โดยที่กิจกรรมการแข่งขันวิ่งมาราธอน จัดขึ้นน้อยมาก ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงควร นำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดแข่งขันวิ่งมาราธอนใน ประเทศไทย ภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด-19 สถานการณ์ที่คล้ายกันในอนาคตให้ได้ มาตรฐานสากล ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มี ส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือจัดให้มีกิจกรรม การวิ่งมาราธอนในประเทศไทยเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและสุขภาพของนักวิ่ง

มาราธอนชาวไทย พิจารณาจากตัวแปรที่มีผล
ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน 2 ตัว
แปร คือ เจตคติต่อพฤติกรรมโดยการให้ความรู้
และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของการวิ่ง
มาราธอนเพื่อให้เกิดนักวิ่งใหม่และนักวิ่งเก่า
พร้อมที่พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและมี
ความตั้งใจเข้าร่วมการแข่งขันมาราธอนมากขึ้น
และการรับรู้ความสามารถในการควบคุม
พฤติกรรม โดยการพัฒนารูปแบบการจัดงานวิ่ง
ให้มีความน่าสนใจ การจัดการและจัดหาสิ่ง
อำนวยความสะดวกในงานวิ่ง การพัฒนาที่พัก
ของนักวิ่ง สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกับสถานที่
จัดงานวิ่ง รวมทั้งการจัดงานกำหนดให้มีการคัด
กรองโรคติดเชื้อ COVID-19 สำหรับนักวิ่ง
มาราธอนที่เข้าร่วมแข่งขันและส่งเสริมให้มีการ
ป้องกันอย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ไม่มีการพิจารณาความเป็นปกติ
(Norm) ของกลุ่มอ้างอิงของนักวิ่งมาราธอนชาว
ไทยอาจทำให้ไม่ได้กลุ่มอ้างอิงซึ่งเป็นตัวแทนใน
งานวิจัยที่ดี จึงเสนอแนะให้วิเคราะห์ความเป็น
ปกติของกลุ่มอ้างอิงก่อนที่จะทำการรวบรวม
ข้อมูลวิจัยเพื่อให้ได้กลุ่มอ้างอิงที่เป็นบรรทัด
ฐานของกลุ่มนักวิ่งมาราธอนชาวไทย

References

- Biddle, S. J. H., Fox, K. R., & Boutcher, S. H. (2003). **Physical activity and psychological well-being**. London: Routledge.
- Blair, S. N., & Brodney, S. (1999). Effects of physical inactivity and obesity on morbidity and mortality: Current evidence and research issues. **Medicine and Science in Sports and Exercise**, 31(11 Suppl.), S646-S662.
- Feldt, L. S. (1969). A test of the hypothesis that cronbach's alpha or Kuder-Richardson coefficient twenty is the same for two tests. **Psychometrika**, 34(3), 363-373.
- González, S. T., López, M. C. N., Marcos, Y. Q., & Rodríguez-Marín, J. (2012). Development and validation of the theory of planned behavior questionnaire in physical activity. **The Spanish Journal of Psychology**, 15(2), 801-816.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver

- bullet. *Journal of Marketing theory and Practice*, **19**(2), 139-152.
- Intira, C., Wanpen, P., Sasima, K. N. A., & Saranya, K. (2017). The relationships among attitude toward exercise, subjective norms, perceived behavioral control and walking exercise intention in post stroke patients after hospital discharge. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, **18**(2), 178-185. (in Thai)
- Kongsak, Y. (2020, June). "Running for health" sets a new schedule for the event after the Covid-19 relaxes. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.thairath.co.th/sport/others/1873101> (in Thai)
- Koronios, K., Psiloutsikou, M., Kriemadis, A., Zervoulakos, P., & Leivaditi, E. (2015). Factors influencing future marathon running participation. In *Conference of European Association for Sport Management* (pp. 1-3). n.p.: Dublin, Ireland.
- Krisda, E. (2019). The standard of running events in Thailand by legal aspect. *Journal of Humanities and Social Sciences, CMRU*, **1**(2), 32-52. (in Thai)
- León-Guereño, P., Tapia-Serrano, M. A., Castañeda-Babarro, A., & Malchrowicz-Mosko, E. (2020). Do sex, age, and marital status influence the motivations of amateur marathon runners? the Poznan marathon case study. *Frontiers in Psychology*, **11**, 2151.
- Rachanon, T. (2021). The elements of managing sport event that affecting to runners' perception in university: A case study of Silpakorn Cha-Am mini half marathon 2020. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, **16**(55), 36-47. (in Thai)
- Schumacker, E., & Lomax, G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modeling* (4th ed.). New York: Routledge.

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

Songsak, R. (2019). Marathon in Thailand:
Social network and challenges in
21st century. **Romphruek Journal**,
37(1), 7-17. (in Thai)

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นในคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน

บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ณัฐชา ลีปัญญาพร¹, ปริญา หรุ่นโพธิ์²

สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร^{1,2}

E-mail: nattacha.le@ssru.ac.th¹, parinya.r@ms.su.ac.th²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านทุ่งสีหลง อ.ดอนตูม จ.นครปฐม ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนที่อยู่ในชุมชนบ้านทุ่งสีหลง จำนวน 18 คน พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง แบ่งออกเป็น ที่จับต้องได้ มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังที่เห็นได้มีที่เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษเป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ดนตรี และพิธีกรรม ภูมิปัญญาที่มีทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่ รูปแบบของทุนแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในคนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ และสิ่งที่มีรูปลักษณะเป็นตัวตน เช่น อุปกรณ์จากงานจักสาน ลายผ้าที่เกิดจากการทอผ้า และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ประชาชน และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีแรงสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ พร้อมทั้งมีดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืนเพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่น จุดแข็ง ของทุนทางวัฒนธรรมลาวครั้ง ที่สามารถพัฒนาและต่อยอดเป็นสินค้าสร้างสรรค์นำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพสามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชน เพราะเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวทางที่ได้สรุปและเสนอแนะมี 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านการจัดการ 4. ด้านการมีส่วนร่วม และ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้ ควรมีภาครัฐเข้าการบูรณาการร่วมกันของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างงานและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน ดังนี้ การบริหารงานในชุมชนด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และชุมชนควรมีการแบ่งรายได้ที่ชัดเจนมุ่งเน้นประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง

คำสำคัญ : ทูนาทางวัฒนธรรม, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, เศรษฐกิจชุมชน, ลาวครั้ง, นครปฐม

The Study of Lao Khrang ethnic cultural capital in the dimension of cultural tourism to raise the economy of Ban Thung Si Long community, Don Tum district, Nakhon Pathom

Nattacha Leepanyaporn¹, Parinya Roonpho²

Master of Arts Program in Public and Private Management, Silpakorn University^{1,2}

E-mail: nattacha.le@ssru.ac.th¹, parinya.r@ms.su.ac.th²

ABSTRACT

This research studies the Lao Khrang ethnic cultural capital in the Ban Thung Si Long community, Don Tum district, Nakhon Pathom, Pathom Province and the guidelines for promoting cultural tourism. This educational research used a qualitative research approach and in-depth interview method to collect data. The target population comprised of community leaders, village philosophers, and 18 people living in the Ban Thung Si Long community. It was found that the Lao Khrang ethnic cultural capital has its own unique distinct identity and identity. The cultural capital is divided into tangible cultural capital with various cultural components as can be seen through the heirloom. It is the local wisdom. It is what makes the people unique with their action and way of life that is different from those in other areas. It consists of languages, beliefs, customs, music, and rituals. They are both traditional wisdom and modern wisdom. The form of community cultural capital can be divided into two types: 1. things that are embedded in people or groups, such as ideas and beliefs; and 2. things that are tangible, such as basketry equipment and fabric pattern. The results showed that the guidelines for promoting cultural tourism require cooperation from all parties involved, the community leaders, philosophers, and people in the community, together with the support of government organizations. The guidelines have been summarized into four aspects as follows: 1. personnel, 2. budgeting, 3. management, and 4. participation. The

เน้นความเป็นวัง ปู่ก่อกองค้ความรุ ย้ดมัน้คุณธรรมให้เช็ดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

recommendation for government agencies is as follows:1) there should be integration of the government sector and related agencies to assist the development of personnel and promote tourism activities, sustainable tourism; and 2) the creation of continuous jobs and activities. The recommendations for the community are that the community administration should have transparency and the people in the community should have opportunity to participate in tourism activities. The community should also have a clear income distribution focusing on the benefits of the community.

Keywords: cultural capital, Cultural tourism, Community economy, Lao Khrang, Nakhon Pathom

บทนำ

ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของประเทศ การเปิดกว้างในการนับถือศาสนา ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงผสมผสานหล่อหลอมพัฒนาตามกาลเวลาระหว่างยุคต่าง ๆ วัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมในแผ่นดินไทยที่มีการสื่อสารผ่านกาลเวลามาอย่างยาวนานประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เต็มไปด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ไม่น้อยกว่าประเทศใดในโลก (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2560)

ทั้งนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) มีเป้าหมายในการการสร้างเสริมเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นการสร้างเสริมเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุนเพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่

คนในชุมชนอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาโดยส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อน วัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน สร้างความสุขของคนไทยให้สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค ความเป็นธรรมและประเทศสามารถที่จะแข่งขันใน ระบบเศรษฐกิจได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การนำต้นทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จไม่ได้ถ้าปราศจากการพัฒนาทุนวัฒนธรรมทุนวัฒนธรรมเป็นสินทรัพย์ที่มีการพิถีพิถันและให้คุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละพื้นที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งในเชิงนามธรรมและรูปธรรม เช่น คติความเชื่อ คำสั่งสอน ค่านิยม ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย งานศิลปกรรม ทุนทางวัฒนธรรมทั้งหมดสามารถดึงดูดการท่องเที่ยวโลก (แอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560) ทุนทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึง ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วิถีชีวิตของประชาชน เป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมและถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ รวมทั้งลักษณะของภูมิประเทศ และทรัพยากรในท้องถิ่น จนทำให้มีพฤติกรรมจารีตและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของตัวชุมชนเองโดยผ่านการกลั่นกรองจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ปัจจุบันมีการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายให้เป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวอยู่ที่ต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวใช้ทุนทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อผลิตเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (วรรณภา วงษ์วานิช, 2546)

การท่องเที่ยวที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่ต่างสนใจจะเรียนรู้วัฒนธรรมมรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงซื้อสินค้าที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมอัน

เป็นงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญา ของคนในประเทศนั้นล้วนเป็นช่องทางการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มรายได้แล้วยังเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์และวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้เข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป ทุนทางปัญญาและทุนวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ การผลักดันผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคต้องใช้ 3 ทุนนี้เช่นเดียวกัน ดังนั้นการค้นหาคุณค่าของชุมชน นำเสนอจุดขายที่แตกต่างสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนส่งเสริมชุมชนให้มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน พัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างมาตรฐาน สร้างเครือข่ายและการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวจะเพิ่มประสิทธิภาพและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562)

ชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมประกอบไปด้วยกลุ่มชนจากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์ลาวครั้ง ไทยทรงดำ และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งหมู่บ้านทุ่งสีหลงนี้ ได้มี ปู่เฒ่ากวนตา เป็นผู้นำกลุ่มลาวครั้งส่วนหนึ่ง มาสร้างบ้านแปลงเมืองและตั้งศาลเจ้านายไว้สักการบูชา ซึ่งเป็นเจ้านายจากเมือง

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

หลวงพระบางล้านช้าง และแม่ทัพนายกอง ที่คุ้มครองคนลาวครั้งให้มีชีวิตรอดมายังสยามประเทศ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นท้องทุ่ง มีหนองน้ำ ลำคลอง เหมาะแก่การทำมาหากินทำให้ชาวลาครั้งบ้านทุ่งสีหลงได้อยู่ดีกินดี และร่วมกันสร้างวัดทุ่งสีหลงขึ้นมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตามคติความเชื่อของคนลาวครั้งและคนไทยโดยทั่วไป สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยคนลาวครั้งนิยมสร้างที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้ ๆ กันในหมู่บ้านจะเป็นญาติกันทั้งหมด อาชีพและการทำมาหากิน ลาวครั้งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงวัว ช่วงว่างเว้นจากทำนาทำไร่ก็จักสาน ส่วนทอดผ้าพันว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของลาวครั้ง คือ การทอผ้าที่งดงาม การใช้สีจากธรรมชาติ เช่น สีเหลืองจากขมิ้น สีดำจากมะเกลือผสมเทาหรือตะไคร่น้ำ สีครามจากต้นครามผสมปูนกินหมาก และสีแดงจากครั่ง ด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านมักจะทำกันในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น แห่นาค ฉลองวันเลี้ยงปีเจ้าพ่อ (เจ้านาย) แห่ธงในวันสงกรานต์ ด้านศาสนาและความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนลาวครั้ง ได้แก่ การแห่ธง การต่อชะตาหมู่บ้าน โดยทั้งหมดถือเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนลาวครั้ง และเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวครั้ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยมีขอบเขตในการศึกษาถึงทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนโดยจะต้องรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้ยั่งยืน โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้ที่อาศัยในชุมชนบ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านทุ่งสีหลง และช่วยปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทย ได้หันมาตระหนักถึงอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวครั้ง ด้วยประโยชน์จากพื้นฐานความเป็นชาติพันธุ์ลาวครั้งความเป็นชาติพันธุ์สร้างความ เป็นปึกแผ่นและช่วยพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมชาติพันธุ์สามารถทำให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาได้ เช่น จากการจัดจำหน่ายสินค้าการท่องเที่ยว การใช้วัฒนธรรมประเพณีเข้ามาเป็นจุดดึงดูดเข้ามาเยี่ยมชม

เน้นความเป็นวิจัย ผูกผืนของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี เป็นการสร้างรายได้หมุนเวียนให้กับ ชุมชนและต่อประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาว ครั้ง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และประชาชนที่อยู่ในชุมชนบ้านทุ่งสี หลง จำนวน 18 คน มีการค้นคว้าและวิเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ตำรา หนังสือ เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ให้ได้มากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อม ทางด้าน ร่างกายความพร้อมทางด้านอุปกรณ์

และความพร้อมของแนวคำถามที่ใช้ในการ สัมภาษณ์ก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

2. สมุดบันทึก ปากกา เพื่อจดบันทึกข้อมูล ที่ได้จากการสังเกต
3. กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกภาพและ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานหัตถกรรม ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ
4. เครื่องบันทึกเสียง ไอแพด โทรศัพท์ เพื่อช่วยในการนำเสนอข้อมูลของผู้วิจัยให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัย ต้องขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน
5. กำหนดแนวคำถาม แนวสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม การแต่งการ ความเชื่อ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของ ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ด้านทุนทางวัฒนธรรมของ ชาติพันธุ์ลาวครั้ง ด้านการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจชุมชน

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเอกสารที่เป็นเอกสารหลัก ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ รายงาน การวิจัย หนังสือ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกต แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

โดยวิธีการพูดคุยกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตเชิงสำรวจ สภาพทั่วไป เพื่อหาหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยจดบันทึกปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการวิจัยในทุกด้าน เช่น สภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม การแต่งการ ความเชื่อ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ การสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ โดยการสร้างแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งข้อคำถามทุกข้อสามารถยืดหยุ่นได้ ไม่กำหนดตายตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต โดยนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระที่สำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในวิธีต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและภาคสนาม เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำความรู้มาเขียนเรียบเรียง ในรูปแบบพรรณนา (Description) อธิบายลักษณะปรากฏการณ์ที่ได้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมประเด็นในการศึกษาที่กำหนด ตาม

แนวคิดและทฤษฎี คือ แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน และทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินงานในข้อนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในแต่ละบท โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการถอดจากเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึกภาคสนามมาพิจารณา แยกออกเป็นประเด็นสำคัญและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้องของการถอดบทความและศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดประเด็นสำคัญ วิเคราะห์แล้วเขียนพรรณนา

2. การสังเคราะห์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ มาสร้างข้อสรุปและเรียบเรียงนำเสนอข้อมูล เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนสืบต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของชุมชน

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ แต่เดิมชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งสีหลงมีเพียงหมู่บ้านเดียวที่เป็นหมู่บ้านใหญ่ ก่อนจะแยกเป็น 2 หมู่บ้าน ซึ่งในอดีตนั้น บ้านทุ่งสีหลงเป็นชุมชนชนบท

ประชากรในชุมชนค่อนข้างยากจน มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจทำให้คนในชุมชนใกล้ชิดศาสนาและวัด ในชุมชนมีวัดเดียว คือ วัดทุ่งสีหลง โดยการดำรงชีพหรือวิถีชีวิตของชาวลาวครึ่งจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อาชีพที่ทำแต่เดิม คือ ทำนา เลี้ยงสัตว์ การทอผ้า งานหัตถกรรมพื้นบ้านโดยทำเพื่อเป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีพ ปัจจุบันชุมชนลาวครึ่งบ้านทุ่งสีหลง มี 3 หมู่บ้าน โดย ทั้ง 3 หมู่บ้านจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ไทย ลาว ครึ่ง จีน แต่ที่มีเยอะที่สุด คือ ชาติพันธุ์ลาวครึ่งจะเป็นที่เข้าใจและเรียกกันสั้น ๆ ว่า หมู่ลาว ซึ่งจะมี 2 หมู่ และหมู่บ้านเจ๊ก จะมี 1 หมู่บ้าน แต่ในทุกหมู่บ้านจะมีคนปะปนกันหลายชาติพันธุ์ มีวัดทุ่งสีหลงเป็น การประกอบอาชีพในปัจจุบันของชาวบ้านยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมเหมือนในอดีต แต่อาชีพที่มีเพิ่มเติม คือ การทำไร่ ทำสวน ค้าขาย เป็นเจ้าของกิจการ บางครอบครัวส่งลูกหลานเรียนจนจบก็จะมีรับราชการ งานหัตถกรรมหรือจักสานยังมีหลงเหลืออยู่เพียงที่ทำเป็นไม่กี่คนแต่มีการรวมกลุ่มกันสานซอญยักษ์ที่ใหญ่ที่สุดและมีหนึ่งเดียวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนลาวครึ่งบ้านทุ่งสีหลงที่ทำให้ผู้คนรู้จักชุมชนมากขึ้น

2. ทูทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครึ่งบ้านทุ่งสีหลง

ทูทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครึ่งชุมชนบ้านทุ่งสีหลง สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1 ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เป็นมรดกตกทอดที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ งานหัตถกรรม ดนตรี การแต่งกาย ซึ่งในชุมชนบ้านทุ่งสีหลงแห่งนี้จะมี งานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันเป็นงานสานโดยความชำนาญและมีความปราณีตโดยวัสดุที่ใช้นั้นเป็นไม้ไผ่สีสุกที่หาได้จากในชุมชนจากเดิมที่จักสานเพื่อเป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีพและเริ่มพัฒนาเป็นการทำเพื่อการขาย แต่เป็นการขายแบบทำตามคำสั่งของผู้ที่ต้องการซื้อ ยังไม่มีการส่งออกไปขายหรือมีตลาดที่รับส่งเป็นประจำ งานหัตถกรรมนี้บางคนหรือบางครอบครัวทำเพื่อเป็นรายได้เสริมที่ว่างเว้นจากงานประจำ ดนตรีเป็นทูทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ยังคงมีอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทุก ๆ งานสำคัญของชุมชนมีการเล่นดนตรี มีการร้องรำ เช่น งานแห่งธงสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา งานแห่นาค งานพิธีกรรมความเชื่อในชุมชน ซึ่งดนตรีที่เป็นมรดกตกทอด คือ แคน การเป่าแคนร่วมกับกลองยาว ปัจจุบันเป็นแคนประยุกต์ที่มีพินและเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาร่วมด้วย วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชุมชนที่เป็นที่รู้จัก

ของผู้คน คือ การแต่งกายที่สวยงามจากผ้าทอลาวครั้ง เป็นผ้าที่นิยมใช้สีแดงจากการย้อมด้วยครั่งเป็นสีหลักในการทอผ้า มีลวดลายที่สวยงามได้แก่ ลวดลายธรรมชาติ มีลายดอกไม้ ลายพันธุ์ไม้ และลวดลายเรขาคณิต ได้แก่ สายสามเหลี่ยม ลายเส้นตรง เส้นโค้ง ปัจจุบันนี้เวลา มีงานหมู่บ้าน งานประเพณีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หรืองานที่ต้องแสดงออกถึงความเป็นลาวครั้ง ชาวบ้านในชุมชนจะแต่งกายที่สวยงามที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ลาวครั้ง โดยผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงสีแดงลายตีนจกและอาจจะมีลายน้ำไหลลายต่าง ๆ เสื้อจะเป็นสีแดง ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งผ้าขาวม้าและเสื้อขาวหรือสีคราม

2.2 ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเป็นองค์ความรู้ของภูมิปัญญา ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ซึ่งในชุมชนบ้านทุ่งสีหลงใช้ภาษาลาวครั้งเกือบทั้งหมู่บ้าน เด็กรุ่นใหม่ก็ใช้ภาษาลาวครั้งเวลาอยู่พูดคุยกันในชุมชน แต่พอเวลาคุยกับคนนอกชุมชนหรือติดต่อกับบุคคลอื่นจะใช้ภาษากลาง และชาวลาวครั้งมีความเชื่อเรื่องนับถือผีเป็นอย่างมาก โดยผีที่นับถือของชุมชน คือ ผีเจ้านาย เป็นการนับถือมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การนับถือผีนี้มีความสำคัญกับชาวลาวครั้งเป็นอย่างมากการจะประกอบพิธีกรรมหรือการดำรงชีวิตประจำวันจะต้องเกี่ยวข้องกับผีจะมีการบอกกล่าวเพราะเชื่อกัน

ว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาคุ้มครองคนในชุมชนให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข พร้อมทั้งเป็นการสำนึกขอขมาลาโทษในสิ่งที่ได้ทำไว้ ในการติดต่อวิญญาณหรือพิธีกรรมการเลี้ยงปีต่าง ๆ จะเป็นหน้าที่ของ “กวน” ซึ่งตำแหน่งนี้จะสืบทอดทางสายเลือด ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือคนทำหน้าที่นี้เป็นอันมาก การเลี้ยงผีประจำปีจะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดีที่สองของเดือนเจ็ดของทุกปี ผีเจ้านายจะสถิตอยู่ในศาลของหมู่บ้าน ซึ่งคนในชุมชนเรียก ศาลแห่งนี้ว่า ศาลเจ้าพ่อแสนหาญ พิธีกรรมที่สำคัญของชาวลาวครั้งอีกอย่างหนึ่ง คือ พิธีกรรมสืบชะตาบ้านชะตาเมืองจะจัดขึ้นตรงกับขึ้น 9 ค่ำ เดือน 10 เป็นพิธีกรรมในเรื่องของความเชื่อเพื่อสังเวทเวทดาให้การดำรงชีวิตทำมาหากินอยู่ดีกินดี เพื่อปิดเป่าเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นในชุมชน พิธีกรรมความเชื่อนี้ยังคงมีอยู่ที่ชุมชนบ้านทุ่งสีหลงที่อนุรักษ์สืบทอดเพียงแห่งเดียวในจังหวัดนครปฐม ประเพณีแห่งสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งสำหรับชาวลาวครั้ง เป็นประเพณีที่มีความเชื่อว่าเป็นการขอพรจากเทวดาและขอพรให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล จะทำกันทุกปีในเดือน เมษายนของทุกปี งานบุญกลางบ้าน เป็นอีกหนึ่งประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน เพื่อความเป็นสิริมงคลกับชาวบ้านทุก ๆ คน เริ่มต้นพิธีด้วยการนิมนต์พระเจริญพระพุทธมนต์เย็น และในช่วงเช้าอีกวันจะมีการทำบุญถวายภัตตาหาร

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู้อยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

แต่พระสงฆ์ หลังจากพิธีทางสงฆ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว นิมนต์พระสงฆ์กลับยังวัด ชาวบ้านก็จะนำหีบตามพระสงฆ์ไปส่งหีบส่งคอน หรือกะแบกกะบาน ที่ประกอบไปด้วย หุ่นคนในครอบครัว สัตว์เลี้ยง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนชีวิต พร้อมทั้งเครื่องเช่นต่างๆ นำไปทิ้งไว้ยังริมน้ำ ก่อนจะวางทิ้งก็จะการกล่าวขอขมาเจ้าที่เจ้าทาง ดวงวิญญาณ ผีสง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้มารับเครื่องเช่น เพื่อเป็นการปล่อยเคราะห์ปล่อยโศกให้หมดไป

3. จุดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งและในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การแต่งกายประจำกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีการแต่งกายที่เฉพาะโดดเด่นทำให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การรวมตัวและแสดงออกของชาวบ้านในการแต่งกาย เวลาทำงานหมู่บ้าน งานวัด งานในพิธีสำคัญต่าง ๆ ชาวบ้านจะรวมกลุ่มและแต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ลาวครั้ง ทำให้ผู้คนสนใจในชุดที่สวยงามมีลวดลายที่สวยงาม ได้แก่ ลวดลายธรรมชาติมีลายดอกไม้ ลายพันธุ์ไม้ และลวดลายเรขาคณิต ได้แก่ สายสามเหลี่ยม ลายเส้นตรงเส้นโค้ง

งานหัตถกรรม หรืองานฝีมือก็เป็นจุดเด่นที่น่าดึงดูดและมีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวได้ที่สนใจได้ ใน

ชุมชนบ้านทุ่งสีหลงมีการจักสานอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้จากไม้ไผ่ ที่โดดเด่นที่สุดในชุมชนคือ การสานตะข้อง กระดัง ตะกร้า สุ่มจับปลา และประเพณีแห่งสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งสำหรับชาวลาวครั้งและเป็นจุดเด่นของชาวลาวครั้ง เป็นประเพณีที่ได้รับความสนใจจากคนในชุมชนตัวเองและชุมชนใกล้เคียง พร้อมทั้งเป็นงานที่สร้างความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. ทุนวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์สินค้า และสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน

การเพิ่มมูลค่า คุณค่า โดยใช้องค์ความรู้ ความคิดทรัพยากรปัญญา สร้างสรรค์สินค้าหรือบริการ โดยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งนั้น เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเกิดจากพึ่งตนเองการผลิตเพื่อใช้ในครอบครัวและชุมชน ส่วนที่เกินจากการใช้จะเป็นการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ นับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูงค่าอย่างยิ่งต้นทุนทางวัฒนธรรมนำไปสู่การพัฒนาต่อยอด และสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ซึ่งทุนวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์สินค้า และสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนลาวครั้ง ได้แก่

ประเพณีแห่งสงกรานต์ของชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งสีหลง เป็นประเพณีที่เป็นที่รู้จักและ

ได้รับความสนใจจากผู้คน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจงานนี้มาร่วมงานแห่งสงกรานต์ที่สวดแหกความเป็นชาติพันธุ์ได้ทั้งบุญและได้ทั้งความสนุกสนาน ซึ่งแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ กิจกรรมต่าง ๆ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยชุมชน สร้างความสามัคคี ในงานมีการจัดนิทรรศการ ออกร้านค้าขายของ จึงส่งเสริมการสร้างอาชีพ การกระจายรายได้ รวมถึงงานหัตถกรรมหรืองานจักสานที่สามารถทำมาออกร้านขายได้เช่นกัน

งานหัตถกรรมหรืองานจักสานเป็นเทคนิคการถ่ายทอดภายในครอบครัวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สำคัญต่อการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตและ ใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบอาชีพ มีความปราณีตสามารถดึงดูดความสนใจและการผู้คนทั่วไปที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

การแต่งกายด้วยผ้าทอจากฝ้ายและไหม สวมเสื้อแขนกระบอกสีสั้นต่าง ๆ ทั้งแขนสั้นและแขนยาว หมสไบ และนุ่งผ้าซิ่น ซึ่งผ้าซิ่นเป็นผ้าทอมัดหมี่ลายตรง ตอผ้าซิ่นตีนจก จะนำวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่น คือ ฝ้าย และไหม มาเป็นวัสดุในการทอเทคนิคที่ใช้ในการทอมีทั้งการจกและมัดหมี่ ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวลาวครั้ง คือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ ตอตีนจก ซึ่งชาวลาวครั้งมีเอกลักษณ์ในการทอผ้าจกที่ต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด คือ สีที่ใช่เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีแดงจากครั้ง

สีส้มจากหมากสุก สีเหลืองจากหัวขมิ้น สีดำนำมาจากมะเกลือและเทา (ตะไคร่น้ำ) สวนสีครามจะได้มาจากต้นครามผสมกับปูนกินหมาก

5. ศักยภาพและโอกาสต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จุดแข็งของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง ได้แก่ นายก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และเจ้าอาวาสวัดทุ่งสีหลง คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน มีปราชญ์ชาวบ้าน มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีทุนทางวัฒนธรรม

จุดอ่อนของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนยังมีน้อย คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ การถ่ายทอดองค์ความรู้เลยยังไม่เป็นรูปธรรม

โอกาสของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นทำให้มี OTOP ทำให้ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐในแต่ละงาน ได้รับการสนับสนุนจากเอกชน (ลูกหลานตำนานเก่าแก่สิ่ง) และความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนในการก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมลาวครั้ง การให้ความสำคัญและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้าน และเส้นทางการคมนาคมสะดวก

อุปสรรคของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ งบประมาณที่สนับสนุนไม่เพียงพอต่อการพัฒนา หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลก็ต่อเมื่อจะมีการจัดงานของหน่วยงานเอง การรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ของเยาวชนในชุมชน

6. แนวทางการพัฒนาที่ชุมชนต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรให้ความรู้ฝึกฝนอบรม โดยอาจมีคณาจารย์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ โดยสร้างบุคลากรที่ทำงานด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อนำมาต่อยอดในอนาคต

ด้านงบประมาณที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนยังขาดแรงสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ จึงไม่สามารถต่อยอดได้เท่าที่ต้องการ

ด้านการจัดการ การแต่งตั้งคณะทำงาน ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจนพร้อมทั้งมีแผนการดำเนินงาน กิจกรรมและโครงการของชุมชนที่ชัดเจน มีการติดตามผล สรุปผลพร้อมทั้งปรับแก้ตามข้อเสนอแนะที่ได้ร่วมกันทำ

ด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในชุมชน มีการร่วมกันของบ้าน วัด และโรงเรียน ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือดีในทุก

กิจกรรม แต่ยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

7. การท่องเที่ยวส่งผลดีและผลเสียต่อเศรษฐกิจในชุมชน

ผลดีของการท่องเที่ยวต่อชุมชน จะนำรายได้เข้าสู่ชุมชน ช่วยเสริมอาชีพให้คนในท้องถิ่น การจ้างงาน ทำให้สินค้าในชุมชนและสินค้าเกษตรกรรมขายได้ทำให้รายได้ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น เมื่อมีผลดี ก็ต้องมีผลเสียตามมา เช่น เรื่องการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านสาธารณูปโภค การถ่วงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้ามาทับกับท้องถิ่นที่เข้ามาผสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นทำให้ชนบทรวมเนียมและประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนไป

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่าทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดเป็นของตนเอง มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษเป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น

เน้นความเป็นวิจัย ผูกข้อของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่พบในชุมชนบ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็น (1) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย ดนตรี งานหัตถกรรมจักสานที่ปราณีตและชุมชนจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ และการแต่งกายด้วยผ้าทอนั้นเป็นเอกลักษณ์มีความโดดเด่นด้วยสีแดงที่ย้อมจากครั่งและลวดลายที่สวยงาม (2) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ภาษา พิธีกรรมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยประเพณีแห่งธงสงกรานต์เป็นประเพณีที่มีความเชื่อว่าเป็นการขอพรจากเทวดาและขอพรให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และเป็นประเพณีที่ดึงดูดและได้รับความสนใจจากผู้คนมากมาย รวมทั้งสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนพร้อมทั้งมีความสุขสนุกสนาน และแฝงด้วยการทำบุญไปในตัว ทุนทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวครั่ง บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้ง 2 รูปแบบ (Bourdieu, 1986) คือ สิ่งที่มีอยู่ในคนหรือกลุ่มคน คือ ความคิด ความเชื่อ และสิ่งที่มีรูปลักษณะเป็นตัวตน เช่น อุปกรณ์จากงานจักสาน การแต่งกายที่มาจากผ้าทอลาวครั่ง ทุนวัฒนธรรมทั้งหมดมาจากความรู้ที่มีในอดีต การแสดงออกเอกลักษณ์พิเศษของภูมิปัญญาในชุมชนทำให้เกิดประโยชน์เป็นที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความภูมิใจของคนใน

ชุมชนลาวครั่ง เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เสริมความมั่งคั่งให้กับชุมชน นอกเหนือจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แล้ว วัฒนธรรมเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเราสามารถนำทุนวัฒนธรรม เช่น เรื่องราว (Story) และเนื้อหา (Content) ของวัฒนธรรม มาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้า เกิดเป็นสินค้า วัฒนธรรมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) และเมื่อมีจุดเด่นมีผลิตภัณฑ์ที่มาจากทุนทางวัฒนธรรมแล้วชุมชนสามารถพัฒนาต่อยอดและผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชน โดยผลดีคือ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมากขึ้น ทำให้คนเกิดอาชีพ เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

จากผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั่ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่าแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ประชาชน และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีแรงบันดาลใจ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

จากองค์การภาครัฐ พร้อมทั้งมีดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืนเพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่น จุดแข็ง ของทุนทางวัฒนธรรมลาวครั้ง ที่สามารถพัฒนาและต่อยอดเป็นสินค้าสร้างสรรค์ นำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพสามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชน เพราะเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เตชะชั้นหมาก (2561) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 4 กลยุทธ์ คือ (1) การพัฒนาส่งเสริมการจัดการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (2) การพัฒนาการบุคลากรผู้ให้ความรู้ในประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (3) การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน และ (4) การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมหล่อหลอมเป็นการสร้างรายได้และสามารถยึดเป็นอาชีพหลักและเสริมซึ่งนำวัฒนธรรมไปผนวกกับเรื่องเศรษฐกิจสร้างให้เป็นเมืองของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (ขวดี โกศล, 2561) โดยสามารถสรุปแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ บ้านทุ่งสีหลง อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากร มีการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ให้ประกอบอาชีพได้ (รุ่งลาวัลย์ สุกุลมาลัยทอง, 2557) อบรมบุคลากรให้ความรู้ในประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เตชะชั้นหมาก, 2561) โดยอาจมีคนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ โดยสร้างบุคลากรที่ทำงานด้านทุนวัฒนธรรมให้มากขึ้น ส่งเสริมให้คนรุ่นหลังหันมาสนใจและอนุรักษ์ฟื้นฟูความเป็นลาวครั้งที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ส่งให้มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ตัวเอง เมื่อเกิดความภูมิใจในตัวเองแล้วก็สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อนำมาต่อยอดในอนาคตการสร้างสรรค์และพัฒนาสินค้าและบริการให้เป็นที่ดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนการพัฒนาคนให้

2. ด้านงบประมาณที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หน่วยภาครัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเมื่อเกิดการท่องเที่ยวโดยมีนักท่องเที่ยวเข้า

เน้นความเป็นวัง ปุ๊กผ่ของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

มาใช้บริการ ซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ มีเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชนแล้วหน่วยงานภาครัฐค่อย ๆ ลดงบประมาณสนับสนุน รวมถึงการส่งเสริมธุรกิจรายสาขา เน้นเฉพาะสาขาที่มีโอกาสจะพัฒนาเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ โดยจะต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาเป็นโครงการเฉพาะสำหรับกลุ่มธุรกิจ (รุ่งลาวัลย์ สุกุลมาลัยทอง, 2557)

3. ด้านการจัดการ การบริหารจัดการที่ดี ต้องมีการวางแผน มีการแต่งตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ในเรื่องการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการรวบรวมองค์ความรู้ จากนั้นเผยแพร่องค์ความรู้ที่เรามีให้แก่คนในชุมชน สร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมลาวครั้ง ส่งเสริมการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน (พินิตสุภา ธรรมประมวล และ กาสัก เต๊ะขันหมาก, 2561) ไว้เพื่อเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้นำเสนอทุนทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาต่อไปให้ดีขึ้น เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเส้นทางรอง สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อาทิ เช่น ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง และในด้านของฝากของที่ระลึกก็ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะ จึงจำเป็นอย่างไรที่จะต้องหาเอกลักษณ์

ให้เด่นชัดกว่านี้ จากผลของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอแผนยุทธศาสตร์การตลาด เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม ที่มีองค์ประกอบ 7P's ได้แก่ Product คือ มีวัฒนธรรมโดดเด่นและหลากหลาย Price คือ ราคาไม่แพงและคุ้มค่า Place คือ เข้าถึงง่าย สะดวก และรวดเร็ว Promotion คือ การส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง People คือ การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวและบริการ และ Physical evidence and presentation คือ การบริหารจัดการพื้นที่ พัฒนาเส้นทางรอง และเส้นทางเชื่อมโยง (ศิวิตา ภูมिवรณิ, 2561)

4. ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนต้องมีความร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งทุกคนในชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งสีหลงต้องให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นที่จะทำกิจกรรมหรือโครงการในชุมชน ร่วมกันวางแผนหรือเสนอแนวทางการดำเนินการ ร่วมประเมินโครงการ และรับผลประโยชน์ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ (United Nations, 1981) ทั้งนี้ชุมชนยังต้องการความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ต้องสร้าง

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ความตระหนักรู้ให้คนในชุมชนหันมาสนใจถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ลาวครั้งพร้อมทั้งอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรม (พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เตชะชั้นหมาก, 2561) ของชาติพันธุ์ลาวครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1. ควรมีภาครัฐเข้ามาช่วยในการพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง และให้เห็นความสำคัญของการสร้างคุณค่าของการสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อสามารถถ่ายทอดและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมั่นใจและมีภูมิรู้

2. ภาครัฐควรส่งเสริมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมลาวครั้ง บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมท่องเที่ยว ทำสื่อเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง เพื่อกระตุ้นความต้องการที่จะมาสัมผัสกับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชาวลาวครั้ง

3. ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. รัฐควรส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและควรสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การสร้างอาชีพ

5. รัฐควรส่งเสริมให้มีการสร้างงานและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เช่น การผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1. การบริหารงานในชุมชนควรมีความโปร่งใส มีการตรวจสอบได้ รวมถึงมีการเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในทุก ๆ ขั้นตอน และมีส่วนด้านการจัดการท่องเที่ยว

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน มามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจากท่องเที่ยว

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

3. ชุมชนควรมีการจัดแบ่งรายได้ที่ชัดเจน และมุ่งเน้นประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง อาจตั้ง เป็นกองทุนส่วนกลางเพื่อพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์ การ พัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยง เส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม เพื่อ ประชาสัมพันธ์และเป็นทางเลือกให้กับ นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยว

3. ควรทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยว อื่น ๆ เปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ หลากหลายในเรื่องการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน แต่ละพื้นที่ว่าแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

References

Bourdieu, P. (1986). **The forms of capital**. In J. Richardson (Ed.). **Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education**. New York: Greenwood.

Department of Cultural Promotion. (2019). **Value-to-value culture**. Retrieved January 6 th. from

http://www.culture.go.th/culture_th/ew t_news.php?nid=3972&filename=ind ex (in Thai)

Kosol, C. (2018). **Cultural Capital Management of Ethnic Groups in the Northern Region of Thailand**, Ph. D. thesis. Rangsit University. (in Thai)

Laothamatas, A. (2017). **considers Thai society with wisdom, hope and encouragement**. Bangkok. (in Thai)

Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister. (2017). **The Twelfth National Economic and Social Development Plan 2017 – 2021**. Retrieved January 6th. From https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c / ewt_dl_link. php?nid= 6 4 2 2 (in Thai)

Organizations - Open Government Data of Thailand. (2017). **Creative Tourism 2017 = Creative tourism / Organizations - Open Government Data of Thailand**. Bangkok: Organizations 2017. (in Thai)

เน้นความเป็นวิจัย ปุ่อกษ์ของค้ความรุ่ ย้ดมัน้คุณธรรมให้เช้ดชู่ เป็นองคกรแห่งการเรียนรุ่สู่ส้ากล

- Phumvoramuni, S. (2018). **Guidelines for the promotion of cultural tourism in Nakhon Phanom Province.** Ph. D. thesis. University of Phayao. (in Thai)
- Sakulmalaithong, R. (2014). **Strategies for enhancing creative culture in Thai institutions of higher education.** Ph. D. Chulalongkorn University. (in Thai)
- Thamprahom, P. and Taekhanmak, K. (2018). **The Development of Community-Based Tourism Based on Lao Ngaew Cultural Capital, Thong En Subdistrict, In Buri District.** Singburi Province, research report Thepsatri Rajabhat University. (in Thai)
- United Nations. (1981). **Yearbook of International Trade Statistics.** United Nations: UN Press.
- Wongwanich, W. (2003). **Geography of tourism.** Bangkok: Printing House, Thammasat University. (in Thai)

กลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ปลาร้าผง

กมลชนก แก้วจินดา¹, มัญชรี รอดโพธิ์ทอง², วัฒนชัย ใจหมั่น³, สุกัลญา ถมพูล⁴,
สัญญาจิตา พรหมโชติ⁵, ปณิศา มีจินดา⁶

สาขาวิชาการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี^{1,2,3,4,5,6}

E-mail: mechinda.panisa@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด เปรียบเทียบระหว่างแบบเดิมและแบบปรับปรุงใหม่และวิเคราะห์ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อจำแนกตามลักษณะประชากรและสังคม นอกจากนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ปลาร้าผงเขมานัวร์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะผู้ที่นิยมซื้อหรือรับประทานปลาร้าที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 383 คน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Paired Samples t-test, Independent Samples t-test, One Way ANOVA และ Pearson Correlation ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็น Gen Y (อายุ 19-38 ปี) ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีรายได้ครอบครัว/เดือน ประมาณ 18,001 – 50,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดแบบปรับปรุงใหม่ (บรรจุภัณฑ์ ตรายีนค้ำ ราคา) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแบบเก่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศและรายได้ที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้มีทัศนคติและความตั้งใจซื้อที่แตกต่างกัน แต่อายุและระดับการศึกษาส่งผลให้มีทัศนคติแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่ม Gen Z และ Gen Y จะมีทัศนคติในด้านราคา 35 บาท และในด้านการจัดจำหน่ายทางออนไลน์สูงกว่ากลุ่ม Gen X และ Gen B และกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จะมีทัศนคติที่สูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ในด้านราคา 35 บาท และในด้านการส่งเสริมการขาย ในส่วนของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อ 3 อันดับแรก ได้แก่ การโฆษณาทาง Facebook การจัดจำหน่ายทางออนไลน์ และราคา 35 บาท

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, ความตั้งใจซื้อ, ปลาร้าผง

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกสื่อของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Marketing Strategies Affecting the Purchase Intention for Fermented Fish Powder

Kamonchanok Kaewjinda¹, Mancharree Rodphothong², Wathanachai Jaiman³,
Sukanya Tompool⁴, Sunjita Promchote⁵, Panisa Mechinda⁶

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi^{1,2,3,4,5,6}

E-mail: mechinda.panisa@gmail.com

ABSTRACT

This research studied the attitude toward marketing mixes, comparing the original and the improved versions of Samanuar Fermented Fish Powder, and analyzed those attitudes and purchase intentions as categorized by sociodemographic variables. This study also examined the relationship between the attitudes toward marketing mixes and the purchase intention. Purposive sampling was employed. The regular buyers or consumers of fermented fish who live in Bangkok and its vicinity were selected as samples for the study. Online questionnaires (Google Form) were used as data collection instruments for the total sample size of 383. The statistical methods used for hypothesis testing were the following: Paired Samples t-test, Independent Samples t-test, One Way ANOVA, and Pearson Correlation.

The results indicated that most of the respondents were female, Gen Y (aged between 19 and 38 years old). Most of them were single and had a bachelor's degree or higher. Their average household income was between 18,001 and 50,000 Baht. The hypothesis testing revealed that the improved version of marketing mixes had a higher mean value than the original version. Gender and income differences did not cause differences in attitude and purchase intention, but age and education did; that is, Gen Z and Gen Y consumers had a higher mean value of attitude toward the price (35 Baht)

and attitude toward online distribution channels. Furthermore, those who had no bachelor's degree had a higher mean value of attitude toward the price (35 baht) and attitude toward sales promotion. With regards to the marketing mixes, the results indicated that the top three factors influencing the purchase intention were Facebook advertising, online distribution channels, and the price of the product.

Keywords: Marketing mixes, Purchase intention, Fermented fish

บทนำ

ปัจจุบันปลาร้าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่คนไทยนิยมบริโภคอย่างแพร่หลายและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การผลิตปลาร้าขยายตัวเติบโตขึ้นจากระดับครัวเรือนหรือธุรกิจขนาดเล็ก เป็นการผลิตขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยมีปริมาณการผลิตสูงถึง 40,000 ตันต่อปี มีมูลค่าตลาดในประเทศรวมปีละกว่า 800 ล้านบาท (พิศาล พงศาพิชณ์, 2561) ขณะเดียวกันไทยยังมีการส่งออกปลาร้าไปต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะตลาดกลุ่มประเทศอาเซียน อาทิ สปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา และประเทศที่มีคนเอเชียอาศัยอยู่จำนวนมาก ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป (EU) และกลุ่มตะวันออกกลาง มูลค่าการส่งออกปลาร้าของไทยรวมกว่า 20 ล้านบาทต่อปี ซึ่งปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้น

ปลาร้า หรือปลาแดก เป็นอาหารหลักและเครื่องปรุงรสที่สำคัญที่สุดในวัฒนธรรมของภาคอีสาน ครอบครัวชาวนาทุกครอบครัวจะทำปลาร้ากินเอง โดยหมักปลาร้าไว้มากหรือน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนและความอุดมสมบูรณ์ของปลา ลักษณะของปลาร้าอีสานคือ มักทำจากปลาน้ำจืดขนาดเล็ก เช่น ปลาสวาย ปลากระดี่มาหมักกับรำข้าวและเกลือ แล้วบรรจุใส่ไห จะหมักไว้ประมาณ 7-8 เดือน แล้วนำมารับประทานได้ ในบางท้องถิ่นมีค่านิยมว่า

หมักให้เกิดหนอนจะยิ่งเพิ่มรสชาติยิ่งขึ้น ปลาร้าเป็นการถนอมปลาโดยการหมักไว้เป็นอาหารนอกฤดูกาล

ธุรกิจปลาร้าผิงเซมานัวร์ เกิดจากการรวมตัวของแม่บ้านในชุมชนลาบัวลอย เนื่องจากในพื้นที่นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะปลาร้าจึงได้จากปลาในท้องถิ่นมาแปรรูปหรือถนอมอาหารเป็นปลาร้า แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแปรรูปปลาร้าเพิ่มขึ้นในรูปแบบของปลาร้าผิง เนื่องจากผู้บริโภคไม่ชอบกลิ่นของปลาร้าทำให้เกิดการพัฒนาเป็นปลาร้าผิงเพื่อสะดวกต่อการบริโภคของผู้ที่อยากบริโภคปลาร้า อย่างไรก็ตามผู้บริโภคก็มีความรู้ในด้านการวางแผนกลยุทธ์ น้อยมากทั้งในด้านบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า การโฆษณาทาง Facebook และช่องทางการจัดจำหน่ายค่อนข้างแคบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการตั้งใจซื้อของผลิตภัณฑ์ปลาร้าผิง เพื่อที่จะศึกษาถึงคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านตราสินค้า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ที่จะส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ปลาร้าผิง ยี่ห้อเซมานัวร์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการของวิสาหกิจในการพัฒนาหรือปรับปรุงกลยุทธ์

เน้นความเป็นวิจัย ปูกลูกซื้อของค้ำความรู้อยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของปลาร้าผงเขมานัวร์แบบเดิมและแบบปรับปรุงใหม่
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรและสังคมที่มีผลต่อทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผงเขมานัวร์
3. เพื่อศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อปลาร้าผงเขมานัวร์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นเครื่องมือในวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการส่งลิงค์ผ่านข้อความทางออนไลน์ไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่รับประทานปลาร้า เช่น Facebook , Line, Instagram

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อปลาร้าผง โดยเริ่มจากคำถามกรองและคำถามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัพฤติกรรมการซื้อรวมทั้งสิ้น 3 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด ดังนี้ (1) ท่าน

รับประทานปลาร้า (อาทิ เช่น น้ำปลาร้า ปลาร้าสด ปลาร้าผง ปลาร้าหยอง) เป็นประจำหรือไม่ (2) โดยปกติท่านนิยมและบริโภคซื้อปลาร้าประเภทใดบ้าง (3) โดยปกติท่านนิยมซื้อปลาร้าจากสถานที่ใดมากที่สุด 2. ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผงเป็นคำถามแบบ Likert Scale 3. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ครอบครัว การศึกษา ลักษณะครอบครัว และที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

หลังจากผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pretest) จำนวน 28 ชุดและไม่พบปัญหา จึงไม่มีการทำการแก้ไข จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ (Reliability) ของเครื่องมือและได้ค่าความเชื่อถือได้ Cronbach Alpha สำหรับส่วนประสมทางการตลาด เท่ากับ 0.749

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Pair Samples T-Test, Independent Samples T-Test, One –Way ANOVA และ Pearson Correlation โดยใช้โปรแกรม SPSS

สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ตรวจสอบเงื่อนไขว่าค่าแปรปรวนของตัวแปรตามของกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้

สถิติทดสอบ Levene Test ถ้าผลการทดสอบพบว่า ค่าแปรปรวนไม่ต่างกัน ผู้วิจัยจะใช้สถิติทดสอบ F-Test หรือ ANOVA แต่ถ้าผลการทดสอบพบว่า ค่าแปรปรวนต่างกันจะใช้สถิติทดสอบ Welch Test

2. ในกรณีที่ผลการทดสอบ F-Test หรือ Welch Test พบความแตกต่าง ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่โดยใช้สถิติ LSD ในกรณีที่ตัวแปรปรวนไม่แตกต่างกัน แต่ใช้ Dunnett T3 ในกรณีที่ค่าแปรปรวนแตกต่างกัน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2551)

สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่มผู้วิจัยมีขั้นตอนคือ ตรวจสอบค่าแปรปรวนของประชากรทั้ง 2 กลุ่มจะเท่ากันหรือไม่ โดยดูจาก Levene's Test for Equality of Variances ถ้าพบว่าค่าแปรปรวนเท่ากัน (ไม่แตกต่างกัน) จะใช้ค่าสถิติทดสอบ t ในบรรทัดที่ 1 หรือในส่วน Equal Variances Assumed (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2551)

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (42.6%) และปริมณฑล (57.4%) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (72.6%) รองลงมาเป็นเพศชาย (27.4%) มีอายุ 19-38 ปี (30.8%) รองลงมาคืออายุต่ำกว่า 19 ปี (28.5%) และอายุ 39-54 ปี (25.1%) ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (64.5%) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (64.5%) ส่วนใหญ่ทำธุรกิจส่วนตัว (27.7%) เป็นนักเรียน/นักศึกษา (27.7%) รองลงมาพนักงานบริษัท (22.7%) และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (11.5%) ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัว (เฉลี่ยต่อเดือน) 18,001-50,000 บาท (44.1%) รองลงมา 18,000 บาท หรือน้อยกว่านั้น (26.9%) และ 50,001-85,000 บาท (17.5%) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและพฤติกรรมการใช้

ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน		
- กรุงเทพมหานคร	163	42.6
- ปริมณฑล และอื่น ๆ	220	57.4
เพศ		
- ชาย	105	27.4
- หญิง	278	72.6
อายุ		
- Gen Z : ต่ำกว่า 19 ปี	109	28.5
- Gen Y : 19 – 38 ปี	118	30.5
- Gen X : 39-54 ปี	96	25.1
- Gen B : 55 ปีขึ้นไป	60	15.7
สถานภาพ		
- โสด	247	64.5
- สมรสและมีบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน	96	25.1
- สมรสแต่ไม่มีบุตร	29	7.6
- หม้าย หย่าร้างและมีบุตรอาศัยอยู่ด้วย	11	2.9
ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	86	22.5
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	247	64.5
- สูงกว่าระดับปริญญาตรี	50	13.1
อาชีพ		
- นักเรียน/นักศึกษา	106	27.7
- พนักงานบริษัท	87	22.7
- ธุรกิจส่วนตัว	106	27.7

ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมกรซื้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	44	11.5
- อื่น ๆ	40	10.4
รายได้ครอบครัว (เฉลี่ยต่อเดือน)		
- 18,000 หรือน้อยกว่านั้น	103	26.9
- 18,001-50,000	169	44.1
- 50,001-85,000	67	17.5
- 85,000 ขึ้นไป	44	11.5
ช่องทางออนไลน์ที่นิยมซื้อสินค้าประเภทนี้		
- Shopee	70	20.7
- Lazada	24	6.3
- Line	31	8.1
- Facebook	237	61.9
- อื่น ๆ	12	3.2
รวม	383	100

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบส่วน
ประสมทางการตลาด (ความสวยงามบรรจุ
ภัณฑ์ ความสวยงามของตราสินค้า ปลายี่ง
ราคา 25 บาทและ 35 บาท) แบบเดิมและตรา
สินค้าแบบปรับปรุงใหม่ โดยมี**สมมติฐานดังนี้**
ค่าเฉลี่ยของส่วนประสมทางการตลาด (ความ
สวยงามบรรจุภัณฑ์ ความสวยงามของตรา
สินค้า ปลายี่งราคา 25 บาทและ 35 บาท)
แบบเดิมและตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่

แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า
ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์และความ
สวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่ ปลายี่ง
ราคา 25 บาทและ 35 บาท มีค่าเฉลี่ยสูง
กว่าแบบเดิม ปลายี่งราคา 25 บาท อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแบ
รנדทั้ง 3 ด้าน แบบเดิมมาใช้ในการทดสอบ
สมมติฐานในขั้นต่อไป ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างทางด้านส่วนประสมทางการตลาดระหว่างแบบเดิมและแบบปรับปรุงใหม่ โดยใช้สถิติ Paired Samples T-test

	N	Mean	SD	t	df.	Sig- (2-tailed)
B1 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบเดิม	382	2.99	1.081			
B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่	382	4.04	.802	-17.010	381	.000
B5 ความสวยงามของตราสินค้าแบบเดิม	383	2.78	1.180			
B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่	383	4.10	.812	-19.626	382	.000
B12 ปลาร้าผงราคา 25 บาท	383	3.15	1.092			
B13 ปลาร้าผงราคา 35 บาท	383	3.79	.808	-10.619	382	.000

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา) ที่มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผง สำหรับ**สมมติฐาน**สามารถแบ่งออกเป็น **4 ข้อ**ย่อยดังนี้

สมมติฐาน 3.1 เพศ ที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผง แตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่าผู้หญิงกับผู้ชายไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทุกด้านของส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผง ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผงจำแนกตาม (เพศ)

	เพศ	N	Mean	SD	Levene's Test		t-test		
					F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบใหม่	ชาย	105	3.99	.893	4.420	.036	-.719	165.222	.473
	หญิง	277	4.06	.766					
B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบใหม่	ชาย	105	4.09	.889	1.983	.160	-.277	381	.782
	หญิง	278	4.11	.782					
B11 แฟนเพจมีความดึงดูดใจ	ชาย	105	3.86	.955	.011	.917	-.024	381	.981
	หญิง	278	3.86	.906					
B13 ปลาร้าผงแบบใหม่ราคา 35 บาท	ชาย	105	3.67	.967	13.243	.000	-	381	.064
	หญิง	278	3.84	.735					
PD1ปลาร้าผงรสดั้งเดิม ปลา ร้าผงรสดั้งเดิม	ชาย	105	3.78	.843	1.629	.203	.914	381	.361
	หญิง	278	3.69	.869					
SP1 ปลาร้าผงกระปุกละ 35 บาท โพรโมชัน 3 กระปุก 100	ชาย	105	4.12	.851	1.287	.257	-.604	381	.547
	หญิง	278	4.18	.795					
B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	ชาย	105	3.60	.873	.186	.666	-	381	.136
	หญิง	278	3.75	.863					

หมายเหตุ : Levene's Test เป็นการทดสอบ Equality of Variances

สมมติฐาน 3.2 อายุ ที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผงแตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่า อายุที่แตกต่างกันมีทัศนคติทางด้านส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผงไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้าน (B6) ความสวยงาม

ของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่ (B13) ปลาร้าผงราคา 35 บาท (B16.1) ปลาร้าผงกระปุกละ 35 บาท โพรโมชัน 3 กระปุก 100 (B18) ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์ ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้า
จำแนกตาม (อายุ)

	อายุ	N	Mean	SD	Levene's Test		t-test		
					F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
B2 ความสวยงามของ บรรจุภัณฑ์แบบใหม่	Gen Y & Gen Z	227	4.07	.763	.328	.567	.973	380	.331
	Gen X & Gen B	155	3.99	.857					
	Gen Y & Gen Z	227	4.18	.745	.505	.478	2.226	381	.027
	Gen X & Gen B	156	3.99	.891					
B6 ความสวยงามของ ตราสินค้าแบบใหม่	Gen Y & Gen Z	227	3.91	.847	7.519	.006	1.317	293.681	.189
	Gen X & Gen B	156	3.78	1.012					
	Gen Y & Gen Z	227	3.84	.778	1.935	.165	1.342	381	.180
	Gen X & Gen B	156	3.72	.847					
B11 แฟนเพจมีความ ดึงดูดใจ	Gen Y & Gen Z	227	3.71	.873	.030	.863	-.048	381	.962
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					
	Gen Y & Gen Z	227	4.22	.751	.318	.573	1.759	381	.079
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					
B13 ปลาร้าผงบแบบใหม่ ราคา 35 บาท	Gen Y & Gen Z	227	3.71	.873	.030	.863	-.048	381	.962
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					
	Gen Y & Gen Z	227	4.22	.751	.318	.573	1.759	381	.079
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					
PD1ปลาร้าผงบรสดั้งเดิม ปลาร้าผงบรสดั้งเดิม	Gen Y & Gen Z	227	3.71	.873	.030	.863	-.048	381	.962
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					
	Gen Y & Gen Z	227	4.22	.751	.318	.573	1.759	381	.079
	Gen X & Gen B	156	3.72	.848					

	อายุ	N	Mean	SD	Levene's Test		t-test		
					F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
SP1 ปลาร้าผงกระปุกละ 35 บาท โปรโมชัน 3 กระปุก 100	Gen X & Gen B	156	4.08	.884					
B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	Gen Y & Gen Z Gen X & Gen B	227 156	3.79 3.59	.814 .929	4.246	.040	2.162	303.823	.031

หมายเหตุ: (1) สำหรับการทดสอบความแตกต่างด้านอายุ ผู้วิจัยได้ทำการรวมกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือกลุ่ม Gen Z และ Gen Y และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่ม Gen X และ Gen B ; (2) Levene's Test เป็นการทดสอบ Equality of Variances

สมมติฐาน 3.3 รายได้ ที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้า ผง แตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่า ผู้บริโภคที่

มีรายได้แตกต่างกันมีทัศนคติและความตั้งใจซื้อไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ดังตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้า จำแนกตาม (รายได้)

	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	Test of Homogeneity of Variances		Test of Equality of Means		
					Levene	Sig.	F	Sig.	Welch
B2	Mean	Mean	Mean	Mean					
ความสวยงาม	4.11	4.04	4.03	3.91	1.434	.233	.630	.596	

	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	Test of Homogeneity of Variances		Test of Equality of Means			
	1	2	3	4	Levene	Sig.	F	Sig.	Welch	Sig.
ของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่										
B6										
ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่	4.20	4.09	4.09	3.95	.331	.803	1.044	.373		
B13										
ปลาร้าผงราคา 35 บาท	3.83	3.82	3.72	3.73	1.214	.304	.398	.755		
B15.1										
ความตั้งใจซื้อปลาฉี่ผง	3.76	3.71	3.67	3.70	1.244	.294	.142	.935		

	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	Test of Homogeneity of Variances		Test of Equality of Means			
	1	2	3	4	Levene	Sig.	F	Sig.	Welch	Sig.
B18										
ความตั้งใจซื้อ										
หากมี	3.85	3.71	3.61	3.50	3.960	.008	---	---	2.268	.083
ขายออนไลน์										
B11										
แฟนเพจมีความดึงดูดใจ										
เพจมี	3.94	3.79	3.93	3.82	1.860	.136	.714	.544		
B16.1										
ปลาร้าผงกระปุก										
ละ 35 บาท	4.28	4.17	4.12	3.93	1.697	.167	2.017	.111		
โปรโมชั่น 3 กระปุก										
100										

หมายเหตุ: กลุ่ม 1 = รายได้ 18,000 บาท หรือน้อยกว่านั้น; กลุ่ม 2 = รายได้ 18,001 – 50,000 บาท ; กลุ่มที่ 3 = รายได้ 50,001 – 85,000 บาท กลุ่ม 4 = รายได้ 85,000 บาท ขึ้นไป

สมมติฐาน 3.4 ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าผง แตกต่างกัน ผลจากการทดสอบ พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นด้าน

(B13) ปลาร้าผงราคา 35 บาท ด้าน (B11) แฟนเพจมีความดึงดูดใจ โดยที่ผู้บริโภครที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริโภครที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ดังตารางที่ 7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าจำแนกตามลักษณะ (ระดับการศึกษา)

	ระดับการศึกษา	Levene's Test					t-test			
		N	Mean	SD	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	
B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบใหม่	ต่ำกว่าปตรี	86	4.16	.749	.239	.625	1.591	380	.113	
	ปตรี หรือสูงกว่า	296	4.01	.815						
B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบใหม่	ต่ำกว่าปตรี	86	4.21	.769	.048	.827	1.362	381	.174	
	ปตรี หรือสูงกว่า	297	4.07	.823						
B13 ปลาร้าผงแบบใหม่ราคา 35 บาท	ต่ำกว่าปตรี	86	4.03	.694	8.457	.004	3.539	161.269	.001	
	ปตรี หรือสูงกว่า	297	3.72	.826						
PD1ความตั้งใจซื้อปลาร้าผง	ต่ำกว่าปตรี	86	3.78	.788	1.773	.184	.777	381	.438	
	ปตรี หรือสูงกว่า	297	3.70	.883						
B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	ต่ำกว่าปตรี	86	3.85	.888	.281	.596	1.720	381	.086	
	ปตรี หรือสูงกว่า	297	3.67	.858						
	ต่ำกว่าปตรี	86	4.10	.783	4.570	.033	3.149	163.342	.002	

ระดับ การศึกษา	N	Mean	SD	Levene's Test		t-test		
				F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
B11 แพนเพจมีความ ดึงดูดใจ	297	3.79	.944					
SP1 ปลาร้าผงกระปุก ละ 35 บาท	86	4.24	.853	1.185	.277	1.036	381	.301
3 กระปุก 100	297	4.14	.797					

หมายเหตุ : Levene's Test เป็นการทดสอบ Equality of Variances

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาหา
ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดที่
มีผลความตั้งใจซื้อปลาร้าผง

สมมติฐานข้อที่ 6 ทศนคติทางด้านส่วน
ประสมการทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับ
ความตั้งใจซื้อปลาร้าผง ดังตารางที่ 8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลความตั้งใจซื้อ
ปลาร้าผง

	ความตั้งใจซื้อ ปลาร้า (r)	ความหมาย	ลำดับ
B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่	.419 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	4
B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่	.402 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	6
B13 ปลาร้าผงราคา 35 บาท	.426 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	3
B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	.428 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	2

	ความตั้งใจซื้อ ปลาร้า (r)	ความหมาย	ลำดับ
B11 แพนเพจมีความดึงดูดใจ	.438 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	1
B16.1 ปลาร้าผงกระปุกละ 35 บาท โปรโมชัน 3 กระปุก 100	.416 (.000)	มีความสัมพันธ์ ในระดับต่ำ	5

ผลการทดสอบพบว่า ทศนคติทางด้านส่วน
ประสมการทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับ
ความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย
สามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์ ดังนี้ (B14)
การจำหน่ายที่วิสาหกิจลำบัวลอย (B11) แพน
เพจมีความดึงดูดใจ (B13) การจัดจำหน่ายทาง
ออนไลน์ เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ตัว
แปรดังกล่าวสามารถเรียงลำดับดังนี้ ตัวแปรที่มี
ความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อปลาร้ามากที่สุด
คือ (B18) ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์

มีความน่าเชื่อถือ ($r=0.533$) (B16.1) ปลาร้าผง
กระปุกละ 35 บาท โปรโมชัน 3 กระปุก 100
มีความน่าเชื่อถือ ($r=0.485$) (B6) ความสวยงาม
ของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่ มีความ
น่าเชื่อถือ ($r=0.464$) (B11) แพนเพจมีความ
ดึงดูดใจ มีความน่าเชื่อถือ ($r=0.454$) (B2) ความ
สวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่ มี
ความน่าเชื่อถือ ($r=0.439$) ดังตารางที่ 9
ต่อไปนี้

ตารางที่ 9 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สถิติ และผลการทดสอบ
สมมติฐานข้อที่ 1 ค่าเฉลี่ยของส่วนประสมทางการตลาด (ความสวยงามบรรจุภัณฑ์ ความน่าเชื่อถือของ บรรจุภัณฑ์ ความจดจำง่ายของตราสินค้า ความทันสมัยของตราสินค้า) แบบใหม่และแบบเก่าแตกต่างกัน	
B1 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบเดิม - B2 บรรจุภัณฑ์ แบบปรับปรุงใหม่	แบบใหม่ > แบบเก่า
B5 ความสวยงามของตราสินค้าแบบเดิม - B6 ตราสินค้าแบบ ปรับปรุงใหม่	แบบใหม่ > แบบเก่า

สมมติฐาน	สถิติ และผลการทดสอบ
B12 ปลาร้าผงราคา 25 บาท - B13 ปลาร้าผงราคา 35 บาท	ราคา 35 บาท > ราคา 25 บาท
สมมติฐานข้อที่ 2.1 เพศที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าแตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน	
สมมติฐานข้อที่ 2.2 อายุที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าแตกต่างกัน	
1. อายุ → B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่	X ไม่แตกต่างกัน
2. อายุ → B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่	Gen Z & Gen Y > Gen X & Gen B
3. อายุ → B13 ปลาร้าผงราคา 35 บาท	X ไม่แตกต่างกัน
4. อายุ → B15.1 ความตั้งใจซื้อปลาร้าผง	X ไม่แตกต่างกัน
5. อายุ → B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	Gen Z & Gen Y > Gen X & Gen B
6. อายุ → B11 แพนเพจมีความดึงดูดใจ	X ไม่แตกต่างกัน
7. อายุ → B16.1 ปลาร้าผงกระปุกละ 35 บาท โปรโมชัน 3 กระปุก 100	X ไม่แตกต่างกัน
สมมติฐานข้อที่ 2.3 รายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าแตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน	
สมมติฐานข้อที่ 2.4 ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้อปลาร้าแตกต่างกัน	
1. ระดับการศึกษา → B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่	ไม่แตกต่างกัน
2. ระดับการศึกษา → B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่	ไม่แตกต่างกัน
3. ระดับการศึกษา → B13 ปลาร้าผงราคา 35 บาท	กลุ่มที่ต่ำกว่า ป.ตรี > กลุ่ม ป.ตรี หรือสูงกว่า
4. ระดับการศึกษา → B15.1 ความตั้งใจซื้อปลาร้าผง	ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐาน	สถิติ และผลการทดสอบ
5. ระดับการศึกษา → B18 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์	ไม่แตกต่างกัน
6. ระดับการศึกษา → B11 แฟนเพจมีความดึงดูดใจ	ไม่แตกต่างกัน
7. ระดับการศึกษา → B16.1 โปรโมชัน 3 กระจุก 100	กลุ่มที่ต่ำกว่า ป.ตรี > กลุ่ม ป.ตรี หรือสูงกว่า
สมมติฐานข้อที่ 3 ทิศนคติทางด้านส่วนประสมการทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อปลา ร้า	
1.B2 ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์แบบปรับปรุงใหม่ ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r=0.419)
2.B6 ความสวยงามของตราสินค้าแบบปรับปรุงใหม่ ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r=0.402)
3.B13 ปลา ร้าผงราคา 35 บาท ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r=0.426)
4.B14 ความตั้งใจซื้อหากมีขายออนไลน์ ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r=0.428)
5.B11 แฟนเพจมีความดึงดูดใจ ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r=0.438)
6.B16.1 โปรโมชัน 3 กระจุก 100 ↔ ความตั้งใจซื้อ	(r= 0.416)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และราคาของปลา ร้าผงแบบปรับปรุงใหม่ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากภาพจะเห็นได้ว่า บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่ปรับปรุงใหม่นั้นมีความทันสมัย สวยงามและสร้างความน่าเชื่อถือได้มากกว่า ในส่วนของราคานั้น ถึงแม้ว่าราคาใหม่นั้นจะสูงกว่าเดิม แต่สิ่งนี้เป็นไปตามทฤษฎีทางการตลาดที่ว่า

ผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาแค่ราคาถูกเสมอไป แต่พิจารณาจากคุณค่าที่ได้รับ ดังนั้นสามารถสรุปเป็นกลยุทธ์การตลาดได้ดังนี้ ผลลัพธ์ปลา ร้าผงในบรรจุภัณฑ์แบบใหม่ ใช้ตราสินค้าใหม่ และขายในราคา 35 บาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าเพศที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้ทัศนคติหรือความตั้งใจซื้อแตกต่างกันซึ่งอาจเป็นเพราะว่าปลา ร้าเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับอาหาร ดังนั้นเพศหญิงกับเพศชายอาจจะมีความต้องการเกี่ยวกับปลา ร้าที่ไม่แตกต่างกัน เพราะสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการคือต้องการเพิ่มรสชาติให้กับอาหาร ในส่วนของ

รายได้นั้นพบว่ารายได้ไม่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้อในทุกด้าน เนื่องจากราคาขายสินค้าไม่ได้สูงมากขายเพียงกระปุกละ 35 บาท และมีโปรโมชั่น 3 กระปุก 100 ดังนั้นคนที่มีรายได้มากกว่าหรือน้อยกว่าสามารถซื้อสินค้าได้แต่ในส่วนของการศึกษานั้นพบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ป.ตรี มีค่าเฉลี่ยทัศนคติในด้าน Facebook ให้ข้อมูลที่ดึงดูดใจมากกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีโอกาสได้เห็นโฆษณาทาง Facebook ทำให้มีความคาดหวังในคุณภาพของโฆษณาที่สูงกว่าคาดหวังว่าจะให้ข้อมูลที่ดึงดูดใจมากกว่านั้น ในส่วนของราคาพบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความตั้งใจซื้อปลาร้าที่ราคา 35 บาท ที่สูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีหรืออาจกล่าวได้ว่ากลุ่มที่มีศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่นิยมรับประทานปลาร้า ซึ่งข้อค้นพบนี้เป็นไปม่นทางเดียวกันกับนอกจากนี้งานวิจัยของ น้ำฝน ประสงค์ดี (2548) ที่พบว่า กลุ่มผู้บริโภคสามอย่างเป็นนักเรียนนักศึกษาอยู่ในส่วนของอายุพบว่ากลุ่ม Gen Y และ Gen Z จะมีความตั้งใจซื้อปลาร้าผงที่ราคา 35 บาท และมีความตั้งใจซื้อปลาร้าผงทางออนไลน์สูงกว่ากลุ่ม Gen X และ Gen B นั้น อาจเป็นเพราะกลุ่ม Gen Y และ Gen Z มีความคล่องทางเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่า Gen X & Gen B

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าการโฆษณาทางเฟสบุ๊ก และการจัดจำหน่ายทางออนไลน์ มีผลต่อความตั้งใจซื้อปลาร้าผง ซึ่งเป็นเพราะว่าปัจจุบันนี้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปตามสื่อสังคมออนไลน์และนิยมซื้อสินค้าทางออนไลน์มากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีทางการตลาดที่ว่า ผู้ขายควรทำการโฆษณาสินค้า เพราะการโฆษณานั้นมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้สึกรักและทัศนคติที่ดีต่อสินค้า และแบรนด์รวมไปถึงสร้างความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ความสะดวกในการซื้อสินค้าก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะกับสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค เช่น ปลาร้าผง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการควรปรับปรุงบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้เป็นแบบปรับปรุงใหม่ที่นำเสนอโดยคณะผู้วิจัยและควรเลือกกำหนดราคากระปุกละ 35 บาท และควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายคือ ทางออนไลน์ และควรใช้โปรโมชั่น 3 กระปุก 100 บาท นอกจากนี้ควรใช้ Facebook Fan page ที่คณะผู้วิจัยช่วยออกแบบเนื้อหาทางการตลาดดังภาพที่ 2

ผลการวิจัยพบว่าหากปลาร้าผงมีขายออนไลน์ผู้บริโภคก็จะมีการตัดสินใจซื้อดังนั้นผู้ประกอบการควรนำระบบการขายสินค้าออนไลน์เข้ามาใช้ โดยเฉพาะ Facebook

เพราะ 62% ของผู้ตอบแบบสอบถามเลือกชื่อนี้มากที่สุด

ผลจากการทดสอบสมมติฐานในส่วนของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์นั้น สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มเป้าหมายของปลาร้าผงเขมานัวร์นั้นเป็นทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และรายได้ไม่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อ แต่ กลุ่ม Gen Y & Z มีแนวโน้มจะซื้อมากกว่ากลุ่ม Gen X & B และผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มที่จะซื้อ มากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

สำหรับส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญต่อความตั้งใจซื้อปลาร้าผงเขมานัวร์เรียงตามลำดับ คือ (1) การโฆษณาทาง Facebook (2) การจัดจำหน่ายทางออนไลน์ (3) ราคา 35 บาท (4) ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ (5) การส่งเสริมการขาย (กระปุก 100 บาท) และ (6) ความสวยงามของตราสินค้า

References

- Pongsapitch, P. (2018). **Export value of fermented fish.** Retrieved December 17, 2020, from <https://www.pptvhd36.com/news/>. (in Thai)
- Prasongdi, N. (2005). **Papaya Salad: Consumption behavior of urban people study: The case of Trok**

Wang Lang community, Siriraj Subdistrict, Bangkok Noi District Bangkok. Bangkok: Silpakorn University. (in Thai)

Wanitbancha, K. (2008). **Using SPSS for windows in data analysis.** Bangkok Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

การศึกษาเปรียบเทียบสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภ กับเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ

อาทิมา พงศ์ไพบูลย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: arthima.po@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

ไตรภูมิภภามีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภภภูมิ รูปภภภูมิ อรูปภภภูมิ จากภภภูมิต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภภ เพื่อศึกษาแนวคิด ความเชื่อ ทศนคติ และบทบาทของสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำคัญของชาติ ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับเทพปกรณัมในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติไว้อย่างหลากหลาย

งานวิจัยนี้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากที่มีการกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่อไปนี้ ข้อมูลชุด A สะท้อนจากวัฒนธรรมไทย : ศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน “ไตรภูมิภภ” ซึ่งเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ทางพระพุทธศาสนา ข้อมูลชุด B สะท้อนจากวัฒนธรรมต่างชาติ : ศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเทพปกรณัมกรีก เทพปกรณัมนอร์ส เทพปกรณัมอเมริกันอินเดีย เทพปกรณัมอียิปต์ เทพปกรณัมฮินดู เทพปกรณัมจากศาสนาคริสต์ รวม 9 วัฒนธรรม 25 ส่วนวน โดยมีการจำแนกข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อพิจารณาลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบกับสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภภ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะพิเศษและทศนคติที่มีต่อสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภภได้มีความเหมือนคล้ายกับเทพปกรณัมฮินดูอย่างใกล้ชิด สำหรับในวัฒนธรรมอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมของแนวคิดการมีชีวิตที่มี “ราก” จากเทพเจ้าและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยสัมพันธ์กับสัตว์เหนือธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านาน

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยัดมันคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

จากการศึกษาเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิิกถา และเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ อีก 25 สำนวน ทำให้ได้เข้าใจถึงความหลากหลายและความสำคัญของสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ทุกวัฒนธรรม เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างเทพเจ้า วีรบุรุษ มนุษย์ และสัตว์ แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียด แต่สัตว์เหนือธรรมชาติได้มีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของเทพปกรณัมทั่วโลก

คำสำคัญ : สัตว์เหนือธรรมชาติ, ไตรภูมิิกถา, เทพปกรณัม

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

A Comparative Study of Supernatural Animals in Tribhumikatha and Various Myths

Arthima Pongpaiboon

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: arthima.po@ssru.ac.th

ABSTRACT

“Tribhumikatha” (the three realms) consists of the detail about supernatural animals. It is interesting to study the ideology, belief, perspective and role of those creatures in the literature. It also extended the idea about the creatures by comparing them with myths from other cultures, which also speak about supernatural animals.

This research compares the uniqueness of supernatural animals in various myths. Group A reflects Thai culture; supernatural animals in “Tribhumikatha,” the oldest Buddhist text in Thailand. Group B represents other cultures; the study of supernatural animals in Greek myths, Nosh myths, American Indian myths, Egyptian Myth, Hindu myths, and Christian myths—a total of 25 versions from 9 specific cultures. The categories of supernatural animals were compared to understand each culture's uniqueness to the Thai culture.

The results showed that the uniqueness and the ideology of supernatural animals in “Tribhumikatha” are more similar to Hindu myths. In the other cultures studied, they reflect the idea that the “roots” of life that relate to a supernatural animal is from the Gods and that they are auspicious things that exist for an extended period of time.

The study of supernatural animals in “Tribhumikatha” and the 25 versions of myths from other cultures helps us understand the various concepts and the importance of supernatural animals in every culture. It also shows the relation between the God,

เน้นความเป็นวัง ปุถุภพของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

hero, human, and animal. They differ in details for every myth, but supernatural animals play an essential role in each one.

Keywords: supernatural animals, Tribhumikatha, myths

บทนำ

ไตรภูมิภิกขาเป็นขุมทรัพย์ทางความรู้ ความคิด และการดำเนินชีวิตของคนไทย การศึกษาไตรภูมิภิกขาทำให้ได้เข้าใจสังขารม เปิดโลกทัศน์ในการพิจารณาสรรพสิ่ง เกิดความรุ่งเรืองทาง ปัญญา เป็นบ่อเกิดความรู้ มีความแพร่หลาย และส่งอิทธิพลต่อศาสตร์แขนงต่าง ๆ และเป็น “ราก” ของความคิดที่ อารงอยู่ยาวนานใน สังคมไทย

เนื้อหาในไตรภูมิ ประกอบด้วยเนื้อหา เกี่ยวกับภพภูมิทั้งสาม คือ กามภูมิ รูปภูมิ อรูป ภูมิ มีการกล่าวถึงรายละเอียดของดินแดนแต่ละ ภูมิ ได้แก่ นรกภูมิ ตีรจฉานภูมิ เปรตภูมิ อสุรกายภูมิ มนุสสภูมิ ฉกามาพจร และพรหม โลก มีการกล่าวถึงผู้ที่อยู่แต่ละดินแดนถึง รูปลักษณะและที่มา รวมทั้งกล่าวถึงเรื่อง ผลของ กรรมดีและกรรมชั่ว อันส่งผลต่อการกำเนิดและ การดำรงอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ แต่ยังคงต้องมีการ เวียนว่าย อยู่ในสังสารวัฏตราจนกว่าจะบรรลु จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ นิพพาน ดังข้อความที่ ปรากฏใน “นวมกัณฑ์ อวินิโกครูป อนิจจ ลักษณะ” ได้กล่าวไว้ชัดเจน เกี่ยวกับความไม่ เที่ยงแท้ และ “การเวียนเกิดเวียนตาย” ของ สรรพชีวิตที่ไม่ใช่จำกัดอยู่เฉพาะมนุษย์เท่านั้น ดังข้อความที่ว่า

“ฝูงสัตว์ทั้งหลายอันเกิดในไตรภพนี้
แม้ว่ามียศศักดิ์สมบัติก็ดี คือตั้งว่าพระญา
มหาจักรพรรดิราชนั่นก็ดี ตั้งพระอินทร์เจ้า

ไตรตรึงษ์พิภพก็ดี ตั้งพระพรหมก็ดี ทั้งนี้บ่
ห่อนยืนอยู่มั่นคงในยศศักดิ์สมบัตินี้ได้เลย
สักคาบ เทียรย่อมนรู้ฉิบหาย รู้ตายจาก รู้
พลัดพรากจากสมบัตินั้นแล อันว่าพระ
อินทร์ก็ดี พระ(พร)หมก็ดี ครั้นว่าถึงเมื่อ
สิ้นแก่อายุแล้ว ก็เทียรย่อมห่วงเหี่ยวเวียน
ไปมาในไตรภพนี้บ่มีรู้แล้วเลยสักคาบ บาง
คาบเล่าไปเกิดในจตุรธาบาย แล้วได้ทน
ทุกขเวทนา(ก)นักหนา(ก)มี แลย่อมน่าบ่มี
เที่ยงในสงสารนี้ เพื่อดีดัง นั้น ...”
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2544, น. 208)

อนึ่ง จากการศึกษาเนื้อหาสาระในภูมิ ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทั้งสวดภูมิและทุกติ ภูมินี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเรื่องสัตว์เหนือ ธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภิกขา ที่มีการ กล่าวถึงในหลายภูมิ ทั้งบนสวรรค์ แดนทิพพานต์ แดนมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน ตลอดจนในแดน นรก แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ ทศนคติ และบทบาทของสัตว์เหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏใน คัมภีร์สำคัญของชาติ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยง แนวคิดเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับเทพปกรณัม ในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีการกล่าวถึงสัตว์ เหนือธรรมชาติไว้อย่างหลากหลาย และน่าสนใจ

“สัตว์เหนือธรรมชาติ” หมายถึง สัตว์ที่มี ลักษณะพิเศษแตกต่างจากสัตว์ตามธรรมชาติ ทั่วไป เช่น มีกำเนิดผิดปกติ มีรูปลักษณะพิเศษ มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น ผู้วิจัยได้ศึกษา

เน้นความเป็นวัฏจักรของชีวิตความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยได้สุ่มตัวอย่างข้อมูลเทพปกรณัมโดยเลือกจากสำนวนที่มีเนื้อหาบางส่วนตรงกับข้อกำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1. เนื้อหาที่มีการกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเทพเจ้า, พระผู้สร้าง (Creator), ศาสดาของศาสนา, วีรบุรุษ
2. ลักษณะเนื้อหาอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประวัตินิ (ภาพรวมหรือเหตุการณ์สำคัญบางตอน) การอธิบายเหตุ การสร้างโลกและสรรพสิ่งวันสิ้นโลก หรือการผจญภัย การทดสอบ

การศึกษาเทพปกรณัมต่างวัฒนธรรมทำให้เราได้เข้าใจถึงแนวคิดร่วมในการนำสัตว์เหนือธรรมชาติไปเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าในเทพปกรณัมต่างๆ และเห็นถึงความสำคัญของสัตว์ที่ปรากฏอยู่ทุกวัฒนธรรม ดังที่เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2558, น. 191) กล่าวว่า

“ผู้คนบางส่วนมีความเชื่อว่าเรามีความสัมพันธ์เชิงญาติกับสัตว์ ซึ่งมีคุณสมบัติแตกต่างกันไปในแต่ละชนิด ในบางสังคมเชื่อว่าสัตว์บางชนิด มีพลังอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสามารถสร้างสรรค์และรักษาชีวิต สัตว์ถูกพิจารณาว่าเป็นแหล่งของภูมิปัญญาและพลังอำนาจไม่ใช่เพราะสัตว์ยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ แต่เป็นเพราะสัตว์มีความลึกลับส่วนตัวที่เข้าถึงความเร้นลับของธรรมชาติอย่างที่มีมนุษย์ไม่อาจเข้าถึง”

การศึกษาเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติจึงเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่สะท้อนแนวคิดอันลึกซึ้งของคนโบราณที่ข้ามผ่านกาลเวลามาจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิดและทฤษฎีของงานวิจัยนี้ ใช้หลักแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเทพปกรณัม (Mythology) ตามแนวทางของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ดังที่แคมป์เบลล์ (Campbell, 2002: 27-28 อ้างถึงใน บารณี บุญทรง, 2561, น.4) ได้กล่าวว่า เทพปกรณัมคือสัญลักษณ์ทางจิตวิทยา เรื่องราว ในเทพปกรณัมเป็นการบอกเล่าเชิงสัญลักษณ์และอุปลักษณ์ผู้อ่านจึงไม่ควรตีความ ตรงตามตัวอักษรแต่ควรตีความในเชิงสัญลักษณ์หรืออุปลักษณ์จึงจะเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งเป็นทฤษฎีหนึ่งในการศึกษาเทพปกรณัมในมุมมองทางจิตวิทยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่าง ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่อง “สัตว์เหนือธรรมชาติ” ที่ปรากฏในไตรภูมิ กถา และเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยมี การจำแนกข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อพิจารณาลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบกับสัตว์เหนือธรรมชาติ ในไตรภูมิอภิมหา

กลุ่มข้อมูลที่ศึกษา

ในงานวิจัยนี้ได้เลือกใช้ข้อมูลที่มีการกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่อไปนี้

- ข้อมูล A วัฒนธรรมไทย : พุทธศาสนา ศึกษา สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน “ไตรภูมิอภิมหา” โดยศึกษาจากไตรภูมิอภิมหาฉบับถอดความ ของโครงการวรรณกรรมอาเซียน กรมศิลปากร จัดพิมพ์ครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2555

- ข้อมูล B วัฒนธรรมต่าง ๆ รวม 9 วัฒนธรรม 25 สำนวน ในการคัดเลือกสำนวนต่าง ๆ มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเทพปกรณัมสำนวนต่าง ๆ แบ่งตามพื้นที่

ทวีป	วัฒนธรรม	สำนวน
ทวีปยุโรป	1. เทพปกรณัมกรีก	1.1 โพไซดอน (Poseidon) DR. KNOW. (2557). โพไซดอน ใน <i>ทวยเทพ และตำนานสัตว์ประหลาดกรีก – โรมัน</i> . หน้า 60 – 61. กรุงเทพฯ : ยิปซี. 1.2 เฮดีส (Hades) บารนี บุญทรง. (2560). เฮดีส (Hades) ใน <i>เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัมโลก</i> . หน้า 64. พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร. 1.3 อพอลโล (Apollo) Waterfield, Robin and Waterfield, Kathryn. (2011). Apollo. <i>The Greek Myths : Stories of the Greek gods and heroes vividly retold</i> . (p. 57 – 58) London : Quercus. 1.4 เฮราคลีส / เฮอรัควิลิส (Heracles/Hercules) แฮมิลตัน, เอดิซ. (2558). เฮอรัควิลิส. ใน <i>ปกรณัมปรัมปรา</i> . (p. 229 – 246). นพมาส แววงษ์, ผู้แปล จาก Mythology. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ทวีป	วัฒนธรรม	สำนวน
		1.5 มินโนทอร์ (Minotaur) Bellingham, David; Whittaker, Clio and Grant, John; (2002). Theseus and the Minotaur. <i>Myths and Legends</i> . (p. 102 - 106). London : Quantum Books.
	2. เทพปกรณัม นอร์ส	2.1 โอดิน (Odin) บารนี บุญทรงง. (2560). โอดิน (Odin) ใน <i>เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัมโลก</i> . หน้า 90 -91. พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2.2 Thor and the World Serpent Davidson, Hilda R. Ellis. (1982). Thor and the World Serpent. <i>Scandinavian Mythology</i> . (p. 60). London : Hamlyn. 2.3 Thor's Wagon and Goats Davidson, Hilda R. Ellis. (1982). Thor's Wagon and Goats. <i>Scandinavian Mythology</i> . (p. 66). London : Hamlyn.
ทวีป อเมริกา	3. เทพปกรณัม อเมริกันอินเดีย	3.1 Creation and Deluge Little, C.S. (2002). Creation and Deluge. <i>Mythology</i> . (p. 590 - 593). London : Duncan Baird Publishers. 3.2 Why the Owl has big eyes ? Erdoes, Richard and Ortiz, Alfonso. (c1984). Why the Owl has big eyes ?. <i>American Indian Myths and Legends</i> . (p. 398 - 399). New York : Pantheon Books.

ทวีป	วัฒนธรรม	สำนวน
		3.3 Butterflies Erdoes, Richard and Ortiz, Alfonso. (c1984). Butterflies. <i>American Indian Myths and Legends</i> . (p. 407 - 408). New York : Pantheon Books.
	4. Heros of Central and South American Mythology	4.1 The Flight of Quetzalcoatl Press, Petra. (1997). The Flight of Quetzalcoatl. <i>Great Heroes of Mythology</i> . (p.136 – 140). Singapore: MetroBooks. 4.2 Botoque Steals Fire from Jaguar’s Wife Press, Petra. (1997). Botoque Steals Fire from Jaguar’s Wife. <i>Great Heroes of Mythology</i> . (p.151). Singapore:MetroBooks.
ทวีปแอฟริกา	5. เทพปกรณัม อียิปต์	5.1 เทพเจ้ารา บารนี บุญทรง. (2560). เทพเจ้ารา ใน <i>เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัมโลก</i> . (หน้า 48). พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 5.2 เทพเจ้าฮอรัส เทพปกรณัมเกี่ยวกับเทพเทวีไอซิส และพระนามของเทพเจ้ารา บารนี บุญทรง. (2560). เทพเจ้าฮอรัส ใน <i>เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัมโลก</i> . (หน้า 53 – 54). พิษณุโลก : คณะ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 5.3 เทพเจ้าอานูบิส บารนี บุญทรง. (2560). เทพเจ้าอานูบิส ใน <i>เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัมโลก</i> . (หน้า

ทวีป	วัฒนธรรม	สำนวน
		51 – 52). พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
	6. African Mythology	6.1 The Coming of Darkness Parrinder, Geoffrey. (c1967). The Coming of Darkness. <i>African Mythology</i> . (p. 28 - 29). London : Paul Hamlg. 6.2 The Origins of Death :The Messengers Parrinder, Geoffrey. (c1967). The Origins of Death :The Messengers. <i>African Mythology</i> . (p. 54). London : Paul Hamlg.
	7. Hero of African Mythology	7.1 Anansi the Spider Press, Petra. (1997). Anansi the Spider. <i>Great Heroes of Mythology</i> . (p.120 – 122). Singapore: MetroBooks. 7.2 Aiwel Longar and Spear Masters Press, Petra. (1997). Aiwel Longar and Spear Masters. <i>Great Heroes of Mythology</i> . (p.130 – 131). Singapore: MetroBooks.
ทวีปเอเชีย	8. เทพปกรณัมฮินดู	8.1 Shiva’s Blue Throat Bellingham, David; Whittaker, Clío and Grant, John; (2002). Shiva’s Blue Throat. <i>Myths and Legends</i> . (p.154 – 155). London: Quantum Books. 8.2 Vishnu the Preserver Bellingham, David; Whittaker, Clío and Grant, John; (2002). Vishnu the Preserver. <i>Myths and Legends</i> . (p.162). London: Quantum Books. 8.3 The Elephant-Headed God

ทวีป	วัฒนธรรม	สำนวน
		Bellingham, David; Whittaker, Clío and Grant, John; (2002). The Elephant-Headed God. Myths and Legends. (p.157 – 159). London: Quantum Books.
		8 . 4 The Golden Deer (Rama and Sita) Sullivan, K.E. (c1998). The Golden Deer (Rama and Sita). Indian : Myths & Legends. (p. 40 - 48). London : Brockhampton Press.
9. ศาสนาคริสต์	9. เทพปกรณัมเกี่ยวกับบาปของมนุษย์ สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2549). พระคริสตธรรมคัมภีร์ ไทย – อังกฤษ. กรุงเทพฯ : สมาคมพระคริสตธรรมไทย. บาร์นี บุญทรง. (2560). เทพปกรณัมเกี่ยวกับบาปของมนุษย์ ใน เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 776311 เทพปกรณัม โลก. (หน้า 79). พิษณุโลก : คณะ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร.	

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลชุด A สะท้อนจากวัฒนธรรมไทย : ศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน “ไตรภูมิอภินิหาร” ซึ่งเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ทางพระพุทธศาสนา ข้อมูลชุด B สะท้อนจากวัฒนธรรมต่างชาติ : ศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเทพปกรณัมกรีก เทพปกรณัมนอร์ส เทพปกรณัมอเมริกัน อินเดีย เทพปกรณัมอียิปต์ เทพปกรณัมฮินดู เทพปกรณัมจากศาสนาคริสต์รวม 9 วัฒนธรรม 25 สำนวน โดยมีการจำแนกข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในวัฒนธรรม

ต่าง ๆ เพื่อพิจารณาลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบกับสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิอภินิหาร

ผลการวิจัย

ข้อมูลชุด A สัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิอภินิหารจากข้อมูลชุด A สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิอภินิหาร พบว่ามีการระบุถึงสัตว์เหนือธรรมชาติไว้ใน 4 แดน ได้แก่ แดนนรก แดนสัตว์เดรัจฉาน แดนสวรรค์ และแดนชมพูทวีป – หิมพานต์

เน้นความเป็นวิจัย ปู่ลูกพี่ของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ก. ข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภคา : แदनนรก

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภคา : แदनนรก

ชนิดของสัตว์	ลักษณะของสัตว์เหนือธรรมชาติ	การปรากฏข้อมูลในไตรภูมิภคา	บทบาทของสัตว์เหนือธรรมชาติ
สุนัข 5 จำพวก ได้แก่ สุนัขขาว แดง ดำ และเหลือง	สุนัขเหล่านี้รูปร่างโตเท่าช้างสารทุกตัว	นรกบ่าว – สุนัขนรก	ทำหน้าที่รุมกัดร่างกายสัตว์ที่อยู่ในนรกขุมนี้ด้วยบาปกรรมของเขาทำให้ไม่ตายแต่ต้องทนเจ็บปวดสาหัส ได้รับทุกขเวทนาเป็นอันมาก
แร้งกา	แร้งกาในนรกนี้มีรูปร่างใหญ่โตเท่าเกวียนทุกตัว	นรกบ่าว – สุนัขนรก	ทำหน้าที่รุมจิกร่างกายสัตว์ที่อยู่ในนรกขุมนี้ด้วยบาปกรรมของเขาทำให้ไม่ตายแต่ต้องทนเจ็บปวดสาหัส ได้รับทุกขเวทนาเป็นอันมาก

จากตาราง 2 พบว่าสัตว์เหนือธรรมชาติที่พบในแดนนรก ได้แก่ สุนัข และแร้งกา ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือรูปร่างมีขนาดใหญ่โตกว่าสัตว์ตามธรรมชาติ พบในแดนนรกบ่าว – สุนัขนรก และมีบทบาทในการเป็นผู้ทำหน้าที่ลงทัณฑ์แก่สัตว์นรกที่เคยทำบาปมาในอดีต สุนัขและแร้งกาจะใช้ปากทำร้ายสัตว์นรกให้ได้รับการทรมานเข้าไปซ้ำมาจนกว่าจะสิ้นกรรม

ข. ข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภคา : แदनของสัตว์เดรัจฉาน

จากการศึกษาพบว่าสัตว์เหนือธรรมชาติที่มีการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในแดนเดรัจฉานมีดังต่อไปนี้

1. ราชสีห์ 4 ชนิด ได้แก่ ราชสีห์ประเภท ดินสีหะ กาสสีหะ ปันฑุรสีหะ ไกรสรสีหะ
2. ช้างแก้ว 10 ตระกูล ได้แก่ กภาพาพก หัตถิกุล คังเคยยหัตถิกุล ปันทรหัตถิกุล

ตามพหัตถ์ถึกุล ปิงคลหัตถ์ถึกุล คันธหัตถ์ถึกุล มังคลหัตถ์ถึกุล เหมหัตถ์ถึกุล อุโปสถหัตถ์ถึกุล ฉัน ทันหัตถ์ถึกุล

3. ปลาใหญ่ 7 ตัว ได้แก่ ปลาติมิ ปลาติง มงคล ปลาติมิริงคัล ปลาอานนท์ ปลาติมิน ทะ ปลาอัชฌณาโรหะ ปลามหาติมิระ

4. พญาครุฑ อาหารและที่อยู่ของครุฑ เหมือนกับเทวดาบนสวรรค์ มีฤทธิ์อำนาจ สามารถเนรมิตตนได้ ครุฑมีการเกิดได้ 4 แบบ คือ เกิดจากครรภ์ จากไข่ จากโคล และเกิด เป็นรูปกายโตใหญ่ในทันที

5. นาค มี 2 ชนิด คือ ถลชะ และชลชะ นาคถลชะสามารถเนรมิตตนได้แต่บนบก ไม่สามารถเนรมิตตนได้ในน้ำ ส่วนนาคชลชะ สามารถเนรมิตตนได้แต่ในน้ำ ไม่สามารถ เนรมิตตนได้บนบก

6. หงส์ หรือราชหงส์อาศัยอยู่ในเขาคิชฌ กูฏและในถ้ำทอง

จากสัตว์เหนือธรรมชาติ 6 จำพวกข้างต้น มีลักษณะที่แตกต่างจากสัตว์ทั่วไปในเรื่อง รูปลักษณะที่มีสีสันทหลากหลายและมีความ งดงามวิจิตร อีกทั้งมีขนาดที่ใหญ่โตและมี พละกำลังที่มหาศาลยิ่งกว่าสัตว์ทั่วไป แม้ใน สัตว์จำพวกเดียวกัน เช่น ปลาใหญ่ 7 ตัว ก็ยังมี พละกำลังแตกต่างกัน เช่น ปลาติมิริงคัลมี ลำตัวยาว 500 โยชน์ เมื่อว่ายน้ำฉวัดเฉวียน จะทำให้เกิดฟองกระจายไปถึง 700 – 800 โยชน์ แต่ก็ยังมีปลาอานนท์ ปลาติมินทะ

ปลาอัชฌณาโรหะและปลามหาติมิระที่มีลำตัว ใหญ่กว่าถึง 1,000 โยชน์ ทั้งยังมีความ แข็งแรงและมีพละกำลังมากกว่าปลาติมิริง คัล

ตัวอย่าง “นาค” สัตว์เหนือธรรมชาติที่มี กำเนิดและลักษณะพิเศษ ดังข้อความในไตร ฎุมิกถา ฉบับถอดความ (2555, น. 90) ที่ว่า

... นาคชนิดหนึ่งอาศัยอยู่ในทะเล เมื่อนาคตัวเมียมีครรภ์แก่ก็จะตริกลง อยู่ในใจว่า หากจะออกลูกกลางทะเลนี้ ทะเลก็มีฟองมากซึ่งเกิดจากนกกน้ำ และ ครุฑ ดังนั้น นาคที่มีครรภ์แก่จึงดำน้ำลง ไปจนถึงแม่น้ำทั้งห้าที่ชื่อว่า คงคา ยมนา อจิรวดี สรภู มหิมทานที ซึ่งไหลลงสู่มหาสมุทรใหญ่ แล้วจึงดำน้ำขึ้นไปยังป่า ใหญ่ที่ชื่อป่าหิมพานต์ ในป่าหิมพานต์นั้น มีถ้ำทอง ซึ่งครุฑไม่สามารถบินไปถึงได้ นางนาคจึงคลอดลูกไว้ในที่นั้น ...

อนึ่ง สัตว์เหนือธรรมชาติเหล่านี้ แม้จะ กล่าวถึงในส่วนของสัตว์เดรัจฉาน แต่ในไตรฎุมิกถา ก็ได้ระบุไว้ว่าเป็นสัตว์ชั้นดี แตกต่างจากสัตว์ ธรรมดาทั่วไป

ค. ข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน ไตรฎุมิกถา : แดนสวรรค์

จากการศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่ ปรากฏในแดนสวรรค์ พบว่าตามปกติสัตว์ทั่วไป ไม่สามารถอยู่ในแดนสวรรค์ได้ แต่สัตว์เหนือธรรมชาติ

ในแดนสวรรค์มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นบริวารของเทวดาผู้เป็นใหญ่ เช่น ม้าแก้วที่ทำหน้าที่เทียมรถไพลยนต์ของพระอินทร์, ช้างเอราวัณที่เป็นเทวบุตรที่เนรมิตตนเป็นช้างเพื่อเป็นที่ประทับและเป็นพาหนะทรงของพระอินทร์ ดังข้อความในไตรภูมิอภินิหาร ฉบับถอดความ (2555, น. 185) ที่ว่า

...ที่เขาพระสุเมรุ นั้น มีช้างตัวหนึ่งชื่อ ไอยราพต ช้างตัวนี้ไม่ใช่สัตว์เดรัจฉาน เพราะในเมืองสวรรค์ไม่มีสัตว์เดรัจฉานอยู่เลย มีแต่เทวดาทั้งสิ้น มีเทวดาองค์หนึ่งชื่อเอราวัณเทวบุตรก็จะเนรมิตตัวเป็นช้างเผือกเชือกใหญ่สูง 1,200,000 วา มี 33 เศียร มีเศียรเล็กๆ อีก 2 เศียรอยู่รอบนอกเศียรใหญ่เหล่านั้น เศียรใหญ่มีขนาด 2,000 วา เศียรต่างๆ ถัดเข้าไปขนาด 3,000 วา 4,000 วา 5,000 วา 6,000 วา ...

ง. ข้อมูลสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิอภินิหาร : ชมพูทวีป - หิมพานต์

จากการศึกษาสัตว์เหนือธรรมชาติที่อยู่ในแดนชมพูทวีป – ป่าหิมพานต์ ได้แก่ นกขนาดใหญ่ ที่อยู่เชิงผาหิมพานต์ พญาช้างฉัททันต์ที่มีสีขาวย มีรัศมีรอบตัวและสามารถเหาะได้ มีบริวาร 8,000 เชือก และกินรีที่มีลักษณะครึ่งนกครึ่งมนุษย์ แสดงให้เห็นว่าสัตว์ที่อยู่ในแดนหิมพานต์จะมีลักษณะพิเศษที่ต่างจาก และ

มีความเกี่ยวข้องกับเทพเทวดาหรือพระโพธิสัตว์

“หิมพานต์” ในดินแดนชมพูทวีป มีสัตว์เหนือธรรมชาติที่มีรูปร่างแปลกประหลาดไม่เหมือนในเมืองมนุษย์ อีกทั้งยังมีอิทธิฤทธิ์มากมาย ไม่ว่าจะเป็นพิชหรือสัตว์ ตลอดจนแร่ธาตุต่าง ๆ ล้วนมีพลังอำนาจมหัศจรรย์ ป่าหิมพานต์เป็นที่อยู่ของบรรดานักสิทธิ์วิทยาธร คนธรรพ์ ยักษ์ ฤๅษี ซีไพร ผู้ทรงอภิญาทางจิตกล้าแข็งทั้งหลาย อยู่กันอย่างสันติภาพไม่เบียดเบียนกัน และยังแฝงด้วยสังขธรรมทาง พุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ดังที่ พิษณุ ศุภนิมิตร (2547, น. 22 – 23) ได้กล่าวไว้ว่า

หิมพานต์ เป็นดินแดนที่แฝงตัวอยู่ในคัมภีร์พระกถาไตรภูมิ อันเป็นพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการศึกษาโลกและจักรวาลมาแต่โบราณครั้งกรุงสุโขทัย และมีบรรดาจารย์ในยุคต่อมาได้รณายความให้แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ได้ไกลไปจากแนวทางที่ต้องการให้คนอ่านได้สำนึกในบาปบุญคุณโทษ และตระหนักในเรื่องของกรรม การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารอยู่เป็นอสงไขยตราบเท่าที่ยังไม่หลุดพ้นไปจากกิเลสที่เป็นความโลภ โกรธ หลง

ในไตรภูมิอภินิหารส่วนของชมพูทวีป – หิมพานต์ มีการกล่าวถึงสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ขนาดใหญ่อยู่ 7 สระ คือ สระอนาคตาต สระกัณณ

มุนทะ สระรถการะ สระฉัททันตะ สระกุนา
ละ สระมัณฑากิณี และสระสีหัพปาตะ
จึงปรากฏสัตว์เหนือธรรมชาติที่อยู่ท่ามกลาง
ธรรมชาติที่งดงาม

ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง สระอนาคต ซึ่งมี
ความหมายว่า ไม่ถูกแสงส่องทำให้ร้อน ธารน้ำ
จากภูเขาต่าง ๆ จะไหลลงสู่ที่สระแห่งนี้ และ
หลังจากนั้นน้ำก็จะไหลออกเป็น 4 สาย สายละ
ทิศ ไหลรอบ ๆ นอกของเขามิพานต์ ก่อนที่จะ
ไหลลงสู่มหาสมุทร คือ

สายที่ 1 สีหมุข ปากแม่น้ำแดนราชสีห์
(เป็นถิ่นที่ราชสีห์อาศัยอยู่มาก)

สายที่ 2 ทัดถิมุข ปากแม่น้ำแดนช้าง (เป็น
ถิ่นที่ช้างอาศัยอยู่มาก)

สายที่ 3 อัสสมุข ปากแม่น้ำแดนม้า (เป็น
ถิ่นที่ม้าอาศัยอยู่มาก)

สายที่ 4 อุตถิมุข ปากแม่น้ำแดนโคอุสภะ
(เป็นถิ่นที่โคอาศัยอยู่มาก)

ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏเรื่องทางเข้าสระ
อนาคต ในไตรภูมิโกภ ฉบับถอดความ (2555,
น. 236) กล่าวว่า “...ทิศหนึ่งคุดจหน้าม้า ทิศหนึ่ง
คุดจหน้าวัว น้ำสระอนาคตที่ไหลออกมาทาง
ปากว้าว ริมฝั่งน้ำนั้นมีวัวมาก น้ำที่ไหลออกมา
นั้นก็ไหลไปทางทิศตะวันออกไหลเวียน
ล้อมรอบสระอนาคตแล้วจึงไหลไปทางทิศ
ตะวันออกเฉียงเหนือ ไหลลงมหาสมุทร...”

จาก ข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์

กับสัตว์มงคล 4 ชนิด ที่กล่าวถึงในไตรภูมิโกภ
ได้แก่ ราชสีห์ ช้าง ม้า และวัว

ข้อมูลชุด B สัตว์เหนือธรรมชาติในเทพ ปกรณ์วัฒนธรรมต่าง ๆ

ข้อมูลชุด B เป็นการนำข้อมูลเทพปกรณ์
ในวัฒนธรรมต่าง ๆ มาศึกษาลักษณะเด่น และ
บทบาทของสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏใน
สำนวนต่าง ๆ

เทพปกรณ์ 25 เรื่อง (ข้อมูลชุด B) พบว่า
สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเทพปกรณ์
วัฒนธรรมต่าง ๆ มีความหลากหลายมาก ในที่นี้
ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามสำหรับการวิเคราะห์
ไว้ 6 ข้อ ดังนี้

1. สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏ มีสัตว์
ชนิดบ้าง
2. ลักษณะพิเศษที่แตกต่างจาก สัตว์ทั่วไป
เป็นอย่างไร (เช่น การกำเนิด /รูปลักษณ์ /
ความสามารถพิเศษ)
3. สัตว์เหนือธรรมชาติ เป็นเป็นชายหรือ
หญิง (ตัวผู้หรือตัวเมีย)
4. สัตว์เหนือธรรมชาติมีบทบาทต่อเทพปกรณ์
เรื่องนั้นอย่างไร
5. บุคลิกลักษณะ (character) ของสัตว์
เหนือธรรมชาติในเทพปกรณ์นี้เป็นอย่างไร

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

6. สารสำคัญของเทพปกรณัมเรื่องนี้คืออะไร

จากนั้นได้ศึกษาเนื้อหาจากเทพปกรณัมทั้ง 25 เรื่อง ซึ่งมีทั้งต้นฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การที่ได้ศึกษาข้อมูลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษทำให้ได้ทราบถึงสำนวนที่เป็นข้อมูลดั้งเดิมที่มีความแพร่หลายในต่างประเทศ จากนั้นได้ศึกษาเนื้อเรื่องตามกรอบประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ แล้วระบุเป็นความถี่ที่ปรากฏ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลในเทพปกรณัมต่าง ๆ ต่อไป จากกรอบประเด็นคำถามทั้ง 6 ข้อ ได้ปรากฏข้อมูลดังต่อไปนี้

1. สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏ มีสัตว์ชนิดใดบ้าง

จากเทพปกรณัม 25 เรื่องในวัฒนธรรมต่าง ๆ พบสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏอยู่หลากหลาย ดังมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 นก พบจำนวน 9 ครั้ง
- 1.2 ม้า พบจำนวน 6 ครั้ง
- 1.3 งู พบจำนวน 5 ครั้ง
- 1.4 สุนัข พบจำนวน 4 ครั้ง
- 1.5 วัว พบจำนวน 3 ครั้ง
- 1.6 เสือ พบจำนวน 2 ครั้ง
- 1.7 สิงโต พบจำนวน 2 ครั้ง

- 1.8 กวาง พบจำนวน 2 ครั้ง
- 1.9 แมงมุม พบจำนวน 2 ครั้ง
- 1.10 ช้าง พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.11 ปลา พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.12 ลิง พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.13 ผีเสื้อ พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.14 แพะ พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.15 แมลงสคารับ พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.16 ค้างคาว พบจำนวน 1 ครั้ง
- 1.17 สัตว์ประหลาด พบจำนวน 1 ครั้ง

นกเป็นสัตว์ที่ปรากฏในเทพปกรณัมชุดนี้มากที่สุด คือ พบจำนวน 9 ครั้ง ได้แก่ นกกา ปรากฏ 2 ครั้ง (ในวัฒนธรรมกรีกและนอร์ส) และนกพิกาชาติ 2 ครั้ง (ในวัฒนธรรมฮินดู) นอกจากนี้ยังพบนกอื่น ๆ ชนิดละ 1 ครั้ง เช่น นกฮูก นกเหยี่ยว นกแก้วมาคอร์ เป็นต้น

ม้าที่พบในเทพปกรณัมชุดนี้ พบจำนวน 6 ครั้ง ส่วนมากเป็นม้าที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า เช่น ม้าเทียมรถและม้าพาหะของเทพเจ้าที่สามารถเหาะได้ พบมากที่สุดจำนวน 3 ครั้ง ม้าที่พบส่วนมากแสดงถึงความมีพลังกำลังแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว และเป็นม้าฝ่ายดี มีม้าที่เป็นฝ่ายไม่ดีเพียง 1 ตัว ได้แก่ แม่ม้ากินคนที่เฮอร์คิวลีสต้องปราบ

งูที่พบในเทพปรณัมชุดนี้ พบจำนวน 5 ครั้ง ส่วนมากเป็นงูฝ่ายร้าย มีบุคลิกลักษณะที่ฉลาดแกมโกง ยกเว้นในเทพปรณัมฮินดูที่งูใหญ่ (พญานาค) มีบทบาทในด้านดีและมีคุณธรรม

2. ลักษณะพิเศษที่แตกต่างจาก สัตว์ทั่วไป เป็นอย่างไร (เช่น การกำเนิด /รูปลักษณ์ / ความสามารถพิเศษ)

2.1 สัตว์ต่าง ๆ ที่พบปรากฏชื่อเฉพาะ 16 สำนวน เช่น สุนัข 3 หัว ชื่อเซอร์เบอร์ส, ม้า 8 ขาชื่อสเลปเนียร์, กา 2 ตัว ชื่อ ฮูกินกับมูนิน ฯลฯ และไม่ปรากฏว่ามีชื่อเฉพาะ 27 สำนวน

2.2 ลักษณะพิเศษด้านรูปลักษณ์

2.2.1 รูปลักษณ์เหมือนเดิมแต่มีความสามารถพิเศษ เช่น มีพลังกำลังมาก เหาะได้ พุดได้ เช่น ม้าพาหนะ, แพะพาหนะ, เสือจากัวร์, สิงโต, กา

2.2.2 รูปลักษณ์เป็นสัตว์บางส่วน กล่าวคือ สัตว์เป็นส่วนหนึ่งของเทพเจ้า เช่น เทพเจ้ารา, เทพเจ้าฮอรัส, เทพเจ้าอานูบิส, พระพิฆเนศ, มิโนทอร์, เคว็ดซาโคลทอร์

ข้อสังเกต มิโนทอร์มีบุคลิกลักษณะเป็นฝ่ายร้าย เนื่องจากกำเนิดขึ้นจากการลงโทษ/ การแก้แค้น

2.2.3 รูปลักษณ์แบบผสมผสาน ระหว่างสัตว์ 2 ชนิดขึ้นไป เช่น ม้าบิน 2 ตัว (เพกาซัสและคริสซาออร์) ที่เกิดจากเลือดของเมดูซ่า เป็นการผสมผสานระหว่างม้าและสัตว์ปีก (นก)

2.2.4 รูปลักษณ์เหมือนเดิมแต่เพิ่มจำนวนอวัยวะ และเพิ่มพลังกำลังหรือความดุร้าย เช่น สุนัข 3 หัว เซอร์เบอร์ส, ไฮดรา 9 หัว, ม้า 8 ขาสเลปเนียร์, พญานาควาสุกรี

2.2.5 รูปลักษณ์เปลี่ยนไปจากต้นแบบแรกเนื่องจากพระผู้สร้างหรือเทพเจ้าเปลี่ยนแปลง เช่น ผีเสื้อ, ค้างคาว, นกฮูก (พระผู้สร้างเปลี่ยนให้), กาขาวถูกเปลี่ยนเป็นกาดำ (เทพเจ้าอพอลโลเป็นผู้เปลี่ยนให้)

2.2.4 รูปลักษณ์งามเป็นพิเศษ เนื่องจากมีที่มาหรือกำเนิดที่เหนือธรรมชาติ เช่น โคสุรกี (เกิดจากการกวนเกษียรสมุทร), กวางทอง (เกิดจากการแปลงตัวของมารีศ), กวางที่มีเขาสีทอง (เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ของเทพอาร์ทิมิส), นกแก้วมาคอร์ (หญิงสาวแปลง), วิวดลากลี Longar (เทพแห่งแม่น้ำประทานให้)

2.3 ลักษณะพิเศษด้านความสามารถ จากการศึกษาพบว่าสัตว์เหนือธรรมชาติ นอกจากมีรูปลักษณ์ที่แตกต่างจากสัตว์ธรรมดาทั่วไปแล้ว

ยังพบว่าบางส่วนมีความสามารถพิเศษแตกต่างจากสัตว์ปกติ เช่น

2.3.1 บินได้ สัตว์เหนือธรรมชาติที่พบในกลุ่มข้อมูลชุดนี้ พบว่ามีสัตว์ที่บินหรือเหาะได้ทั้งที่ไม่ใช่สัตว์ปีก เช่น ม้าบินเพกาซัสและคริสซาออร์, ม้าเทียมรถของเทพออลลโล, ม้าสเลปเนียร์ ของเทพโอดิน

2.3.2 พุดได้ สัตว์เหนือธรรมชาติที่พบในกลุ่มข้อมูลชุดนี้พบว่ามีสัตว์ที่พุดได้หลายตัวด้วยกัน เช่น นกการายงานข่าวของเทพโอดิน, นกฮูกที่พุดกับพระเจ้าผู้สร้าง, เสือจากรัวร์พุดกับมนุษย์, สุนัขพุดกับพระเจ้าผู้สร้าง เป็นต้น

2.3.3 แปลงร่างได้ เช่น นกแก้วมาคอร์แปลงร่างเป็นผู้หญิงแล้วแอบมาประกอบอาหารให้แก่มนุษย์, มนุษย์แปลงร่างเป็นเสือจากรัวร์ในขณะแข่งขันกีฬาเพื่อขับไล่เคิร์ดซาโคทอร์ออกไปจากเมือง เป็นต้น

3. สัตว์เหนือธรรมชาติ เป็นเป็นชายหรือหญิง (ตัวผู้หรือตัวเมีย)

จากการศึกษาเทพปกรณัม 25 เรื่องในวัฒนธรรมต่าง ๆ พบว่าเพศของสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

3.1 สัตว์เหนือธรรมชาติเป็นเพศชาย /เพศผู้เป็นส่วนมาก พบจำนวน 38 ครั้ง (ร้อยละ 88)

3.2 สัตว์เหนือธรรมชาติเป็นเพศหญิง/ตัวเมีย จำนวน 3 ครั้ง (ร้อยละ 7)

3.3 สัตว์เหนือธรรมชาติที่ไม่ระบุเพศ พบจำนวน 2 ครั้ง (ร้อยละ 5)

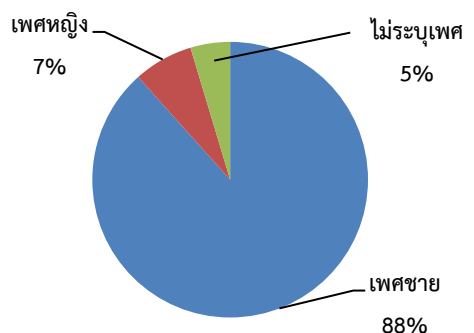
ทั้งนี้เพราะเป็นการกล่าวถึงเป็นฝูง ได้แก่ ฝูงผีเสื้อ และฝูงนก

สาเหตุที่ในเทพปกรณัมมักกำหนดให้เพศชายมีบทบาทสำคัญในเรื่อง อาจสันนิษฐานว่าในอดีตนั้น สถานภาพทางสังคมของผู้ชาย มักถูกกำหนดให้มีบทบาทมากกว่าผู้หญิง มีโอกาสในการแสดงความสามารถและเป็นที่ยอมรับมากกว่าผู้หญิง จึงส่งอิทธิพลต่อสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมต่าง ๆ ว่าปรากฏเพศชายมากกว่าเพศหญิง

4. สัตว์เหนือธรรมชาติมีบทบาทต่อเทพปกรณัมเรื่องนั้นอย่างไร

จากการศึกษาเทพปกรณัม 25 เรื่อง ในวัฒนธรรมต่าง ๆ พบว่าสัตว์เหนือธรรมชาติมีบทบาทต่อเทพปกรณัมดังนี้

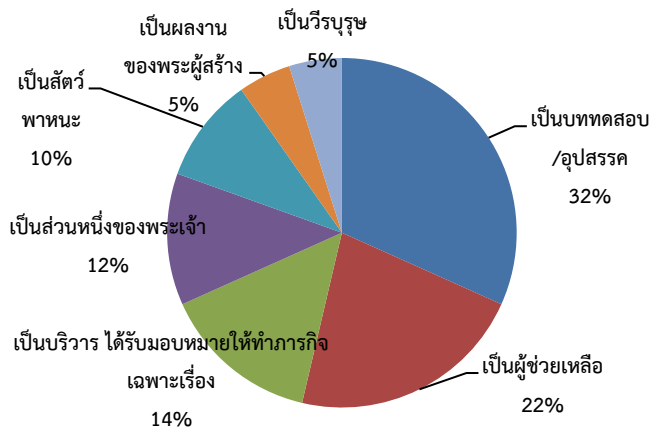
เพศของสัตว์เหนือธรรมชาติ

เน้นความเป็นวัฏจักรของข้อความรู้ ยึดมั่นคุณ

บทบาทของสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัม

4.1 มีบทบาทในการเป็นบททดสอบ / อุปสรรคในเรื่อง พบมากที่สุด คือ 13 ครั้ง (คิดเป็นร้อยละ 32) เช่น สิงโตเนเมอา ไฮดรา สัตว์ประหลาด 9 หัว กวางที่มีเขาสีทอง แม่ม่ากินคน สุนัข 3 หัว เซอร์เบอร์ธ เป็นบททดสอบให้แก่วีรบุรุษเออร์คิวลีส เป็นต้น

4.2 เป็นผู้ช่วยเหลือ พบมากเป็นอันดับ 2 โดยพบจำนวน 9 ครั้ง (คิดเป็นร้อยละ 22) เช่น ปลาใหญ่มีสายที่ช่วยเตือนพระมนูว่าจะเกิดน้ำท่วมใหญ่ แล้วเมื่อเกิดน้ำท่วมใหญ่ก็ยังติดตามช่วยเหลือ โดยใช้ลำตัวและเขา (ลักษณะพิเศษของปลานี้ คือ มีลำตัวขนาดใหญ่ เกือบสีทอง และมีเขา) ดันเรือของพระมนูไปจนถึงเขาหิมวัต

แล้วให้พระมนูอยู่บนยอดเขานั้นจนกว่าน้ำจะแห้ง

4.3 เป็นบริวาร ได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจเฉพาะเรื่อง พบจำนวน 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14 เช่น พระผู้สร้างมอบหมายให้สุนัขนำท่อบรรจุหนังใหม่ไปมอบให้มนุษย์ที่พระองค์สร้างขึ้นมา โดยหวังว่ามนุษย์นั้นจะได้เป็นอมตะ เพราะสวมหนังใหม่แทนที่หนังเดิมที่กำลังจะตาย แต่สุนัขทำภารกิจผิดพลาด โดนงูขโมยท่อหนังใหม่ไป จึงทำให้มนุษย์ไม่เป็นอมตะจนถึงทุกวันนี้

4.4 เป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า พบจำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12 เช่น เทพอาณูบิสมิ

เศียรเป็นหมาในสีดำหรือสุนัขจิ้งจอก พระพินเนศมีเศียรเป็นช้าง เคร็ดชาโคทอร์สวมขนนก เป็นต้น

4.5 เป็นสัตว์พาหนะ โดยเฉพาะพาหนะของเทพเจ้า พบจำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10 เช่น ม้าน้ำเทียมรถ ที่มีลักษณะพิเศษคือท่อนบนเป็นม้า ท่อนล่างเป็นปลา เป็นพาหนะของเทพเจ้าโพไซดอนซึ่งเป็นเทพแห่งท้องทะเล

4.6 เป็นผลงานของพระผู้สร้าง พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5 ได้แก่ นกฮูก (พระผู้สร้างลงโทษทำให้นกฮูกตาโตและต้องออกหาอาหารในเวลากลางคืนเพราะนกฮูกต้องรืนจะดูการทำงานสร้างสรรค์สิ่งของพระผู้สร้าง) และผีเสื้อ (พระผู้สร้างทำให้ผีเสื้อมีสีส้มมากมายเป็นตัวแทนของความงาม ทำให้เด็ก ๆ มีความสุข แต่ผีเสื้อร้องเพลงไม่ได้)

4.7 เป็นวีรบุรุษ พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5 ได้แก่ แมงมุมสามารถนำสิ่งหายาก 3 อย่างไปมอบให้พระเจ้า ทำให้พระเจ้าต้องประทานเรื่องราวต่าง ๆ ของพระเจ้า ให้เป็น “spider stories” และเสื่อจกักรได้สอนให้มนุษย์ ทำคันศรและลูกธนู สอนให้รู้จักใช้ไฟประกอบอาหารเป็นครั้งแรก

5. บุคลิกลักษณะ (character) ของสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมนี้เป็นอย่างไร

5.1 บุคลิกลักษณะมีพฤติกรรมเป็นฝ่ายดีจิตใจดีมีคุณธรรม พบจำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 56

5.2 บุคลิกลักษณะมีพฤติกรรมเป็นฝ่ายร้าย ไม่มีคุณธรรม พบจำนวน 12 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23

5.3 บุคลิกลักษณะที่มีทั้งพฤติกรรมฝ่ายดีและร้าย (มี 2 บุคลิก) พบจำนวน 11 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21

จากข้อมูลชุดนี้ สังเกตได้ว่าสัตว์เหนือธรรมชาติมีบุคลิกลักษณะเป็นฝ่ายดีเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 56 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตั้งแต่อดีตมานุษย์และสัตว์ล้วนพึ่งพาอาศัยกัน แม้แต่เทพเจ้าผู้สูงส่งยังต้องมีสัตว์เหนือธรรมชาติเป็นบริวารมาช้านาน จึงส่งอิทธิพลต่อสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปกรณัมสำนวนต่าง ๆ ด้วย

6. สาระสำคัญของเทพปกรณัมเรื่องนี้คืออะไร

จากข้อมูล 25 สำนวนชุดนี้พบว่าเทพปกรณัมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์เหนือธรรมชาติมีลักษณะเนื้อหา ดังต่อไปนี้

6.1 สัตว์เหนือธรรมชาติปรากฏอยู่ในเทพปกรณัมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติเทพเจ้า ศาสดา หรือวีรบุรุษ จำนวน 19 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 76 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสัตว์เหนือธรรมชาติที่มักพบคู่กับประวัติเทพเจ้า ศาสดา หรือวีรบุรุษเสมอ ทั้งที่เป็นสัตว์ประจำ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

พระองค์ เป็นพาหนะ เป็นบริวาร หรือเป็นบททดสอบ เป็นต้น

6.2 สัตว์เหนือธรรมชาติปรากฏอยู่ในเทพปกรณัมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายเหตุ (ที่สัมพันธ์กับพระเจ้าผู้สร้าง) จำนวน 4 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 16

6.3 สัตว์เหนือธรรมชาติปรากฏอยู่ในเทพปกรณัมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกำเนิดโลกหรือวันสิ้นโลก จำนวน 2 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 8

การศึกษาเปรียบเทียบสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิกับเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ

จากการจำแนกข้อมูลชุด A และข้อมูลชุด B ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่ามีความเหมือนคล้ายและความแตกต่างในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ชนิดของสัตว์ในไตรภูมิกับเทพปกรณัมต่าง ๆ

ตารางที่ 3 ชนิดของสัตว์เหนือธรรมชาติแยกตามวัฒนธรรม

ประเด็น ส่วน	ชนิดของสัตว์เหนือธรรมชาติ										
	ไตรภูมิ กึ่ง	สุนัข	นก/แร้งกา	ราชสีห์	ช้าง	ม้า	วัว	ปลา	ครุฑ	นาค/งู	หงส์
1. เทพปกรณัมกรีก	✓✓	✓		✓		✓	✓				
2. เทพปกรณัมนอร์ส			✓			✓				✓	
3. เทพปกรณัมอเมริกัน			✓✓✓	✓✓							
4. เทพปกรณัมอียิปต์	✓		✓							✓✓	
5. เทพปกรณัมแอฟริกัน	✓			✓			✓			✓	
6. เทพปกรณัมฮินดู			✓✓		✓		✓	✓		✓	

ประเด็น สำนวน	ชนิดของสัตว์เหนือธรรมชาติ									
ไตรภูมิภคา	สุนัข	นก/แร้งกา	ราชสีห์	ช้าง	ม้า	วัว	ปลา	ครุฑ	นาค/งู	หงส์
7. เทพปรณัม ศาสนาคริสต์									✓	

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าในไตรภูมิภคา มีการกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติไว้คือ สุนัข นก/แร้ง ราชสีห์ ช้าง ม้า วัว ปลา ครุฑ นาค/งู และหงส์ ในตารางนี้ได้นำข้อมูลชนิดของสัตว์จากไตรภูมิภคา มาตั้งต้น แล้วพิจารณาเทพปรณัมอื่น ๆ ว่ามีการกล่าวถึงสัตว์ใดบ้าง ตรงกับที่กล่าวถึงในไตรภูมิภคาบ้างหรือไม่ มีความถี่ใน

การกล่าวถึงมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาพบว่า สัตว์เหนือธรรมชาติที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ในข้อมูลชุดนี้ เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ นก ม้า และงู สัตว์ที่พบมากที่สุด คือ นก ทั้งนี้รายละเอียดของนกในแต่ละวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างกันออกไปดังนี้

ตารางที่ 4 การจำแนกข้อมูลนกเหนือธรรมชาติในไตรภูมิภคาและเทพปรณัมต่าง ๆ

นกในเทพ ปรณัมสำนวน ต่าง ๆ	ลักษณะและบทบาทของนก
ไตรภูมิภคา	นกใหญ่เท่าช้างสาร จิกผลหว่าสุก ในแดนชมพูทวีป-ป่าหิมพานต์ นกหัสติลิงค์ เป็นนกขนาดใหญ่ มีจงอยปากเป็นวงข้าง ทำหน้าที่ส่งวิญญาณ ไปสู่สวรรค์ กนิริมีร่างกายเป็นครึ่งนกครึ่งคน มีความงามยิ่ง อาศัยอยู่ในเมืองที่ล้วนไปด้วย เงินและทอง ที่เขาไกรลาส (เมืองนั้นรื่นเริงคล้ายสวรรค์ชั้นดาวดึงส์) อาศัยอยู่ใน ดินแดนที่มีพระอิศวรประทับและปกครอง
เทพปรณัมกรีก	นกกาสีบขาว/สอดแนม ที่เทพอพอลโลส่งไปสืบและติดตามพฤติกรรมของโค โรนิสผู้เป็นนมเหสี
เทพปรณัมนอร์ส	นกกาที่บินไปยังอาณาจักรต่าง ๆ ทุกเช้าและนำข่าวคราว กลับมารายงานเทพ เจ้าโอดินในตอนค่ำ

นักในเทพ	ลักษณะและบทบาทของนัก
<p>ปรกรณ์สำนวน</p> <p>ต่าง ๆ</p>	
เทพปรกรณ์อเมริกัน	<p>นักแก้วมาคอร์ที่สามารถแปลงกายเป็นหญิงสาว แล้วมาทำอาหารให้ชายหนุ่ม มีบทบาทในการช่วยเหลือดูแล นักแก้วมาคอร์เป็นบรรพบุรุษของชาวคานารี</p> <p>นกฮูก ที่พระเจ้าผู้สร้างสร้างขึ้น</p> <p>เทพ Quetzalcoatl ที่ใช้ขนนกหลากสี ปกคลุมร่างกาย</p> <p>ฝูงนกนำหัวใจของ Quetzalcoatl ไปบนสวรรค์เพื่อเกิดใหม่เป็น ดาวศุกร์ (Venus) บนฟากฟ้า</p>
เทพปรกรณ์อียิปต์	<p>นกเหยี่ยวเป็นส่วนเศียรของเทพเจ้าฮอรัสที่มีร่างกายเป็นมนุษย์ แต่มีเศียรเป็นนกเหยี่ยว</p>
เทพปรกรณ์ฮินดู	<p>นกสดาญเป็นพระยาปักษาชาติเป็นสหายกับท้าวทศรถ (พระบิดาของพระราม) เป็นนกที่มีกำลังมากจนยากที่ใครจะเอาชนะได้ เป็นผู้ดูแลพระนางสีดา</p> <p>นกสัมปาทิ หรือ สัมพาตี (Sampati) เป็นพี่ชายของนกสดาญ (ถูกพระอินทร์สาปให้อยู่ในถ้ำชายฝั่งทะเล) มีบทบาทในการช่วยเหลือ คือ เป็นผู้บินพาหนุมานไปยังนครลงกา</p>

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่านักเป็นสัตว์สำคัญชนิดหนึ่ง ที่มักปรากฏในเทพปรกรณ์ต่าง ๆ ในไตรภูมิภูมิกถานกมีบทบาทในฐานะเป็นผู้เชื่อมต่อระหว่างแดนมนุษย์และแดนสวรรค์ เช่น นกหัสติลิงค์ ทำหน้าที่ส่งสัการะดวงวิญญาณบุคคลชั้นสูงให้กลับไปสถิตบนเขาพระสุเมรุ หรือกัณธีที่มีลักษณะงดงาม ครึ่งมนุษย์ครึ่งนก ได้อาศัยอยู่ในดินแดนที่มีพระอิศวรปกครอง การกำหนดให้นักมีบทบาทในการเชื่อมต่อดินแดนปกติกับดินแดนศักดิ์สิทธิ์นั้น เนื่องด้วยนักเป็นสัตว์ปีก สามารถบินไปบน

ท้องฟ้าสูง ซึ่งอาจหมายถึงการบินสู่เบื้องบน สรวงสวรรค์ หรือดินแดนอันเป็นทิพย์

นักในเทพปรกรณ์กรีกและนอร์สในข้อมูลชุดนี้ มีลักษณะเหมือนกัน คือ เน้นการกล่าวถึงนกกา ซึ่งมีหน้าที่ทำข่าวสอดแนมแล้วมาแจ้งข่าว เช่น ในเทพปรกรณ์กรีกพบนกกาสี่ขา/ สอดแนม ที่เทพอพอลโลส่งไปสืบและติดตามพฤติกรรมของโคโรนีสผู้เป็นมเหสี และเทพปรกรณ์นอร์สพบนกกาที่บินไปยังอาณาจักรต่าง ๆ ทุกเช้าและนำข่าวคราวกลับมารายงานเทพเจ้าโอดินในตอนค่ำ

นกในเทพปกรณัมอเมริกันในข้อมูลชุดนี้มีความน่าสนใจ ตรงที่มีการกล่าวถึงนกแก้วมาคอร์ที่แปลงกายเป็นมนุษย์ผู้หญิงได้ และยังเป็นบรรพบุรุษของชาวคานารี แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดและสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์และสัตว์ รวมทั้งยังมีเทพปกรณัมอธิบายเหตุเกี่ยวกับรูปลักษณะของสัตว์ เช่น ทำไมนกฮูกถึงตาโต และเทพปกรณัมเกี่ยวกับเทพขนนก Quetzalcoatl ที่รักความสันติ เป็นผู้สร้างอารยธรรม สร้างงานศิลปะ เลี้ยงชีพด้วยการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร ทำให้บ้านเมืองสงบสุข

นกในเทพปกรณัมอียิปต์ พบว่านกเหยี่ยวเป็นส่วนเศียรของเทพเจ้าฮอรัส แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ ทรงพลัง และน่าเกรงขาม

นกในเทพปกรณัมฮินดู พบว่านกในเทพปกรณัมพระราม – สีดา เป็นนกพระยาปักษชาติ ได้แก่ นกสดาญ และนกสัมปาดิ แสดงให้เห็นความเหมือนกันระหว่างวัฒนธรรมพุทธและฮินดู ที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับรามายณะ และมีการกล่าวถึงสัตว์เหนือธรรมชาติในเรื่องนี้ไว้เหมือนกัน

ตารางที่ 5 การจำแนกข้อมูลม้าเหนือธรรมชาติในไตรภูมิภคาและเทพปกรณัมต่าง ๆ

ม้าในเทพปกรณัม สำนวนต่าง ๆ	ลักษณะและบทบาทของม้า
ไตรภูมิภคา	ม้าแก้ว เหาะได้ ทำหน้าที่เทียมรถไพลยนต์ของพระอินทร์ ม้าแก้ว (พลาหกอัศวราช) คู่บารมีของพระยาจักรพรรดิราช
เทพปกรณัมกรีก	ม้าน้ำเทียมรถ ท่อนบนเป็นม้า ท่อนล่างเป็นปลา เป็นม้าพาหนะเทียมรถของเทพเจ้าแห่งท้องทะเล (โพไซดอน) ม้าบิน 2 ตัว คือ เพกาซัส (Pegasus) และคริสซาออร์ (Chrysaor) มีฐานะเป็นบุตรของ เทพโพไซดอน เกิดจากการตัดศีรษะของเมดูซา ม้าเทียมรถของเทพอพอลโล พระองค์นำรถเทียมม้าสีทองออก เดินทางทุกเช้า เพื่อให้แสงสว่างแก่โลก (เทพเจ้าอพอลโลเป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ แสงสว่าง) โครอน (Cheiron) เป็นเซียนทอร์ รูปลักษณะครึ่งคนครึ่งม้า เป็นผู้ช่วยเหลือและผู้เลี้ยงดูที่ดี มีความรู้ทางการแพทย์ สามารถสอนเกี่ยวกับการรักษาโรคแก่แอสเคลปิอุสบุตรของเทพอพอลโล

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ม้าในเทพปรณัม สำนวนต่าง ๆ	ลักษณะและบทบาทของม้า
เทพปรณัมนอร์ส	ม้า 8 ขาสเลปเนียร์ เหาะไปบนท้องฟ้าได้ เป็นสัตว์พาหนะของเทพเจ้าโอดิน

ตารางที่ 6 การจำแนกข้อมูลงูเหนือธรรมชาติในไตรภูมิภคาและเทพปรณัมต่าง ๆ

งูในเทพปรณัมสำนวน ต่าง ๆ	ลักษณะและบทบาทของงู
ไตรภูมิภคา	งูในไตรภูมิภคา หมายถึง พญานาคหรือนาค อาศัยอยู่ในนาคพิภพ มีปราสาทแก้ว ปราสาทเงิน ปราสาททองงามมาก เมื่อนาคราชอยู่ใต้เขา หิมพานต์ นาคสามารถเนรมิตตนได้ เช่น เนรมิตตนเป็นคน หรือแปลงตัว เป็นเหยื่อชนิดต่าง ๆ
เทพปรณัมนอร์ส	the World Serpent เป็นงูใหญ่ที่อยู่กลางท้องทะเล มีพลังกำลังมาก เทพเจ้าธอร์ได้พยายามจับงูทะเลนี้ในขณะที่ไปล่องเรือ
เทพปรณัมอียิปต์	งูใหญ่ ชื่อ อาเป็ป (Apep) คอยดักทำร้ายเทพเจ้าราดอนที่พระองค์เดินทาง ไปโลกใต้พิภพ ถ้าอาเป็ปปกลินเรือของสุริยเทพลงไปจะเกิดสุริยุปราคา ชั่วขณะ งูพิษที่เกิดจากเทพเทวีไอซิสนำน้ำลายของเทพเจ้าราที่ไหลลงมาในขณะที่ที่บรรทมอยู่ ไปผสมกับดินเหนียว นำมาปั้นเป็นงูพิษตัวหนึ่งแล้วเป่ามนตร์ ให้งูมีชีวิต
เทพปรณัมอัฟริกัน	งูเจ้าเล่ห์จอมขโมย งูแอบฟังบทสนทนาของสุนัขว่าในท่อผ้ามีหนังใหม่ เมื่อสวมแล้วมนุษย์จะไม่ตาย จึงเข้าไปขโมยท่อนั้น สุดท้ายพระเจ้าลงโทษให้งู ต้องออกไปอยู่นอกเมือง
เทพปรณัมฮินดู	พญานาคवासูกรี เป็นพญานาคที่มีบทบาทในการทำพิธีกรรมเกษียรสมุทร เพื่อให้ได้น้ำอมฤต
เทพปรณัมศาสนาคริสต์	งูเจ้าเล่ห์หลอกให้อัดัมกับอีฟ กินต้นไม้แห่งความรู้เกี่ยวกับความดีความชั่ว

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มข้อมูลชุดนี้ได้กล่าวถึง “งู” หรือ “งูใหญ่” หลายวัฒนธรรม แต่ส่วนใหญ่แล้วงูมักมีบทบาทในทางร้าย ดังเช่นในเทพปกรณัมนอร์ส เทพปกรณัมอียิปต์ เทพปกรณัมอัฟริกัน เทพปกรณัมศาสนาคริสต์ ได้กล่าวถึงงูที่เป็นตัวละครฝ่ายร้าย เช่น งูเจ้าเล่ห์ งูจอมขโมย งูในฐานะมาร เป็นต้น แตกต่างจากในศาสนาพุทธและฮินดู ที่งูมักปรากฏในลักษณะของ “พญานาค” ทรงอิทธิฤทธิ์และมีคุณธรรม มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและปกป้อง

ดังเช่นบทบาทของพญานาคที่ปรากฏในพุทธประวัติ มักมีบทบาทในการปกป้องพระพุทธเจ้าและพระศาสนา ดังเช่นพญานาคมูจลินท์ ส่วนทางศาสนาฮินดู พญานาคมักมีความเกี่ยวข้องในทางดีกับเทพเจ้า เช่น พญานาคอนันตนาคราชเป็นพระแท่นบรรทมของพระนารายณ์หรือมีบทบาทในการเสียดสตนกระทำการกิจสำคัญอย่างเช่นพญานาควาสกรีเสียดสตนกวนเกษียรสมุทรเพื่อให้ได้น้ำอมฤต ดังนั้นงูหรือพญานาคในเทพปกรณัมพุทธกับฮินดูจึงมีลักษณะและบทบาทเหมือนกัน

ตารางที่ 7 สุนัขเหนือธรรมชาติในไตรภูมิภคและเทพปกรณัมต่าง ๆ

สุนัขในเทพปกรณัม	ลักษณะและบทบาทของสุนัข
ส่วนต่าง ๆ	
ไตรภูมิภค	สุนัขตัวใหญ่เท่าช้างสาร ทำหน้าที่รุมกัดร่างกายสัตว์ที่อยู่ในนรกขุมนี้ด้วยบาปกรรมของเขา ทำให้ไม่ตายแต่ต้องทนเจ็บปวดสาหัส ได้รับทุกขเวทนาเป็นอันมาก
เทพปกรณัมกรีก	สุนัข 3 หัว ชื่อเซอร์เบอรัส(Cerberus) หางเป็นมังกรมีหน้าที่เฝ้าประตูเฮดีส เซอร์-เบอร์สจะยอมให้วิญญาณที่ข้ามแม่น้ำสติกซ์มาสู่เฮดีสได้ แต่ไม่ยอมให้กลับออกไป
เทพปกรณัมอียิปต์	หมาในสีดำ /สุนัขจิ้งจอกเป็นส่วนเศียรของเทพเจ้าอานูบิสที่มีร่างกายเป็นมนุษย์ แต่มีเศียรเป็นหมาในสีดำหรือสุนัขจิ้งจอก ทรงเป็นผู้ช่วยในการขังหัวใจของผู้ตาย โดยมีขนนกเป็นเครื่องวัด เป็นผู้ประกอบพิธีทำมัมมี่และเป็นผู้ปกป้องสุสานจากผู้บุกรุก
เทพปกรณัมอัฟริกัน	สุนัขที่พระเจ้าไว้วางใจ มอบหมายให้ส่งท่อนที่ใส่ผิวหนังใหม่ไปมอบให้มนุษย์เพื่อที่มนุษย์จะได้ไม่ตาย

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นลักษณะร่วมของสุนัขเหนือธรรมชาติที่มักมีบทบาทในเรื่องการทำหน้าที่ในดินแดนนรก ดังเช่น ในไตรภูมิภูมิกถาที่สุนัขมีบทบาทในการรุมกัดทำร้ายสัตว์นรก เพื่อเป็นการลงโทษทัณฑ์ ผู้ที่เคยกระทำความผิดมาก่อน สอดคล้องกับเทพปกรณัมกรีกที่สุนัขมีบทบาทในการเฝ้าประตูเฮดีส และเทพปกรณัมอียิปต์ที่เทพเจ้าที่มีเศียรเป็นหมาในสีดำ/สุนัขจิ้งจอกมีบทบาทในการทำพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับ ความตาย การทำมัมมี่ การปกป้องสุสาน และ ยังทรงเป็นผู้ช่วยในการชิงหัวใจผู้ตายอีกด้วย

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสุนัขเป็นสัตว์ที่มีลักษณะซื่อสัตย์ต่อเจ้าของ แต่ก็แฝงด้วยความดุร้าย น่าเกรงขามสำหรับผู้อื่น จึงมักนำมา กล่าวถึงในเทพปกรณัมที่เกี่ยวข้องกับนรกหรือ ดินแดนใต้พิภพอย่างแพร่หลาย

จากการจำแนกข้อมูลและการเปรียบเทียบเทพปกรณัมที่หลากหลายวัฒนธรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความผูกพันใกล้ชิดของมนุษย์ และสัตว์ และได้เห็นว่าเทพปกรณัมมีความ น่าสนใจ สะท้อนให้เห็นความคิดและ จินตนาการของคนในอดีตข้ามผ่านกาลเวลามา จนถึงปัจจุบัน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

สรุปภาพรวมของสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภูมิกถาและเทพปกรณัมต่าง ๆ สังเกตได้ว่า

ลักษณะพิเศษและทัศนคติที่มีต่อสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภูมิกถาได้มีความเหมือนคล้ายกับเทพปกรณัมอื่นดูอย่างใกล้ชิด สำหรับในวัฒนธรรมอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมของแนวคิดการมีชีวิตที่มี “ราก” จากเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยสัมพันธ์กับสัตว์เหนือธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านาน

จากการศึกษาเรื่องสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภูมิกถาและเทพปกรณัมวัฒนธรรมต่าง ๆ อีก 25 สำนัก ทำให้ได้เข้าใจถึงความหลากหลายและความสำคัญของสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ทุกวัฒนธรรม เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างเทพเจ้า วิรบุรุษ มนุษย์ และสัตว์ แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียด แต่สัตว์เหนือธรรมชาติก็ได้มีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของเทพปกรณัมทั่วโลกอย่างไม่สามารถปฏิเสธได้

จากการศึกษาเทพปกรณัมในวัฒนธรรมต่าง ๆ พบว่ามีสัตว์เหนือธรรมชาติปรากฏอยู่อย่างหลากหลาย จากสำนวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ มีสัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏบ่อยครั้ง ได้แก่ แก่ นก ม้า งู สุนัข วัว เป็นต้น โดยสัตว์เหนือธรรมชาติเหล่านี้ได้มีลักษณะที่พิเศษคือ มีกำเนิดที่แตกต่างจากสัตว์ทั่วไป มีรูปลักษณ์พิเศษ เช่น มีลักษณะผสมผสานระหว่างสัตว์หลายชนิด มีความงามเหนือจริงและความสามารถพิเศษ เช่น บินได้ พุดได้ แปลงร่างได้ ซึ่งความไม่ธรรมดาเหล่านี้ส่งผลให้

เน้นความเป็นวัฏจักรของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เทพปรกรณ์แต่ละสำนวนมีความน่าสนใจและชวนติดตาม จากข้อมูลชุดนี้ยังพบว่าสัตว์เหนือธรรมชาติในเทพปรกรณ์ต่าง ๆ มักปรากฏเพศชายมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้มักปรากฏว่าสัตว์เหนือธรรมชาติมีบทบาทในการเป็นบททดสอบและเป็นอุปสรรคในเรื่อง เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นบริวาร เป็นส่วนหนึ่งของเทพเจ้า เป็นสัตว์พาหนะ เป็นผลงานของพระเจ้าผู้สร้าง และเป็นวีรบุรุษ ด้วยข้อมูลชุดนี้มีเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นเทพปรกรณ์ทั้งหมด ดังนั้น สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏจึงมักมีความเกี่ยวข้องกับประวัติเทพเจ้า ศาสดา หรือวีรบุรุษ

อภิปรายผลการวิจัย

สัตว์เหนือธรรมชาติ ปรากฏอยู่ในนิทานและเทพปรกรณ์วัฒนธรรมต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันระหว่างคนและสัตว์ รวมทั้งบทบาทของสัตว์ที่มีต่อคนในสังคมทั้งที่เกี่ยวข้องในชีวิตจริงและในโลกแห่งจินตนาการ ดังที่ ส.พลายน้อย (2552) ได้กล่าวถึงความเก่าแก่ของสัตว์เหนือธรรมชาติตามจินตนาการของชาติต่าง ๆ ดังนี้ อียิปต์มีรูปเทพเป็นคนปนสัตว์ที่เก่าแก่ มีการเคารพนับถือสัตว์มาแต่โบราณ ต่อมาเมื่อติดต่อสัมพันธ์กับชาวกรีกที่นับถือเทพเจ้าเป็นรูปมนุษย์ การถือคติความเชื่อต่าง ๆ ได้ปะปนกัน เทพเจ้าที่มาจากจินตนาการของโลกมีความแตกต่างไปจากมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน จึงเกิดแนวความคิดทำเทวรูปตัวเป็น

คน หน้าเป็นสัตว์ต่าง ๆ ตามข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพในสารนิพนธ์ สมเด็จฯ ฉบับลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2477 (ส.พลายน้อย, 2552, น. 10-11) และกรีกเป็นชาติแรกที่นำความเจริญจากตะวันตกมาเผยแพร่ในเอเชีย นอกจากประเทศทางตะวันตกแล้วประเทศทางตะวันออก เช่น ประเทศจีน มีมังกรกิลเลน ซึ่งเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเป็นพันปี ส่วนประเทศอินเดีย ที่มีสัตว์ประหลาด เช่น ครุฑพญานาค ซึ่งเป็นสัตว์ต้นเค้าของสัตว์หิมพานต์ของไทย และสัตว์ประหลาดของอินเดียนั้นนักปราชญ์ทางโบราณคดีได้ลงมติว่าได้แบบมาจากกรีก

การศึกษาของ ธาณี สังข์เอี้ยว (2555, น. 5) ได้กล่าวถึงลักษณะร่วมและการส่งอิทธิพลเกี่ยวกับสัตว์เหนือธรรมชาติหรือที่คนไทยเรียก สัตว์หิมพานต์ ไว้ว่า สัตว์ประหลาดหน้าตาแปลก ๆ หลากหลายชนิดอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ ไม่ว่าจะเป็น สฟิงซ์ ม้าเปกาซัส มังกร อาจจะมีความคิดในเรื่องเทพนิยาย สวรรค์ เทพเจ้าที่เหมือนกันโดยบังเอิญ หรือได้รับอิทธิพลอารยธรรมจากชนชาติหนึ่งมายังอีกชนชาติหนึ่ง เช่น ศาสนาฮินดู หรือศาสนาพุทธ ประเทศไทยก็รับเอาอารยธรรมจากประเทศอินเดีย

ในวัฒนธรรมอินเดีย Nanditha Krishna (2010) ได้กล่าวถึงเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในอินเดียว่า คนอินเดียตระหนักว่าสัตว์นั้นมีชีวิตและจิตวิญญาณไม่น้อยไปกว่ามนุษย์ชาติ ทุกชีวิตได้

เน้นความเป็นวัฏจักรของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

พึ่งพาอาศัยกัน ไม่ว่าจะมนุษย์หรือสัตว์คือความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ดำรงอยู่และขับเคลื่อนตาม “กรรม” ไม่ว่าจะเป็นมด เสือหรือมนุษย์ ดังนั้นในเทพปกรณัมจึงมักมีความเกี่ยวข้องกับสัตว์ชนิดต่าง ๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองสัตว์เหล่านั้นและเพื่อให้สัตว์ได้รับการยกย่องเชิดชู

จากกลุ่มตัวอย่างเทพปกรณัมอเมริกันอินเดียในงานวิจัยนี้ที่พบว่ามักให้ความสำคัญกับสัตว์และสัตว์ในเทพปกรณัมอเมริกันอินเดียนมักเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้สร้าง ดังที่แคมป์เบลล์ (2551, น. 165) ได้กล่าวว่า สัตว์คือผู้เหนือกว่าในหลาย ๆ ด้าน ชาวอเมริกันอินเดียนเผ่าพอร์นีย์ (Pawnee) คนหนึ่งกล่าวว่า “ในตอนเริ่มแรกของทุกสิ่ง ปัญญาและความรอบรู้อยู่กับสัตว์ เทพเจ้าทิวราวา (Tirawa) ผู้อยู่เบื้องบน จะไม่ตรัสกับมนุษย์โดยตรง พระองค์ทรงส่งสัตว์บางชนิดมาบอกแก่นมนุษย์ชาติว่า พระองค์จะทรงแสดงตนผ่านทางสัตว์ป่า และบอกวามมนุษย์ควรเรียนรู้จากสัตว์ป่าเหล่านั้น และจากดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์”

นอกจากนี้ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2558, น. 186) ได้ไว้ในนิทานปรัมปราเกี่ยวกับคน เรื่อง สัตว์กับพระเจ้า ไว้อย่างชัดเจนว่า “ในวัฒนธรรมส่วนใหญ่ สัตว์มักจะเชื่อมโยงกับพลังเหนือธรรมชาติ เชื่อกันว่าพลังนี้ควบคุมทั้งโลกธรรมชาติและโชคชะตาของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้สัตว์จึงมักได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็น

ตัวแทนหรือมีความสัมพันธ์กับพระเจ้า หรือกลายเป็นศูนย์แห่งการบูชาในฐานะเทพยดาก็มี”

สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในไตรภูมิภิกษาแสดงให้เห็นถึงผลของการกระทำตามหลักของพุทธศาสนาว่าทำกรรมอย่างไร ย่อมได้รับผลอย่างนั้น โดยเฉพาะสัตว์เหนือธรรมชาติในแดนนรกแสดงถึงบทบาทในการสอนให้มนุษย์เกรงกลัวต่อการทำบาป เพราะไม่ยากไปเกิดในทุคติภูมิที่มีความทุกข์ทรมาน ทั้งนี้การจุดไฟเกิดเป็นสัตว์ในแต่ละภพภูมิล้วนเป็นการจุดตามผลกรรมที่ได้กระทำมา トラバโตที่ยังไม่หลุดพ้นนิพพานก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏต่อไป ส่วนสัตว์เหนือธรรมชาติในป่าหิมพานต์แฝงด้วยปรัชญาแนวคิดที่ลึกซึ้ง แม้ไม่ใช่อุดมคติสูงสุดทางพุทธศาสนา แต่ก็เป็ดินแดนแห่งความสุขในลักษณะของ “โลกีย์สุข” และเป็นจุดเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์และเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางของจักรวาล สัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิภิกษานี้ยังได้มีความแพร่หลายต่อเทพปกรณัมเรื่องอื่น ๆ ของไทยอีกด้วย

เทพปกรณัมทุกวัฒนธรรมไม่เพียงมีบทบาทด้านความเพลิดเพลินบันเทิงใจเท่านั้น ยังมีบทบาทในฐานะเครื่องในการสอนคุณธรรมจริยธรรม และทำให้มนุษย์ได้เข้าใจจิตใจตนเอง เข้าใจอดีต เข้าใจธรรมชาติแวดล้อม โดยการใช้การตีความอุปลักษณ์ที่ปรากฏในเทพปกรณัม

เน้นความเป็นวัฏจักรของชีวิต ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สังคม

รวมถึงการตีความเชิงสัญลักษณ์ที่แฝงไว้ด้วยความหมายและแนวคิดที่ลึกซึ้ง

Adrian Snodgrass (เอเดรียน สโนดกราส , 2537) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ไว้ว่า “สัญลักษณ์ทำหน้าที่เป็นสะพานทางปัญญาที่เชื่อมสิ่งที่เรามองเห็นกับสิ่งที่เรามองไม่เห็น เชื่อมตัวตนกับสิ่งที่ไร้รูปแบบ เชื่อมสิ่งที่เราอธิบายได้กับสิ่งที่เราอธิบายไม่ได้”

ในวิถีชีวิตของเราจึงมักปรากฏข้อมูลที่ชวนให้ตีความพิจารณาอย่างลึกซึ้งอยู่เสมอ ในเทพปกรณัมก็เช่นกัน จากการศึกษาเปรียบเทียบสัตว์เหนือธรรมชาติในไตรภูมิเถาและเทพปกรณัม 25 สำนวนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ นี้ แสดงให้เห็นลักษณะร่วมที่ปรากฏคล้าย ๆ กัน เช่น ตัวละครที่เป็นนก ม้า งู สุนัข วัว เสือ สิงโต กวาง แมงมุม เป็นต้น แต่มีความแตกต่างในรายละเอียด เช่น ลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสัตว์ทั่วไป เช่น การกำเนิดรูปลักษณะ ความสามารถพิเศษ และสัตว์เหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญในเรื่องอย่างหลากหลาย กล่าวคือ มีบทบาทในการเป็นบททดสอบหรือเป็นอุปสรรคในเรื่อง, มีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือ, มีบทบาทในการเป็นบริวาร การได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจเฉพาะเรื่อง, มีบทบาทในการเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า เช่น เป็นเศียรของพระผู้เป็นเจ้า, มีบทบาทในการเป็นสัตว์พาหนะ, มีบทบาทในการเป็นผลงานของพระเจ้าผู้สร้าง และมีบทบาทในการเป็นวีรบุรุษ

โดยสัตว์ต่าง ๆ ในแต่ละสำนวนก็มีบุคลิกลักษณะที่หลากหลายทั้งฝ่ายดี และฝ่ายไม่ดี ความหลากหลายดังกล่าวนับเป็นเสน่ห์ที่น่าสนใจของเทพปกรณัม

ข้อเสนอแนะ

สัตว์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเทพปกรณัมมีข้อมูลและสำนวนที่หลากหลายมาก ทั้งข้อมูลของไทยและต่างประเทศ สามารถศึกษาเพิ่มเติมโดยเลือกสัตว์มา 1 ชนิด แล้วศึกษาในแต่ละสำนวนอย่างหลากหลายแง่มุม น่าจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ และสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ค่านิยมและคติความเชื่อของคนในสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อแวดวงวรรณกรรมสำหรับผู้ที่สนใจเรื่องเทพปกรณัม เปิดมุมมองในการอ่านเทพปกรณัม ต่อยอดความคิด ความเชื่อ และจินตนาการของคนในอดีต ในอนาคตอาจนำมาศึกษาต่อยอดในเชิงจิตวิทยา และการตีความในเชิงสัญลักษณ์อุปลักษณ์ ทำให้เกิดการศึกษาน่าสนใจมากขึ้น

References

Anantasan, S. (2015) . Myths and folklore (2nd ed.). Bangkok:

- Ramkhamhaeng University Press.
(in Thai)
- Anantasan, S. (2015). Supernatural motifs in Sang Thong tale. **Ramkhamhaeng University Journal: Faculty of Education (Humanities and Social Sciences)**, 34(2), 42–62. (in Thai)
- Bellingham, D., Whittaker, C., & Grant, J. (2002). **Myths and legends**. London: Quantum Books.
- Boonsong, B. (2009). **The life and contributions of Joseph Campbell to the study of mythology** (Doctoral dissertation). Naresuan University, Phitsanulok. (in Thai)
- Boonsong, B. (2017). **World Mythology**. Phitsanulok: Faculty of Humanities, Naresuan University. (in Thai)
- Boonsong, B. (2018). Serpents as a symbol representing the characteristics of the God Shiva. **Silpakorn University Journal**, 38(2), 1-20. (in Thai)
- Campbell, J., & Moyers, B. (2008). **The power of myth** (B. Boonsong, Trans.) Bangkok: Amarin. (in Thai)
- Davidson, H. R. E. (1982). **Scandinavian mythology**. London: Hamlyn.
- Dr.Know. (2014). **Gods and Creatures of Greek - Roman Myths**. Bangkok: Gipsy. (in Thai)
- Erdoes, R., & Ortiz, A. (1984). **American Indian myths and legends**. New York: Pantheon Books.
- Fine Arts Department. (2012). **Tribhumikatha The Story of the Three Planes of Existence Modernized Version, the National Team : Anthology of ASEAN Literature**. (2nd ed.). Bangkok: Edison Press. (in Thai)
- Hamilton, E. (2015). **Mythology** (N. Waewhong, Trans., 12th ed.). Bangkok: Amarin.
- Krishna, N. (2010). **Sacred animals of India**. New Delhi: Penguin Books India.

- Leeming, D. A. (1980). **Mythology the voyage of the hero**. New York: Oxford University Press.
- Little, C. S. (2002). **Mythology**. London: Duncan Baird.
- Parrinder, G. (1967). **African mythology**. London: Hamlyn.
- Press, P. (1997). **Great heroes of mythology**. New York: MetroBooks.
- Royal Institute. (2001). **Dictionary of phrases in Thai literature during Sukhothai Period Tribhumikatha**. Bangkok: Authors. (in Thai)
- Royal Institute. (2013). **Dictionary of the royal institute B.E. 2554**. Bangkok: Sirivatana. (in Thai)
- Sang-Eaew, T. (2012). **Himmapan creatures**. Bangkok: Wad Silp. (in Thai)
- Snodgrass, A. (1994). **The symbolism of the stupa** (P. Sirikanchana, Trans.). Bangkok: Faculty of Arts, Thammasat University. (in Thai)
- Sor Plai Noi. (2009). **Himmapan creatures** (4th ed.) Bangkok: Pimkham. (in Thai)
- Sullivan, K. E. (1998). **Indian: Myths & legends**. London: Brockhampton Press.
- Supanimit, P. (2004). **Himmapan forest according to the royal Patronage**. Bangkok: Amarin. (in Thai)
- Supanimit, P. (2007). **The mystery of Himmapan**. Bangkok: Amarin. (in Thai)
- Thailand Bible Society. (2006). **Holy Bible Thai-English**. Bangkok: Thailand Bible Society. (in Thai)
- Waterfield, R., & Waterfield, K. (2011). **The Greek Myths: Stories of the Greek gods and heroes vividly retold**. London: Quercus.
- Zimmer, H. R., & Campbell, J. (2017). **Myths and symbols in Indian art and civilization**. New Jersey: Princeton University Press.

แนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำ ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบล

บางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

พิสิษฐ์ บุญถนอม¹, ปริญญา หรุ่นโพธิ์²

สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร^{1,2}

E-mail: bunthanorm_p@su.ac.th¹, parinya.r@ms.su.ac.th²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. แนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก จำนวน 20 คน พบว่า 1. การทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีทรัพยากรในการบริหารที่เพียงพอพร้อมต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านของ คน (Man) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำงาน ผู้ร่วมงานต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจตามทักษะ ความรู้ความสามารถ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการทำงานได้อย่างอิสระและเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และมีการสื่อสารอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาเกี่ยวกับรายละเอียดของงาน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและผู้บริหารต้องมีการแสดงออกในด้านของภาวะผู้นำ ไม่ยึดติดกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมายหรือข้อบังคับ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานโดยการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำอย่างไม่ถือตัว และส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ก้าวไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพเหมาะสมตรงตามความรู้ความสามารถ 2. ปัญหา และอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน คือ การการพุดจาและการตกลง

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

กันไม่มีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจของแต่ละบุคคล การปิดบังข้อมูลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในการทำงาน และการไม่ให้ความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

คำสำคัญ : ผู้นำชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, องค์กรบริหารส่วนตำบล

เน้นความเป็นวัง ปุถุภพองคความรู ยตมนี้คุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Operating guidelines for success in cooperation between Community leader and Local Administrative Organization. Case study: Bangsakae Subdistrict Administrative Organization Bang Khonthi District Samut Songkhram Province

Pisit Bunthanorm¹, Parinya Roonpho²

Master of Arts Program in Public and Private Management, Silpakorn University^{1,2}

E-mail: bunthanorm_p@su.ac.th¹, parinya.r@ms.su.ac.th²

ABSTRACT

The objective of this research was to study: 1. Operating guidelines for success in cooperation between community leader and the local administrative organization; 2. Problems and obstacles in the operating guidelines for success in the cooperation between community leaders and the local administrative organization. This research was qualitative research conducted by means of phenomenology data collection with in-depth interviews and participant observation. The main informants were the community leader and 20 people who were subdistrict administrative organization officers of the Bangsakae district. The results showed that: 1. Cooperation for success should have management processes which match and correspond to adequate management resources for working, especially manpower and equipment, from the beginning to end of the operation process. Colleagues have to cooperate voluntarily by providing their skills, giving opportunities to their colleagues able to express their opinion or comment independently and equally. They should communicate straightforwardly about work details. In addition, community leaders and manager have to show leadership, do not stick to roles and authority, law, or rule, should be selfless, listen and respect opinions of colleagues, make a good work relationship, and encourage every colleague's training

เน้นความเป็นวัง ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

and development to the next level. 2. Problems and obstacles in operating guidelines were lack of communication and clear agreements, individual unwillingness to cooperate in activities, concealment of information and mistakes at work, and failure to emphasize on building morale and encouragement to work.

Keywords: Community leader, Local Administrative Organization, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองในรูปแบบระบบประชาธิปไตย โดยเป็นรูปแบบการปกครองที่ถือว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน ซึ่งคำว่า ประชาธิปไตย มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือคำว่า Demos แปลว่า ประชาชน และ Kratein แปลว่า ปกครองเมื่อรวมความหมายของคำทั้ง 2 แล้วประชาธิปไตยจึงหมายถึงระบบการปกครองซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ โดยมีวิวัฒนาการมาจากการปกครองแบบประชาธิปไตยในนครรัฐเอเธนส์ของประเทศกรีกโบราณ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยโดยตรง คือ ประชาชนทั้งหมดของนครรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรง ต่อมาเมื่อการปกครองแบบนี้ได้สลายไปจากเอเธนส์ก็ได้มาเจริญเติบโตในอังกฤษ ซึ่งต่อมาประเทศอังกฤษก็ได้ชื่อว่าเป็นแม่บทของการปกครองแบบประชาธิปไตยระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น คือ การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากที่สุด นั้นหมายถึงการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติประชาชนจะใช้วิธีการปกครองโดยเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศแทนตนในสภา เพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ

อธิปไตย ดังนั้นบุคคลหรือคณะบุคคลจะรับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน นโยบายในการปกครองประเทศจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ การที่จะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นต้องเป็นการปกครอง โดยอาณัติของคนส่วนใหญ่ และเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก ดังนั้นการปกครองแบบนี้จึงเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน (ประคอง มาโต และ ปิยะ ตามพระหัตถ์, 2562) ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในระบอบรัฐสมานับแต่การปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยระบบการปกครองนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินจำต้องมีคณะบุคคลขึ้นมารับผิดชอบ มีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าคณะผู้บริหาร ที่พร้อมจะถูกควบคุม ตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการบริหารจากรัฐสภาตามแนวคิดอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศเป็นของปวงชนที่แต่ละฝ่ายต่างมีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจของตนเอง แต่ยังมีกรควบคุมและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน โดยการบริหารราชการแผ่นดินหมายถึง การกำหนดนโยบายและทิศทางว่าจะจัดการปกครองประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองการต่างประเทศ ไปใน

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

แนวทางใดและใช้วิธีการใด จึงจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจ และทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ และออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ มารองรับ ตลอดจนการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายตามที่อำนาจนิติบัญญัติคือ รัฐสภาให้ความเห็นชอบตราขึ้นใช้บังคับ (สุเทพ เอี่ยมคง, 2559)

ในปัจจุบันการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 บัญญัติให้การบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยทั้ง 3 ส่วนนี้ ล้วนอยู่ในการควบคุมดูแลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบบริหารราชการแผ่นดินอันครอบคลุมไปถึงการกำหนดนโยบายเพื่อให้ข้าราชการนำไปปฏิบัติ การอำนวยความสะดวกและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามกฎหมาย นโยบาย และคำสั่งของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา โดยทั้ง 3 ส่วนนี้ประกอบด้วย

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ใช้หลักการ

รวมอำนาจ โดยให้อำนาจการบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานครอันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐ

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้หลักการแบ่งอำนาจ โดยราชการส่วนกลางเป็นเจ้าของอำนาจ แล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน โดยการการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มี 2 ระดับ คือ จังหวัดและอำเภอ
3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นใช้หลักการกระจายอำนาจ ที่ส่วนกลางได้มอบอำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ มีอิสระในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่นออกข้อบังคับหรือระเบียบต่าง ๆ มาบังคับในเขตการปกครองของตนได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมี 4 รูปแบบประกอบไปด้วย (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) เทศบาล (3) องค์การบริหารส่วนตำบล และ (4) ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนดประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (สุเทพ เอี่ยมคง, 2559)

การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่นของไทยเป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย

รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐบาลนั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต (Well Being) อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (National Security) ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองต่อความต้องการของชุมชนนั้นจะทำให้เกิดความ สะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการประสงค ของชุมชนนั้น ๆ และทำให้ประชาชนมีความ ตื่นตัว และมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับการพัฒนาของประเทศได้ ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญขึ้นเป็นลำดับ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงรูปแบบการ ปกครองท้องถิ่นไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้หน่วยการ ปกครองท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ สามารถ ตอบสนองความต้องการของประชาชนใน ท้องถิ่นและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการปกครองตนเองให้มากที่สุด อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครอง แต่ทั้งนี้การที่จะเปลี่ยนแปลง รูปแบบโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของหน่วยการ ปกครองท้องถิ่นรูปแบบใดก็ตาม จำเป็นจะต้อง พิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนขีด ความสามารถทางการบริหารบุคคล การเงิน และการคลังของท้องถิ่นเหล่านั้น ประกอบกันด้วย ซึ่งในปัจจุบันการปกครอง ระดับท้องถิ่นของไทย อันได้แก่ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้ง การ ป ก ค ร อ ง ร ู ป แ บ บ ข อ ง กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา นั้น แม้จะมี อิสระพอสมควรในการดำเนินการ และมีการ เลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการปกครอง มีลักษณะในการ กระจายอำนาจการปกครองแต่ก็ยังไม่เป็นอิสระ หรือการปกครองตนเองอย่างแท้จริง รัฐบาลใน ส่วนกลางยังมีส่วนเข้าไปควบคุมหรือร่วมในการ ดำเนินการอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามการปกครอง ระดับท้องถิ่นนี้มีส่วนช่วยในการฝึกประชาชนให้ รู้จักการปกครองตนเองตามหลักการ ประชาธิปไตย (สิวาพร สุขเอียด, 2559)

การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นนั้นนับเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการ บริหารราชการแผ่นดินครั้งสำคัญของประเทศ และจัดว่าเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนอื่น อันได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลางและการบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้งนี้เนื่องจากการกระจายอำนาจในด้านภารกิจ งบประมาณ และบุคลากร ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ระบบการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคลดบทบาทและหน้าที่ลง รวมถึงลดงบประมาณและบุคลากรลงอย่างมากด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้จึงกระทบต่อผลประโยชน์และวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งอาจมองว่าเป็นการสูญเสียอำนาจไปจึงอาจก่อให้เกิดความไม่เห็นด้วยหรือกลายเป็นความขัดแย้งได้ นอกจากนี้การไม่ให้ความสำคัญร่วมมือของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในด้านต่าง ๆ อาจนำมาซึ่งความล่าช้าและความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองไม่ว่าจะในแง่ของผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นสภาพแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็อาจเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิชชุกร นาคธน, 2550)

เมื่อมีกระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครองเกิดขึ้น จนในที่สุดก็ได้มีการ

ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในขณะเดียวกันการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 การออกกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล รวมถึงการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2545 ผลของกฎหมายเหล่านี้ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากขึ้น และยังมีผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในตำบลหรือหมู่บ้านแต่กฎหมายก็ไม่ได้แก้ไขหรือปรับลดบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลงแต่อย่างใดยังคงไว้โดยมิได้ยกเลิกอำนาจตามกฎหมายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทภารกิจตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยเป็นงานระดับภูมิภาคที่จะต้องอาศัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยการอำนวยความสะดวกการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนการส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐใน

พื้นที่งานเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
งานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ
โครงการต่อต้านยาเสพติดโครงการจดทะเบียน
คนจน เป็นต้น (ฉลวย พ่วงพลับ, 2548)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ
ที่จะศึกษาถึงแนวทางการดำเนินงาน
เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่าง
ผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลบาง
สะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
เนื่องจากในปัจจุบันการทำงานร่วมกันระหว่าง
ผู้นำชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลบาง
สะแก ในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ยังไม่มี
ความชัดเจนในเรื่องของกระบวนการดำเนินงาน
ที่นำมาสู่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน และ
ในปัจจุบันการกระจายอำนาจการปกครอง
ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อฐานะและบทบาทของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน เพราะการจัดตั้งองค์การบริหารส่วน
ตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ
องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีผลทำ
ให้บทบาทและฐานะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
เป็นทั้งตัวแทนของรัฐและของประชาชนมี
บทบาททั้งในราชการส่วนภูมิภาคและราชการ
ส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะการ
ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ซึ่งบทบาทและ

อำนาจหน้าที่บางประการมีลักษณะคล้ายคลึง
กับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล
และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงแนวทางการ
ดำเนินงานที่ทำให้ผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นสามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติ
หน้าที่ร่วมกันตามระเบียบ กฎหมายหรือ
ข้อบังคับที่มีอยู่ให้เกิดผลสำเร็จ และก่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลบาง
สะแก และตำบลบ้านปรานิโหมทย์ อำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาข้อมูลที่ได้
จากการศึกษาไปเสนอแนะ และปรับใช้เป็น
แนวทางในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นำ
ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงาน
เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่าง
ผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการ
ดำเนินงานเพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน
ระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจัย
เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธี

ปรากฏการณ์วิทยา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก จำนวน 20 คน มีการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ให้ได้มากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายความพร้อมทางด้านอุปกรณ์และความพร้อมของแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

2. เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัย และก่อนการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตผู้ที่ให้สัมภาษณ์ก่อนที่จะมีการบันทึกเสียง

3. กล้องถ่ายภาพ เพื่อช่วยให้การนำเสนอข้อมูลของผู้วิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตผู้ที่ให้สัมภาษณ์ก่อนที่จะมีการบันทึกภาพ

4. สมุดจดบันทึก และปากกา

5. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสนทนา และการใช้คำถาม (Interview Guide) ซึ่งเป็นลักษณะของการเปิดกว้างไม่จำกัดข้อคำถาม (Open Ended Question Interview) เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ทำการวิจัย ประกอบกับการสังเกตและบันทึกภาพ รวมทั้งการใช้เครื่องบันทึกเสียง

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเป็นการสร้างแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ ซึ่งในการสัมภาษณ์จะเป็นการใช้การซักถาม และการพูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเอง

4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานที่ และการจดบันทึกข้อมูล รวมถึงการบันทึกภาพเหตุการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา จากการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์

ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นหมวดหมู่เดียวกัน หรือเป็นประเภทเดียวกัน หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง

ผลการวิจัย

1. แนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จ
ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับ องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอ บางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1 การบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการ ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสอดคล้องกันและครอบคลุมรายละเอียดในทุก ๆ ด้าน โดยการทำให้การบริหารจัดการเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน และมีความสอดคล้องกันนั้น จะต้องครอบคลุมรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ

ตั้งแต่การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการ ควบคุม (Controlling) เพื่อให้การทำงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

1.2 ทรัพยากรในการบริหาร

จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรในการ บริหารต้องมีความพร้อมในทุกด้าน ตั้งแต่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความรู้ในการบริหาร (Management) โดย สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญที่สุด คือ คน (Man) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ที่จะต้องมีความ พร้อมและเพียงพอต่อการทำงาน เพราะ คน (Man) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) เป็นสิ่ง สำคัญที่สุดในการอำนวยการความสะดวกและการ ขับเคลื่อนการทำงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ไปสู่ความสำเร็จ

1.3 การมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการ ทำงานสามารถเกิดได้จากการได้รับความ ร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยการเปิดโอกาสให้บุคคล ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานหรือการทำ กิจกรรมต่าง ๆ ตามทักษะ ความรู้ และ ความสามารถ เพื่อให้การทำงานหรือการทำ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และช่วย ให้เกิดการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ เกิดความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างบุคคลและลดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน

1.4 รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม สามารถเกิดได้ในรูปแบบและลักษณะของการรับรู้ข่าวสาร การประชุม การรับฟังความคิดเห็น การลงประชามติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยเป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการทำงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำงาน และเป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันทำไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งรูปแบบและลักษณะเหล่านี้สามารถทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาท ในการทำงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานสามารถเกิดได้จาก 3 ปัจจัย ดังนี้

1) ความเต็มใจ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจของแต่ละบุคคล ซึ่งจะต้องไม่เกิดจากการบีบบังคับหรือถูกบังคับให้เข้าร่วม เพราะการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจนั้นสามารถทำให้บุคคลเกิดความทุ่มเท ความตั้งใจ และความรับผิดชอบในงานที่ทำ

2) ความเสมอภาคและเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในการทำงานต้องเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการทำงานได้อย่างอิสระและเท่าเทียมกัน และบุคคลจะต้องได้รับการยอมรับ ความเชื่อใจ ความไว้วางใจ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน จากหัวหน้าหรือเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยที่บุคคลจะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติในความแตกต่างทางด้านเพศ อายุ การศึกษา และสภาพสังคม

3) การสื่อสาร การทำงานร่วมกันจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา โดยเฉพาะการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล เพราะการสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมานั้น จะทำให้บุคคลรับทราบถึงรายละเอียดของงาน ช่วยในงานที่ทำให้เกิดความสำเร็จ เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือในการทำงาน และช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างบุคคล ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในการทำงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ

1.6 การรับฟังความคิดเห็นหรือความคิดใหม่ ๆ

จากการศึกษาพบว่า การรับฟังความคิดเห็นหรือความคิดใหม่ ๆ มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะการรับฟังความคิดเห็นเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกัน สามารถทำ

ให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์ในการทำงานซึ่งในการรับฟังความคิดเห็นหรือความคิดใหม่ ๆ ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องรับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน

1.7 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ผู้นำชุมชนและผู้บริหารต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับผู้ร่วมงานด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน การกล่าวถึงประโยชน์ของงานที่ผู้ร่วมงานจะได้รับเมื่องานหรือกิจกรรมที่ทำนั้นเกิดความสำเร็จ การให้กำลังใจและการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำอย่างไม่ถือตัว การสร้างความสุขในการทำงานด้วยการให้ผู้ร่วมงานได้ทำงานที่ตรงกับทักษะ ความรู้ ความสามารถ และความถนัดของตนเอง นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจก็ยังเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานทุกคนที่จะเป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่กันและกัน ด้วยการให้ความช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ การให้ความเชื่อใจ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่งหรือตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ

1.8 การพัฒนาความรู้และความสามารถ

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกันให้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นอยู่เสมอ โดยส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมและตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ดียิ่งขึ้น

1.9 ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแกต้องมีความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง มีการพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่ตลอดเวลาและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่รับรู้ว่าหน้าที่ของตนเองคืออะไร สามารถใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับงานที่ทำ ซึ่งในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน บางครั้งก็ไม่จำเป็นที่จะต้องยึดติดกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมายหรือข้อบังคับที่มีอยู่เสมอ แต่เพียงแค่งานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้งานที่ทำได้ประโยชน์สูงสุด

2. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาพบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก คือ การการพุดจาและการตกลงกันไม่มีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจของแต่ละบุคคล การปิดบังข้อมูลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในการทำงาน และการไม่ให้ความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ถือว่เป็นจุดอ่อนในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความตืดขัดไม่ราบรื่น และเสร็จไม่ทันตามระยะเวลาที่วางแผนไว้แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นโอกาสที่ดีที่ทำให้สามารถทราบถึงปัญหาและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปปรับใช้และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นกับการทำงานในครั้งถัดไป

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่มี

ความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีทรัพยากรในการบริหารที่เพียงพอพร้อมต่อการทำงาน โดยเฉพาะในด้านของ คน (Man) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น กระบวนการทำงานในรูปแบบและลักษณะของการรับรู้ข่าวสาร การประชุม การรับฟังความคิดเห็น การลงประชามติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผู้ร่วมงานต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจตามทักษะ ความรู้ความสามารถ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการทำงานได้อย่างอิสระและเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ มีการสื่อสารอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาเกี่ยวกับรายละเอียดของงาน เพื่อให้การทำงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและผู้บริหารต้องมีการแสดงออกในด้านของภาวะผู้นำ ไม่ยึดติดกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมายหรือข้อบังคับที่มีอยู่มากเกินไป คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้งานที่ทำได้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการรับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้ร่วมงานสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานโดยการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำอย่างไม่ถือตัว เพื่อให้เกิดความสุขและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้รับการฝึกอบรม และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ก้าวไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพเหมาะสมตรงตามความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนมองเห็นความรู้ต่าง ๆ ที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิษา อ่อนละมัย และจรรยาพร ตันเจริญ (2561) ได้กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จต้องประกอบด้วย การมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการนำกลยุทธ์พื้นฐานมาปรับใช้ ระบบการดำเนินงานไม่ซับซ้อนการแบ่งฝ่ายงานที่ชัดเจนและเหมาะสม การเสริมสร้างทักษะการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และการประสานงานร่วมมือกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นกสร ตรีรัตนพิจารณ์ (2561) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานนั้นขึ้นอยู่กับ การกำหนดนโยบายและลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างเครือข่าย บุคลิกภาพของผู้นำที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2. ผลการศึกษา ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงาน

ร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน คือ การการพุดจาและการตกลงกันไม่มีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจของแต่ละบุคคล การปิดบังข้อมูลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในการทำงาน และการไม่ให้ความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้จะต้องได้รับการแก้ไขจากผู้ร่วมงานทุกคน รวมถึงผู้นำชุมชนและผู้บริหาร โดยการนำปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นไปเป็นบทเรียนและประสบการณ์ สามารถปรับใช้กับการทำงานในครั้งถัดไป เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวิภา งามวุฒิมังค์ (2559) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงาน ด้านบทบาทของสมาชิกในทีมงาน ด้านการติดต่อสื่อสารด้านกระบวนการทำงาน ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร และด้านภาวะผู้นำทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา อุดมศร (2555) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ อายุ อาชีพ สภาพครอบครัว การรับรู้ข่าวสาร และระยะเวลาใน

การอาศัยในพื้นที่ โดยการพัฒนาการมีส่วนร่วม
ของประชาชนควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่
เหมาะสม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและการให้
ข้อมูลข่าวสารในทุกรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีแนว
ทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ร่วมงาน
ทุกคนสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการ
ทำงาน ทำให้การทำงานมีความสอดคล้องและ
เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามระเบียบ
กฎหมายหรือข้อบังคับที่มีอยู่

2. การทำงานร่วมกันต้องมีการสื่อสารที่
ชัดเจนตรงไปตรงมา และผู้ร่วมงานทุกคนต้อง
ปรับทัศนคติของตนเองและเปิดใจรับฟังความ
คิดเห็นของผู้อื่นให้มากขึ้น เพื่อให้การทำงาน
ร่วมกันเกิดความสมดุลและเป็นไปในทิศทาง
เดียวกันซึ่งทำให้สามารถลดปัญหาความขัดแย้ง
และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการ
ทำงาน รวมถึงช่วยให้งานที่ ทำประสบ
ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

3. การทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเปิด
โอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการ
ทำงานด้วยความเต็มใจหรือความสมัครใจ ตาม
ทักษะ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์
ที่ตนเองมีอยู่ โดยไม่ได้เกิดจากการบังคับให้เข้า

ร่วม เนื่องจากการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ
หรือความสมัครใจนั้นจะทำให้บุคคลเกิด
ความรู้สึกรู้ว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานหรือ
การทำกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งส่งผลให้บุคคลเกิด
ความทุ่มเท ความตั้งใจความรับผิดชอบในงานที่
ทำ และงานที่ทำนั้นมีประสิทธิภาพ

4. ในการทำงานร่วมกันผู้นำชุมชนและ
ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ด้วยการให้
ความสำคัญกับการสร้างขวัญและกำลังใจใน
การทำงานโดยต้องไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใด
บุคคลหนึ่ง เนื่องจากขวัญและกำลังใจในการ
ทำงานเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ
และพฤติกรรมของบุคคลเมื่อผู้ร่วมงานมีขวัญ
และกำลังใจที่ดีในการทำงาน ก็ส่งผลให้
ผู้ร่วมงานมีความพยายาม มีความอดทน
มีความสุขในการทำงาน และคิดหาวิธีการ
นำเอาความรู้ความสามารถของตนมาใช้ให้เป็น
ประโยชน์ต่องานให้ได้มากที่สุด

1.5 ผู้บริหารต้องมีความจริงใจและพร้อมที่
จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง
ตรงไปตรงมา ด้วยการตรวจสอบและเปิดโอกาส
ให้ผู้ร่วมงานได้รับทราบถึงข้อผิดพลาดต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นจากการทำงานรวมถึงผู้ร่วมงานทุกคน
ต้องยอมรับและให้อภัยในสิ่งที่เพื่อนร่วมงานทำ
ผิดพลาด พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น
มีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หากมีการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้ในการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ เนื่องจาก การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.2 หากมีการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึกหรือกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีจิตสำนึกที่ดี เกิดความทุ่มเท เกิดความตั้งใจและปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการสร้างจิตสำนึกและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการทำงานร่วมกัน

2.3 หากมีการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นและมีความสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ ตลอดจนมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเป็น การเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2.4 หากมีการวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องเดิม ควรศึกษาในรูปแบบขององค์กรภาคเอกชนหรือศึกษาในระดับองค์กรกับองค์กรด้วยกัน เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานที่มีความหลากหลาย สามารถนำไปปรับใช้ให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ เนื่องจากในแต่ละองค์กรจะมีโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันออกไป

References

- Lamkong, S. (2016). **The administration of the state affairs.** Retrieved November 20, 2018, from <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารราชการแผ่นดิน>. (in Thai)
- Mato, P., & Thamprahad, P. (2019). Government and government Thai politics. **Journal of Research and Academics**, 2(1), 171–181. (in Thai)
- Nakthon, W. (2007). **Local government in Thailand.** Phra Nakhon Si Ayutthaya: Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. (in Thai)
- Ngamwutthiwong, K. (2016). **Factors affecting teamwork in the office of**

- the administration. office of the permanent secretary, Ministry of Education** (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. (in Thai)
- Phuangplub, C. (2005). **Role of the village headman: Case study of Khlong Hoi Khong District. Songkhla Province** (Master's thesis). Burapha University, Chonburi. (in Thai)
- Suk-iad, S. (2016). **Local government.** Retrieved November 20, 2018, from <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การปกครองส่วนท้องถิ่น>. (in Thai)
- Thamma-apipon, S., Onlamai, N., & Tancharoen, J. (2018). Success factors of the Ban Rai Khae elderly club Phetchaburi Province. **Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(2)**, 356-365. (in Thai)
- Treeratphichan, N. (2018). **Factors affecting the success of sustainable livable municipal projects** (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. (in Thai)
- Udomsri, T. (2012). People's participation in local government: A case study of subdistrict administrative organizations in Khlong Bang Pla Kot. Phra Samut Chedi District Samut Prakan Province. **Veridian E-Journal, Silpakorn University, 5(3)**, 220-238. (in Thai)

สถาปัตยกรรมกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

สรธร สมบูรณ์สุข¹, อรนนท์ กลั่นทปฺระ², ศรียรัฐ โกวงศ์³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{1,2,3}

E-mail: yai64vx@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถาปัตยกรรมกับปัจจัยคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของบุคลากร และเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรมกับคุณภาพชีวิต เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 377 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t - test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และสถิติ Pearson Correlation Coefficient พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม กับคุณภาพชีวิตของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งรายด้านและภาพรวม ส่วนความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรม ทั้งรายด้านและภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรม, คุณภาพชีวิต, บุคลากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Architecture and encourage the quality of life of personnel in Kasetsart University, Bangkhen Campus

Sorrathron Somboonsuk¹, Oranan Gluntapura², Srirath Gohwong³

Faculty of Social Sciences Kasetsart University^{1,2,3}

E-mail: yai64vx@gmail.com

ABSTRACT

This study examines the opinions about architecture factors and how they improve the quality of life of personnel in the Kasetsart University, Bangkhen Campus, compares the quality of life of personnel, and analyzes the correlation between opinion toward architecture factors and quality of life of personnel. This quantitative methodology was used, with questionnaires as the tool to collect data from 377 personnel in Kasetsart University. A computer program was used for data processing and statistical data analysis. The statistics used in this study included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The results revealed that the overall opinion about architecture improving the quality of life of personnel as at a high level. There were no statistically significant differences of quality of life overall and in each aspect of personnel in the Kasetsart University, Bangkhen Campus classified by gender, age, educational level, working period, position. The opinion toward architecture factors life overall and in each aspect had a positive correlation with quality of life overall and in each aspect at the statistical significance of 0.05.

Keywords: Architecture, Quality of Life, personnel, Kasetsart University

บทนำ

คุณภาพชีวิตเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนาที่ดำเนินการในพื้นที่หรือสะท้อนผลการพัฒนาผ่านโครงการหนึ่งโครงการใด บางส่วนศึกษาคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมพัฒนา (คุชฎี อายุวัฒน์, 2548) การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นการกระตุ้นให้บุคคลสังคมนึกถึงความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดี ย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ รุดหน้าก้าวไกลขึ้น (สำราญ จุช่วย, 2554) สภาพแวดล้อมนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมปัจจัยที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทางอ้อม เช่น สิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการออกกำลังกาย หรือ สิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลพิษโดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ในการสร้างบุคลากรที่มีประสิทธิภาพของประเทศ อาทิเช่น มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อพัฒนาศักยภาพรวมถึงคุณภาพชีวิตของนักศึกษาและบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับสถานศึกษา เพราะคุณภาพชีวิตคือชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้

อย่างเหมาะสม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน นับเป็นหนึ่งในสถานศึกษาชั้นนำของประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องประยุกต์การสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบุคลากรในองค์กร อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างอาคารได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จวบจนเป็นระยะเวลา 20 ปี รูปแบบหรือแนวคิดการออกแบบทางสถาปัตยกรรมอาคารเป็นการออกแบบตามสมัยนิยมในช่วงระยะเวลาการก่อสร้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในส่วนของบริบทแวดล้อมภายนอก รวมถึงการขับเคลื่อนการดำเนินการของมหาวิทยาลัยภายใต้แผนยุทธศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลาของแผน ทิศทาง การดำเนินงาน และเป้าหมายขององค์กรมีเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสังคมที่มีนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนร่วม ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษาสถาปัตยกรรมกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้วางแผนหรือเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบาย สถาปัตยกรรมด้านอาคารสถานที่ในการจัดการศึกษา และสามารถนำไปกำหนดแนวทางสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

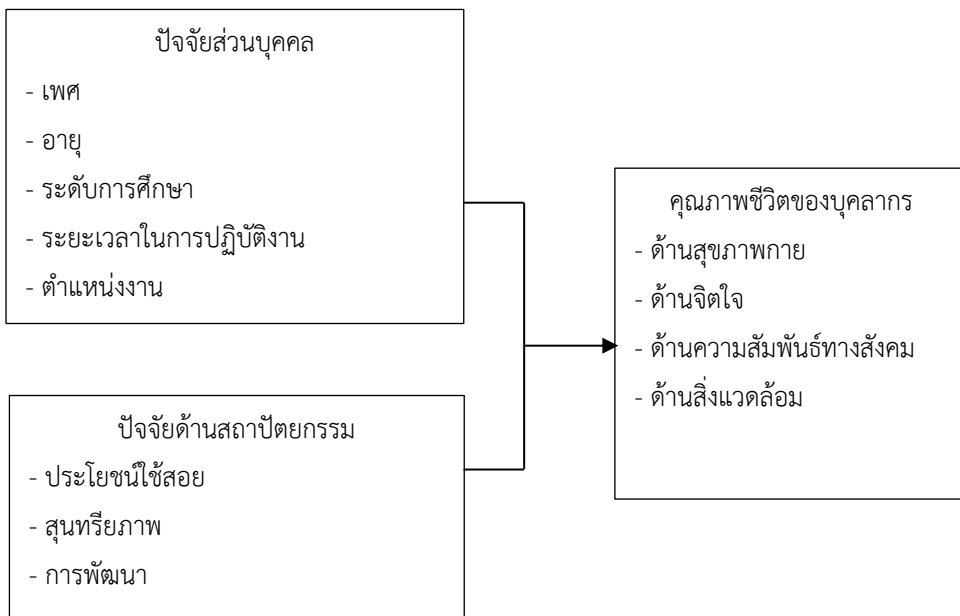
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรมกับคุณภาพชีวิตของบุคลากร

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถาปัตยกรรมกับปัจจัยคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดวิจัย

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การศึกษานี้มีสมมติฐานของการวิจัย 2 ข้อ สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน และสมมติฐานที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ บุคลากรในมหาวิทยาลัย ผู้ปฏิบัติงานภายในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,525 คน (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2563) และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน จากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ทำการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling)

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามปลายปิดแบบหลายตัวเลือก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรต่อสถาปัตยกรรม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากร

ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนที่ 2 และข้อมูลส่วนที่ 3 ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตรวัดแบบ Likert's

Scale 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้ (1) เห็นด้วยในระดับมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน (2) เห็นด้วยในระดับมาก เท่ากับ 4 คะแนน (3) เห็นด้วยในระดับปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน (4) เห็นด้วยในระดับน้อย เท่ากับ 2 คะแนน และ (5) เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การจัดระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุง

แก้ไขแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) มีเกณฑ์การยอมรับตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ผลการหาความเชื่อมั่นของตัวแปรสภาพัฒนาการ เท้ากับ 0.947 และตัวแปรคุณภาพชีวิตของบุคลากร เท้ากับ 0.961

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารวิชาการ ตำรา บทความ และวิทยานิพนธ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t - test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One- Way ANOVA) และสถิติ Pearson Correlation Coefficient

เกณฑ์แปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ค่าสัมประสิทธิ์ แปลความหมาย
สหสัมพันธ์ (r)

- 0.81-1.00 มีความสัมพันธ์สูง
- 0.61-0.80 มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง
- 0.41-0.60 มีความสัมพันธ์ปานกลาง
- 0.21-0.40 มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ
- 0.00-0.20 มีความสัมพันธ์ต่ำ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เป็นระยะเวลา 1 - 5 ปี และมีตำแหน่งงานอยู่ในฝ่ายสนับสนุนมากที่สุด

2. ข้อมูลด้านสภาพัฒนาการในมหาวิทยาลัย พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสภาพัฒนาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.84) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 3.61) และด้านสุนทรียภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.49) ตามลำดับ

2.1 ด้านประโยชน์ใช้สอย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ห้องเรียนมีสัดส่วนเหมาะสมและจำนวนที่เพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.03) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สภาพัฒนาการเป็นการออกแบบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ใช้สอยได้ตรงกับเป้าประสงค์ของอาคาร (ค่าเฉลี่ย 3.64) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 1

2.2 ด้านสุนทรียภาพ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สภาพัฒนาการสามารถดึงดูดสายตา และให้ความรู้สึกผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด

คือ สถาปัตยกรรมมีการพัฒนาอาคารสถานที่ และรักษาภูมิทัศน์ให้สวยงามอยู่ตลอด (ค่าเฉลี่ย 3.24) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 2

2.3 ด้านการพัฒนา เมื่อพิจารณา รายชื่อ พบว่า สถาปัตยกรรมสามารถ

ตอบสนองการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.77) และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถาปัตยกรรมมีความ เป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.36) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวน คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของบุคลากร เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านประโยชน์ใช้สอย

(n = 377)

สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านประโยชน์ใช้สอย	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ที่ตั้งของอาคารในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก	3.95	0.912	มาก
2. การออกแบบสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีความเหมาะสมกับประเภทการใช้งาน	3.74	1.000	มาก
3. อาคารในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีความทันสมัย	3.85	0.936	มาก
4. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน เป็นการออกแบบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ใช้สอย ได้ตรงกับเป้าประสงค์ของอาคาร	3.64	0.958	มาก
5. ห้องเรียนมีสัดส่วนเหมาะสมและจำนวนที่เพียงพอ ต่อการใช้งาน	4.03	0.915	มาก
ภาพรวม	3.84	0.839	มาก

ตารางที่ 2 จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านสุนทรียภาพ

(n = 377)

สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านสุนทรียภาพ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.50	0.926	มาก
2. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีการพัฒนาสภาพแวดล้อม เช่นต้นไม้ ทางเดิน บ่อน้ำ ลานกิจกรรม ให้น่าอยู่	3.37	0.945	ปานกลาง
3. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีการพัฒนาอาคารสถานที่ และรักษาภูมิทัศน์ให้สวยงามอยู่ตลอด	3.24	1.014	ปานกลาง
4. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน สามารถดึงดูดสายตา และให้ความรู้สึกผ่อนคลาย	3.82	0.995	มาก
5. การรับรู้หรือสัมผัสถึงคุณค่า ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่มีต่ออาคารและสภาพแวดล้อมโดยรอบ	3.50	1.121	มาก
ภาพรวม	3.49	0.849	มาก

ตารางที่ 3 จำนวน คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านการพัฒนา

(n = 377)

สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัย ด้านการพัฒนา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน สามารถตอบสนองการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.77	0.916	มาก
2. ศักยภาพทางสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับ สาขาวิชา หรือการใช้งานอาคาร	3.63	1.006	มาก
3. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน ให้ความสำคัญกับการใช้งานที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ภายในอาคาร และภายนอกอาคาร	3.52	0.934	มาก
4. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน	3.36	0.991	ปานกลาง
5. สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน ให้ความสำคัญถึงการอนุรักษ์และการประหยัดพลังงาน	3.76	0.926	มาก
ภาพรวม	3.61	0.783	มาก

3. ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตของบุคลากรพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคลากร วิทยาเขตบางเขนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.50) ด้านสุขภาพกาย (ค่าเฉลี่ย 3.46) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.40) ตามลำดับ

3.1 ด้านสุขภาพกาย เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ระบบถ่ายเทอากาศภายใน อาคารต่าง ๆ มีความเหมาะสม มีการไหลเวียนและถ่ายเทอากาศได้ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.63) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยสุด คือ ทางเข้า-ออกอาคาร มีความ สะดวกและเหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรค และชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.15) แสดงข้อมูล ดังตารางที่ 4

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของค้ำความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ตารางที่ 4 จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้านสุขภาพกาย

(n = 377)

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ระบบถ่ายเทอากาศภายในอาคารต่าง ๆ มีความเหมาะสม มีการไหลเวียนและถ่ายเทอากาศได้ดี	3.63	0.976	มาก
2. แสงสว่างภายในอาคาร มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน	3.49	0.960	มาก
3. ห้องน้ำมีความเหมาะสม และอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เช่น ชักโครก สายชำระ อ่างล้างหน้า โถปัสสาวะ	3.62	1.081	มาก
4. ทางเข้า-ออกอาคาร มีความสะดวกและเหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรค และชัดเจน	3.15	0.973	ปานกลาง
5. ระบบเทคโนโลยีอาคาร เช่น ลิฟต์ เครื่องปรับอากาศ อินเทอร์เน็ต มีความพร้อมและเพียงพอต่อการใช้งาน	3.42	0.940	มาก
ภาพรวม	3.46	0.840	มาก

3.2 ด้านจิตใจ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ท่านรู้สึกมีความเป็นส่วนตัวต่อสถานที่ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.13) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านมีความรู้สึกถึงความผูกพันต่อสถานที่ปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.80) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 5

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ท่านสามารถใช้บริการร้านค้า และร้านสวัสดิการได้อย่างสะดวก และเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.69) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านสามารถ

นัดพบปะสังสรรค์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้อย่างสะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.13) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 6

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ท่านมีความพอใจถึงความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันระหว่างอาคาร สามารถเดินถึงกันได้อย่างสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.72) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ท่านมีความพอใจต่อความปลอดภัยในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน (ค่าเฉลี่ย 3.22) แสดงข้อมูลดังตารางที่ 7

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ตารางที่ 5 จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้านจิตใจ

(n = 377)

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ปฏิบัติงาน	3.81	0.882	มาก
2. ท่านมีความรู้สึกภาคภูมิใจในสถานที่ปฏิบัติงาน	3.97	0.890	มาก
3. ท่านมีความรู้สึกถึงความผูกพันต่อสถานที่ปฏิบัติงาน	3.80	0.924	มาก
4. ท่านรู้สึกมีความสุขในการปฏิบัติงาน	4.08	0.819	มาก
5. ท่านรู้สึกมีความเป็นส่วนตัวต่อสถานที่ปฏิบัติงาน	4.13	0.809	มาก
ภาพรวม	3.96	0.735	มาก

ตารางที่ 6 จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

(n = 377)

คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมภาพลักษณ์ต่อสถานที่ปฏิบัติงาน	3.21	1.029	ปานกลาง
2. ท่านสามารถนัดพบปะสังสรรค์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้อย่างสะดวก	3.13	1.073	ปานกลาง
3. ท่านสามารถออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้อย่างสะดวก	3.57	0.903	มาก
4. ท่านสามารถใช้บริการโรงอาหารในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่สะอาดและเพียงพอ	3.38	1.022	ปานกลาง
5. ท่านสามารถใช้บริการร้านค้า และร้านสวัสดิการ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้อย่างสะดวก และเพียงพอ	3.69	1.000	มาก
ภาพรวม	3.40	0.859	ปานกลาง

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝังข้อความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ตารางที่ 7 จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้านสิ่งแวดล้อม

(n = 377)

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีความพอใจถึงความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันระหว่างอาคารสามารถเดินถึงกันได้สะดวก	3.72	1.007	มาก
2. ท่านมีความพอใจต่อความปลอดภัยในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน	3.22	1.082	ปานกลาง
3. ความสะอาดในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	3.34	0.973	ปานกลาง
4. ท่านพอใจกับบรรยากาศในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ซึ่งมีต้นไม้ที่ทำให้เกิดความร่มรื่น	3.67	1.010	มาก
5. ท่านมีความสะดวกต่อการจอดรถ ที่ลานจอดรถ หรืออาคารจอดรถ	3.56	0.993	มาก
ภาพรวม	3.50	0.827	มาก

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกันทั้งรายด้านและภาพรวม

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรมด้านประโยชน์

ใช้สอย ด้านสุนทรียภาพ ด้านการพัฒนา และปัจจัยสถาปัตยกรรมภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงข้อมูลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรมกับคุณภาพชีวิตของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

(n = 377)

ปัจจัยสถาปัตยกรรม		คุณภาพชีวิตของบุคลากร				
		ด้าน สุขภาพ กาย	ด้านจิตใจ	ด้าน ความสัมพันธ์ ทางสังคม	ด้าน สิ่งแวดล้อม	ภาพรวม
ด้านประโยชน์ ใช้สอย	r	0.486*	0.419*	0.438*	0.425*	0.510*
	ระดับ ความสัมพันธ์	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ด้าน สุนทรียภาพ	r	0.504*	0.412*	0.477*	0.433*	0.528*
	ระดับ ความสัมพันธ์	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ด้านการพัฒนา	r	0.475*	0.420*	0.458*	0.414*	0.511*
	ระดับ ความสัมพันธ์	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ปัจจัย สถาปัตยกรรม	r	0.523*	0.446*	0.490*	0.454*	0.553*
ภาพรวม	ระดับ ความสัมพันธ์	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ใช้สอยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา และด้านสุนทรียภาพ ตามลำดับ

โดยด้านประโยชน์ใช้สอยถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากก่อนที่ทางมหาวิทยาลัยจะทำสถาปัตยกรรมต่าง ๆ นั้น ได้มีการคำนึงถึงอรรถประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก จึงเห็นว่าด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าด้านอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน มีดังนี้

เน้นความเป็นวัง ปู่กุดฝิ่งของคความรู ยัดมันคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่า ห้องเรียน มีสัดส่วนเหมาะสมและจำนวนที่เพียงพอ ต่อการใช้งาน และด้านการพัฒนา พบว่า สถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน สามารถตอบสนองการใช้งาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อธิบายได้ว่า พื้นที่ ภายในมหาวิทยาลัยนั้นมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การทำแปลนเพื่อจัดสร้างห้องเรียนจึงต้องมีการวางองค์ประกอบสัดส่วนที่เหมาะสมและ เพียงพอต่อการใช้งาน และสามารถตอบสนอง การใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย เพราะการออกแบบสถาปัตยกรรม คือ การก่อให้เกิดความงามที่ยังประโยชน์ หรือ การจัดพื้นที่ว่างในอาคาร ได้แก่ ความต้องการ ในด้านการใช้สอย รูปแบบการออกแบบ การกำหนดพื้นที่ใช้งาน ซึ่งเป็นกระบวนการ เชื่อมต่อของพื้นที่รวมถึงการแฝงความหมาย และการตอบสนองในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทางจิตใจให้กับบุคคลที่เป็นผู้ใช้สอย พื้นที่ว่างภายในอาคาร โดยมีสัญญาณชี้แนะ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมผ่าน กระบวนการรับรู้ทางทัศนการ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2541) เกิดจากงานสถาปัตยกรรม มีลักษณะเฉพาะทางกายภาพ หน้าที่ และ นิยามในการให้ความหมายที่เกิดขึ้นภายใน สถาปัตยกรรมนั้นจะส่งผลต่อพฤติกรรมและ การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้ใช้พื้นที่ และ สภาพแวดล้อม เพื่อที่จะทำให้พื้นที่ตอบสนอง

การทำงานกับพื้นที่ และบริบทได้ดียิ่งขึ้น (กุลนันท์ ผาติวัฒน์, 2558)

ด้านสุนทรียภาพ พบว่า สถาปัตยกรรม ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน สามารถดึงดูดสายตา และให้ความรู้สึก ผ่อนคลาย อาจเป็นเพราะพื้นที่ภายใน มหาวิทยาลัยมีความร่มรื่นของต้นไม้ที่ทำให้ รู้สึกผ่อนคลาย ประกอบกับมีตึก อาคารเรียน ที่มองทอดสายตาทำให้รู้สึกดึงดูดสายตา ซึ่งไม่มีสิ่งใดบดบังทัศนียภาพโดยรอบ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของ บุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพกาย และด้านความสัมพันธ์ทาง สังคม ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ของแต่ละด้าน มีดังนี้

ด้านสุขภาพกาย พบว่า ระบบถ่ายเท อากาศภายในอาคารต่าง ๆ มีความเหมาะสม มีการไหลเวียนและถ่ายเทอากาศได้ดี อธิบาย ได้ว่า มีบรรยากาศที่ถ่ายเทอากาศให้ไหลเวียน ได้สะดวก ทำให้สมองปลอดโปร่ง สุขภาพ ร่างกายแข็งแรง และสามารถทำงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านจิตใจ พบว่า ท่านรู้สึกมีความเป็นส่วนตัว ต่อสถานที่ปฏิบัติงาน อธิบายได้ว่า เมื่อมีการ

แบ่งพื้นที่ในการทำงานที่ชัดเจน ทำให้แต่ละบุคคล
รู้สึกมีสมาธิในการทำงานในการตัดสินใจ
เรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงทำให้รู้สึกมีความ
เป็นส่วนตัวต่อสถานที่ปฏิบัติงาน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ท่าน
สามารถใช้บริการร้านค้า และร้านสวัสดิการ
ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
บางเขน ได้อย่างสะดวก และเพียงพอ
อธิบายได้ว่า การมีพื้นที่ของร้านค้าภายใน
มหาวิทยาลัยที่เพียงพอ ย่อมนำมาซึ่งความ
สะดวกสบายให้แก่บุคคล

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ท่านมีความพอใจ
ถึงความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันระหว่างอาคาร
สามารถเดินถึงกันได้อย่างสะดวก อธิบายได้ว่า
การเดินทางเชื่อมโยงไป-มา ระหว่างอาคาร
ที่สะดวก ช่วยลดระยะเวลาในการเดินทาง
จึงทำให้แต่ละบุคคลมีความพอใจเป็นอย่างยิ่ง

3. บุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตบางเขนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงาน
แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน
ทั้งรายด้านและภาพรวม อธิบายได้ว่า
เมื่อแต่ละบุคคลเข้ามาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน
ที่มีการสร้างสภาพแวดล้อม วางนโยบาย
การจัดการพื้นที่ให้มีกรอบแนวทางเดียวกัน
ทำให้แต่ละบุคคลรู้สึกถึงสิ่งที่ได้รับที่เหมาะสมกับ
คุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันก็เป็นได้ (ณัฐวัฒน์
ขันโท, 2557)

4. ความคิดเห็นต่อปัจจัยสถาปัตยกรรม
ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
บางเขน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ
ปานกลางต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากร
ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
อธิบายได้ว่า เมื่อการจัดทำสถาปัตยกรรม
แวดล้อมให้ดี จะสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิต
ให้ดีขึ้น เพราะคุณภาพชีวิตเป็นระดับ
ความรู้สึกรับรู้พอใจในชีวิตของบุคคลต่อ
องค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้ของคุณภาพชีวิต
ได้แก่ สุขภาพ สภาพแวดล้อม สถานภาพ
ทางเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง และการทำ
กิจกรรมทางสังคม (ประภาพร จินนทญา, 2536)
คุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นชีวิตที่มีความสุขกาย
สุขใจ และสามารถดำรงชีวิตด้วยการปรับตัว
ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคม
ได้ตามสภาวะ (สุกัญญา มาลาอี, 2547)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งนี้

ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางให้แก่
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการพิจารณา
ปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายใน เพื่อส่งเสริม
คุณภาพชีวิตของบุคลากร ดังนี้

1. ควรมีการออกแบบสถาปัตยกรรม
ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างชัดเจน
และมีประโยชน์ต่อพื้นที่ใช้สอยให้ตรงกับ
เป้าประสงค์ของอาคารนั้น ๆ มากที่สุด

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

2. ควรมีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน และรักษามิติทัศน์ให้สวยงามตลอดเวลา

3. ควรปรับปรุงทางเข้า-ออกอาคารให้มีความสะดวก สามารถเห็นได้อย่างเด่นชัด โดยปราศจากสิ่งกีดขวาง

4. ควรปรับสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ให้มีความปลอดภัย เพื่อเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การนัดพบปะสังสรรค์ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรพิจารณาตัวแปรอื่นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากร เช่น ปัจจัยความเครียดในการทำงาน

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรของแต่ละคณะ เนื่องจากสถาปัตยกรรมของแต่ละคณะนั้น มีองค์ประกอบภายในของสถานที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจมีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรได้มากกว่าสถาปัตยกรรมที่อยู่ภายนอกคณะหรือหน่วยงานที่สังกัด

References

Ayuwat, D. (2005). Measuring the quality of life: A case study of people in

northeast of Thailand. *Journal of Demography*, 21(1), 41-62. (in Thai)

Chinuntuya, P. (1993). *Elderly quality of life in Din Daeng elderly social club* (Master's thesis). Mahidol University, Nakhon Pathom. (in Thai)

Hamsupho, S. (2000). *Population and development of quality of life*. Bangkok: O.S. Printing House. (in Thai)

Horayangkura, V. (1998). *Human behavior and environment behavioral basis for design and planning*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Juchooy, S. (2011). *Life and social skills*. Nonthaburi: Ratchphruek College. (in Thai)

Kasetsart University. (2020). *Kasetsart University Bangkok registered building database in 2019*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)

Kunto, N. (2014). *Quality of life of people in community health care area of medical development clinic* (Master's thesis). Burapha University, Chonburi. (in Thai)

- Mala-E, S. (2004). **Quality of work life of teachers under the office of Sa Keao educational service area 2** (Master's thesis). Burapha University, Chonburi. (in Thai)
- Patiwat, K. (2015). **The space between architecture: Space between architecture and architecture.** Nakorn Pathom: Silpakorn University. (in Thai)
- Taweerat, P. (2000). **Educational research methodology** (3rd ed). Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis.** (3rd ed). New York: Harper and Row.

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุข ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สาวิตรี ผิวงาม

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: sawitree.ph@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันโลกของเราประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก มีการเปลี่ยนแปลงในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะในภาคของการศึกษา เนื่องจากยังต้องมีการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามปกติ เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มอายุวัยเรียนได้เข้าถึง การศึกษาได้ตามปกติ ภาคการศึกษาจึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นแบบ ออนไลน์ โดยมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลมาจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย จากการจัดการเรียนการสอน แบบออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม และอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ การแสวงหาความรู้ และสมาธิในการเรียน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิท ยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน และเพื่อสร้างแนวทางในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนของผู้เรียนด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยปัจจัยด้านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้เรียนเป็นปัจจัย สูงสุดโดยมีค่าเฉลี่ย = 4.27 โดยถ้าระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การติดต่อระหว่าง การเรียนของผู้เรียนทำให้ฟังไม่รู้เรื่องหรือกลับเข้ามาไม่ทันเวลาเรียน ปัจจัยรองลงมาคือ ปัจจัยทางด้าน ความพร้อมและความหลากหลายของอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย = 3.97 โดยผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่า ในการทำ กิจกรรมการเรียนการสอน ถ้าเป็นขึ้นปฏิบัติที่ต้องทำผ่านเครื่องมือดิจิทัล การมีเครื่องมือที่แตกต่างจาก ผู้สอน การปฏิบัติงานจะทำให้ช้า เพราะเมนูหรือวิธีการทำแตกต่างกัน แต่โดยสรุปเมื่อถามถึงความสุขใน

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การเรียนออนไลน์นักเรียนให้ความคิดเห็นว่ามีความสุขในการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย = 4.27 โดยผู้เรียนให้ความสำคัญในด้านของความสุขในการเรียนที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้, เกณฑ์ในการประเมินความสุขในการเรียน, การจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล, เทคโนโลยีดิจิทัล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

Information technology for Digital Learning Management Supporting Happiness of Secondary Students, Suan Sunandha Rajabhat University

Sawitree Phewngam

Demonstration School of Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: sawitree.ph@ssru.ac.th

ABSTRACT

This research aims to develop the learning skill of students. This independent research was conducted under the subject of studies on experience of digital platform usage to support teaching methods of teachers. The qualitative research method was used. The data was collected through interviews, which emphasizes on experience of usage in terms of feelings related to external design of the digital platform, user friendly and access capability to the platform without any difficulties.

The results of this research revealed the factors that promote happiness in the learning of information technology learners. The Internet networking factor affecting learners' happiness was the highest factor with an average = 4.27. As a result, it affects the student's interruption during learning, causing them to fail to listen to the teacher or to not come back in time for class. The next factor is factors of readiness and variety of equipment, which had an average of = 3.97. In teaching activities if it is a practical piece that must be done through digital tools, having different tools from the teacher will affect the performance of the student who will be slow in doing the homework because the menu or the way of doing it is different. In conclusion, when asked about their happiness in online learning, students commented that they had a high level of happiness in studying,

เน้นความเป็นวิจัย (ลูกพี่ของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

with an online average = 4.27. The learners gave importance to the happiness in learning at the teaching and learning activities of the learners and participation in class.

Keywords: Indicators, Happiness Assessment, Digital Learning Management, Digital Technology

บทนำ

ด้วยสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เริ่มมีการแพร่ระบาดตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ทำให้ประเทศต่าง ๆ ประกาศปิดสถานศึกษา ขณะที่ประเทศไทย ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ทำให้สถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส เช่น กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม ห้ามใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน ใช้การสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ในการนี้ระบบการศึกษาได้มีการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการจัดทำสื่อและนำเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้เข้าใจ และเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายขึ้นในรูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์

ด้วยการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นสิ่งใหม่สำหรับนักเรียนในประเทศไทย จึงต้องมีการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากการปรับตัวข้างต้นส่งผลกระทบต่อทั้งผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน ทำให้มีการศึกษาวิจัยในวงการศึกษาถึงสถานการณ์ดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนด้านประสิทธิภาพของการศึกษาผ่านระบบการเรียนออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสร้างแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการ

เรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนของผู้เรียนให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการใช้เครื่องมือที่สามารถสร้างความสุขในการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นปัจจัยในการพัฒนาทักษะเพื่ออนาคตของบุคคลได้อย่างยั่งยืน

Digital Learning หรือที่เรียกว่าเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้สำหรับการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรมบนคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนหรือเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาเพิ่มความสามารถของผู้สอนในการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้เรียนได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ ชลาธิป ขาญชัยฤกษ์ (2556) กล่าวไว้ในงานวิจัยว่าผู้ที่เกิดในยุคดิจิทัลหรือที่เรียกว่า ดิจิทัลเนทีฟหรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Digital Natives) มีความคุ้นเคยกับการใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะใช้เพื่อการหาข้อมูล เพื่อความบันเทิง หรือการติดต่อสื่อสาร และยังหมายรวมถึงผู้ที่เข้าใจคุณค่าของเทคโนโลยี ดิจิทัลและมองหาโอกาสที่จะนำเทคโนโลยีนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนดิจิทัล พันธุ์อาจ ชัยรัตน์ (2547, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม (Innovation) แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา การนำแนวคิดใหม่ หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ใน

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

รูปแบบใหม่โดยถ่ายถอดแนวคิดนี้ไปสู่สังคมเพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดต่อตนเองและสังคม อรรถพล และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์และปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม โดยมีผลการวิจัยคือ มีการใช้ Facebook มากที่สุด สถานที่ใช้งานคือห้องเรียน และวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อติดต่อสื่อสารมากที่สุด

ส่วนทางด้านของไพรัชพน วิริยวรกุล (2557) ได้ทำการศึกษาถึง Google Apps for Education นวัตกรรมทางการศึกษายุคดิจิทัลซึ่งได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ Google Apps for Education มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำหรับการจัดการระบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบทำงานร่วมกันได้ทุกที่ทุกเวลาภายใต้การจัดเก็บ รวบรวม และบันทึกข้อมูลบนคลาวด์ ติดต่อสื่อสารกำหนดเวลาเรียนและตารางนัดหมาย ทำกิจกรรมกลุ่มได้ในเวลาเดียวกันบนแฟ้มเอกสารเดียวกัน อีกทั้งครูยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารชั้นเรียนได้อีกด้วย

แนวทางของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเกิดความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาชาติ, 2540) ได้ระบุไว้เอา 7 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) บทเรียนเริ่ม

จากง่ายไปยาก 2) วิธีการเรียนสนุก จูงใจและไม่กดดัน 3) พัฒนาและส่งเสริมความคิด 4) สัมพันธ์กับธรรมชาติ 5) กิจกรรมหลายทางสำหรับทุกคน 6) สื่อเข้าใจและตรงตามเป้าหมาย 7) ประเมินพัฒนาการของเด็กโดยรวมไม่เน้นแต่ด้านวิชาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน
2. เพื่อสร้างแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน ได้ดำเนินการตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) แบ่งการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 169 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดกลุ่มตัวอย่างที่

เคยเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ในปีการศึกษา 2563 และสามารถเข้าร่วมการวิจัยและพัฒนาได้ โดยใช้สูตรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ทราบจำนวนประชากร กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความผิดพลาดไม่เกิน 5% คำนวณได้จากสูตรของ (Taro Yamane, 1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เป็น 118 คน

2. การรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลความนิยมในการนำเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยอ้างอิงสถิติความนิยมในการใช้งาน สร้างแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการมีส่วนร่วมในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ อาจารย์ผู้สอนนำมาใช้จัดกิจกรรมการสอน เพื่อวัดค่าสถิติความสุขในการเรียนของผู้เรียนผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล และทำการสรุปแนวทางการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน เพื่อเป็นต้นแบบข้อมูลในการตัดสินใจเลือกเครื่องมือเทคโนโลยี

สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความสุขต่อผู้เรียน

3. การประเมินผล การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งอยู่ในเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการเรียน ซึ่งวัดจากความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 คน ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาค่าทางสถิติการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต $\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$ เป็นค่าที่ได้จากการรวมกันของกลุ่มข้อมูลและหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เป็นการวัดการกระจายของข้อมูล

โดยสามารถแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนประเมินตามเกณฑ์ของลิเคิร์ท ได้เป็น 5 ระดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ		ความหมาย
เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	
ดีมาก	4.51 – 5.00	ความสุขในการเรียนดีมาก

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ		ความหมาย
เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	
ดี	3.51 – 4.50	ความสุขในการเรียนดี
พอใช้	2.51 – 3.50	ความสุขในการเรียนปานกลาง
ปรับปรุง	1.51 – 2.50	ความสุขในการเรียนน้อย
ไม่เหมาะสม	1.00 – 1.50	ความสุขในการเรียนน้อยที่สุด

ผลการวิจัย**1. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน**

ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน

สอนออนไลน์จากการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมเรียนออนไลน์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยสำรวจ 3 ด้านคือ ด้านเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบเครือข่าย โดยมีผลแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เรียนด้านเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	S.D.	แปล
1. นักเรียนสามารถเลือกใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายในการเข้าร่วมเรียนออนไลน์	3.87	1.02	มีความพึงพอใจมาก
2. นักเรียนมีชำนาญในการใช้อุปกรณ์เพื่อเข้าร่วมเรียนออนไลน์	4.07	0.85	มีความพึงพอใจมาก
3. นักเรียนคิดว่าความแตกต่างของอุปกรณ์ที่ใช้ไม่มีผลต่อการเรียนออนไลน์	3.10	1.04	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. นักเรียนคิดว่าอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้เรียนออนไลน์อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมต่อการเรียนออนไลน์	3.97	0.98	มีความพึงพอใจมาก
5. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำมาใช้เหมาะสมกับอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้เรียนออนไลน์	3.93	0.93	มีความพึงพอใจมาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	S.D.	แปล
6. นักเรียนคิดว่าระดับความสามารถในการใช้อุปกรณ์ไม่เป็นปัญหาต่อการเรียนออนไลน์	3.63	0.84	มีความพึงพอใจมาก

จากตารางที่ 2 แสดงถึงระดับความพึงพอใจของผู้เรียนออนไลน์ด้านการใช้เทคโนโลยีด้านฮาร์ดแวร์ ซึ่งนักเรียนให้ความคิดเห็นว่านักเรียนมีความชำนาญในการใช้อุปกรณ์เพื่อเข้าร่วมเรียนออนไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.07 คือมีความพึงพอใจระดับมาก รองลงมาคือนักเรียนมีความพึงพอใจต่ออุปกรณ์ที่นักเรียนใช้เรียนออนไลน์อยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมต่อการเรียนออนไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย = 3.97 คือมีความพึงพอใจระดับมาก รวมไปถึงนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำมาใช้ได้เหมาะสมกับอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้เรียนออนไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย = 3.93 คือมี

ความพึงพอใจระดับมาก อีกทั้งปัจจัยทางการเลือกใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายในการเข้าร่วมเรียนออนไลน์ นักเรียนก็ให้ความคิดเห็นว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย = 3.87

ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านการใช้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจทางด้านเทคโนโลยีซอฟต์แวร์

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	S.D.	แปล
1. โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้จัดการเรียนการสอนเหมาะสม	4.00	0.89	มีความพึงพอใจมาก
2. โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้จัดการเรียนการสอนรองรับกับทุกอุปกรณ์	3.87	0.92	มีความพึงพอใจมาก
3. นักเรียนมีความชำนาญในการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้จัดการเรียนการสอน	3.80	1.01	มีความพึงพอใจมาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
4. การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการทำกิจกรรมทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น	3.20	1.25	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. ทักษะในการใช้งานโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันมีผลต่อความสนใจในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน	3.63	1.05	มีความพึงพอใจมาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจทางด้านเทคโนโลยีซอฟต์แวร์ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้จัดการเรียนการสอนว่าเหมาะสมต่อการเรียนออนไลน์อยู่ระดับพึงพอใจมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย = 4.00 ความพึงพอใจรองลงมาคือด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้จัดการเรียนการสอนโดยนักเรียนมีความชำนาญในการใช้โปรแกรมที่สอนนำมาใช้ในระดั้มาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย =

3.80 รวมไปถึงนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าทักษะในการใช้งานโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันมีผลต่อความสนใจในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย = 3.63

ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านการใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่าย ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของผู้เรียนด้านเทคโนโลยีระบบเครือข่าย

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
1. ความเร็วของสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีผลต่อความสนใจในการเรียนออนไลน์	3.90	0.98	มีความพึงพอใจมาก
2. นักเรียนสามารถเข้าถึงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อยู่ตลอดเวลาในช่วงการเรียนออนไลน์	3.47	0.99	มีความพึงพอใจปานกลาง

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
3. นักเรียนมีความพร้อมในด้านของการจัดซื้อแพ็คเกจอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมต่อการเรียนออนไลน์	3.43	1.05	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	3.53	1.12	มีความพึงพอใจมาก

จากตารางที่ 4 แสดงถึงระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในด้านการใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่าย ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้เรียนมากที่สุดคือ ความเร็วของสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่นักเรียนคิดว่ามีผลต่อความสนใจในการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย = 3.90 ปัจจัยรองลงมาคือนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.53 ซึ่งเป็นผลดีในด้านการใช้งานระบบการเรียนออนไลน์

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของผู้เรียนผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
1. การจัดการเนื้อหาที่เหมาะสมต่อเวลาเรียนออนไลน์ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.47	0.92	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับปานกลาง

2. ค่าสถิติความสุขในการเรียนของผู้เรียนผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ถือเป็นสิ่งใหม่สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของประเทศไทย ทำให้เกิดการสำรวจความสุขของผู้เรียนในการเรียนออนไลน์จากการทำแบบสำรวจและการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลได้ข้อมูลดังปรากฏในตารางที่ 5

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
2. การจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.37	1.20	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับปานกลาง
3. การเลือกใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับผู้เรียนส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.80	0.79	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
4. ผู้สอนเปิดกล่องตลอดเวลา และมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.33	1.04	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับปานกลาง
5. การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	4.00	0.89	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
6. ผู้สอนมีเทคนิคการเรียนที่สนุกสนาน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.10	1.30	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับปานกลาง
7. ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ และโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเพื่อเข้าเรียนออนไลน์มีผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.90	1.04	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
8. ความพร้อมของอุปกรณ์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันมีผลต่อความสุขในการเรียนของผู้เรียน	3.97	1.08	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
9. ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ทำให้เกิดการติดขัดระหว่างการเรียน มีผลต่อความสุขของผู้เรียน	4.27	0.85	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
10. การใช้อุปกรณ์ที่แตกต่างกันของผู้เรียน มีผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.50	1.26	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับปานกลาง

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคณาจารย์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

รายการ	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	แปล
11. ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์โปรแกรม หรือแอปพลิเคชันที่หลากหลายของผู้สอน มีผลต่อความสุขของผู้เรียน	3.73	1.03	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก
12. โดยรวมนักเรียนมีความสุขในการเรียนออนไลน์	4.27	0.85	ปัจจัยสำคัญต่อความสุขในระดับมาก

จากตารางที่ 5 ค่าสถิติวัดความสุขในการเรียนของผู้เรียนผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียนคือระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27 โดยถ้าระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดีทำให้ส่งผลต่อการติดขัดระหว่างการเรียน ผู้เรียนฟังครูไม่รู้เรื่องหรือกลับเข้ามาไม่ทันเวลาเรียนเพราะอินเทอร์เน็ตหลุด ทำให้ส่งผลต่อความสุขในการเรียนออนไลน์ในระดับมาก ปัจจัยรองลงมาคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนให้ความคิดเห็นว่าถ้าผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยกักถามหรือแสดงความคิดเห็นนักเรียนจะรู้สึกสนุกและได้มีส่วนร่วมกับชั้นเรียน ทำให้เกิดเป็นความสุขและไม่เครียดในการเรียน ปัจจัยรองลงมาที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนออนไลน์คือ ความพร้อมของอุปกรณ์ โปรแกรม หรือแอปพลิเคชัน คิดเป็นร้อยละ 3.97 อยู่ใน

ระดับมาก โดยถ้าผู้เรียนมีความพร้อมในด้านของอุปกรณ์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้ ผู้เรียนก็จะสามารถเข้าร่วมเรียนได้อย่างราบรื่น ทำให้เกิดเป็นความสุขต่อการเรียน ปัจจัยรองลงมาคือ ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ และโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเพื่อเข้าเรียนออนไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนให้ความคิดเห็นว่าบางโปรแกรมไม่มีความชำนาญในการใช้ จึงทำตามผู้สอนได้ค่อนข้างช้า และบางครั้งผู้สอนสอนไวแล้วทำตามไม่ทันจึงเกิดความเป็นกังวล ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขรองลงมาคือการเลือกใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่เหมาะสม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก ซึ่งถ้าผู้สอนเลือกใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่สามารถใช้ได้กับทุกอุปกรณ์ ทำให้นักเรียนที่มีอุปกรณ์ในการเรียนแตกต่างกัน ร่วมทำกิจกรรมไปพร้อม ๆ กันได้ นักเรียนก็จะมีสุขในการเรียน ปัจจัยด้านต่อมาคือ ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ โปรแกรม หรือแอปพลิเคชันที่

หลากหลายของผู้สอน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า บางครั้งอาจารย์ผู้สอนเกิดปัญหาในการใช้อุปกรณ์แล้วใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาจนทำให้เวลาในการเรียนน้อยลง ฉะนั้นความชำนาญของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์จึงมีผลต่อความสุขในการเรียนออนไลน์ของผู้เรียน ปัจจัยรองลงมาคือ การใช้อุปกรณ์ที่แตกต่างกันของผู้เรียนมีผลต่อความสุขในการเรียนออนไลน์คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.50 อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนให้ความเห็นว่า การใช้อุปกรณ์ต่างชนิดกัน เวลาผู้สอน สอนปฏิบัติอาจจะหาเมนูไม่เจอ หรือรูปแบบการทำไม่เหมือนกับที่ผู้สอนแสดงตัวอย่างให้ดู ทำให้ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติชิ้นงาน แต่อาจารย์บางท่านมีการสาธิตวิธีการทำในหลาย ๆ อุปกรณ์ให้ดูเป็นตัวอย่าง จึงไม่เกิดปัญหา สรุปจึงมองว่าปัญหาจากการใช้อุปกรณ์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสุขในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยรองลงมาคือ การจัดการเนื้อหาที่เหมาะสมต่อเวลาเรียนออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 3.47 โดยในการจัดการเนื้อหาให้พอเหมาะกับเวลาเรียนนั้น ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียนในระดับปานกลาง ปัจจัยรองลงมาคือ ผู้สอนเปิดกล่องตลอดเวลา และมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.33 ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความสนุก และความ เป็นกันเองทำให้ไม่เกร็งและกล้าที่จะมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น จึงส่งผล

ต่อความสุขในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของผู้เรียนเป็นลำดับสุดท้ายคือผู้สอนมีเทคนิคการเรียนที่สนุกสนาน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.10 อยู่ในระดับปานกลาง

โดยสรุปแล้วจากการสำรวจนักเรียนที่ร่วมตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ให้ความคิดเห็นโดยรวมต่อความสุขในการเรียนผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีความสุขในการเรียนออนไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27 ซึ่งระดับความสุขในการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขในการจัดการเรียนการสอน

3.1 ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ต้องมีประสิทธิภาพในด้านการกระจายสัญญาณ สัญญาณต้องมีความแข็งแรง เมื่อเชื่อมต่อใช้งาน สัญญาณต้องไม่หลุดง่าย หรือไม่หลุดบ่อย

3.2 ปัจจัยทางด้านความพร้อมและความหลากหลายของอุปกรณ์ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความหลากหลายของอุปกรณ์ของผู้เรียน โดยโปรแกรมหรือสื่อที่ใช้ต้องรองรับกับอุปกรณ์ทุกรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าร่วมการเรียนการสอนได้

3.3 ในการเรียนออนไลน์แบบ Realtime นั้นผู้สอนควรเปิดกล่องให้นักเรียนได้เห็นครูอยู่

ตลอดเวลา เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และผู้เรียนจะเกิดเป็นความสุข เมื่อได้เห็นสีหน้า ท่าทางของผู้เรียน โดยความละเอียดของกล้องก็เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะจะทำให้เห็นหน้าเห็นบรรยากาศของผู้สอนได้ชัดเจน

3.4 ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ความพร้อมของเครื่องมือ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมที่ใช้ในการเรียน โดยผู้สอนควรจะต้องจัดทำคู่มือการใช้งานสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดิจิทัลที่ส่งเสริมความสุขในการเรียนพบปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลคือในเรื่องของสัญญาณอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนออนไลน์ได้ โดยผู้สอนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบอินเทอร์เน็ตว่าควรเลือกระบบเครือข่ายอย่างไรให้เหมาะสมต่อการใช้งาน รวมไปถึงปัญหาด้านการกระจายตัวของสัญญาณเครือข่าย ซึ่งในบางพื้นที่สัญญาณทำให้ไม่สามารถเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายได้ ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่ค่อนข้างควบคุมยาก ปัจจัยรองลงมาคือรูปแบบการจัดกิจกรรมของผู้สอนที่ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของเครื่องมือ

ดิจิทัลที่ผู้เรียนแต่ละคนใช้ในการเรียนออนไลน์ที่มีความแตกต่างกัน ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่รองรับกับเครื่องมือดิจิทัลทุกรูปแบบทุก platform เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าเรียนรู้ร่วมกันได้ ไม่เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำของผู้เรียน ปัจจัยด้านสุดท้ายที่ส่งผลต่อความสุขของผู้เรียนคือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของผู้สอนในการสอนออนไลน์แบบ Realtime นั้นผู้สอนควรเปิดกล้องตลอดเวลาในการสอน ประสิทธิภาพของกล้องมีผลต่อความสุขของผู้เรียนเช่นกัน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเห็นสีหน้าท่าทางของผู้สอนได้อย่างชัดเจน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความสนใจต่อผู้สอนได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การแสดงความคิดเห็นหรือการตอบคำถามก็ส่งผลต่อความสุข และเกิดเป็นความสนุกในการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่จะเสริมสร้างความสุขให้กับผู้เรียนนั้นต้องมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนว่าจะสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้บ้าง คำนึงถึงสภาพแวดล้อมจริงของผู้เรียนเป็นหลัก
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เพื่อจะนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของการเรียน

3. เลือกเครื่องมือดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้
หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้แล้ว
โดยเครื่องมือที่เลือกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนและ
สอดคล้องกับเนื้อหาหรือกิจกรรมการจัดการ
เรียนการสอน

4. ขั้นตอนการใช้เครื่องมือเพื่อการจัดการ
เรียนรู้ ออกแบบวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัล

5. ประเมินการใช้งานตามกระบวนการใช้
เครื่องมือดิจิทัลเพื่อดูผลสัมฤทธิ์ของการใช้
เครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน

References

Kobsook, K. (2018). Digital Learning Tools
: Ways of digital education era,
**Journal of Education Naresuan
University (279)**. Naresuan
University.

Panarj Ch. (2 5 4 7). **innovation
management for executive**.
Bangkok : National Innovation
Agency

Jaroon W. (2 5 5 0). **Education and
progress technology**. Bangkok :
Wattana Panich. Penetrating
consumer behavior in the digital era

in the days when the “internet” can't
lacking. (2562). Positioning.

Worawit N. (2 5 5 1). **Media and
Innovation for education**. Pathum
Thani : skybooks.

Rattanaporn Th. (2 5 5 7). **Educational
innovation Definition**. From
[https://sites.google.com/site/sghurh
oaiykgphphp/extra-credit](https://sites.google.com/site/sghurh-oaiykgphphp/extra-credit).

Dieteren, K. (2011). **TAM and trust in
social media usage**. Unpublished
master’s thesis, University of
Maastricht, Maastricht.

Banyaphon P. (2559). **Digital Natives and
M-Learning**. searched on 5 th May
2021 from
<https://www.digitaleagemag.com>.

Lay Kee Ch’ng. (2019). **Digital Natives Or
Digital Immigrants**. Searched on 5
May 2 0 2 1 from
[https://elearningindustry.com/digital
-natives-digital-immigrants](https://elearningindustry.com/digital-natives-digital-immigrants)

Atthaphon Th. (2561). **Using Social
Media to Promote Student
Learning at Sri Songkhrom
Industrial Technology College,
Nakhon Phanom University**.

Nakhon Phanom University Journal

(81). Nakhon Phanom University

Pipat A. (2017). **The effects of using social network and active learning in the design and production of computer graphics course for undergraduate students.** Journal of Education Naresuan University (145). Phitsanulok.

การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านสะน้า ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

วิชาสา ภูจินดา¹, ณัฐธิดา พัฒนเจริญ²

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์^{1,2}

E-mail: wisakha.p@nida.ac.th¹, natthathida.pat@nida.ac.th²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ถอดบทเรียนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสะน้า พร้อมกับประเมินความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสะน้า และเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับชุมชนท่องเที่ยว เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 100 คน สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

พบว่า ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวจะมีการห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยวนำขยะมูลฝอยเข้ามาภายในชุมชน มีการคัดแยกขยะของร้านค้า รมรงค์ให้ใช้ไบโอดีเซลเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานสนับสนุนการรักษาความสะอาด มีการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ และรณรงค์การปลูกต้นไม้ ผลสำเร็จของการดำเนินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณขยะลดลง มีการใช้ภาชนะที่ทำจากใบกาบหมากและไบโอดีเซล มีการทำปุ๋ยหมักจากขยะเศษอาหาร ไม่มีการตัดต้นไม้ทำลายป่า เป็นต้น แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับชุมชนท่องเที่ยว จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีเครือข่าย นำเสนอด้านบวกของการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น ทำบุญผ้าป่าขยะ ไม่ทิ้งขยะในชุมชนที่ทำให้ลดการทำลายสัตว์ป่า เป็นต้น

คำสำคัญ : การจัดการสิ่งแวดล้อม, ชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, จังหวัดอุทัยธานี

Eco-friendly Tourism: A case study of Ban Sa Nam Community, Ban Rai Sub-district, Ban Rai District, Uthai Thani Province

Wisakha Phoochinda¹, Natthathida Patthanacharoen²

Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development
Administration^{1,2}

E-mail: wisakha.p@nida.ac.th¹, natthathida.pat@nida.ac.th²

ABSTRACT

This research analyzes lessons learned on eco-friendly tourism in the Ban Sa Nam community to assess the success of the tourism environment management and to propose guidelines for tourism environmental management. A combined research method was used and data collection was carried out by interviewing two key informants, a community development worker, community leaders, and a random sampling of 100 tourists.

The results showed that in tourism management, the following are needed: prohibiting tourists from bringing garbage into the community, having waste separation stores, conducting campaigns to use banana leaves to protect the environment, having an organization to support cleanliness, using cloth bags instead of plastics bag, using biodegradable materials, and planting trees. To be successful, the environmental management actions needed are to reduce solid waste, use betel and banana leaves, compost food wastes, prohibit deforestation, etc. The guidelines needed for eco-friendly tourism environmental management are to have a participative community with the network participant, to present positive aspects of environment management such as

เน้นความเป็นวัง ปู่ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

solid waste, offering robes to Buddhist priests, and not discarding solid waste to reduce the destruction of wildlife, etc.

Keywords: environmental management, eco-tourism community, Uthai Thani Province

บทนำ

ประเทศไทยจะมีความพร้อมในด้าน
ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว รัฐบาลจึงให้
ความสำคัญกับการท่องเที่ยว เนื่องจากมี
ความสำคัญต่อการสร้างรายได้ เพื่อพัฒนา
ประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับ
ต้น ๆ ของประเทศ และมีการกระจายไปใน
หลายภาคที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น การเดินทาง
ที่พักรับ การซื้อของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านค้า
ต่าง ๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและทางอ้อมขยาย
มากขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของสถานที่พัก ทั้ง
โรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปจนถึงที่พักแบบ
บ้านที่เรียกว่า โฮมสเตย์ การเพิ่มขึ้นของ
ร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่น ๆ เพื่อดึงดูด
ความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและ
ต่างประเทศ และการขยายตัวไปในแทบทุก
ภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัวเพราะมอง
ว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการ
ท่องเที่ยว ที่เป็นผู้มาซื้อสินค้าถึงที่ไม่ว่าจะใดก็
ตาม ทั้งนี้ ในปี 2560 มีนักท่องเที่ยว
ต่างประเทศเข้ามาเที่ยวประเทศไทยเฉลี่ยเดือน
ละ 3.5 ล้านคน และคาดว่าในปี 2561 จะสร้าง
รายได้ให้ประเทศปีละ 3 ล้านล้านบาท สิ่งนี้บ่งชี้
ว่าการท่องเที่ยวเป็น “สินค้า” ที่สร้างรายได้ให้

ประเทศไทยมากที่สุด (กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย, 2561)

บ้านแนะนำดำเนินการพัฒนาโดยกำหนด
เป้าหมายภายใต้วิสัยทัศน์ “ใช้แผนชุมชนเป็น
เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปสู่แหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชนและสืบสานประเพณีวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ชาวประชาอยู่ดี มีสุข ตามวิถีคน
พอเพียง และองค์ความรู้แห่งชุมชน” ซึ่งมุ่งไป
ในทิศทางยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน
ภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและ
ชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี พ.ศ.2564 โดยมี
การดำเนินงาน ดังนี้ 1. สร้างสรรค์ชุมชนให้
พึ่งตนเอง ดำเนินกิจกรรมสร้างอาชีพและสร้าง
รายได้จากการประกอบอาชีพ ประสาน
หน่วยงานเกษตรอำเภอ พัฒนาที่ดิน พัฒนา
ชุมชน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมใน
กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. ส่งเสริมเศรษฐกิจ
ฐานรากให้ขยายตัว ผลិតภัณฑ์ชุมชน ประกอบ
ไปด้วย 1) ผ้าทอพื้นเมือง 2) ผลิตภัณฑ์จักสาน
ซึ่งถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้รู้ ภูมิปัญญา
ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่า ทั้งยัง
เป็นการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ
กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่เกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพ
ตามความสนใจและที่ได้รับการสนับสนุน

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สังคม

งบประมาณจากภาคราชการ ได้แก่ 1.กลุ่มผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร 2. กลุ่มเลี้ยงสุกร 3. กลุ่มเกษตรกรปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าวโพด 4. กลุ่มผักปลอดภัย 5. กลุ่มเพาะเห็ด 6. กลุ่มเลี้ยงกบให้ประชาชนได้เข้าถึงอาชีพ และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ สินค้าชุมชน OTOP รายใหม่ในอนาคต 3) เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล เป็นสถาบันการเงินชุมชน จากการบูรณาการเชื่อมโยงการบริหารจัดการของกลุ่ม องค์กร กองทุนการเงินต่าง ๆ ร่วมกัน บริหารจัดการเงินทุนในชุมชนและการเข้าถึงแหล่งทุนชุมชนเพื่อให้หมู่บ้านเกิดการใช้เงินทุนในชุมชนอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ตามกระบวนการ 5 ก โดยเริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์รับสมัครสมาชิกกลุ่ม การประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ การจัดทำกฎระเบียบ กติกา การรวมกลุ่ม องค์กรการเงินหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการให้บริการกู้ยืมเงินแก่สมาชิก การปรับเปลี่ยนสัญญากู้ยืมของสมาชิกการจัดสวัสดิการ และกิจกรรมอื่น ๆ 4) เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง การเสริมสร้างหมู่บ้านให้มีขีดสมรรถนะในการบริหารจัดการชุมชนให้มี

คุณภาพ ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน รับผิดชอบในแต่ละด้านตามโครงสร้างคณะทำงานด้านต่าง ๆ และแบ่งการปกครองเป็นคุ้มบ้าน จำนวน 9 คุ้ม มีหัวหน้าคุ้มเป็นผู้นำ โดยกำหนดบทบาทในแต่ละด้านดำเนินการ ดังนี้ (1) ด้านอำนวยการ (2) ด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย (3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน (4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ (5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข (6) ด้านศาสนา วัฒนธรรม และ (7) ด้านเยาวชนและกีฬา (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุทัยธานี, 2561)

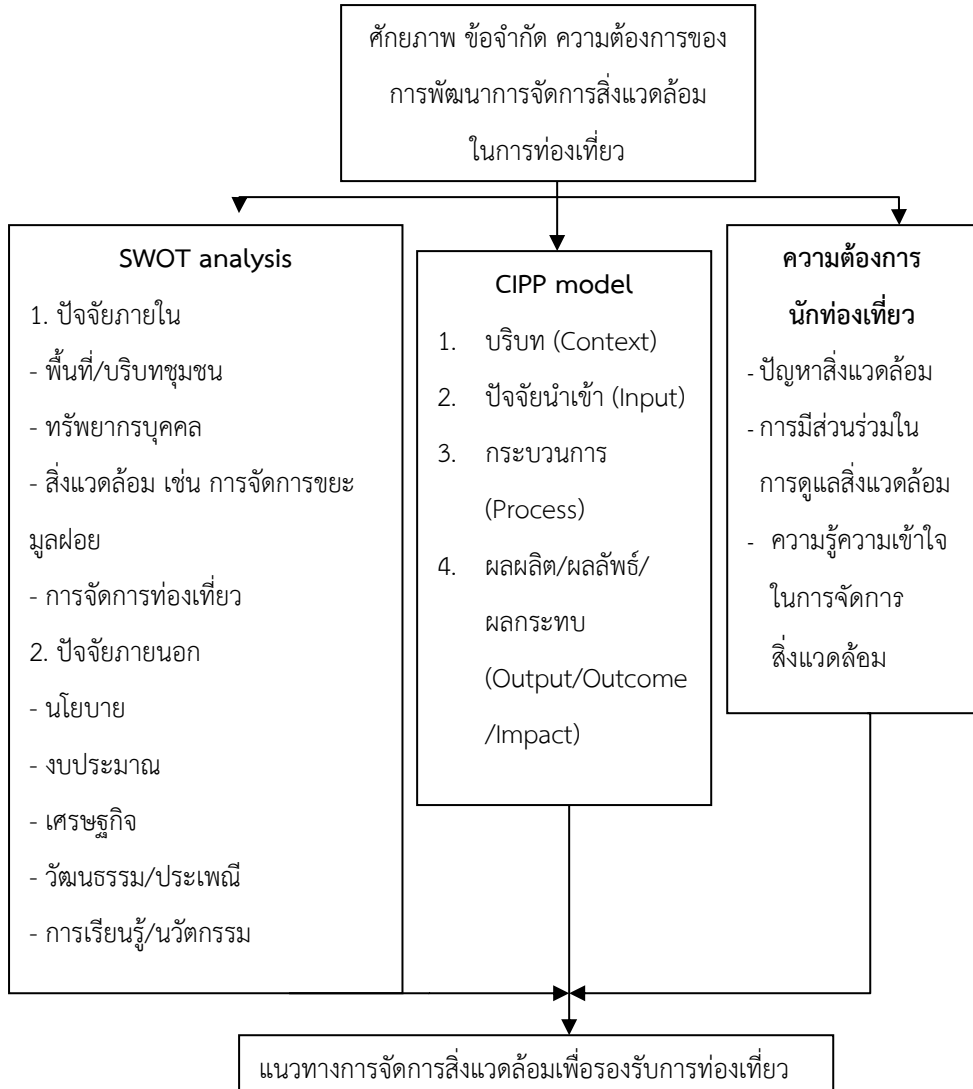
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนการท่องเที่ยวยุคชุมชนหมู่บ้านนี้
2. เพื่อประเมินความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในหมู่บ้าน
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับชุมชนท่องเที่ยว

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานผู้ดูแลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

2. เก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนบ้านสน่า จำนวน 100 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และ (2) ผู้นำชุมชน เพื่อประเมินความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้ SWOT analysis และ CIPPI Model (จำลองโพธิ์บุญ, 2547) พิจารณาบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) /ผลลัพธ์ (Outcome) /ผลกระทบ (Impact) และการทำ SWOT

Analysis ซึ่งพิจารณาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (threat)

4. ถอดบทเรียนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสน่า

5. ประเมินความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน และเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับชุมชนท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านสน่า ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

การจัดการสิ่งแวดล้อมคนในชุมชน ร้านค้ามีการคัดขยะหรือรณรงค์ให้ใช้ใบตองเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม หน่วยงานสนับสนุนการรักษาความสะอาดในชุมชน มีการนำแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการการดูแลรักษาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนให้เหมาะสม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ และหาวัสดุทดแทนโฟมหรือถุงพลาสติก ที่มาจากธรรมชาติ ให้ชุมชนจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อม

เน้นความเป็นวัฏจักรของความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นอกจากนี้ยังส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้หันมาใช้วัสดุที่หาได้ในชุมชนใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ ของฝาก เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย สนับสนุนการรักษาความสะอาดในชุมชน และรณรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อส่งต่อความยั่งยืนในชุมชน

2. สภาพแวดล้อม ศักยภาพ ข้อจำกัด การจัดการสิ่งแวดล้อม

2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว มีกระบวนการการวิเคราะห์ SWOT Analysis ซึ่งพิจารณาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (threat) ดังนี้

(1) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน

1. จุดแข็ง (Strengths – S)

พื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่มีภูเขาล้อมรอบ ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกอ้อย ปลูกข้าวโพด มีสวนสำหรับปลูกพืชดั้งเดิม เช่น ข้าวหมาก ส้มโอ มะขาม ลำไย

ชุมชนมีพิธีบวชต้นไม้หรือบวชป่า เป็นการนำความเชื่อทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลรักษาป่า และปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพิธีเลี้ยงปิดบ้านกันที่ “ศาลเจ้าบ้าน” ตั้งอยู่ในบริเวณป่าหมากล้านต้น ในพื้นที่ใกล้กับศาลเจ้าบ้านนั้น และมีสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติที่ยังคงอยู่ให้ลูกหลานได้เห็นคุณค่า นั่นคือ “ต้นไม้ยักษ์” ที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 60 คนโอบอายุ 400-500 ปี ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ต้นไม้ยักษ์และศาลเจ้าบ้านของชุมชนบ้านสะนา

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็น ทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกันสร้างความเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอดและนำไปใช้ประโยชน์ทำให้เห็นคุณค่าร่วมกัน สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ดี ทำให้ชุมชนมีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถนำสินค้าที่มีอยู่ในชุมชนมาขายสร้างรายได้โดยทั่วกัน

2. จุดอ่อน (Weakness – W)

เกิดปัญหาด้านการจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นบุคคลที่นำขยะเข้ามาสู่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหาของคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมด้วยน้อยมาก ขาดการทำความเข้าใจและการกระจายรายได้ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน

การดำเนินการท่องเที่ยวอาจกระทบกับความเป็นอยู่ เนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่านักท่องเที่ยวจะมาในช่วงเวลาไหน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวอาจทำให้คนในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพหลักอยู่ไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ และควรบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น การท่องเที่ยว เพราะ

บุคลากรไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่รอบด้านเกี่ยวกับการทำชุมชนท่องเที่ยว

(2) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก

1. โอกาส (Opportunities – O)

สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเอง โดยดำเนินกิจกรรมสร้างอาชีพและสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเกษตรอำเภอ พัฒนาที่ดิน พัฒนาชุมชน และหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ดี ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถนำสินค้าที่มีอยู่ในชุมชนมาขายสร้างรายได้โดยทั่วกัน

ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบไปด้วย ผ้าทอพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์จักสานซึ่งถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้รู้ ภูมิปัญญา ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงอาชีพ และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ สินค้าชุมชน OTOP รายใหม่ในอนาคต

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตนเอง สามารถที่จะสื่อสารเล่าเรื่องของตนเองได้อย่างมีชีวิตชีวา รื้อฟื้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชนเพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหาร ขนมพื้นบ้าน ของเล่นโบราณ วัฒนธรรมเมื่อสมัยปู่ ยายตา

เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีบทบาทของตนเอง สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวหรือการเรียนรู้ในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว คนในชุมชนจะต้องมีรายได้ทุก ๆ คน ที่ร่วมในโครงการชุมชนท่องเที่ยว

ส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาชุมชนในแต่ละด้าน พัฒนาด้านการทำ Home Stay ที่เรียนรู้วิถีจากอดีต พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เกิดจากต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชนตนเอง นอกจากนี้ยังพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน เพิ่มทักษะความรู้ความสามารถให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง สร้างวัฒนธรรมแห่งความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ รวมถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

สนับสนุนและติดตามการดำเนินงานโดยการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชน การตลาดให้ทันสมัย ใช้วัสดุที่หาได้ในชุมชนใช้

เป็นที่บรรจุน้ำอาหาร ผลิตภัณฑ์ ของฝาก เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวหรือการเรียนรู้ในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะต้องเคารพในกฎระเบียบของชุมชน

ในด้านสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการรักษาความสะอาดในชุมชน คงความเป็นแบบดั้งเดิมของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้คงอยู่และสัมผัสได้ คนในชุมชนหรือแม่ค้าต้องมีการคัดแยกขยะหรือรณรงค์ให้ใช้ไบโอบทุงเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และรณรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อส่งต่อความยั่งยืนในชุมชน

2. ภัยคุกคาม (Threat – T)

งบประมาณในการดำเนินโครงการท่องเที่ยวชุมชนนั้น ไม่เพียงพอและขาดการส่งเสริมด้านการตลาดและการสื่อสารต่อสาธารณะ เช่น แผ่นประชาสัมพันธ์ชุมชน พื้นที่ส่วนกลางในการรวมนักท่องเที่ยว ห้องน้ำในการรองรับนักท่องเที่ยวตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แผ่นป้ายเล่าเรื่อง พื้นที่แสดงศิลปะในแต่ละจุด

งบประมาณในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนท่องเที่ยวไม่เพียงพอ โดยขาดการสนับสนุน และมีต้นทุนสูงในการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้น่าอยู่ตามจุดสื่อสาร

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นวัฒนธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

รวมถึงการปลูกต้นไม้ท้องถิ่น การใช้ตะกร้าแทนการใช้ถุงพลาสติก และการหาผลิตภัณฑ์ที่รักษาสิ่งแวดล้อมแทนการใช้โฟม

ขาดการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างทั่วถึง เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน

นอกจากนี้หากมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก บุคลากรหรือคนในชุมชนจะไม่เพียงพอต่อการรองรับการท่องเที่ยว ทำให้การดูแลด้านการท่องเที่ยวหรือการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง

2.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวได้ประยุกต์ใช้กระบวนการติดตามและประเมินผลที่เป็นระบบ ได้แก่ CIPP Model ซึ่งพิจารณาบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) /ผลลัพธ์ (Outcome) /ผลกระทบ (Impact) ซึ่งนำมาวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัด และการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. บริบท (Context)

(1) นโยบาย มีการสนับสนุนให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตนเอง สามารถที่จะสื่อสารเล่าเรื่องของตนเองได้อย่างมีชีวิตชีวา เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีบทบาทของตนเอง สนับสนุนให้เกิดการ

ท่องเที่ยวหรือการเรียนรู้ในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

(2) ยุทธศาสตร์ การจัดทำเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง ส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและรณรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อส่งต่อความยั่งยืนในชุมชน

(3) มาตรการ มีการรื้อฟื้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชนเพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญา ด้านอาหาร ขนมพื้นบ้าน ของเล่นโบราณ วัฒนธรรมสมัยปู่ตายาย นักท่องเที่ยวจะต้องเคารพในกฎระเบียบของชุมชน การปรับปรุงโครงสร้างอาคารคมนาคมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(4) โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กิจกรรมการคัดแยกขยะหรือรณรงค์ให้ใช้ใบตองเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยนำเข้า (Input)

(1) งบประมาณ ในการดำเนินโครงการท่องเที่ยวชุมชนไม่เพียงพอ ในด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมีต้นทุนสูง เช่น ในการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้น่าอยู่ การปลูกต้นไม้ท้องถิ่น การใช้ตะกร้าแทนการใช้ถุงพลาสติก

เน้นความเป็นวัช ปลูกพืชของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การหาผลิตภัณฑ์ที่รักษาสิ่งแวดล้อมแทนการใช้
โฟม

(2) บุคลากรของพัฒนาชุมชนไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่รอบด้านเกี่ยวกับการทำชุมชนท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีและการจัดการสิ่งแวดล้อม

(3) วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไม่เพียงพอเนื่องจากงบประมาณที่จัดสรร และระยะเวลาของโครงการที่น้อยเกินไป

(4) ข้อมูลข่าวสาร ขาดการส่งเสริมด้านการตลาดและการสื่อสารต่อสาธารณะ เช่น แผ่นประชาสัมพันธ์ชุมชน พื้นที่ส่วนกลางในการรณนักรท่องเที่ยว แผ่นป้ายเล่าเรื่อง แผนที่แสดงพื้นที่ศิลปะ

(5) เทคโนโลยี มีการพัฒนาการนำวัสดุธรรมชาติมาทำเป็นภาชนะบรรจุอาหารหรือของฝากของที่ระลึก เช่น ใบตอง และกาบหมาก และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมสวยงาม และรักษาสิ่งแวดล้อม

3. กระบวนการ (Process)

(1) การวางแผน มีการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการของหมู่บ้านให้มีความพร้อมใน

การดำเนินงาน รวมทั้งร่วมประชุมกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกันกำหนดระเบียบ กติกา และวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมโดยยึดเสียงส่วนใหญ่ของชุมชน และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน

(2) การมีส่วนร่วม ของชุมชน OTOP นวัตวิถีมีส่วนร่วมน้อยมาก เนื่องจากขาดการทำความเข้าใจของโครงการชุมชน OTOP นวัตวิถี ทำให้การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง และยังขาดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) การจัดการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่เหมาะสมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเน้นการเข้าถึงธรรมชาติของชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

(4) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในการเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี การประชุมคณะทำงานและแบ่งหน้าที่ในการรับนักท่องเที่ยว พัฒนาการเรียนรู้ให้คนในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงพัฒนาต่อ

ยอดให้ชุมชนมีการพัฒนาและพร้อมสำหรับการ
รองรับนักท่องเที่ยว

(5) การประชาสัมพันธ์ มีการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการ
จัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนท่องเที่ยว OTOP
นวัตวิถี มีการให้ข้อมูลข่าวสารตามบอร์ด
ประชาสัมพันธ์ ตามแหล่งการเรียนรู้ นำเสนอ
ผ่านรายการต่าง ๆ เช่น รายการท่องเที่ยว
รายการอาหาร การนำเสนอผ่านหน้าเพจ
 เป็นต้น

(6) การติดตามประเมินผล มีการติดตาม
การประเมินผลผ่านการทำ AAR หลังการทำ
กิจกรรมทุกครั้ง ประเมินผลผ่านการระดม
ความคิด และทำ SWOT ของการท่องเที่ยว
ชุมชน เข้าร่วมอบรมรับความรู้ประชาสัมพันธ์
กับหน่วยงานทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้
นักท่องเที่ยวได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นใน
ชุมชนเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. ผลผลิต/ผลลัพธ์/ผลกระทบ (Output/Outcome /Impact)

(1) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการ
ท่องเที่ยว สนับสนุนการรักษาความสะอาดใน
ชุมชน รมรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อส่งต่อความ
ยั่งยืนในชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วน
ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ใช้หลัก 3 R ในการ
จัดการขยะ และการใช้ภาชนะที่เป็นมิตรกับ
สิ่งแวดล้อม

(2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิด
รายได้เพิ่มขึ้น โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับ
ชุมชนได้ดี ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการ
ท่องเที่ยวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถนำ
สินค้าที่มีอยู่ในชุมชนมาขายสร้างรายได้โดยทั่ว
กัน ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้
ชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เกิดการจับจ่ายใช้
สอยในการท่องเที่ยว การใช้บริการและการซื้อ
สินค้าชุมชน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

(3) ผลกระทบด้านสังคม ทำให้เกิดความ
เสื่อมโทรมของวัฒนธรรมดั้งเดิม วัฒนธรรมเดิม
ถูกนำมาดัดแปลงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
มีผลกระทบต่อสังคมน้อยมากในเรื่องการเกิด
ปัญหาอาชญากรรม และเกิดปัญหายาเสพติด

(4) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิด
ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น
จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามา มลพิษทางเสียงจาก
การใช้รถที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการจัดการทรัพยากร
น้ำจากน้ำเสียที่เพิ่มขึ้น และการจัดการระบบ
สาธารณสุขที่ไม่ทั่วถึง

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

2.3 ความต้องการนักท่องเที่ยว จากการ
เก็บแบบสอบถามในด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม
ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (n=100)

หัวข้อ	ร้อยละ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม	
1. เกิดความวุ่นวายในชุมชน	23.0
2. ชะงักมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น	58.0
3. ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม	33.0
4. เกิดปัญหาอาชญากรรม	6.0
5. ปัญหาเสียงดังรบกวน	18.0
การมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม	
1. ลดการใช้ถุงพลาสติก	70.0
2. ทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยแยกขยะ	61.0
3. ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	44.0
4. เลือกใช้พาหนะที่ชุมชนจัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อประหยัดพลังงาน	28.0
5. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน	56.0
6. ช่วยประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	29.0
ความรู้ความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อม	
1. การจัดตั้งโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน สร้างรายได้ และได้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP	96.0
2. โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน	97.0
3. โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคม	72.0
4. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต	92.0
5. การจัดการของเสียมีความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อม	97.0

เน้นความเป็นวัช (ถูกฝึกของคความรู ยัดมันคนธรรมให้เช็ดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

หัวข้อ	ร้อยละ
6. การดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน เป็นหน้าที่ของคนในชุมชนเท่านั้น	64.0
7. การคัดแยกขยะเป็นการช่วยกำจัดขยะตั้งแต่ต้นทาง ทำให้ปริมาณขยะลดน้อยลง	91.0
8. การใช้ภาชนะต่าง ๆ เช่น ตะกร้า ปิ่นโต ถุงผ้า แทนถุงพลาสติกเป็นการลดปริมาณขยะ	96.0
9. ควรเลือกซื้อของหรืออาหารที่บรรจุในถุงพลาสติก เพื่อความสะดวก/ง่ายต่อการกำจัด	64.0
10. การรณรงค์เลิกใช้โฟมบรรจุอาหารเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม	93.0

(1) ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความเห็นว่าปัญหาของเสียและขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เที่ยวในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม คิดเป็นร้อยละ 33.0 นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาเสียงดังรบกวน ปัญหาการจราจรติดขัด และสูญเสียความสงบ

(2) การมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวคิดว่าการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่วนใหญ่ คือ การลดใช้ถุงพลาสติกเกินกว่าครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 70.0 รองลงมาเป็นการทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยแยกขยะ คิดเป็นร้อยละ 61.0 และปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 56.0

(3) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้และเข้าใจคือ โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน และการจัดการของเสียมีความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 97.0 รองลงมาการการจัดตั้งโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน สร้างรายได้ และได้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และการใช้ภาชนะต่าง ๆ เช่น ตะกร้า ปิ่นโต ถุงผ้า แทนถุงพลาสติกเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 96.0 และการรณรงค์เลิกใช้โฟมบรรจุอาหารเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 93.0

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยัดมันคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

สรุปและอภิปรายผล

จากการทำ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม เพื่อกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการลดผลกระทบ พบว่า แนวทางการลดผลกระทบของทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินการได้กับทั้งประชาชน ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการประชาสัมพันธ์ สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเป็นเจ้าของโครงการท่องเที่ยวชุมชนอย่างแท้จริง เพิ่มการสร้างกระบวนการความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมด้านการตลาด เจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

2. มีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการดำเนินการ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น แล้วนำมาหมุนเวียนภายในชุมชน

3. มีการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการบริหารจัดการด้วยตัวเอง เนื่องจากชุมชนมีศักยภาพเพียงพอและมีความพร้อมที่จะบริหารจัดการ

ดำเนินโครงการได้ และทำให้เกิดการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น

4. เสริมสร้างชุมชนให้มีจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง ปกป้องและรักษาวิถีชุมชน

5. สนับสนุนการรักษาความสะอาดในชุมชน อนุรักษ์การปลูกต้นไม้ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

6. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือนักท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ให้เกิดความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน

7. เสริมสร้างการให้ความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานมากยิ่งขึ้น เช่น ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม เป็นต้น

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

อย่างรวดเร็วนี้ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบของการท่องเที่ยวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ (Bruner, 1996) เพราะผลกระทบของการท่องเที่ยวมีทั้งด้านบวกและด้านลบในด้านบวก ได้แก่ สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น ในด้านลบ อาจทำให้สูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไป เนื่องจากปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยวมากเกินไป

ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถนำสินค้าที่มีอยู่ในชุมชนมาขายสร้างรายได้ ในทางกลับกัน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง เนื่องจากคนในชุมชนไม่ได้ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และปัญหารายได้ไม่สม่ำเสมอตามฤดูกาลท่องเที่ยว (มนัส สุวรรณ, 2539) เนื่องจาก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานและรายได้ต่อบุคคลจำนวนมาก แต่ในทางกลับกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากขึ้น

ด้านสังคม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมดั้งเดิม วัฒนธรรมเดิมถูกนำมาดัดแปลงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (Cohen,

1996) ทั้งนี้ วัฒนธรรมประเพณีที่นักท่องเที่ยวชื่นชมนั้น กลายเป็นวัฒนธรรมเพื่อการแสดง โดยไม่มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของสังคมนั้น

ด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามา มลพิษทางเสียงจากการใช้รถที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสียที่เพิ่มขึ้น และการจัดการระบบสาธารณสุขที่ไม่ถึงขั้น (อุดร วงษ์ทับทิม และคณะ, 2546) กล่าวคือ การท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหาย อาจมีสาเหตุมาจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และขาดความระมัดระวังในการท่องเที่ยว

กล่าวคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้ สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท แต่ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ยังส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบเช่นกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา สะท้อนแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับชุมชนท่องเที่ยว เนื่องจากโครงสร้างที่ผู้วิจัยจัดทำนั้น เป็นแนวทางโดยรวมของทุกโครงการ ทำให้

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ชุมชนสามารถช่วยเหลือในด้านการจัดการ
สิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ เช่น มีการคัดแยกขยะ
จากครัวเรือน การรณรงค์ใช้ปืนโต หรือถุงผ้าใน
การจับจ่ายซื้อของใช้เพื่อบริโภค สนับสนุนการ
ลดการใช้ถุงพลาสติก โดยผู้นำชุมชนพยายาม
ทำเป็นต้นแบบในหลาย ๆ ด้าน เช่น การนำ
ขยะจากเศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้มาทำน้ำ
หมักชีวภาพ การรณรงค์ให้ชุมชนอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม การรณรงค์ปลูกต้นไม้ และการ
รณรงค์คัดแยกขยะ เป็นต้น โดยมีข้อเสนอแนะ
ในการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ให้มีการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละ
ชุมชนโดยการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ซึ่งหน่วยงาน
ท้องถิ่นจะต้องสนับสนุนการจัดการด้าน
สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และร่วมกันพิจารณา
หาแนวทางในการแก้ไขผลกระทบ
2. ติตป้ายแยกประเภทของขยะมูลฝอย
โดยระบุให้ชัดเจน
3. รณรงค์คัดแยกขยะมูลฝอย และปลูกฝัง
ความตระหนักในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
ของชุมชน

References

Bruner, E. M. (1996). Tourism in Ghana:
The representation of slavery and

the return of the black diaspora.
American Anthropologist, 98(2),
290-304.

Cohen, E. (1996). **Thai tourism: Hill
Tribes, Island and open-ended
prostitution**. Bangkok: white Lotus.
Community Development Department.
(2018). **Maintain the Thai way with
affected**. Retrieved August, 8, 2018,
fromhttp://cbt.nawatwithi.com/view_detail_food.php?food_id=90 .
(in Thai)

Community Development Department.
(2018). **OTOP Nawatwithi tourism
community project management
manual**. Retrieved August, 8, 2018,
from<http://lamphun.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites>. (in Thai).

Poboorn, C. 2004. Kan Borihan Khrongkan
Singwaetlom [Environmental
Project Management]. Bangkok:
Graduate School of Environmental
Development Administration,
National Institute of Development
Administration.

Suwan, M. (1996). Tourism and impact.
Geography Journal, 21(1), 13-16.
(in Thai)

Wongtubtim, U. 2003. Khongsang Kan
Prasan Ngan Wichai Lae Phatthana
Khruetakhai Kan Thongthiao Doi

Chumchon [Project to coordinate
research and development of
community-based tourism networks
Research Fund Office (Regional
office)]. Chiang Mai: Chiang Mai
University, Thailand.

การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

อรรถพล ยุสุพันธ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

E-mail: ohm202520@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาการวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพร้อมกับการดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและค้นหาแนวทางการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก จำนวน 50 คน เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารเทศบาลเมืองสตูล ผู้ให้นโยบายด้านงานประชาสัมพันธ์ 8 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 7 คน และกลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยว 35 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์ พบว่า การวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล มีประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ 7 ด้าน ได้แก่ (1) การประชาสัมพันธ์เชิงรุก (2) การประชาสัมพันธ์ที่ตรงกับความต้องการประชาชน (3) การประชาสัมพันธ์แบบต่อเนื่อง (4) การประชาสัมพันธ์ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ (5) การประชาสัมพันธ์ที่เลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ อิน스타그램 (6) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ (7) การประชาสัมพันธ์อย่างประหยัดและคุ้มค่า สำหรับการดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัญหา (2) วางแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ (3) การออกแบบเนื้อหาที่มีความชัดเจน กระชับ ได้ใจความ และเข้าใจง่าย ภาพประกอบต้องสัมพันธ์ กับเนื้อหาที่นำเสนอ และเลือกรูปแบบการนำเสนอ ได้แก่ ข้อความ คลิปสั้น ไลน์คลิป อินโฟกราฟิก และ (4) การประเมินผลเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการท่องเที่ยวต่อไป ขณะที่แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล มีดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออนไลน์ โดยผู้ส่งสารจะต้องมีทักษะ ความสามารถในการใช้สื่อใหม่ ด้านสาร มุ่งเน้นเนื้อหาภาษา หรือรูปแบบในรูปแบบภาพอินโฟกราฟิก กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ นโยบาย โครงการ แผนการดำเนินงานของเทศบาล ที่ได้ทำมาแล้วและกำลังดำเนินการ โดยใช้สื่อเฟซบุ๊กและไลน์ กลยุทธ์ผู้รับสาร มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุน และกลยุทธ์การจัดการประชาสัมพันธ์ มีการร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้นำชุมชน อาสาพัฒนา อสม. ร่วมประสานภารกิจ

เน้นความเป็นวิจัย ปูกลองของความรู้อยู่ที่มันคุณธรรมให้เข็ดขู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.2 (July–December) 2021

คำสำคัญ : การจัดการการสื่อสาร , การส่งเสริมการท่องเที่ยว , เทศบาลเมืองสตูล

เน้นความเป็นวัง ปุตุกฝงองคคัความรุ ยตม่นคณธรรมใหเช็ดชู้ เป็นองคกรแห่งการเรียนรูสู่ล้ากถ

Communication management for tourism promotion of Satun Municipality

Attapon Yusuwapun

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: ohm202520@hotmail.com

ABSTRACT

This research studies the planning of communications management to promote tourism in Satun Municipality, the operations of communications management to promote tourism in Satun Municipality, and the approaches to develop and improve communications management to promote tourism in Satun Municipality. There were 50 samples in 3 groups, chosen by purposive sampling, consisting of: Group 1) 8 administrators of Satun Municipality in charge of setting policies for public relations; Group 2) 7 managers of tourism destinations; and Group 3) 35 tourists. Qualitative research was conducted through in-depth interviews using an interview form. The results showed that there were seven aspects to the planning of communications management to promote tourism in Satun Municipality via social media. The public relations should be: (1) aggressive; (2) able to meet the needs of the public; (3) continuous; (4) easy to understand; (5) delivered via Facebook, Line, and Instagram; (6) accurate and constructive; and (7) cost efficient. As for operations of communications management to promote tourism in Satun Municipality, there were four steps: (1) study the situation and problems; (2) plan communications via social media; (3) design content that is clear, concise, meaningful, and easy to understand, with photos or graphics that are relevant and should be in the format of text messages, video clips, viral clips and infographics; (4) evaluate the impact with a view to improving the tourism experience. Lastly, the approaches to develop and improve communications management to promote tourism in Satun Municipality are the following. For message senders, personnel should undergo

capacity development in the field of social media use in public relations to gain skills in using new media. For the messages, they should emphasize content, language, and formats such as infographics, and should be about the municipality's past and present policies, projects, and plans. The media should be Facebook and Line. In terms of message receiver strategies, there should be efforts to build knowledge and understanding, and build a network of supporters. The public relations management strategy should comprise participation and cooperation of every sector, including community leaders, development volunteers, and public health volunteers.

Keywords: communications management, tourism promotion, Satun Municipality

บทนำ

การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในโลกปัจจุบัน โดยมีกระบวนการส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร มีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารได้ทราบข้อมูลนั้น อย่างไรก็ตาม การสื่อสารที่มากมายจากช่องทางที่หลากหลาย มีทั้งประโยชน์และโทษ หากการดำเนินการสื่อสารไม่มีการจัดการที่ดี อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และกระทบเป็นห่วงโซ่ ทั้งผู้ส่งสาร ผู้รับสารหรือในระดับองค์กรและชุมชน

การจัดการทางการสื่อสาร (communication management) มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการกระบวนการอื่น ๆ การจัดการการสื่อสารเป็นการจัดระเบียบทางการสื่อสารทั้งระดับภายในและระดับภายนอกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคประชาสังคม เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการให้บรรลุไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2549) การสื่อสารองค์การเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการทางการสื่อสาร โดยต่อยอดไปจากกิจกรรมการสื่อสาร ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำการจัดการการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการยอมรับ จากทุกภาคส่วน

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศ

จำนวนมหาศาลในแต่ละปีก่อให้เกิดการจ้างงานและการลงทุนให้กับท้องถิ่น และสามารถกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมทั้งในรูปแบบสินค้าและการบริการ จึงมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และยังเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอีกด้วย (สมชาย สนั่นเมือง, 2541)

แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน 2559-2068 กำหนดให้ในปี พ.ศ.2568 ภูมิภาคอาเซียนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และมีความหลากหลายภายใต้การพัฒนาของวิถีชีวิตของคนในชุมชน และทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีความยั่งยืน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุล ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจของประชาคมชาวอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเชื่อมโยงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญา และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระดับภูมิภาคกลุ่มประเทศอาเซียนและนานาชาติ และแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (2560-2564) ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของแหล่ง

เน้นความเป็นวัช (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ให้มีมาตรฐานและสมดุล ทั้งในด้านพื้นที่ เวลา กลุ่มนักท่องเที่ยว รวมไปถึงอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ได้มาตรฐานระดับสากล ส่งผลประโยชน์ ให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559)

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวต้องคำนึงถึง ประโยชน์ที่ได้และการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้น ทั้งระบบ (lost Advantage) เป็นหัวใจสำคัญ ของการพัฒนาที่ลดการเกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และต้องเกิดประโยชน์ กับประเทศและประชาคมโลกด้วยในเวลา เดียวกัน นำมาสู่การจัดการท่องเที่ยวจำเป็นที่ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและสร้าง รายได้ให้กับประเทศ (เทิดทวย ช่วยบำรุง, 2553) ปัจจุบันจะพบว่าชุมชนท่องเที่ยวหลาย แห่ง ต้องประสบปัญหาจนถึงขั้นที่บางชุมชน ต้องปิดตัวลงไป บางชุมชนปรับเปลี่ยนจน สูญเสียอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้การจัดการ ท่องเที่ยวของตนเองต้องประสบปัญหาในการ ดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน นอกจากนี้ความ ล้มเหลวในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วน หนึ่งยังเป็นผลมาจากการรับเอาวัฒนธรรมจาก ภายนอกเข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการ ลอกเลียนแบบทำให้สูญเสียเอกลักษณ์และอัต

ลักษณ์ของท้องถิ่น เพียงเพื่อต้องการตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่บาง ชุมชนพยายามจัดการท่องเที่ยว โดยดำเนิน กิจกรรมตามชุมชนอื่น โดยขาดการทบทวนถึง รากหรือแก่นในวิถีของชุมชนตนเองว่าเป็น อย่างไร หลายชุมชนมุ่งนำเสนอทรัพยากรการ ท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อตอบสนองความ ต้องการของตลาดและความต้องการของ นักท่องเที่ยว โดยมองข้ามสิ่งที่เป็นรากแก้ว สำคัญของชุมชนมองข้ามสิ่งที่เป็นภูมิปัญญา ของชุมชน รวมถึงมองข้ามกระบวนการสื่อสาร ที่จะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนคง อยู่ได้อย่างยั่งยืน

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดใต้สุดของประเทศ ไทยด้านฝั่งอันดามันที่มีความโดดเด่นในแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางทะเลที่สวยงาม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 70.86 % แบ่งเป็นพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 อำเภอ โดยมี 36 ตำบล 279 หมู่บ้าน เศรษฐกิจ ของจังหวัดสตูล ขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้เป็นหลัก จึงได้ กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “เมืองท่องเที่ยวอุทยาน ธรณีโลกเชิงนิเวศ เศรษฐกิจมั่นคง สังคมน่าอยู่ ประตุสู่ออาเซียน” เนื่องจากสตูลมี ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งโบราณคดี เมืองเก่า และ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ท่องถิ่นเมืองเก่าและยังมีการส่งเสริมให้นำ ทรัพยากรเหล่านี้มาบริหารจัดการสร้างเรื่องราว

เน้นความเป็นวัง ปูกลีของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เพื่อส่งเสริมสร้างการท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการตนเองของชุมชน เพื่อสร้างรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่ยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูเมืองเก่าที่เคยรุ่งเรืองให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยใช้การท่องเที่ยวเข้ามาขับเคลื่อนพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน โดยการส่งเสริม และสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ หรืออาชีพเสริมจัดตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพและศูนย์กลางตลาด ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุน และปรับปรุงให้มีการบริการให้ได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามยังมีชุมชนท่องเที่ยวบางแห่งที่ตระหนักถึงความสำคัญ ทั้งสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสื่อสารที่ทำให้ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของชุมชนได้รับการสืบทอดได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า 1) การวางแผนการจัดการการสื่อสาร 2) การดำเนินการจัดการการสื่อสาร 3) แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล เพื่อศึกษาถอดบทเรียนทางวิชาการ เนื่องจากเทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล ได้ดำเนินการส่งเสริม การท่องเที่ยวใน

จังหวัดสตูลโดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่าการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสตูลให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลนี้
3. เพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองแห่งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่มหลัก จำนวน 50 คน ได้แก่ 1.ผู้บริหารเทศบาลเมืองสตูล 8 คน 2.ผู้ดูแลบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 7 คน 3.นักท่องเที่ยว 35 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

- 1.การศึกษาการวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล โดยมีผลการศึกษา สรุปข้อมูลได้ดังนี้

เน้นความเป็นวิจัย (ถูกฝึกของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

1.1. การศึกษาปัญหาการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเทศบาลเมืองสตูล ใช้วิธีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหลากหลายวิธีการเพื่อให้ข้อมูลไปถึงยังกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านทางกลุ่มผู้ดูแลและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการใช้สื่อช่องทางที่มีในหน่วยงานเพื่อสื่อสาร เช่น เสียงตามสาย โดยจะใช้พนักงานจัดการเสียงตามสายทำการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ด้วยป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณแยกไฟจราจรที่สำคัญ ๆ ทุกแยก การใช้รถแห่เคลื่อนที่สำหรับประชาสัมพันธ์การใช้วารสารเทศบาลเมืองสตูล ประชาสัมพันธ์ข่าว ซึ่งวารสารดังกล่าวจัดส่งไปยังหน่วยงานของรัฐในจังหวัดสตูลและวางในจุดประชาสัมพันธ์ของจังหวัด การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ การใช้สื่อบอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารประจำชุมชนต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาล การใช้สื่อบุคคลเป็นสื่อกลาง ทำหน้าที่เป็นผู้กระจายข่าวในการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ

แต่ปัญหาการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล ส่วนหนึ่งมาจากการนโยบายหลักที่เทศบาลกำหนดใช้เพื่อการสื่อสารส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีความชัดเจน อย่างไรก็ตาม องค์กรกลุ่มผู้บริหารเทศบาลก็พยายามที่จะจัดหาแนวทางการ

สื่อสารในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงประชาชน ซึ่งแต่ละช่องทางมีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันแต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็ให้ความร่วมมือที่จะช่วยกันสอดส่องดูแลเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

“กลุ่มผู้บริหารเทศบาลเมืองสตูลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการวางแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในบางช่วงมีการสื่อสาร เชิญชวน ที่ชัดเจนมาก แต่ในบางช่วงไม่มีนโยบายสั่งการลงมา จึงมีช่วงที่เงียบเหงาและคึกคักสลับกันไป” (นายยูโสภ สราม, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2562)

1.2 การศึกษาความต้องการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับสารมีความต้องการในช่องทางสื่อสารแตกต่างกัน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย ๆ กล่าวถึงช่องทางการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยว โดยอยากให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์เป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตัดสินใจในการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวช่วงอายุต่าง ๆ มากขึ้น เนื่องจากแต่ละช่วงวัยจะมีช่องทางในการเปิดรับสื่อแตกต่างกัน หากเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยรุ่นหรือวัยทำงานจะเข้าถึงช่องทางสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าช่องทางอื่น ๆ ส่วนผู้ที่มิ

อายุต้องการช่องทางในการสื่อสารที่เป็นป้ายบอกทาง มองเห็นได้ชัดเจน และง่ายต่อการทำความเข้าใจ

“มีความซับซ้อนยุ่งยากในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในหน้าเว็บไซต์ของเทศบาลเมืองสตูล ซึ่งเทศบาลเมืองสตูลได้ทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยไม่มีเนื้อหาในการอธิบายแหล่งท่องเที่ยว และไม่เขียนว่าสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสตูล สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดรายละเอียดข้อมูลถึงความสำคัญของสถานที่นั้นๆ รวมถึงยังไม่มีแผนที่ในการเดินทาง เพื่อสร้างความสะดวกในการเดินทาง” (นายคมกริช การดา, สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2562)

1.3 การศึกษานโยบายของผู้บริหารองค์กรในแต่ละระดับในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลมีแผนการดำเนินการเพื่อการสื่อสารที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว จะมีการสั่งการเป็นระดับชั้นจากระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง โดยมีหลักสำคัญคือ การสื่อสารในเชิงรุกการสื่อสารที่เข้าถึงทุกระดับการสื่อสารที่มีความเชื่อมโยงกับนโยบายของจังหวัด การติดต่อสื่อสารนั้นต้องสร้างความเข้าใจที่ดี และถูกต้องแก่ผู้รับข่าวสาร ข่าวสารที่ส่งออกไปต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเทศบาล การติดต่อสื่อสารนั้นควรสอดคล้องกับความสนใจของผู้รับข่าวสาร

การส่งเสริมและอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 ผู้จัดทำแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลได้กำหนดให้ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน และนักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ เป็นผู้จัดทำแผนการสื่อสารขององค์กร โดยการจัดทำแผนการสื่อสารดังกล่าว ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์จะรับนโยบายมาจากผู้บริหารระดับสูงและให้ผู้บริหารระดับสูงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานภายนอกและประชาชนโดยทั่วไป

“ผู้จัดทำแผนจะต้องวางแผนที่สามารถปฏิบัติได้จริง ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของแหล่งท่องเที่ยว และอยากให้ผู้จัดทำแผน รับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนด้วย” (นางสาว ทายิกา สาครวิสัย, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2562)

1.5 กระบวนการจัดทำแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ในกระบวนการจัดทำแผนการสื่อสารเทศบาลเมืองสตูลนายกเทศมนตรีเมืองสตูลจะเป็นผู้ลงนามจัดตั้งคณะทำงานวางแผนการสื่อสารฯ ซึ่งคณะทำงานดังกล่าวจะประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำร่างแผนการขึ้นมาชุดหนึ่งก่อนแล้วนำเสนอ

เน้นความเป็นวิจัย ปูกลองของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

นายกเทศมนตรีเมืองสตูลเพื่อพิจารณา หากพิจารณาแล้วเห็นชอบกับร่างฯดังกล่าวก็จะลงนามอนุมัติแล้วจึงมีการประกาศใช้แผนฯ ทั้งนี้แผนฯ จะมีอายุหนึ่งปีงบประมาณ แล้วจึงดำเนินการในรอบใหม่

1.6 เป้าหมายของแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายหลักของเทศบาลเมืองสตูลในการวางแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาล มีความต้องการให้ผู้ส่งสารมีศักยภาพในการสื่อสารเพื่อให้ได้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชาวสารมีเนื้อหาถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ช่องทางการสื่อสารมีความหลากหลายและเข้าถึงประชาชนทุกระดับ และผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาข่าวสารที่ส่งไปได้

“ต้องมีการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมศักยภาพแกนนำของชุมชนให้สามารถเป็นผู้ส่งสารที่ดี จนสามารถสร้างความรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในวงกว้าง” (นายสมชาย ตันดีศรีสกุล, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2562)

1.7 แผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า แผนการสื่อสารที่เทศบาลเมืองสตูลดำเนินการจะมีการวิเคราะห์ SWOT analysis ก่อนแล้ว จึงดำเนินการจัดทำเป็นแผนออกมา โดยกำหนดการจัดกิจกรรมตามแผนเป็นช่วงระยะเวลา เมื่อดำเนินการ

กิจกรรมทั้งหมดแล้วจะมีการวิเคราะห์ความพึงพอใจในตอนเสร็จสิ้นปีงบประมาณ

2. การดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

2.1. การดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นสารที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล เทศบาลได้มีการจัดการเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ตรวจสอบความถูกต้อง มีการตรวจสอบเป็นระดับชั้น ตั้งแต่ระดับล่าง ระดับกลาง และระดับสูง ก่อนที่จะนำเสนอประชาสัมพันธ์เผยแพร่ไปสู่สาธารณชน โดยได้มีการศึกษาวิเคราะห์ เขียนเค้าโครงร่างของโครงการก่อนที่จะทำการส่งสารออกไป เพื่อให้ประชาชนรับรู้ และมีการติดตามผลตอบรับจากประชาชน เมื่อมีการสื่อสารประเด็นเนื้อหาข่าวสารออกไป

“สารหรือประเด็นสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเทศบาลเมืองสตูล ที่เทศบาลเมืองสตูลมีการออกแบบหรือจัดทำประเด็นสารโดยคำนึงและวิเคราะห์จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะกระตุ้นการตอบสนองของผู้รับสารให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในส่วนของเอกสารที่ใช้ประชาสัมพันธ์สารจะมีการสร้างสิ่งเราใจเช่น การสร้างสีสัน การจัดวางรูปแบบกำหนดรูปร่างรูปทรง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ

เนื้อหาต่าง ๆ” (นางชญาดา อังโชติพันธ์, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

2.2. การดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตเทศบาลเมืองสตูล อาจยังมีสื่อที่ยังไม่หลากหลาย จึงมีแนวโน้มว่าต่อไป ทางเทศบาลเมืองสตูล จะมีการปรับปรุงในเรื่องของสื่อใหม่ให้หลากหลายขึ้น เพื่อผลตอบรับที่ดีของการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล และให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุในปัจจุบันมีการเปิดรับนวัตกรรมใหม่ เทคโนโลยีใหม่

2.3. การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการคน เงิน โครงสร้าง และ เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการ คน เงิน โครงสร้าง และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล มีการเริ่มจากระดับผู้บริหารของเทศบาลเมืองสตูล ขอรับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้วจึงแบ่งหน้าที่การทำงาน โดยมีการสั่งการจากระดับสูง ลงมาเป็นระดับชั้น ทั้งนี้แต่ละหน่วยงาน เมื่อรับข้อสั่งการลงมาแล้ว จะมีการระดมสมองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ เข้ามาช่วยในการปฏิบัติจะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่

ครบถ้วนและถูกต้อง มีความชัดเจน เพื่อให้ง่ายก่อนที่จะนำมาปฏิบัติ ปรับปรุง ประยุกต์สร้างสรรค์ให้ออกมาให้สมบูรณ์ที่สุด จึงทำการประชาสัมพันธ์ออกไปให้สาธารณชนรับรู้ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการจัดการคน เทศบาลเมืองสตูลมุ่งหวังที่จะพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ปรับตัวทันต่อเทคโนโลยี และสามารถบริหารจัดการเงินงบประมาณที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

“ก่อนจะทำการสื่อสาร บุคลากรจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะตอบข้อซักถามใด ๆ ได้ และทุกคนในทีมงาน มีการวางแผน หาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลก่อนจะทำการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองสตูล” (นายสมชาย ตันดีศรีสกุล, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2562)

2.4. การประเมินผลการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลจะมีการประเมินผลการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เวลาประเมินผลในเดิกันยายน ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายที่มีการใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรม ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลเมืองสตูล จะมีการให้ประชาชนที่มารับบริการตอบแบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจ แล้วนำผลสรุปนี้มาเสนอต่อผู้บริหารเพื่อปรับปรุงการจัดทำแผนในปีงบประมาณต่อไป แต่ในบางครั้งการปรับปรุง

แผน ไม่สามารถจัดทำได้เต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัด ด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากร

2.5 ปัจจัยความสำเร็จในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูล มีการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมีการจัดโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายจนเป็นที่ยอมรับของประชาชน การได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการทำโครงการต่าง ๆ นอกจากการบริหารจัดการที่ดีแล้วยังมีบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญงานและมีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

3.1. การพัฒนาประเด็นสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ บุคลากรในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เช่น การฝึกอบรมออกแบบ สื่อมัลติมีเดีย การฝึกอบรมเป็นพิธีกรมืออาชีพ การฝึกอบรมที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการจัดรูปแบบข่าวสาร เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ฯลฯ เทศบาลเมืองสตูลควรมีการพัฒนาประเด็นสารที่มีความเข้าใจกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ ทั้งนี้ นอกเหนือจากภาษาท้องถิ่นที่ใช้อยู่ อาจมีการใช้ภาษากลาง ๆ

ที่เข้าใจได้ทุกคน นอกจากนี้เทศบาลเมืองสตูลควรมีเจ้าหน้าที่ออกตรวจป้ายฯ ที่หมดอายุ เพื่อนำป้ายหรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่ไม่ใช้งานออกไป สร้างความถูกต้องชัดเจนแก่ผู้รับสาร เนื่องจากข่าวสารที่ได้มาจาก พรินเตอร์ที่เป็นที่รู้จักจะเข้าถึงผู้ฟังได้มากกว่า ตลอดจนข่าวสารที่เผยแพร่ออกมานั้น ควรสร้างให้มีการวิเคราะห์น้อยที่สุด เพราะสาธารณชนผู้รับข่าวสารมักจะฟังผ่านเลย ไม่นำมาคิดซ้่าท้ายที่สุดข่าวสารควรมีความถูกต้องชัดเจน สื่อสารตรงไปตรงมา ไม่ยุ่งยากในการทำความเข้าใจ

“ข่าวสารการประชาสัมพันธ์งานเทศกาลการท่องเที่ยวบางครั้ง ก็ฟังไม่ค่อยเข้าใจ เพราะผู้ส่งสารไม่ได้ใช้ภาษากลาง ๆ ที่เข้าใจได้ ต้องไปสอบถามกับชาวบ้านว่าคำนี้แปลว่าอะไร เช่น ในป้ายติดประกาศหน้ามัสยิดกลาง เขียนบอก ว่า วันฮารีรายอฮีดัลฟิตรี ฮิจเราะห์ศักราช 1440” (นายชวลิต ดีแล้ว, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2562)

3.2. การพัฒนาวิธีการนำเสนอผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลช่องทางการสื่อสารให้มากขึ้นทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ ไม่ว่าจะเป็นป้ายไวเนล รถแห่เคลื่อนที่ แผ่นพับวารสาร ใบปลิว สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อจอแอลอีดีขนาดใหญ่ใจกลางเมือง สื่อเสียงตาม

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

สาย เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน และไลฟ์สด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเหล่านี้จะทำให้มีการเข้าถึงประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น

“ข้อความในป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวยาวไป เราไม่อยากอ่าน เพราะเราแก่แล้ว หูตาไม่ค่อยดี” (นางอุมาพร ใหญ่สูงเนิน, สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2562)

3.3. การพัฒนาการจัดการคน เงิน โครงสร้าง และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองสตูลให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นประเด็นที่สำคัญ และมุ่งเน้นในแผนพัฒนาบุคลากรเล็งเห็นความสำคัญเพื่อนำมาพัฒนาต่อบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี บุคคลเหล่านี้ต้องมีความรู้เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การฝึกอบรมการใช้โปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ส่งผลให้การทำหน้าที่ มีความชำนาญมากขึ้น ทำงานได้รวดเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้มีการจัดแผนงานโครงการที่ดี มีงบประมาณในการดำเนินการมีบุคลากรที่มีความเป็นมืออาชีพและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการทำงานเหล่านี้จึงส่งผลการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรเพิ่มมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การวางแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล แสดงให้เห็นว่าการศึกษาประกอบด้วย ผู้กำหนดแผนการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล กระบวนการกำหนดแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ ด้านแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ของเทศบาลเมืองสตูล วิธีการนำแผนสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้แนวคิดหลักการการวางแผนที่กำหนดขึ้นในองค์กรนั้น ก็เพื่อเป็นแนวคิดในการดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการหรือความประสงค์ของบุคคลในองค์กร และ ภายนอกองค์กร รวมถึงนักท่องเที่ยวนั้น การกำหนดแผนย่อมต้องมีขั้นตอนและเป็นกระบวนการ และมีแผนที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นที่รับทราบ และยอมรับจากบุคคลฝ่ายภายในหน่วยงานต้องได้รับการผสมผสานเข้าด้วยกันให้เป็นแนวทางกว้าง ๆ เพื่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ที่เราเรียกว่านโยบายในการบริหารงาน

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดั้งเดิม และสื่อ

ใหม่ ของเทศบาลเมืองสตูล มีโครงสร้างการกำหนดแผน ประกอบด้วย ผู้กำหนดแผนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล กระบวนการกำหนดแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ ตัวแผนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล และวิธีการนำแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการเกี่ยวกับแผน จะต้องการกำหนดแผนต้องมีขั้นตอน และเป็นกระบวนการ และนำไปสู่การปฏิบัติงาน

2. การดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า การดำเนินการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูลแสดงให้เห็นว่า กระบวนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การประชาสัมพันธ์ การดำเนินการด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเมืองสตูล และการพัฒนาการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล การดำเนินการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองสตูล มีการกำหนดผู้ส่งสาร สาร/ข้อมูล ข่าวสาร สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร โดยนักประชาสัมพันธ์มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัส

เนื้อหาข่าวสารคือ ข่าวสารของเทศบาลเมืองสตูลได้เป็นอย่างดี โดยมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว เพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้ อดี และมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสม และง่ายต่อระดับความรู้ของนักท่องเที่ยว โดยใช้ภาษาขง่าย ๆ ในการสื่อสาร โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ กิจกรรม การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล ข่าวสารประจำวัน เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ ให้แก่ผู้รับ ได้แก่ ประชาชน นักท่องเที่ยวโดยที่ผู้รับสาร และผู้ส่งสาร ต่างทำหน้าที่เข้ารหัสสารและถอดรหัสสารทั้ง 2 ฝ่ายเป็นอย่างดี

3.แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล ประกอบด้วย การพัฒนาด้านผู้ส่งสารในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล การพัฒนาด้านสารในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล การพัฒนาด้านสื่อและกิจกรรม ในการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล การพัฒนาผู้รับสารในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล การพัฒนาการจัดการประชาสัมพันธ์แหล่ง

เน้นความเป็นวิจัย ปูกลองของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล เป็นเครื่องมืออันสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดี และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปในทางที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปยังประชาชนทั่วไป และนักท่องเที่ยว โดยมีมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

สรุปผลการวิจัย

1. การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล ส่วนหนึ่งมาจากการนโยบายหลักที่ใช้เพื่อการสื่อสารส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มี ความชัดเจน ผู้บริหารเทศบาลจึงต้องจัดหาแนวทางการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงประชาชน

2. ความต้องการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับสารมีความต้องการช่องทางสื่อสารแตกต่างกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ ด้วยการใช้อินเตอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์เป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตัดสินใจในการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวช่วงอายุต่าง ๆ มากขึ้น

3. นโยบายของผู้บริหารองค์กรในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเทศบาลเมืองสตูลมีแผนการดำเนินการเพื่อการสื่อสารที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีหลักสำคัญ คือ การสื่อสารในเชิงรุก การสื่อสารที่เข้าถึงทุกระดับ การสื่อสารที่มีความเชื่อมโยงกับนโยบายของจังหวัด สร้างความเข้าใจที่ดี และถูกต้องแก่ผู้รับข่าวสาร ข่าวสารที่ส่งออกไปต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเทศบาล และสอดคล้องกับความสนใจของผู้รับข่าวสาร

4. เป้าหมายของแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล

ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายหลักในการวางแผนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาล ต้องการให้ผู้ส่งสารที่มีศักยภาพสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงประชาชนทุกระดับ

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยพบว่า การจัดการการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองสตูล เป็นเพียงการหาแนวทางเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ เทศบาลเมืองสตูล

ควรจะมีการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับนโยบาย กระบวนการ และการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อใหม่ มีการฝึกอบรมด้านการกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อใหม่ มีการจัดอบรมให้ความรู้การดำเนินการด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อใหม่ แก่บุคลากร

การเพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านทาง แอปพลิเคชัน บนสมาร์ตโฟน ควรมีการวางแผน ผู้รับผิดชอบในการตอบปัญหาแต่ละช่วงเวลาให้เหมาะสมให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว สอดคล้องกับ ช่วงเวลา และความต้องการของผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสอบถาม ปัญหา การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อใหม่ และการจัดการการสื่อสารที่มีทั้งรูปแบบ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อให้ชาวต่างชาติ ได้ทราบข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองสตูล

ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสื่อใหม่ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลเมืองสตูลที่มีต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารองค์กร และบุคลากร

References

Choibamroong, T. (2010). **Agricultural tourism suratthani research of**

agricultural resource base towards sustainable Tourism. Bangkok: Research Fund Office. (in Thai)

National Tourism Policy Committee. (2016). **National tourism development plan (No. 2).** Bangkok: Author. (in Thai)

Sananmuang, S. (1998). Local communities and their participation in tourism development. **Tourism Brochure, 17(2), 25-33.** (in Thai)

Sothanasathien, S., & Saichua, S. (2006). **Communication for management in business organizations.** Bangkok: Prasit Stationery and Printing Press. (in Thai)